

Remitterades till Stats-Utskottet.

Herr *Hessle*: Jag reserverar min rätt, att, i anledning af denna Kongl. Proposition, efter remissen inkomma med anmärkningar, hvartill tiden ej hittills lemnat tillfälle, då den Kgl. Propositionen ej längre fått hvila på Ståndets bord.

§. 4.

Fortsattes föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 81, angående regleringen af utgifterna under Riks-Statens tredje Hufvudtitel.

Härvid förekommo:

19:o *Angående Bevärings-manskapets beklädnad.*

Herr *Wijk*: "Oaktadt Utskottet fått sig de mest detalierade calculer och förslag meddelat och hvilka ligga till grund för den Kgl. Propositionen, angående arméens materiel, åtnöjer Utskottet sig med att densamma helt och hållet afslå, utan att förebära i hvad mon beräkningarne varit felaktige, eller i hvad fall, som ej den af Utskottet påräknade "*kloka om-tänksamma hushållningen*" varit iakttagen, icke eller uppgifves genom *hvilka andra artiklars besparing*, som det angifne behovet skulle kunna fyllas."

"Att på sådana motiver grunda ett afslag för fyllandet af så viktiga behof, kan blifva af vådliga följder. Hvad kan den käckaste personal uträtta, om den ej är försedd med ändamålsenlig materiel? Hvad som förundrar mig är, att se den ringa uppmärksamhet, som Ut-

skottet synes hafva fäst sig vid beväringsskaps beklädande m. m. Huru kan man begära, att denna del af landets ungdom skall finna sig belåten att bära vapen, om den är sämre utredd, beklädd och bevärad, än den stående arméen? 1808 och 1809 årens krig framställa så varnande exempel i detta afseende, att de ej nog ofta kunna upprepas."

"Utskottets förslag, att åt beväringsskaps anslå slitningspenningar, mot det att det samma sig sjelft försåg med egna rockar och byxor, i enlighet med hvad som sker för mindre munderingspersedlar, bevisar visserligen omtänka att tillvägabringa en besparing för Staten, men saken är af så otroligt stor vikt, att man nödvändigt måste äga *erfarenhet* om dess användbarhet, innan man förkastar ett beklädnadssätt, som visat sig äga lyckliga följder. Förslaget är förenadt med många svårigheter. Ej finnes någon armée, bestående af conscription, som antagit detta beklädnadssätt. Huru många olika uniformer skulle man ej få se inom arméen, och huru olika till bonité skulle ej de mindre bemedlades mundering blifva emot den rikares, och huru förena ett sådant förhållande med den *jemnlighet*, hvilken ligger till grund för hela beväringssystemet. Dessutom är ej alldeles gifvet, om besparingen blefve så väsendtlig, som Utskottet tror. Om man antager t. ex. att för en egen rock och byxor, lemnades hvarje beväringsskars en slitningsersättning af 4 R:dr banco, (jag vill minnas att för 12 dagars slit-

ning af skjortor, strumpor och skor betalas nu till beväringen i R:dr banco) så utgjorde årliga utgiftssumman i denna del för en class, eller omkring 15,000 man 60,000 R:dr banco och på 5 år, (mellan hvar lagtima Riksdag,) som hvarje yngling skall vara beväringsspligten underkastad, 300,000 R:dr banco, för hvilket betydliga belopp, vid denna tids förlopp, *ej finnes någon sådan persedel i förråden*. Vare likväl ej detta anfördt, för att helt och hållet *förkasta* idén. Tvärtom: jag anser att Styrelsen derpå må göras uppmärksam och smånin-gom dermed anställa försök, men idén bör ej blifva skäl för afslag af hvad Kongl. Maj:t ansett nyttigt och nödigt för våra förråder och beväringsmanskapets beklädande, utredning och bevarande. Kan, genom dessa försök, ändamålsenliga befunne, påtagligen en besparing i framtiden uppkomma, uraktlåter väl ej Regeringen sådant tillkännagifva nästa Riksdag. Jag yrkar således på återremiss af betänkandet i denna del."

Herrar *Mellbin* och *Santesson* förenade sig häruti.

Herr *Klingvall*: På Gottland, der exerciceskyldighet fortfar från 15 till 50 års ålder, bekläder beväringsmanskapet sig sjelft. De vilja ej påtaga kronans rockar, utan anse sig bäst belåtna med egna kläder. Jag anser Stats-Utskottets förslag vara väl grundadt.

Herr *Hessle*: Jag anser betänkandet, såsom väl grundadt, böra bifallas. Lycklig vore den

dag, då genom lag af Regeringen bestämdes snitt och färg för beväringsskylts, beklädnad, och denna lag åtföljdes af uppmaning till de beväringsskyldige att kläda sig sjelfve, emot erhållande af slitningspenningar ifrån Staten. Då kunde man vänta, att folket skulle få en enkel och allvarsam dräkt, tjenlig att begagna både hemma och i fält. Härmed vore beväringsskyltsen bäst belåtet. Deremot äro de beväringsskyldige icke belåtna med kronomunderingar, som bäras af 5 till 10 classer af beväring, hvar efter annan; och jag finner det icke vara underligt, att de beväringsskyldige ej gärna draga på sig kläder, som andra förut nyttjat. En eller annan bekostar äfven nu sin egna beklädnad; men hufvudsaken är, att man bör borttaga den livréelika delen. Om en enkel beklädnad bestämmes, skall förslaget mötas med all beredvillighet, samt verklig besparing för Staten beredas.

Herr *Holm* instämde med Herr *Hessle*.

Herr *Wærn*: Äfven jag instämmer med Herr *Hessle*. Stats-Utskottet har här uttryckt ett syftsmål, som ligger djupt och finner motsvarighet uti många skicklige militairers tanka. Den mening har länge varit uttryckt i afseende på beväringssystemet, att det skulle bereda besparing i Statens utgifter och befrämja en krigisk anda, om nationen erhöles en enkel och med ringa kostnad förenad dräkt. Detta syfte torde äfven vara hos Regeringen, ehuru ej uttryckt i någon bestämd Proposition. Säkert är,

att förslaget emanerat ifrån ledamöter uti Utskottet, hvilka äro militairer, och som riktigt uppfattat ändamålet samt den grad af understöd, som må vara att hämta från Regeringen. Jag anser beväringsskyldigheten utgöra hufvudgrunden för vårt försvar. Det måste så vara i hvarje samhälle, der tillgångarne ej medgifva underhållandet af värfvade härar, och det måste så vara i hvarje constitutionelt samhälle, der man ej älskar inflytande å friheten af stående härar. Om beväringssystemet är påkalladt af behöfvat för vårt försvar, måste en grad af öfning vara nödvändig; och om denna skall kunna blifva behaglig för nationen, anser jag Stats-Utskottets förslag innefatta en enkel öfvergång och vara ett medel af nytta för ändamålet. Jag tviflar ej, att en stor del af olägenheterna skola upphöra på detta sätt, såsom obehaget att pådraga kläder, som andra förut nyttjat och att bruka kläder, som illa passa m. m. För hvar och en måste det vara behagligast, att befinna sig i egna kläder. Då ersättning för slitningskostnad jemväl erhålles, ökas härigenom behaget ännu mera, och svårigheterna med klädseln undanröddas. Detta skall bereda en anseelig besparing af Statens utgifter, äfven om Staten måste hålla till hands kläder åt fattige beväringsskyldige ynglingar. Sådant blifver ock allt mera och mera partielt, i den mån de beväringsskyldige vänja sig vid förändringen. Om conscriptionssystemet skall kunna fullständigt utvecklas, blifver det nödvändigt, att kostnaderna

ej öfverstiga möjlighetens gräns, och, om principen icke antages, skall sådant utgöra ett hinder för beväringssystemets utveckling och utförandet af nationens försvar. Det är ej en möjlighet, att med värfvade eller indeldta härar inrätta ett fullständigt försvar. Om sådant skulle kunna ske på alla de punkter, hvaräst anfall emot oss möjligen äga rum, skulle det förutsätta underhållandet af en större här, än som svarade emot vår folknummer. Våra tillgångar skulle utgå att hålla härar tillsamman. Bevärings-systemet deremot är således ett oundvikligt villkor för vår sjelfständighet; och, om detta system är ett sådant villkor, bör utvägen ej finnas för dyr. Den här tillstyrkta öfvergång anser jag, såsom ett viktigt medel för ändamålet, och den bör således ej försummas.

Herrar *Norman, Ekstrand, Falhem, Wedberg, Frodell, Rubin, Cederborg, Lake* och *Olbers* förenade sig häruti.

Herr *Forsberg*: Jag delar Herr *Wærns* mening, så mycket häldre, som jag sett de beväringsskyldiges missnöje med de kläder, som nödvändigheten tvungit dem att påtaga. Stats-Utskottet har här lemnat ett vackert efterdöme, som är värdt att omfattas. Om förslaget vinner framgång, torde beväringsskyldighetens utgörande äfven komma att omfattas med mera glädje.

Herr *Halling*: Lika med de talare, som tillstyrkt antagande af Stats-Utskottets utlåtan-
de i denna del, får jag yttra, att jag anser detta

förslag vara ett ibland de få, som onekligen tilldraga sig nationens erkänsla. Jag har någon erfarenhet, huru Kronans kostnad ökas genom tillfälliga omständigheter. Såsom besigtningssman vid återlemnande af 830 munderingar efter ett beväringsmöte till Kronans förråd, eller att förvaras å ett särskildt upplagsställe, som var i orten inrättadt, har jag erfarit, att af dessa 830 munderingar knappt någon enda funnits i fullgodt stånd, utan ansetts sådane, att de borde repareras, efter 10 å 14 dagars begagnande. Jag har erfarit, huru mången beväringskarl funnit sig illa belåten med den dräkt, Kronan bestått honom, och som omöjlig kunnat vara passande. En hvar erkänner äfven, att Kronan ej kan bestå andra proportioner, än 3 högst 4, hvarefter alla munderingar äro formade. Huru har man ej sett bevärings-ynglingen illa utrustad med Kronans dräkt, ovan, besvärad deruti, mera, än i sin egen. Nogga kommer man ihåg skillnaden emellan den enskilda dräkten och beväringsdräkten. Man är van vid den förra, men ej vid den sednare. Det är onekligt och bekant, att många bevärings-ynglingar hitintills bestått sig sjelfva uniformer, när vilkoren det tillåtit; men troligen har detta ej medfört för Kronan någon besparing. Utan tvifvel invänder man, att förslaget förorsakar på sitt sätt tvungna kostnader. Jag tror ej detta. Beväringsuniformen är ej kostsam, den bör vara så enkel, som möjligt. Grå byxor och blåa rockar äro ej annat, än hvad

af orterne egna producter må kunna anskaffas. Halsduk, echarpe och stöfletter anser jag äfven böra uti accordet inbegripas. Jag tror, att beväringsskarlen, uppbådad till tjenstgöring, skall träda gladare i fält i sin egen, än i Kronans dräkt. Jag finner många talande skäl för Utskottets förslag, tillstyrker bifall derå, och hade önskat, att det sträckt sig till beväringssmannskapets hela beklädnad.

Herr *Zander* instämde med Herr *Halling*.

Herr *Wijk*: Jag har ej motsagt den af Stats-Utskottet uttalade idé till dess riktighet, men tror blott, att, intill dess den kan realiseras, bör man ej borttaga hvad som finnes nyttigt och nödvändigt för den unga delen af nationen. Man har sagt, att här behöfves ej någon prålände uniform. Man kan verkligen icke kalla beväringssmannskapets dräkt prålände, då den består af blå tröja med gul krage och uppslag, samt buldansbyxor. Om beklädnaden ej blifver allmän, skall den hafva till följd en olikhet, som ej är passande, och hvilken skall föranleda dertill, att mindre jemnlighet äger rum ibland manskapet. Jag vill icke, att den känsla skall uppstå, att den ena är sämre, än den andra. Den anda bör vara gemensam, att hvar och en öfvar sig till fäderneslandets försvär. Om grunden af ståndsförhållanden anses böra försvinna, vinnes ej detta mål, deräst beväringssungdomen skall kläda sig själf. Den ena blifver finare klädd, än den andra, och detta skall väcka en icke behaglig känsla. Om

en del skaffar sig drägten, förmodar jag dock flere finnas, som ej skaffa sig en sådan. Lär-gossar kunna ej infinna sig uti sina verkstads-drägter. Huru skola de erhålla beväningsdrägterne; de kunna ej hafva sådana hängande på spik hela året igenom. För den är det ej möjligt, att åstadkomma dylik beklädnad för den ringa ersättning, som skulle komma att bestås, då denna beräknas endast för 14 dagars begagnande. Jag har tillförene fästat uppmärksamheten på den förlust, som skulle af förslaget för Staten uppkomma. Kostnaden för Staten under fem år komme att utgöra 300,000 R:dr, och vid denna tids utgång skulle emot denna utgift ingen enda tröja finnas uti kronans förråder. Hvad beträffar den åberopade omständighet, att beväningsynglingarne ej gärna påtaga sig krono-munderingarne, har jag sjelf förnummit uti Götheborg motsatsen. Mina egna contoirister hafva påtagit kronans kläder. Beväningsynglingarne derstädes hafva i allmänhet ansett skyldigheten fordra att hafva hvarken egna byxor eller jackor, äfven om deras tillgångar sådant medgifvit. Sådan är andan i Götheborg. Jag känner ej, hurudan den är å andra orter. Förhållandet sistförflutne året utvisade, att ingen enda beväningsyngling fanns i Götheborg, som ej bar kronans kläder. Man har nu der kommit till den lyckliga ton, att legning af bevänings-karl är sällsynt, och man finner sig ej nu mera, såsom tillförene, generad af exercice 14 dagar. Jag kan ej frånga

min framställning, anhåller om återremiss, och tillägger önnu en gång, att min mening icke är att förkasta idéen, men att jag blott vill, att det närvarande skall upprätthållas, intill dess idéen kan realiseras.

Herr *Winberg*: Utskottet har härvid afsett blott nedsättning uti det begärdte anslaget och beredande af lindring i dessa stora utgifter. Inom Utskottet har upplysning meddelats om beväringsskyldigarnes motvilja att påtaga sig kronomunderingar. Man har sett, att, emot den ringa ersättning Staten lemnar, alla beväringsskyldiga bestå sig underkläder och mössa. Meningen är, att de äfven nu må, emot en lämplig ersättning, hålla sig rockar och byxor. Detta tror jag vara lätt verkställbart. Hvar och en landsort har sine egna snitt på kläderna. De beväringsskyldiga inom hvarje landsort kunna således lätt blifva lika klädda, I de orter, der jackor nyttjas, kunna ynglingarne vid 20 års ålder låta åt sig förfördiga rockar, som brukas, af kläde eller vadmal. Desse kunna nyttjas äfven efter exercietiden. Kostnaden blefve således ej betydlig och skulle vara möjlig att vidkännas äfven af de mindre bemedlade. Det är med anledning häraf, som detta förslag skett; och jag tillstyrker bifall derå.

Herr *Rydin*: Så vida ej Regeringen finner svårighet för förslagens antagande, hvilket jag ej kan bedöma, kan jag ej neka, att jag delar Utskottets åsigt. Att större delen af de beväringsskyldiga håldst nyttjar egne kläder, är

bekannt. En del har ej tillgång dertill; men jag ser ej hinder, att kronan må hålla till hands åt sådane någre civile uniformer af den i provinsen brukliga snitt. I anledning af hvad Herr *Wijk* yttrat om skillnaden emellan fattige och rike, se vi att flere redan nyttja, under beväringsexercice, egne kläder. I Europa finnes ett litet land, hvars invånare är det tappraste folk, ett folk, som bevarat sin sjelfständighet. Jag menar Schweitz, der hvar och en är soldat ifrån 18 till 63 år. Hela arméen i detta land är klädd i egne civile kläder, alla i en dräkt, med undantag af jägare. Detta ned-sätter icke deras anseende, såsom tappre, eller klädedräkten gör intet till den större stridbarheten. Jag medgifver, att kronan bör, under krig, hålla i beredskap passande munderingar, när de beväringsskyldiges egne kläder blifva utslitne: men desse munderingar böra äfven vara lika den civila uniformen. Jag bifaller betänkandet, men förutsätter möjligheten, att Regeringen finner svårigheter möta förslaget.

Herr *Leffler*: För min del, gillar jag här uttalad åsigt, om obehaget för beväringsskyldige, att påtaga kläder, som äro brukade af andra. Det kan måbända någon gång äfven vara vådligt; och jag anser det vara rätt, hvad Utskottes föreslagit, utur den synpunkt, att beväringssynglingar böra nyttja ortens nationaldräkt; men, om förslaget antages, förutsätter jag, att ingen vill bruka egne kläder, utan ersätt-

ning. Jag förutsätter äfven, att flere ynglingar ej kunna skaffa sig de plagg, som må vara att tillgå i exercice och i fält. Det vore därför nödvändigt, att kronan skulle hålla i beredskap beklädnader efter hvarje provinces bruk. Här-till fördras anslag; och då Utskottet ej utredt hvad detta kunde göra, eller om det redan bestämda anslaget är för behofvet tillräckligt, är jag icke i tillfälle, att nu i denna del fatta beslut, utan begär återremiss, för att erhålla närmare upplysningar.

Herr *Sahlin*: Jag anser, lika med Herr *Warn*, att, om beväringen blefve klädd med egne kläder och genom egen omsorg, skulle sådant leda till trefnad, nationalanda och äfven besparing i Statens utgifter. Detta är ett ibland villkoren för ordnandet af vårt försvar. Vi må hämta exempel från Gottland. För att vinna denna likhet, som Herr *Wijk* åsyftat, torde det vara tillräckligt att stadga, att kläderne få förfärdigas endast af vadmal eller commisskläde. Den mindre bemedlade skall väl låta göra åt sig en ny rock. Han gör det häldst, då han skall inträda i beväringen. Uppoffringen synes ringa. Deremot måste den fattige hafva understöd. Med desse utsigter till besparing, tror jag, att tillökning uti anslaget för ändamålet icke skall komma i fråga.

Herr *Arnberg*: En värd talare har vidrört beväringssystemet. Blott derigenom, att detta system gör sig gällande till dess fulla natur, kan tredje hufvudtiteln blifva, sådan den

bör vara, och nationen skiljas ifrån många betydliga utgifter. Vi äro långt ifrån det rätta, så länge vi under freden underhålla en stående indeld armée, som kostar ansemliga summor, och till hvars materiel otroliga summor, år från år, anslås. Om deremot beväringssystemet gör sig gällande, skall nationen blifva mera stridbar, utan att belastas med utgifter under freden. Jag önskar, att Stats-Utskottet, vid besvarande framdeles af återremiss, må taga detta i betragtande, och uppgifva medel till inskränkning i vår armée, och att nationen, vid krig, ej må invecklas i nya utgifter. Hvad angår Utskottets här gjorde förslag, att det må till de beväringsskyldiges fria val öfverlemnas, att, emot en afpassad lämplig vedergällning i penningar, sjelfve anskaffa sig rockar och byxor, är jag af olika tanka, i denna punkt, med de flere talare, som understödt detta förslag. Jag instämmer uti hvarje yttrande, som åsyftar besparing i Statens utgifter, men de skulle ej här vinnas, annorlunda än genom öfverenskommelse med allmogens söner om minskning i slitningspenningarne. I Statens böcker komme ock att synas besparing, uppkommen genom accord med allmogens söner, som intaga beväringens leder. Detta förslag synes likväl för sjelfva saken icke ändamålsenligt. Jag återkallar i minnet *Wallensteins* tidehvarf, då denne fältherre med sina horder ströfvade genom Tyskland. Någon enhet vinnes icke på det sätt, Stats-Utskottet föreslagit. Jag vill taga exempel af Dal-

regementet. Hvar socken i Dalarne har sin egna klädedrägt. Om nu dessa socknars beväring skulle klädas, efter hvarje särskild sockens dräkt eller uniform, komme trouppen i sanning att framvisa en ganska brokig tafla. Saknas den yttre enheten, så kommer enheten i krigisk anda äfven att saknas. Det strider emot tidehvarfvets fordringar, att se en här, utan enhet i klädsel. Hvad slutligen beträffar den uppgifna olägenheten, att bära kronans kläder, får jag upplysa, att jag sjelf, såsom beväringsskyldig, för tio år tillbaka, bar kronomundering, utan att deraf erfara någon olägenhet; och jag tror i allmänhet, att beväringssynglingar, under fortfarande exercice 14 dagar, äro belåtna med att vara helt soldater.

Herr *Hallgren*: Utan att utsträcka discussionen, lemnar jag min röst till betänkandet, då härvid äro iagttagne tvänne vigtige grunder, nämligen: besparing i Statens betydliga utgifter och fulländande af conscriptions-systemet, till dess rigtiga syftning.

Herr *Wærn*: Det är obehagligt, att förlänga discussionen. Jag kan likväl ej lemna vissa delar af hvad anfördt blifvit obesvarade. Herr *Wijk* har anmärkt, att olikhet i beklädningen är icke passande. Om man läser Utskottets förslag, synes väl, jag medgifver det, i början en olikhet äga rum, dock finnes slutligen enhet genom nationaldräkt. Jag kan ej se, hvilken skada sker genom nuancer i de beväringsskyldiges klädsel för olika provinser, särdeles

då regementen redan finnas med olika uniformer, så väl hos oss, som uti andra länder. Detta gäller äfven såsom svar å Herr *Arnbergs* framställning om enhet. Den ligger ej deri, att alla skola hafva till beklädnaden samma färg och snitt, ej eller deri, att alla regementen äro på lika sätt organiserade; blott de uppfylla samma ändamål i krigets utöfning. De kunna vara jägare, infanterister, grenadierer, o. s. v., allt efter särskildte functioner. Den hufvudsakligaste enheten är, att alla äro väl och ändamålsenligt klädde. Beträffande Herr *Arnbergs* uppgift om brokighet i dräkt, hemställer jag till denne talare, om de uniformer, som nu äro antagne, finnas brokige eller icke. Herr *Wijk* har anmärkt, att olikhet emellan bättre och sämre lottade samt ståndsolikhet blifva synbara genom användning af det sätt, Stats-Utskottet föreslagit. Denna mening kan jag icke biträda, ty den enda olikheten, finheten, förutsättes redan, då hvar och en, som har förmåga dertill, får äfven nu påtaga egna kläder. Hvad olikhet i snitt beträffar, förekommes den genom ett stadgande; men sådana detaljer tillhöra icke Rikets Ständer, utan sjelfva saken anmäles endast genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t, som äger att antaga idéen och göra den verksam. Man har vidare anmärkt, att en del ynglingar ej kunna skaffa sig egen dräkt. Derföre står det äfven qvar, att kronan skall åt dem tillhandahålla kläder. Det är sagdt, att förslaget, om det verkliggöres, be-

reder en Statsförlust. Jag tror motsatsen eller att det leder i tidens längd till en Statsvinst. Det är sagdt, att beväringsynglingar ej draga i betänkande, att påtaga kronans munderingar. Det måste nu ske, men de göra det ogärna, då drägten ej passar. Jag har[!] mig bekant, att, i läger, mången, under kronans mundering, nyttjar egna kläder. Herr *Arnberg* har uppgifvit, att han sjelf burit kronomundering. Jag är derom öfvertygad, men jag gissar, att han, såsom hvar och en annan af bättre stånd, fått välja, så att han undvikit att påtaga t. ex. en lappad tröja, måhända äfven försedd med åtskilliga ingredientier. Herr *Wijk* har yttrat, att man ej bör borttaga, hvad som nu finnes, så länge den nya idéen icke kan realiseras. Detta är ej eller ändamålet. Anslaget till beklädnaden är icke borttaget. Det är blott tillökningen för bevärings-manskapets rockar och byxor, som ej är bifallen. Om entreprenaden bringas till verkställighet, skall anslaget blifva tillräckligt äfven för en större massa af beväring. Vill man ej gå in på reformen, kommer man till det resultat, att tillgångarne ej räcka till, och hurudant står då national-försvaret, när tillgångarne äro till slut använde. Jag hemställer derföre till hvarje sann fosterlandsvän, om icke tillgångarne böra reserveras och användas på det sätt, som gör försvaret möjligt, och om detta icke är angelägnare, än att skaffa annat, icke i stånd att uppfylla ändamålet.

Herr *Wijk*: Man har yttrat det vara mot-

bjudande för beväringssynglingen, att påtaga kronans uniform. Beväringssystemet har äfven varit det från början. Nu mera har detta försvunnit. Legning är nu tillåten; men alla gå med nöje för att öfva sig. En talare har åberopat Schweitz och dess olika uniformer. Äfven jag har genomrest Schweitz, och är i tillfälle att vitsorda, att hvar canton har sin depôt, hvarest de beväringsskyldige infinna sig och påtaga beklädnad såsom det sker i vårt land. Jag har sett Americanarnes milice. Med all deras republicanism, finna de sig icke generade att påtaga Statens uniform. Exercicen fortfar 7 dagar, hvarunder millionairen går i led med den, som borstar hans stöflor. Min öfvertygelse är, att jemnlighets-andan hos vår beväring skulle till stor del försvinna genom den föreslagne förändringen. Man har sagt, att klädselns snitt bör vara densamma, äfven för den, som består sig klädedräkten sjelf. Man har ock sagt, att föreskrift kan lemnas, att kläderna skola förfärdigas endast af commissskläde eller vadmal. Jag frågar, om detta är rättsprincip, då hvar och en bör få kläda sig, huru han vill, när han sjelf består beklädnaden. Exercicen sker icke för ro skull, utan den afser försvaret i det gällande ögonblicket. Vid krig, torde det vara motbjudande för de beväringsskyldige att träda fram. Då skola de stå för kulan, men måhända vara halfnakna, och de måste klädas och utrustas, om de skola tjena fäderneslandet.

Herr *Santesson*: De skiljagtiga äsigter, som yppat sig under denna interessanta discussion, anser jag närma sig till hvarandra, då man iagtager slutpunkten af Utskottets framställning, der det heter, att, om Stats-Utskottets åsigt vinner Rikets Ständers bifall, lærer frågan uti underdånig skrifvelse böra underställas Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och afgörande. För min del är jag öfvertygad, att de här yttrade motsatta meningarne komma att af Kongl. Maj:t granskas; men, då jag förmodar, att de gjorda anmärkningarne föranleda återmiss, får jag tillkännagifva min önskan, att Utskottet måtte mera bestämdt yttra sig, i afseende på sjelfva anslaget. Utskottet har yttrat, först att det funnit att för bevärings-manskapets beklädnad erfordras en årlig summa af 114,000 R:dr, derefter, att 69,000 R:dr påräknas för manskapets förseende med rockar och byxor, och slutligen att Utskottet framställt sitt förslag, till beredande ej mindre af någon besparing i denna utgift, än af en i högsta måtto nyttig och, åtminstone för vissa rikets landskap, behöflig lifligare omsättning af rörelse-capitalet. Jag finner det ej här vara uttryckt, hvad anslag må förekomma, eller huruvida derom ingenting skall nämnas, förr än Kongl. Maj:t yttrat sig öfver förslaget. Ut i den vid utlåtandet bifogade tabell ser jag upptagne, för beväringsmanskapets vapenöfningar 80,000 R:dr, i stället för nu varande 60,000 R:dr. Mig synes det vara nödvändigt, att afseende å denna punkt närma-

re uttryckes. Jag yrkar återremiss i denna del, äfvensom af det skäl, att jag anser det vara af vikt, att Stats-Utskottet må taga i öfvervägande, hvad å ömse sidor är anfördt.

Herr *Ekerman*: Hindrad af laga förfall, att ifrån början öfvervara denna discussion, känner jag ej, hvad ifrån dess begynnelse sig tilldragit. Jag har nu begärt ordet derföre, att en talare yttrat, att, om ej de bevärings-skyldige alla äro lika klädde, kunna de ej försvara landet emot fienden. Jag torde få erinre, att Skånska allmogen under Grefve *Stenbocks* befäl vid Helsinborg ej hade lika uniform. Ej eller var detta fallet med invånarne i den församling, der jag är född, hvilka, om jag icke misstager mig, undfingo rättighet att uteslutande välja sin pastor, samt ännu utöfva denna fria valrätt. De, som utmärkte sig vid det tillfälle, hvilket föranledde nämnde rättighet, voro då troligen ej klädde i någon uniform. Ingenting hindrar, att försvaret kan väl bestridas, utan likhet i uniformer. Stats-Utskottet har dock ej föreställt sig olika rockar, enär en snitt gemenligen är antagen för hvarje province. Man har anmärkt klädernes olikhet uti finhet och grofhet. Denna finnes äfven nu. Lika med Herr *Sahlin*, finner jag emedlertid, att föreskrift kan lemnas, att kläderne skola göras af commisskläde eller vadmal. Jag tror en befallning derom kunna utgå, lika väl som i öfriga delar, hvilka ej öfverskrida beväringsstadgan. Egentligen vill jag nu uppehålla mig

vid den å nyo väckta frågan om utsträckning af beväringssystemet. Detta ämne tillhör icke Stats-Utskottet; men, sedan det ofta blifvit bragdt å bane, får jag förklara, att jag för min del ej hyllar detta fria system. Jag älskar mitt fädernesland och friheten i största mått, men jag anser det vara en dålig frihet, om man skall tvingas till ett yrke, hvartill man ej har fallenhet, och man uppfyller ej väl den pligt, som sålunda är och blifver ålagd. För min del är jag öfvertygad, att Bonde-Ståndet icke går in på utsträckning af beväringssystemet; och jag tror, att större delen af Borgare-Ståndet ej eller skall, äfven om besparing uti utgifter beredes, finna någon vinst af sådan utsträckning, enär de förlora sina söner, arbetare å verkstäderna, få bröder i det allmänna utkastade o. s. v. I anledning af hvad Herr *Santesson* yttrat derom, att bestämmelsen af anslaget är ej så klar, som vederbort, får jag erinra, att Kongl. Maj:t begärt 114,000 R:dr, att Stats-Utskottet föreslagit 80,000 R:dr, och att, när 60,000 R:dr åtgå till beklädnaden, äro 11,000 R:dr öfriga för beväringsmanskapets andra behof: men må hända har jag misstagit mig, och möjligen är framställningen icke klar. Derföre begär jag återremiss.

Herr *Leffler*: Såsom Herr *Ekerman* erinrat, inhämtas det af den bifogade tabellen, att anslagssumman är upptagen till 80,000 R:dr, men som dervid står, för beväringsmanskapets vapenöfningar, anser jag beloppet icke vara för

beklädnaden tillämpligt. Då jag i öfrigt förmodar, att denna punkt blifver återremitterad, får jag tillägga, att jag är af Herr *Ekerman* förkommen i fråga derom, att jag icke tror det tillhöra Stats-Utskottet, att föreslå beväringssystemets utsträckning. Det är visserligen en sak att önska, ty det kan icke bestridas, att stort behof är för handen af inskränkning uti utgifterne för försvarsverket, enär någon minskning uti skattebördorne derförinnan icke är möjlig; men att begynna med indellda arméens indragning, är mycken svårighet underkastadt. Dess ersättande af beväringen kan icke ske utan förberedande åtgärder. Dertill fordras längre exercitetid, och kostnaden skulle endast blifva större, än den nu är. Förändringen komme att leda till vacance-avgift, som allmogen skulle nödsakas betala; och jag har inom Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet redan hört en stark och enhällig opposition af Bonde-Ståndet emot lindring uti indellda arméen emot vacance-avgift och deremot, att allmogen skulle med dess söner utgöra beväringsskyldighet, tillika med nämnde avgift. Det föreslogs en skrifvelse af Rikets Ständer till Kongl. Maj:t med begäran om förslagen nästa Riksdag, angående inskränkning af den värfvade arméen, men icke eller detta antogs.

Herr *Hessle*: Jag instämmer med Herr *Wærn* och tillägger, att, då man åberopar utländska orter och deras exempel i historien, bör man ej eller förbigå de exempel, som svenska

håfderne lemna oss. Dalkarlarne under Gustaf Wasas tid hade ej likhet i deras drägter; och det lærer icke kunna af någon förnekas, att ej svenska folket, i dess nationaldrägter, visat sig lika tappert, som i färger, hvilka ej äro så alldeles svenska. Jag vet ej, om den röda färgen kan räknas dit.

Herr *Arnberg*: Jag delar Herr *Wærns* lofvärda principer, åsyftande att hushålla med Statens medel och bereda ordning i försvarsverket och jag erkänner gärna min underlägsenhet i många fall för den man, som gjort sig bekant med krigsväsendet och dess särskilda ingredientier; men jag anser mig böra försvara ett yttrande, att en corps, sammansatt, såsom Stats-Utskottet tillstyrkt, skulle blifva brokig. Jag har ej nekat, att hvar individu framställer samma skådespel. Likväl kunna skiljagtigheterne blifva alltför betydliga, såsom om t. ex. en vingåkersbo ställes bredvid en skorstensfjärelärling. Att för dessa båda föreskrifva enhet i snitten, lærer ej någon vilja med allvar påstå; och ej kan man ålägga beväringssynglingarne att för fjorton dagar bekosta egne uniformer. Dalkarlarne under Gustaf Wasa gjorde visserligen underverk af tapperhet, och jag vet det, att det icke är den yttre klädseln, som segrar; men jag måste dock förklara, att jag anser enhet, så i det yttre, som i det inre, nödvändig. De tider, som Sverige varit utmärkt af de tappreste män, hafva varit de, då nationen genom nödvändigheten måste tillväga-

bringa ett försvar, som krigslusten ej kunnat åstadkomma. En annan talare synes hafva antydtt, att, om beväringssystemet skulle göra sig gällande, skulle eldbränder derigenom utkastas. Jag är af en motsatt tanka, att många eldbränder blefvo släkt. En talare åter har yttrat, att vacanceafgift, som uppkommer genom indragning af nummer uti indelta arméen, skulle vara betungande; men det beror ju af rust- och rotehållarne sjelfve att bestämma afgiften till så nedsatt belopp, att lindring verkligen blefve beredd. Inom Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet har jag dock den erfarenhet, att denna idé icke förmår göra sig för närvarande gällande. Saken mötte hufvudsakligen motstånd af Bonde-Ståndet. Jag hade dock önskat, att tankan om beväringssystemets utsträckning förmått göra sig giltig. Slutligen instämmer jag uti den yttrade åsigt om nödvändigheten af en tableau öfver försvarsverket i sin helhet; ty förr än en sådan uppgöres, kunna inga inskränkningar äga rum hvarken på tredje eller fjerde hufvudtiteln.

Herr *Egnell*: Jag instämmer så mycket häldre i Stats-Utskottets förslag, som min öfvertygelse är den, att man bör söka ändamålet på det minst kostsamma sätt. Då man besinnar, att beväringspersedeln köpes att nyttjas uti tolf dagar och sedermera förvaras, tror jag ersättningen för begagnande af de egne kläderna blifva obetydlig. Enhet i klädedrägt är icke det medel, som befordrar tapperheten. Jag

har sjelf erfarenhet under tvänne års-exercise vid Gottlands national-beväring. Hvar och en nyttjar der egna kläder. Denna omständighet gjorde hufvudsakligen, att Gottlands invånare åtog sig beväringsskyldighet ifrån 15 till 63 års ålder. Jag tviflar, att detta gått för sig, om någon varit tvungen att bära viss dräkt. Nu fullgöra de skyldigheten med nöje, och jag tror det ej vara för mycket sagdt att påstå, att de exercera lika väl, som något af de bättre beklädda regimenterna. Jag tror, att, om rättighet lemnas beväringssynglingar att bära egna kläder efter vanligt bruk, skola de med mera nöje inställa sig till vapenöfningarna, och, om krig inträffar, händre gå i egna, än i kronans kläder. Nyttjandet af egna kläder påminner dem, att de icke äro lejde soldater; och andan att försvara fäderneslandet skall då vara mera verksam.

Herr *Rydin*: I anledning af Herr *Wijks* anmärkning, att i Schweiz de beväringsskyldige ej nyttja egna kläder, får jag upplysa, hvilket ej här kan bevisas, att, ehuru det är bestämdt, att, vid öfningar, jägare bestås en gens d'armerie-uniform, de öfriga hafva egna kläder. Jag anser saken vara af mycken vikt, mindre för Stats-utgifterna, än derföre, att arméen må blifva införlifvad med nationen, och ej, såsom nu, utgöra en egen class. Om beväringssamskapet skall kläda sig sjelf, är det nödvändigt, att en civil dräkt bestämmes, så litet, som möjligt, skiljd ifrån nationens. Det har jemväl

blifvit yttradt, att högre officerare inom Utskottet biträdt denna åsigt. Jag tror saken komma i närmare öfvervägande, då den hos Regeringen framställles.

Herr *Sahlin*: Föreskrift om klädets grofhet är lika lätt, som den om snitt; men detta tillkommer Kongl. Maj:t. I händelse af verkligt behof, tarfvas större förråd. Då kan creditivet lemna medel härtill. Nu är det i allt fall för tidigt, att förse beväringssmanskpet med kläder.

Herr *Wærn*: Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, huru litet är att vinna genom återremiss, emedan här blott är fråga om en underdånig skrifvelse. Detaljerne öfverlemnas till Kongl. Maj:t, emedan de tillhöra administrationen. Af Kongl. Maj:t beror det att gilla eller antaga framställningen. Derjemte får jag anmärka, att man utgår ifrån ett grundfalskt begrepp om krigsbildningen, då man tror densamma bestå i klädernas grannlåt. Den tid nalkas sitt slut, då man tror svängningarne utgöra nationalförsvaret. För öfrigt lemna jag i sitt värde den militaire philosophie, som Herrar *Ekerman* och *Leffler* meddelat; och då blott här är fråga, om yttrandet, angående beklädningen, på sätt Stats-Utskottet föreslagit, antages, anhåller jag om proposition derå.

Herr *Winberg*: Då olikhet af summor blifvit här ifrågasatt, får jag upplysa, att den punkt, som nu discuterats, tillkommit, utan att vara föranledd af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, men af granskning af Kongl. Krigs-collegii ut-

rednings-departements beklädnads-stater. Till arméens materiel voro anslagna 696,000 R:dr. Nu har Kongl. Maj:t begärt en summa derut-öfver. Denna har Stats-Utskottet afstyrkt, men trott, att saken skulle kunna arrangeras derigenom, att soldatesquen fick sjelf, på sätt föreslaget är, anskaffa sig rockar och byxor. Mycket är i öfrigt redan yttradt om sak och system, så att derom torde vara nog taladt; och jag finner ingen våda deraf, att utlåtandet antages.

Herr *Hemberg*: I anledning af min egen erfarenhet, får jag, lika med Herr *Wijk*, vitsorda, att ej tvång sker till beväringens-möten. Jag har exemplet i mina egna söner. Jag hade lejt för dem, men de ville sjelfve gå. Deremot hade de degout att påtaga kronans kläder, och jag lät göra dem egne munderingar. Af dessa skäl tillstyrker jag bifall af Utskottets förslag.

Herr *Leffler*: Den af mig gjorda framställning må kallas militair-philosophie eller icke, och den må anses höra till saken eller icke. Jag hade emedlertid icke med den framkommit, om icke jag blifvit dertill föranledd af den under discussionen väckta fråga om indeldta arméen.

Herr *Helsingius*: Upplyst, att detta ämne ej behandlas, efter enahanda ordning, som iagtogts vid Banco-Utskottets betänkande, N:o 6, och att således icke alla punkterne återremitteras, får jag förklara, att jag anser närvarande punkt vara så utvecklad, att jag är färdig att bifalla utlåtandet i denna del.

Discussionen ansågs slutad, och utlåtandet, N:o 81, i dess 19:de punkt, framställdes af Herr Talmannen: 1:o till bifall, och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En så lydande voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som bifaller 19 punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 81, lägger: *Ja*.

"Den det icke vill, lägger: *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet i denna punkt att återremitteras."

Omröstningen anställdes, i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, och utföll med 40 *Ja* mot 9 *Nej*; i följd hvaraf omförmälde punkt var bifallen.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Wijk* och *Arnberg*.

20:de I fråga om begärdt anslag för indelta arméens vapenöfningar.

Bifölls.

21:o *Angående anslag för exercice-compagnier och exercice-skvadroner.*

Herr *Halling*: "I fråga om medel och anslag för bildande af exercice-compagnier vid indelta infanteriet, torde det böra tagas i betragtande, att tillvaron af exercice-skvadroner för indelta cavalleriet, efter hvad allmänt lärers inses och erkännas, onekligen varit af behofvet påkallad och medfört fördelar, då den haft kort inflytande på trouppens tjenstbarhet; men också att i detta afseende en betydlig skillnad

måste förefinnas emellan cavallerie och infanterie. Vid det förra fordras en vida större öfning än vid det sednare. Både cavalleristen och dess häst behöfva exerceras. De måste också vänjas vid hvarandra. Det ligger i sakens natur, att hela cavallerie-exercicen icke kan af dem bägge vinnas på den kortare tid till undervisning och öfning, som de årliga regementsmötena medgifva. Att infanteriet åter kan dermed vara belåtet, synes bevisas deraf, att ännu ingen torde kunna med skäl påstå, att svenska infanteriet saknar de egenskaper, som erfordras att hädanefter såsom hittills uppfylla sin bestämmelse. Att desse egenskaper endast skola finnas hos dem, hvilka redan deltagit i krig, torde kunna betvivlas, enär deras antal nu mera lär vara alltför inskränkt, sedan 20 fredsår förflutit och således måste antingen dugligheten vara vunnin genom de årliga exercice-möten, som hittills hållits, eller ock den tron besanna sig, att svensken är född soldat. Antagandet af den princip, att bildandet af årliga exercice-compagnier, äfven för indelta infanteriet, nu mera nödvändigt af behöfvet påkallas, fruktar jag skulle medföra vådliga följder, ty, utom det jag med visshet förutsätter, att rothållarne derigenom skulle blifva särskildt betungade, icke medelst någon ny direct pålaga, utan dymedelst att munderingen skulle blifva en större slitning underkastad, att soldater skulle blifva dyrare och svårare att erhålla, då de i flere månader af året skul-

le, under vistandet vid exercice-compagniet, betagas arbetsförtjenst för sig, hustru och barn och att hvarje ditresa otvifvelagtigt skulle för-
anleda till en frivillig gärd af rothållarne samt derjemte, att, sedan behofvet en gång vore erkändt, den nu, till fyllande deraf, föreslagne summan 30,000 R:dr icke länge skulle finnas tillräcklig för 23 regementen, utan snart fordra tillökning; hvadan jag för min del afstyrker berörde nya anslag."

Herr *Ekstrand* förenade sig uti Herr *Petres* reservation och afstyrkte tillökningen.

Herr *Ekerman*: Jag delar Utskottets åsigt och kan ej undgå att anhålla, det Ståndet behagade gilla utlåtandet. Jag tror, att Utskottet sökt iagtaga all möjlig besparing, men äfven deruti är en gräns, öfver hvilken man ej bör gå. Utskottet har vid denna punkt haft handledning af i krigsväsendet kunnige män, som uppgifvit, att ändamålet bör kunna vinnas med ett anslag af 30,000 R:dr.

Med Herr *Ekerman* förenade sig Herr *Cederborg*.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde 21:sta punkten till bifall, hvarpå svarades *Ja* och *Nej*, samt begärdes votering.

En så lydande voterings-proposition uppsattes och upplästes:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 81, i 21:sta punkten, röstar: *Ja*.

"Den det icke vill, röstar: *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet i denna punkt att återremitteras."

Herr *Halling*: I anledning af denna voterings-proposition, anser jag mig böra anmärka, att jag afslår första momentet af denna punkt, men att jag deremot vill bifalla det sednare momentet; hvarföre jag, genom sådan voterings-proposition, sättes i nödvändighet att ej få uttrycka min öfvertygelse.

Herr *Leffler*: Anmärkningar synas mig vara gjorda emot begge momenterne, dels genom reservationerna, dels genom hvad här yttradt blifvit; och således godkänner jag voterings-propositionen.

Herr *Winberg*: Då propositionen lyder å bifall eller återremiss, är det klart, att denna sednare är riktad på den omständighet, hvaruti anmärkning skett.

Häruti förenade sig Herr *Arnberg*.

Herr *Halling*: Då ingen yrkat återremiss, kan ej eller proposition derå ske. Någon måste således begära sådan åtgärd.

Herr *Leffler*: Då jag gillat propositionen, yrkar jag tillika återremiss.

Herr *Holm*: Enär blott första momentet är satt i fråga, och en proposition på bifall eller afslag å hela punkten skulle verka derhän, att man måhända komme att votera emot sin öfvertygelse, hemställer jag, om icke proposition till bifall eller afslag å första momentet måtte ske särskildt, och att sedermera proposition för sig må göras å det andra momentet.

Herr *Ekerman*: Jag tror äfven det blifva nödvändigt, att dela denna punkt i dess tvänne momenter. Möjligen kan en eller annan hafva olika meningar om dem. För min del bifaller jag bägge.

Herr Talmannen utlät sig, att, då denna 21:ta punkt, hvilken Herr Talmannen betraktade såsom ett betänkande för sig, nu första gången till afgörande förekom, ansåg Herr Talmannen det icke vara constitutions-mässigt, att momentvis framställa den till bifall eller afslag. Om i öfrigt Ståndet ej var nöjdt med den uppläste voterings-proposition, kunde den förändras på det sätt, att contra-propositionen ställdes på afslag.

Herr *Holm*: Om hela den 21:ta punkten framställes till bifall eller afslag, blifver följden den, att Herr *Halling*, som ogillar det första momentet, måste, för detta ändamål, äfven ogilla det senare momentet, ehuru han ej har något att deremot påminna.

Herr *Santesson*: Då Herr Talmannen förklarat sig ej kunna dela denna punkt, finner jag ej annat, än att, deräst Ståndet ej vill förena sig om återremiss, allas meningar äro, genom den föreslagne voterings-propositionen bevarade.

Herr *Holm* uppläste 54 §. Riksdags-Ordningen och yttrade, att han finner denna §:s ordalydelse och anda ådagalägga, att proposition kan särskildt framställas å hvardera af de tvänne ifrågavarande momenterne.

Herrar *Wærn* och *Ekerman* förenade sig med Herr *Holm*.

Herr *Leffler* anmärkte, att, när ett betänkande slutligen inkommer ifrån ett Utskott, dit ärendet blifvit återförvisadt, är den af Herr *Holm* antydda procedure användbar.

Herr *Ekstrand* yttrade, att han, till undvikande af alla tvister, tillstyrkte, att Ståndet måtte meddela återremiss af den 21:ta punkten utan votering.

Herr *Holm*: Jag kan ej yttra mig öfver återremissen, emedan jag gillar betänkandet. Jag skulle då votera emot min öfvertygelse; men hvarken af 53 eller 54 §§. Riksdags-Ordningen finner jag, att sönderdelning af ämnet först inträffar, då ämnet, efter återremiss, förekommer. Ut i ingressen af 53 §. läses: "*Enär ett ämne slutligen skall afgöras, etc.*" Detta afgörande anser jag nu inträffa; och jag förnyar således min anhållan om propositionens sönderdelande.

Med Herr *Holm* förenade sig Herr *Olbers*.

Herr *Ekstrand*: Jag tager mig friheten att fästa talarens uppmärksamhet derpå, att hans rätt är ju öppen, att bifalla båda momenterne af denna punkt, då ärendet, efter återremiss, ifrån Utskott återkommer.

Herr *Holm*: Jag hatar återremisser, kan ej gilla voterings-propositionen, reserverar mig deremot och deltagar icke uti voteringen.

Herr Talmannen yttrade, att, om Ståndet ej gillar voterings-propositionen, är det Ståndets rättighet, att rösta öfver densamma.

Herr *Holm*: Jag anhåller, att den framställning måtte göras till Ståndet, om Ståndet icke gillar proposition å bifall eller afslag till första momentet af förevarande punkt.

Herr *Hessle*: Jag hade trott, att en discussion af sådan beskaffenhet, som denna, ej skulle hafva uppstått; men då jag nu finner, att 54 §. Riksdags-Ordningen med fullt allvar åberopas, såsom grund för förändring af voterings-propositionen, kan jag icke undgå, att uttala den tanka, att jag tror den åberopade 54 §. Riksdags-Ordningen just ligga emot Herr *Holms* förslag, då denna §. bestämmer, att betänkandet, ej en del deraf, må framställas till bifall eller afslag.

Herr *Halling*: Jag har visserligen erkänt vår representations brister, men så bristfällig hade jag icke trott densamma vara, att det skulle bero af ett Utskott, om en representant skall vara betagen eller obetagen, att yttra sin öfvertygelse. Om Utskottet afdelat momenterne på det sätt, att det första förekommit under N:o 21, och det andra under N:o 22, hade jag haft min rätt oförkränt. Nu åter, emedan båda momenterna förekomma uti 21:sta punkten, ifrågasättes denna min rättighet. Således beror det af Utskott att modifiera representantens rätt att bedömma saken. För mig är det nu mera fullkomligen likgiltigt, hvilken proposition framställles. Jag anser det vara tillräckligt, då jag uttryckt min åsigt till protokollet, men jag undandrager mig deltagande i votering och undersökning om det rätta,

Herr *Holm*: Sedan jag uppläst 54 §. Riksdags-Ordningen, hade jag ej väntat mig att få höra hvad jag nu hört. Ut i nämnde §. läses: "Skulle målet, under discussionen, skiljas uti flere delar, hvaröfver särskilde anmärkningar göras, då skall, enär sådant äskas, proposition öfver hvardera delen särskildt anställas:" och att detta stadgande är för närvarande fall tillämpligt, synes mig vara ostridigt.

Herr Talmannen uppläste ånyo och framställde till Ståndets bifall ofvanintagne voteringsproposition, hvarpå svarades *Ja* och *Nej*.

Herrar *Halling* och *Holm* afsade sig, att deltaga i votering efter den upplästa propositionen; äfvensom Herr *Winberg* deremot protesterade.

Herr *Ekerman*: För mig är detta likgiltigt, emedan jag voterar *Ja*. Saken är dock till sin princip af mycken vikt, emedan det har blifvit här anmärkt, att det skall bero af ett Utskotts sätt att uppställa ett betänkande, om en representants rätt att bedömma må vara inskränkt eller utsträckt; och, med all aktning för Herr Talmannens åsigt, kan jag ej finna annat, än att 54 §. Riksdags-Ordningen är tydlig, och att, på grund deraf, proposition öfver hvardera momentet uti 21:ta punkten bör till bifall eller afslag framställas.

Flere ledamöter begärde, att omröstning skulle anställas öfver voteringspropositionen.

Herr *Hallgren*: Jag torde få erinra, att, sedan Herr *Halling* yttrat sig, uttalades ett all-

mänt *Ja*, och således godkännande af den upplästa voterings-propositionen å bifall eller återremiss. Efter 53 §. Riksdags-Ordningen, måste således denna voterings-proposition vara den gällande, och jag undandrager mig, att votera öfver någon annan i denna punkt.

Herr *Egnell*: Jag svarade *Nej* vid propositionen så högt, att det ej bordt undfalla min granne. Sedermera har fråga uppstått om votering öfver propositionens godkännande, och deruti är ingen grundlagsstridighet.

Herr *Hallgren*: Jag har ej hört *Nej*, då propositionen å bifall eller återremiss upplästes. Således vidblifver jag min sats, att undandraga mig att deltaga i oröstningen.

Herr *Sahlin*: Äfven jag yrkade proposition å de särskilda momenterna af den 21:sta punkten och svarade *Nej*.

Herr Talmannen yttrade, att, då omröstning öfver voterings-propositionen är begärd, måste den ske, och att det är hvem som håldst af Ståndets ledamöter obetagit, att deruti deltaga eller icke.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som gillar den af Herr Talmannen upplästa proposition till votering, röstar: *Ja*.

"Den det icke vill, röstar: *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer en annan voterings-proposition att uppsättas."

Omröstningen anställdes i enlighet med Riksdags-ordningens föreskrifter och utföll med 26 *Nej* emot 20 *Ja*.

Herr Talmannen utlät sig derefter: Sedan Ståndet sålunda afslagit den upplästa propositionen, får jag äran förklara, att, då enligt 56 §. Regerings-Formen, Utskotts förslag skola först i Ståndens plena framställas till antagande eller förkastande utan förändringar eller tillsatser, inträder Ståndets rättighet att antaga eller förkasta förevarande punkt, men icke att dela densamma. Om Ståndet vidblifver yrkandet om punktens sönderstyckning, erfar jag den obehaglighet, att åter vägra proposition.

Herr *Holm*: För min del får jag förklara, att jag häldre, än att sådan omväg skall åstadkommas, röstar *Ja*.

Herr *Ekerman*: Med all vördnad för Herr Talmannens större erfarenhet, får jag dock yttra, att jag ej är öfvertygad om Grundlagsenligheten af Herr Talmannens tolkning. Här är ej fråga att förändra, utan endast att bifalla eller afslå ett moment; men då jag af erfarenheten vet, att intet vinnes genom remiss till Constitutions-Utskottet, förklarar jag, att jag icke yrkar en sådan remiss, utan att jag röstar *Ja*.

Herr *Halling*: Här är icke fråga om tillägg eller förändring, utan om antagande eller förkastande punktvis i särskilda saker, ej bisaker. Om ej detta må kunna punktvis afgöras, så är det oformligt allt, hvarmed Ståndet tvänne föregående dagar, sig sysselsatt, då Ståndet punktvis dels bifallit, dels återremitterat frågor; och jag finner här ej annan skillnad, än en ziffra; om denna skall förändra sättet eller formen

att följa Grundlagarne, måste jag erkänna, att Representationen i Sverige står på svagare fötter, än jag kunnat mig föreställa. Jag vill ej nu uppehålla mig vid saken; den har ej rönt biträde i Ståndets tanka eller i samband med min. Om det ansetts formenligt, att denna punkt, som omfattar tvänne ärenden delats, så, att hvart och ett ärende blifvit afgjort för sig, hade jag varit nöjd med Ståndets beslut utan votering. Nu får jag förklara, att jag anser en oformlighet äga rum genom det sätt, hvar på ärendet behandlas. Jag vill ej uppehålla mig vid att underställa frågan Constitutions-Utskottet, utan må det oformliga ligga hos den, som vederbör. Hos mig ligger det icke.

Herrar *Winberg*, *Norman* och *Egnell* instämde med Herr *Halling*,

Herr *Hallgren*: Jag tror äfven intet vinnas genom frågans hänskjutande till Constitutions-Utskottet; utan jag hade trott, att, då discussionen blifvit fortsatt, sedan den första voterings-propositionen blifvit godkänd, och då derefter flere synas böjda för återremiss, slites frågan så, att ej representationens rätt rubbas, bäst derigenom, att hela den 21:sta punkten återremitteras, hvilket jag för min del yrkar.

Herr *Leffler*: Jag är öfvertygad, att, om dylik casus inträffat vid föredragning af Stats-Utskottets föregående betänkanden, N:is 79 och 80, hade samma resultat, enligt 56 §. Regerings-Formen, följt, eller att en särskild punkt ej kunnat afslås. Hvad Ståndet redan i bi-

falls-väg yttrat, är mera uttryckt för Stats-Utskottet, för att veta det, hvarefter Utskottet har sig att rätta, än en rubbning i Grundlagens föreskrift uti nämnde §. att betänkanden första gången ej må antagas eller förkastas i delar.

Herr *Helsingius*: Jag har varit hindrad, att deltaga i de tvänne föregående dagarnas öfverläggningar och beslut, och jag vet således ej, om någon del af utgifts-betänkanderne är afslagen. Jag tviflar likväl derpå, enär det strider emot 56 §. Regerings-Formen, i sammanhang med 53 §. Riksdags-Ordningen, såsom gällande i frågor om bifall, afslag eller förändring af Utskotts-betänkanden. För min del instämmer jag uti den förklaring, Herr Talmannen lemnat, och jag fruktar, att, då för Ståndets rättighet, som här blifvit yrkad, åberopas endast 53 §. Riksdags-Ordningen, har man förbisett 56 §. Regerings-Formen, hvarigenom ådagaläggas, att betänkanden ej få första gången i vissa delar afslås, utan endast återremitteras. Om Ståndet deremot vill gilla särskilda punkter, är ingenting förhinderligt derföre, emedan sådant icke förändrar betänkandet. Men förändring deruti kan icke ske, förr än frågan återkommit, sedan Utskottet haft af anmärkningarne del. Omförmälde tvänne §§. anser jag således icke vara i strid emot hvarandra.

Herr *Frodell* förenade sig med Herr *Helsingius*.

Herr *Ekerman*: För att ådagalägga, att

det ifrågavarande sönderdelandet ej är i strid med Grundlagen, torde jag få återföra Herr *Helsingii* minne till många exempel vid förlidne Riksdag. Jag vill nu endast nämna Stats-Utskottets betänkanden, i anledning af revisionsberättelserne, der afslag, återremisser och bifall beslötos på särskilda punkter. Sådant har ock resultatet varit under de tvänne sista dagarne; och detta allt skulle blifva en nullitet genom den nu gifna förklaringen, ehuru beslutet i hufvudsaken öfverensstämmer med min öfvertygelse.

Herr *Holm* instämde häruti.

Herr *Hallgren*: Om upplysningar kunna ländas till någon tillfredsställelse, får jag meddela, att ingen af de andra genomgångna punkter uti Utskottets utlåtanden, N:is 79, 80 och 81 är afslagen, utan att de blifvit antingen bifallne eller återremitterade.

Herr *Talmannen* framställde, i anledning af denna discussion, den fråga, om Ståndet behagar återremittera 21:sta punkten af utlåtandet, N:o 81, hvarpå svarades *Ja* och *Nej*, samt Herr *Hemberg* begärde votering.

Herr *Holm* anhöll, att voterings-propositionen må ställas på bifall och återremiss.

Herr *Langenberg* tillstyrkte återremiss, häldst, efter Herr *Langenbergs* omdöme, man sålunda lättast komme ifrån discussionen i formfrågan.

Herr *Wedberg* instämde uti anhängan om återremiss.

Den först upplästa voterings-propositionen upplästes å nyo och blef af flere ledamöter, genom svaradt *Ja*, godkänd.

Herr *Hallgren* hemställde ytterligare, om icke, på det att den besynnerlighet må undvikas, att votering sker öfver en förut ogillad voterings-proposition, Ståndet ville, utan votering, förena sig uti beslut om återremiss.

Herr *Arnberg* förenade sig häruti och hemställde, om ej Herr *Hemberg* ville afstå från begäran om votering.

Herr *Hemberg* yttrade, det han ansåg voterings-propositionen godkänd, och att han icke afstår ifrån votering.

Herr *Winberg*: Jag finner ingen oformlighet äga rum. De, som röstat *Nej*, hafva ogillat Herr Talmannens åsigt. Hvar och en är öppet, att reservera sig. Ledamöter måste underkasta sig lagar och former, äro förbundna att deltaga i votering, men hafva rätt att reservera sig.

Herr *Egnell*: Om denna sednast upplästa voterings-proposition är densamma, som genom omröstning ogillades, hemställer jag, om ytterligare votering öfver denna proposition kan ske. Deräst sådant bifalles, beder jag, att få min reservation antecknad.

Herr *Rubin*: Jag döljer icke, att jag var ibland dem, som, vid den förra voteringen, röstade *Nej*; och jag vill ej göra mig skyldig till den dubbelhet, att nu godkänna den första voterings-propositionen. Beslutet öfver densam-

ma anser jag hafva helgden af lag, derigenom att *Nej* då vann. Jag reserverar mig således emot allt deltagande i den sednare voteringen.

Herr *Ekstrand*: Jag anser verkligen betänkligt att nu votera. Consequentast vore det, att låta Constitutions-Utskottet afgöra frågan. Jag hemställer om icke detta vore rättast, för att komma till ett slut. Utgången deraf kan icke bestämmas. Förut har jag tillhört flera gånger minoriteten, denna gång tror jag mig komma att tillhöra majoriteten. Uti den af mig föreslagna åtgärd finner jag ingen oformlighet.

Herr *Holm*: Jag har trott mig finna, att voterings-propositionen, då den sednast upplästes, blef allmänt gillad. Att öfverlemna frågan till Constitutions-Utskottet, tillstyrker jag icke, emedan sådant skulle leda till tidsutdrägt. Herr *Halling* och jag undandrogo oss, att rösta öfver den första propositionen; men sedan en auctoritet kommit emellan, nemligen Herr Talmannens vägran af annan proposition, anser jag mig deraf bunden, utan att göra mig skyldig till in consequence, då jag röstar nu för bifall af utlåtandet.

Herr *Leffler*: Jag har gillat voterings-propositionen; men jag kan ej neka dertill, att jag finner det vara motbjudande, att rösta efter en förkastad proposition. Jag hemställer derföre, om icke Ståndet må förena sig, utan votering, om bifall eller återremiss af denna punkt.

Herr *Hallgren*: Jag kan ej annat än itere-

ra hvad jag förut hemställt. Då vore saken snart slutad. Herr *Ekstrand* synes göra detta till en ambitionsfråga; men då ingen annan, än Herr *Hemberg* yrkat votering, anhåller jag, det behagade Herr *Hemberg* derifrån afstå.

Herr *Hemberg* gick denna önskan till mötes och beviljade återremiss.

Herr *Cederborg* åberopade, att han lemnat sitt bifall till Herr Talmannens proposition, och att han således var oförhindrad, att nu rösta: *Ja*.

Herr *Malmberg* hemställde, om icke hela denna discussion i formfrågan, kunde utur protocollet utgå.

Häruti instämde Herrar *Ekstrand*, *Brovalius*, m. fl.

Herr *Halling*: Jag medgifver, att blott den sednare delen må utgå ifrån protocollet, ej den förra. Den bör qvarstå såsom ett exempel för efterkommande.

Herr *Eckerman* ansåg discussionen så mycket haldre böra qvarstå, som det torde kunna leda dertill, att vederbörande Utskott akta sig att sammanfoga 2:ne olika frågor i en punkt.

Häruti förenade sig Herr *I. Winblad*.

Herr *Hessle* fästade uppmärksamheten på kostnaden genom tryckning af Ståndets protocol, som ökas genom denna discussion, hvilken äfven af detta skäl hemställdes få utgå.

Uppå Herr Talmannens förnyade proposition, återremitterades 21:sta punkten.

Herr Talmännen utlät sig derefter, att,

hvad frågan om discussionens uteslutande angår, kunde Herr Talmannen, enär en ledamot begärt dess qvarstående, icke göra proposition å borttagandet, utan må det bero derpå, att, vid justeringen, förkorta discussionen, eller borttaga, hvad som må finnas icke nödigt.

22:o *Angående tillökade anslag för bevärings-manskapets vapenöfningar.*

Bifölls.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Ekstrand, Hallgren, Wedberg, Rubin och I. Winblad.*

23:o *Om anslag för indelta infanteriets lif-mundering.*

Bifölls.

24:o *Om durchmarch-kostnader.*

Bifölls.

och 25:o *Angående öfverroterings-ersättning i Skåne, ersättning till knekte-rotar uti Westmanland för anslagen, men bristande kronotonde-spanmål samt indelningsersättning vid Westgötha regemente.*

Bifölls.

§. 5.

Herr *Holm* begärde ordet och anförde: Innan Ståndet skrider till granskning af utgifterne under Riks-statens 4:de Hufvudtitel, beder jag att få, med anledning af Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 81 och 82, och, under åberopande af 56 §. Riksdags-Ordningen, såsom motion, framställa några allmänna anmärkningar om militair-väsendet i riket.

Sedan Herr *Holm* desamma yttrat, förbehöll han sig, att få dem skriftligen till protokollet aflemna.

Herr *Ekerman* yttrade, i anledning af Hr *Holms* anförande, att Stats-Utskottets utlåtande, N:o 90, i dylikt ämne, hvilat nu på Ståndets bord, och att dessa frågor med hvarandra stå i sammanhang.

§. 6.

Herr *Langenberg*: "Som jag icke var närvarande i Utskottet, då 6:te punkten i 2:dra hufvudtiteln af utgifts-betänkandet afgjordes, rörande den tillökta personalen för Stats-contoiret, så får jag instämma i Herr *Petres* då afgifne reservation och i hufvudsaken anföras följande: Då Kongl. Stats-contoiret icke lär kunna umbära en Advocatfiscal, som, enligt hvad mig är bekant, utom stat eller å 2:dra hufvudtitelns besparingar hittills uppburit ett emot den nya lönen svarande arvode, så får jag tillstyrka dess uppförande å stat; men då jag icke inser orsaken, hvarföre ett nytt Stats-commissarie-embete skall vara nödvändigt, och mig tyckes att ärendenas inom det ifrågavarande verket behöriga gång, derigenom, mera än förut, icke blir rubbad, så tror jag mig kunna afstyrka detsamma. Dessutom har nödigt ansetts, att Stats-contoirets cancellie borde ökas med en notarie och en cancellist, hvilkas löner skulle å stat uppföras till det ej obetydliga beloppet af sammanlagdt 1,200 R:dr. Då aflidne Grefve *Wirsén* för omkring 10 år sedan reglerade

Stats-contoiret och fann reorganisation af behofvet påkallad, för att motsvara ändamålet, icke ens projecterat större personal för cancelliet, än hvad som nu finnes på stat uppfördt, så får jag för min del afstyrka all tillökning deruti, under den förmodan, att något vidlyftigare arbete inom cancelliet icke kan förebäras såsom skäl för behofvet af desse nya löner. För öfrigt och då man ansett behöfligt en ny lön för en bokhållare, hvars placering och användande troligen ej lär vara någon annan än för Riksboks-slutsidan, der man gjort anspråk på behof af biträde, ur det skäl, att samma Contoir vid sista Riksdag fått sig uppdragen bokföringen af alla de olika medel, som med Statsverket kunna äga någon gemenskap, tror jag mig böra afstyrka en sådan ny löns uppförande å stat, hädst man borde anse sig belåten med den projecterade kammarskrifvaren, hvars lön på sin höjd för sådant ändamål kunde uppföras, med villkor likväl, att de, enligt särskilde Kongl. Bref, i och för det tillökta Riksboks-slut-arbetet, disponerade 1000 R:dr banco hädaneftcr icke komma att gravera 2:dra hufvudtitelns besparingar. Jag instämmer slutligen till alla delar i den af Utskottet uttryckta mening, att någon vidare lönförhöjning icke var der Kongl. Stats-contoires ledamöter tilldelad."

Beslöts, att detta anförande må åtfölja återremissen till Stats-Utskottet af 6:te punkten i dess utlåtande, N:o 80.

§. 7.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets utlå-
tanden:

N:o 82, angående regleringen af utgifterne
under Riks-statens fjerde Hufvudtitel.

Härvid förekommo:

1:o *Angående lönförbättring för Lots-be-
fälet.*

Bifölls.

2:o *Angående användande af Båk- och
Fyringsmedel, samt deribland Danska Fyrings-
medlen.*

Bifölls.

3:o *Angående kostnader vid spanmålstrans-
port och förbakning.*

Bifölls.

4:o *Angående kostnader vid öfningar, för
Flottans bemanning.*

Herr Halling: "Uti 4:de punkten har Hög-
lofl. Stats-Utskottet, i afseende på de af Kongl.
Maj:t i Näder fordrade ytterligare 35,000 R:dr
till Flottans exercis, föreslagit en tillökning uti
anslaget dertill af 20,000 R:dr utöfver förut till
lika ändamål på stat uppförde 25,000 R:dr.
Då nu likväl, enligt den upplysning 1832 års
Stats-revisions-berättelse, pag. 130, lemnar, an-
gående Kongl. Convoy-commissariatet, till följd
af Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction den 31
December 1829, af Convoymedlen årligen af-
sattes 45,000 R:dr till expeditioner med Örlogs-
fartyg och derigenom, då sådana för sjöfartens
skyddande, nu mera, ej torde vara af behovet

påkallade och, äfven om de någon gång skulle erfordras, måste bidraga till nödig öfning, torde med beräkning, att en dylik reservation, om än den icke börjat vidtagas förr än med 1830 till och med detta år, förorsakat en behållning af 225,000 R:dr, hvad som möjligen fordras till Flottans exercis eller öfningar för Flottans bemanning utöfver nu varande anslaget, lämpligen kunna anvisas å berörde behållning; och afstyrker jag således, att Statsverket belastas med den i denna punkt föreslagne årliga tillökning af 20,000 R:dr.”

Herr *Hessle*: Expedition och exercis anser jag här föranleda till detsamma. Expedition är, då någon del af Flottan beordras att segla till viss ort; exercis, då öfning sker för befäl och manskap. Erkännes det, att uti Sveriges försvar i första rummet ingår flotta eller skär-gårdsfartyg, så måste man ock förutsätta, att för manskapet derå fordras öfning, och den vida större, än den, som för ländttrouperne behöfves. Det anses nödvändigt, att esquadrer och compagnier exercera, men flottan vill man lemna åt ovandt sjöfolk i behofvets stund. Detta finner jag vara underkastadt stora vådor. Om 25,000 R:dr banco äro för behofvet tillräcklige, tror jag mig ej kunna bedömma, då man jemnför anslaget med hvad som funnits behöfligt för exercis-sqvadroner, hvilka ej fordra någon kostbar utredning, utan der blott är fråga om trouppens underhåll. Stats-Utskottet har till exercis-compagnier anslagit 30,000 R:dr; och

denna summa synes vid detta tillfälle närmast böra komma i fråga; och om, vid återremiss af utlåandet, N:o 81, det finnes, att anslaget till exercis-compagnier må indragas, torde denna summa företrädesvis böra användas för Flottans exercis. Om denna utsträcker, vore det en vinst, i stället för förlust; och hvilken finner det icke vara ganska betänkligt, att utskicka en flotta med så ovandt sjöfolk, vi äga; exempel finnes af båtsmän, som ej ens varit till sjöss.

Häruti förenade sig Herrar *Norman, Linn, Thörn och Frodell.*

Herr *Holm*: Eburu jag i alla frågor om militärväsendet, ej kan äga någon på erfarenhet grundad åsigt, har jag trott mig kunna reda för mig, att genie-corpser, hvartill jag räknar artilleriet och sjöförsvaret vid skärgårdsflottan, äro de viktigaste vapen. Jag skulle således gärna biträda den åsigt, att bifalla det tillökade anslag, som blifvit begärdt; men då jag saknar fullkomlig öfversigt af vapnets användande och bör lita derpå, att Stats-Utskottet öfvervägt skälen med och emot, kan jag icke göra det. Må hända är det orätt, att ej fästa härpå så mycken vikt, att man ej bifaller det belopp, som blifvit föreslaget. Jag hemställer till en hvar, om man kan fälla något omdöme häröfver, då man ej har öfversigt eller plan af försvaret. På dessa grunder gör jag mig icke skyldig till den förebråelse, att hafva motverkat det högre anslaget, utan jag bifaller Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr *Santesson*: Jag tillhörde, i denna fråga, Stats-Utskottets minoritet och röstade med Herr *Hagelstam*, men underlät att reservera mig emot det mindre anslaget, i den önskan, att innan kort, vid granskning af Convoy-cassans medel, det måtte upplysas, hvad som der blifvit samladt genom reserverade tillgångar. Förhållandet är ock sådant, att för åren 1830 och 1831 äro reserverade 45,000 R:dr per år. Ännu är ej känt, hvilka summor blifvit för åren 1832 och 1833 reserverade, ty granskningen har icke till nämnde år ännu fortgått. Om äfven för de 2:ne sednare åren dylika besparingar skett och alla dessa medel äro i behåll, yttrar jag den öfvertygelse, att anslaget nu af 20,000 R:dr är tillräckligt; men jag önskar, att Stats-Utskottet framdeles må yttra sig, huru mycket kan af de besparade medlen, utöfver berörde anslag, disponeras. Jag bestrider ej återremis, men kan för närvarande icke bifalla mera än 20,000 R:dr.

Herr *Winberg*: Utan nu varande anslag af 25,000 R:dr till sjöexercis, har en större summa härtill utgått ifrån Convoycassan. Detta oaktadt har jag biträdt Stats-Utskottets åsigt, att tillstyrka ytterligare 20,000 R:dr, då jag vet, att det beväringsmanskap, som anmält sig att tjenstgöra till sjöss, icke under flere år exerce-rats af brist på medel. Derföre har Stats-Utskottet äfven uttryckt, att med anslaget afsågos beväringsmanskapets sjö-öfningar; och då Utskottet supponerat, att det ej skall vara så fulltaligt

vid sjö-exercis, har Utskottet ansett tillökningen af 20,000 R:dr vara tillräcklig. Jag tillstyrker således bifall af betänkandet.

Herr *Leffler*: Då jag ej vet, hvad kan vara för behofvet att påräkna af Convoy-medlen, anser jag icke frågan utredd. Om det understiger 15,000 R:dr, finner jag de här föreslagna 20,000 R:dr vara för litet. Om, såsom sker i Danmark, hvarje sjöman vore, vid krig, skyldig, att gå om bord på flottan, och om äfven exercice ej sker med kanoner, skulle det dock vara mycken vinst om de vore erfarne uti manövern. Hos oss bemannas flottan med båtsmän ifrån landet, hvilka icke känna sjöväsendet. Då jag vet huru dyrt vapnet är, anser jag det verkligen nödigt, att anslå tillräckliga medel för flottans exercice, då landets förnämsta försvar beror deraf. Det är visst, att den är i stånd till landets fredande ifrån fienders anfall. Jag yrkar således återremiss.

Herr *Arnberg*: Det lär ej tåla motsägelser, ett sjöförsvaret är hos oss illa organiseradt, hvilket äfven de, som ej äro initierade i ämnet, kunna finna begripligt. Man har haft tillfälle, att i skrifter derom stadga sin öfvertygelse. Men samma regel, som vid discussionen af 5 mom. i 3:dje Hufvudtiteln gjort sig gällande, nämligen om medels anslående åt scientifika corpser, gäller äfven här, oaktadt oformligheten af sjöförsvarets organisation. Hvad nu sjelfva frågan beträffar, får jag upplysa, att Sverige äger omkring 7000, i olika provinser

förlagde, båtsmän. Af dessa vet jag en, som i 10 års tid arbetat på fabriker i Norrköping, utan att någon gång under tiden hafva tjänstgjort. Om en sådan båtsman skulle commenderas till tjänstgöring på flottan, skulle han ej ens ihogkomma namnen på tågen. Emedlertid njuter han anslag, som betungar Staten. Erkännande riktigheten af de skäl Herr *Hagelstam* i sin reservation anfört, och instämmande med Herr *Holm*, förklarar jag, det jag medgifver förhöjdt anslag å 4:de Hufvudtiteln, endast med förutsättning, att behöfliga förändringar vidtagas. Norrige äger 30,000 väl exercerade sjömän. Uppå dem bygges mitt hopp, när sjöförsvaret ifrågakommer. De lära icke underlåta, när så behöfves, taga tjänst på våra fartyg. Ehuru ej min afsigt varit att bestrida, det ju anslag är af behovet påkalladt, anser jag likväl den af Stats-Utskottet föreslagna summa vara ett palliativ: och först; då en bättre ordning i vårt sjöväsende inträder, är jag benägen bifalla så stort anslag, hvartill behovet kan göras åskådligt.

Herr *Hallgren*: Ehuru jag i allmänhet ej är böjd för ökade anslag, kan jag dock icke förbise nödvändigheten af det med 20,000 R:dr tillökade anslaget för sjöförsvaret. Jag bifaller således utlåtandet, men jag går ännu längre, då jag förklarar, att, om Stats-Utskottet varit mera rundt i sitt förslag, hade jag äfven dertill lemnat mitt bifall. Det är klart, att medlen äro knappa, och att behovet, hvarföre de ä-

skats, eller exercicen dermed obetydligt vinner; men då jag anser mig ej böra bevilja mera, än Utskottet funnit sig kunna tillstyrka, gillar jag betänkandet i denna del.

Herr *Wærn*: Att sjöförsvaret är af högsta vikt för Sverige, lärer ingen kunna bestrida. Redan landets geographiska läge uttalar det, men, ty värr, äro begreppen om användandet af detta försvarsmedel, ännu ej utredda och meningarne derom icke enige, ens hos dem, som tillhöra detta vapen. Så länge striden emellan sjöförsvaret, som seglar, och sjöförsvaret som rör, jemte ångfartygens användning, ännu är oafgjord, så länge grundsatserne för flottans byggande, styrande och användande i krig äro outredde och oförliklige eller oenige sins emellan, skulle jag anse ökade anslag i afseende härå ej väl använde, om än vapnet intar ett utmärkt rum i landets försvar. Jag önskar och anser mig kunna hysa en grundad förhoppning, att innan kort begreppen skola utvecklas, striden slutas och ett sammmanhängande system antagas för flottans ordnande, förvaltande och användande för fosterlandets försvar. För att likväl icke afskära möjligheten att ernå detta mål, anser jag Stats-Utskottet rätteligen hafva handlat, då Utskottet tillstyrkt ett mindre anslag för det närvarande, utan att fylla behofven för en kommande tid, hvilka behof Rikets Ständer, vid en blifvande Riksdag, få tillfälle pröfva, då flottans angelägenheter hunnit blifva ordnade, i öfverensstämmelse med en gemensam plan för hela för-

svarsverket. Jag vill ej ingå i skärskådande af striden emellan båda slagen flottor. Detta ämne afhandlas i en följande punkt och när den refereras, kommer hvar och en i tillfälle, att derom yttra sig. Jag är fullt öfvertygad, att reservanten, Herr *Hagelstam*, har rätt, rörande nödvändigheten af befälets och manskapets öfning, men frågan är att, vid medels beviljande härtill, träffa, hvad nu är lagom. Stats-Utskottet har, efter min tanka, gjort detta, då Utskottet afsett, jemte behövet för sjöbeväringens exercerande, den ovissa ställning, hvaruti idén om sjöförsvarets organisation för närvarande befinner sig. Jag får således begära proposition på bifall till denna punkt.

Herr *Olbers*: Jag anser sjöförsvaret vara af den väsendtligaste vikt för fäderneslandets skydd, i händelse af krig, och öfning uti sjö-exercise af större nödvändighet, än öfning af landtarméens troupper, och jag får därför ödmjukast tillstyrka beviljandet af det af Kongl. Maj:t äskade ytterligare anslaget af 35,000 Riksdaler, då detta grundas på Stor-amiral-embettets afgifne detalierade förslag öfver kostnaden till flottans exercise, och det mindre anslaget af 20,000 R:dr, som Höglöfl. Stats-Utskottet, såsom tillökning, föreslagit, möjligen sålunda kan blifva otillräckligt. Med denna anmärkning anhåller jag om återremiss af Stats-Utskottets utlåtande i denna 4:de punkt.

Herr *Hessle*: Då jag icke af betänkandet finner, om de der nämnde summor äro till

exercice tillräcklige eller icke, faller jag på den idé, att de föreslagna 20,000 Riksdalerne kunna mera skada, än gagna. Mig förefaller det, likasom om någon enskild, med betydlig kostnad, lät göra sig en vagn, men glömde hjulen. På samma sätt är det, om man skaffar fartyg, men icke har öfverd bemanning. Penningarne voro då illa använde. Vid detta förhållande och på Herr *Wærns* ytterligare skäl, kan jag nu hvarken bifalla eller afslå betänkandet, utan tillstyrker återremiss, för att inhämta Utskottets utlåtande öfver hvad anmärkt blifvit.

Herrar *Helsingius*, *Frodell* m. fl. instämde häruti.

Herr *Hemberg*: Här är blott fråga om beväringssmanskaps exercice till sjöss. Då man tillika vet, att af convoymedlen besparats för 2:ne år tillsammans 90,000 R:dr, och då Herr *Hagelstam* fästat uppmärksamhet på denna summa, tror jag behofvet kunna uppfyllas, på sätt hemställt är. Detta är blott ett förslag, ty man vet ej, huru stor del af beväringen anmäler sig att tjena till sjöss. Jag bifaller således betänkandet.

Herr *Rubin*: Herr *Halling* har lemnat upplysning, angående convoymedlen. Jag erkänner fullkomligen vigten af sjöförsvaret, men jag erkänner, att det öfvergår gränsen af mitt bedömande, att bestämma skärgårds-fartygs eller linieskepps företräde. Med fästadt hopp å convoy-medlen, ser jag ett sätt, att fylla det behof, som blifvit, vid det af Utskottet till-

styrkta anslag, afsedt. Ett godt ändamål vill jag ej motverka, och jag lemnar mitt bifall till betänkandet.

Discussionen ansågs slutad, och utlåtandet, N:o 82, i dess 4:de punkt, framställdes af Herr Talmannen: 1:o till bifall och 2:o till återremiss; på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller 4:de punkten af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 82, lägger *Ja*.

"Den det ej vill, lägger *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet, att i denna punkt återremitteras."

Omröstningen, anställd i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 24 *Ja* emot 20 *Nej*.

Herrar *Halling*, *Hessle*, *Thörn*, *Tottie*, *Olbers* och *Mellbin* reserverade sig.

5:o Stats-Utskottets tillstyrkande, att då Statens tillgångar och anslagen på 4:de hufvudtiteln synas vara otillräckliga för underhållet af både linie- och skärgårdsflotta, med yttrande af den åsigt, att Rikets sjöförsvar egentligen hvilar på skärgårdsflottan. Rikets Ständer må, genom underdånig skrifvelse, på detta ämne fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet, till det afseende sådan framställning kan finnas förtjena.

Herr *Ekerman*: Det är visserligen sannt, hvad Herr Friherre *Silfversköld*, med flere le-

damöter af Stats-Utskottet, uti reservation an-
fört, att Utskottet ej haft grund för omdömet
i denna del; men då det endast tillstyrker,
att härå fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärk-
samhet till det afseende en sådan framställning
kan finnas förtjena, synes icke eller någon våda
ligga deruti, att bifalla hvad Utskottet föreslagit.

Häruti instämde Herr Santesson m. fl.

Bifölls.

6:o *Angående ett utgifts-anslag i pennin-
gar å 4:de hufvudtiteln, motsvarande värdet
af Gottlands skattetjära, emot det att denna
skatt bland kronans behållna ordinarie ränta
intages efter lika stort belopp.*

Bifölls.

N:o 83, angående utgifterne under Riks-
Statens femte hufvud-titel.

Bifölls.

N:o 84, angående regleringen af utgifterne
under Riks-Statens sjette hufvud-titel.

Härvid förekommo:

1:o *Angående uppförande å Stat af en
tillökning i anslaget för Wadstena krigsmans-
huscassa, till ersättning för centonal-afgiften,
hvars borttagande Utskottet i serskildt utlåtand-
de tillstyrkt.*

Herr Hallgren: Här åberopas, att Utskot-
tet på anförde skäl, i utlåtandet N:o 78 till-
styrkt centonalafgiftens upphörande; men så
länge det icke är afgjort, att denna afgift för-
svinner, kan jag icke medgifva det Lär upp-
förde anslaget af 34,000 R:dr, anhängande jag
om återremiss.

Herr *Santesson*: Meningen är, att detta anslag skall uppföras, så vida utlåtandet N:o 78 bifalles; och då detta sednare utlåtande redan är af Ståndet gilladt, synes ej hinder att antaga denua punkt.

Bifölls.

2:o *Angående uppförande, af enahanda anledning, af ett belopp å Stat för Amiralitets krigsmans-cassans räkning.*

Bifölls.

2:o *Angående ifrågasatt tillökning i anslaget för hospitalens och lazarettens underhåll.*

Bifölls.

4:o *Angående anslaget till institutet för blinda och döfstumma.*

Herr *Cederborg*: Jag hade förmodat, att *Anders Johanssons* motion om tillökning uti detta anslag skulle väcka mera uppmärksamhet, än som skett, hos Stats-Utskottet. Utskottet har icke eller ogillat motionairens välgörande afsigt, utan grundat afslaget derpå, att icke utredt är, huruvida institutets närvarande local medgifver emottagandet af flere elever, eller om tillbyggnader, i fall sådana erfordras, kunde komma att ske på den tomt, hvarå institutet nu är beläget, och som af enskild man lär innehafvas. Det är likväl känt, att localen medgifver flere elevers emottagande och jag tillstyrker återremiss, på det att Stats-Utskottet må taga i förnyadt öfvervägande detta, den lidande menskligheten på det närmaste rörande ämne.

Herr *Leffler*: Jag har vid samtal med institutets föreståndare, Herr Protocolls-secreteraren *Borg*, blifvit upplyst, att institutets närvarande local medgifver emottagande af det ökade antal elever, som motionairen föreslagit. Herr Protocolls-secreteraren *Borg* har tillika upplyst, att döfstumma finnas i landet till ett antal af femtusende. Det är förvånande, då man tänker sig dessa olyckliges belägenhet. Med tillfredsställelse har jag sjelf på stället sett de stora framsteg, menskligheten vunnit, då det till och med framskridit så långt, att dessa olyckliga personer kunna emottaga närmare kännedom och intryck af religionens sanningar. Jag anser det vara nödvändigt, att denna punkt återremitteras och jag förmodar, att Stats-Utskottet skall finna sig beredt, att considerera denna viktiga sak. I orterne äro föräldrar och andra anhörige i bryderi för sådana olyckliga barn, som de ifrågavarande. Till deras förbättrande kan intet der åstadkommas, ehuru för deras yttre tillstånd väl kan sörjas, men derigenom blifva de endast till hälften hulpne.

Med Herr *Leffler* instämde Herrar *Wijk*, *Santesson*, *Norman*, *Forsberg* och *Bruse*.

Herr *Mellbin*: "Ett undantag i den rådande besparingsprincipen borde, för mensklighetens skull, enligt min åsigt, äga rum vid denna punkt, och jag vågar tro, att det skulle af nationen med välbehag emotses.

"Jag har varit vittne till en andagtfest bland de olyckliga å Manilla. Med något språk kan

jag ej tyda min känsla vid denna, bland de högtidligaste stunder i min lefnad; ty dessa vanlottade, som utom den välgörande inrättningen icke varit annat än oförnuftiga varelser, syntes nu med en upphöjd känsla förstå bönnens allvar och den eviges allmägt. Jag har sett dessa olyckliges fysiska arbetsförmåga, utvecklade till otrolighet. Äfven den intellectuella utbildningen bland dem fortgår förvånande, genom den vördnadsvärde för mensklighetens väl nitälskande föreståndarens outtröttliga nit och verksamhet."

"Hvarje province har tyvärr troligen i sitt sköte många så beskaffade vanlottade, som, i saknad af den vårdnad de genom den ifrågavarande inrättningen å Manilla kunde vinna, nu ligga samhället till last, såsom onyttige och ofta vådliga medlemmar."

"Saken talar tillräckligt för sig sjelf och jag är öfvertygad, att hvar och en af detta Högtärade Stånds respectabla medlemmar, som vill göra sig mödan, att taga närmare kännedom om beskaffenheten med det förträffliga institutet å Manilla, skall med varm känsla lemna sin röst till bifall åt *Anders Johanssons* från Upsala län motion i hela dess vidd. Jag gör det nu, och yrkar derföre återremiss af betänkandet i denna del, desto häldre som förhållandet icke blifvit efter min åsigt nog utredt af Höglofl. Stats-Utskottet, hvars motiver för afslaget jag ingalunda kan gilla; ty Staten bör ej vara förhindrad att göra godt, äfven om den

skulle i sådant fall föregås och öfverträffas af den enskilda välgörenheten."

Med Herr *Mellbin* förenade sig Herrar *Tottie*, *Sjöblom* och *Ståhl*.

Herr *Holm*: Äfven jag instämmer med Herr *Leffler* uti anhållan om återremiss. Jag har varit på Manhem och öfvertygat mig, dels om denna välgörande inrättnings ändamålsenliga behandling, dels att utrymme finnes för ett ökad antal elevers emottagande. Då denna stiftelse är ej blott för Stockholm, utan för hela landet, tror jag det vara Staten värdigt, att deråt göra uppoffringar.

Herr *Hemberg*: Jag är af flera talare förekommen. Ifråvarande inrättning finner jag så vacker och välgörande, att jag önskat, det Stats-Utskottet emot densamma visat mera generösitet. Jag instämmer således med dem, som yrkat återremiss.

Herr *Ekerman*: Jag beder Ståndet vara försäkradt, att den afdelning, som beredt ärendet, följt detsamma med all uppmärksamhet. En sakkunnig person besvärades, att till afdelningen uppkomma för att meddela omdömen och upplysningar; och derpå är resultatet grundadt. Jag vill nu ej nämna annat, än att lokalen ej är byggnadernes ägares, och att det ej är lätt, att få annan local. Som likväl ämnet rörer mensklighetens rätt, förenar jag mig gärna om återremiss. Jag beder Ståndet ytterligare vara försäkradt, att afdelningen på ärendet fästet mycken uppmärksamhet, och jag fruk-

tar att af återremissen ej erhålle förändradt resultat.

Herr *Rubin*: Jag är öfvertygad, att afdelningen och Utskottet behjertat denna inrättnings välgörande ändamål, och lika öfvertygad är jag, att, då det af Utskottet anförda skäl för afslag å motionen är vederlagdt, genom den uppgift att utrymmet vid inrättningen tillåter dess utvidgande, skola Stats-Utskottets ledamöter vara de första, som äro benägna att öka detta anslag, om än detsamma medför inskränkning i några andra ej mera af behovet påkallade. Mensklighetens väl fordrar detta, och önskan att mildra olyckliga likars belägenhet påkallar hvarje ädel representants åtauka. Jag bifaller således återremiss, under förhoppning, att Utskottet, vid sådant förhållande, skall finna medel att bispringa dessa olyckliga.

Herr *Biörck*: Med den mängåriga erfarenhet, jag äger om det af Herr Protocolls-secreteraren *Borg* å Manhem inrättade instituts ändamålsenlighet, kan jag ej annat än på det kraftigaste instämma med Herr *Mellbin* och vill blott tillägga, att, ehuru tomten ej äges af Herr *Borg* eller af Institutet, jag dock hoppas, att detta ej skall blifva skäl till den farhåga, att inrättningen icke må vinna bestånd. Jag förklarar mig således uti anhallan om återremiss.

Herr *Wedberg*: Jag drager icke i hetänkande, att votera för ökadt anslag i det afseende, hvarom fråga nu är, och då utredt är hvad

nytta denna inrättning medförer, begär jag återremiss.

Häruti förenade sig Herr *Böök*.

Herr *Santesson*: Den omständighet, att inrättningen eller dess föreståndare ej äger tomten, der institutet är, anser jag innefatta skäl till återremiss, ty genom ökad anslag skall inrättningen kunna vinna medel, för att blifva i tillfälle att förskaffa sig tjenlig local, i händelse inrättningen skulle blifva ifrån den närvarande delogerad.

Herr *Leffler*: Då jag var på stället, kunde jag ej finna annat, än att flere byggnader äro der möjlige att uppföra å tomten, hvaräst institutet nu är, tillhör Kongl. Maj:t, och således är ej derifrån att befara hinder för inrättningens bibehållande vid dess nuvarande local.

Herr *Hallgren*: De motiver, som Utskottet framställt för afslag i denna punkt, kan jag för min del ej gilla. Då Staten förut genom anslag gifvit medel till denna inrättning, blir följden den, att samma inrättning är en Statens tillhörighet, och ej bör räknas endast för Stockholm. För att hämta en liknelse ifrån correctionsanstalter, får jag erinra, att, då Staten, i händelse utrymme vid dem brister, ansett sig skyldig att det anskaffa, måste det äfven vara lika billigt, att Staten gifver anslag åt en sådan inrättning, som den ifrågavarande. Jag anhåller således om återremiss.

Herr *Forsberg*: Jag har redan instämt

med Herr *Leffler* och vill nu tillägga den upplysning, att i Uddevalla finnes en döfstum, som varit elev vid Manhem. Det är en glädje att se honom. Genom tecken kan han göra sig fullkomligen förstådd, och han är af mycken nytta för sin ännu lefvande moder. Min öfvertygelse är således den, att anslagen till institutet vid Manhem medföra synnerlig bättnad. Derföre anhåller jag om återremiss.

Herr *Winberg*: Hvarken kan eller vill jag afsäga mig känsla för den lidande menskligheten; och så mycket mindre bör jag derföre misstänkas, som jag sjelf öfver 20 år haft ett så vanlottadt barn; men då fråga nu är om ytterligare anslag för tvänne elever af hvarje stift vid institutet, nödgas jag erinra, att, om elevernes föräldrar eller anhörige äro förmögne, kunna de icke sägas vara i behof af understöd, och att deremot, om de äro fattige, jag skulle tro, att man misstoge sig alltför mycket i afseende på den enskilda välgörenheten, om icke hvarje stift, genom tillskott, skulle kunna bereda erforderligt understöd för dessa barn. Då institutet äfven förlidne Riksdag undfått anslag, kan således åtminstone jag icke tillstyrka något ytterligare, särdeles då jag anser detta vådligt, enär jorden, eller tomten, der institutet är, tillhör annan ägare.

Herr *Frodel* förenade sig med Herrar *Leffler* och *Mellbin*, samt anhöll om återremiss.

Herr *Halling*: Om återremiss sker, anser jag, det Utskottet skulle göra Ständerne en verk-

lig tjenst, om Utskottet förskaffar upplysning, huru många nya elever sedan sista Riksdag blifvit vid institutet för blinda och döfstumma fritt underhållne. Eljest mötes man af den sats, att detta institut tjänar endast till understöd för Stockholm. För vederläggning deraf finner jag en sådan utredning behöflig.

Häruti iustämde Herr *Wedberg*.

Herr *Leffler*: Jag har den glada erfarenhet, att elever tagas till institutet ifrån stiftet i sin tour och ordning. Ifrån min ort intogs för ett år sedan ett barn, som modren icke kunde underhålla. För tvänne år tillbaka vann ett annat barn, som underhölls af fattigvården i Göteborg, inträde vid institutet. De äro der nu båda. Utvidgning af institutet är nödvändig, då antalet af döfstumma i landet är stort. Jag förnyar alltså min anhållan om återremiss.

Herr *Rubin*: I anledning af hvad Herr *Halling* yttrat, får jag upplysa, att ifrån min stad söktes inträde vid institutet för en sujet, men man möttes dermed, att antalet var fullt för det län, hvartill staden hör. Personen var fattig. Föräldrarne kunde ej påkosta någon betalning. Jag tror således utvidgning vara af behofvet påkallad.

Discussionen ansågs slutad, och 4:de punkten återremitterades.

5:o *I fråga om anslag af Statens medel, dels till inrättande af ett arbetshus i Carlskrona, dels ock om tillökning i det årliga anslaget för nämnde stads fattigvårds-anstaltt.*

Motionairen, Herr *Thörn* yttrade: Jag yrkar ej återremiss, beklagar blott amiralitets-för-samlingens öde och anhåller, att min reservatien må uti protocollet anteknas.

Den 5:te punkten bifölls.

§. 8.

Protocollsutdrag justerades öfver de af Ståndet förlidne gårdag och i dag fattade beslut.

Herr Talmannen och Ståndets Herrar ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m., men sammanträdde åter, till fortsättning af

Plenum, klockan 6 e. m.

§. 9.

Föredrogos ånyo Stats-Utskottets utlåtan-de N:o 85, angående Riks-Statens sjunde hufvudtitel.

Bifölls.

N:o 86, i fråga om utgifternas reglering under Riks-Statens åttonde hufvudtitel.

Härvid förekommo:

1:o *Angående fångars skjuts, underhåll, m. m.*

Herr *Halling*: "Uti första punkten förekommer fråga om ett ökadt anslag af ej mindre än 62,380 R:dr under rubrik: fångars skjuts, underhåll m. m. Ehuru här icke egentligen bör förekomma bedömandet af corrections-inrättningens mer eller mindre lyckliga resultatå, måste de ändå vidröras, då fråga är att påföra folket en i och derföre så betydliga förhöjd beskattning. Den moraliska vinst, som genom införandet uti vårt land af det så kal-

lade corrections-systemet kan uppkomma, synes åtminstone ännu vara problematisk. Ut i den landsort, jag tillhör, tyckes opinionen icke vara särdeles delad, utan instämmer deruti att corrections-inrättningen i Malmö icke för det allmänna hemburit några goda frukter. Tvärtom tror många der, att corrections-inrättningens personal icke undergår någon förbättring. En sådan tro stärkes af erfarenheten om de många våldsamheter och brott af flere slag, som inom inrättningen föröfvas och ej sällan äro af den gröfre art, att brottmåls-domstolen måste mellankomma, af de många mera och mindre lyckade rymningsförsök, som ofta så planmässigt äro anlagde, att både staden och orten ofta försättas i den största fruktan för osäkerhet till lif och egendom och af den motsägelse af den philanthropiska idé, som ligger till grund för systemet, som igenfinnes deruti att inom samma murar finnas samlade de gröfste brottslingar och de minste förbrytare; ja! opinionen är ibland sådan, att den antager att, inrättningen begagnas af vanartige lättjefulla och försvarslöse personer såsom tillflyktsställe för dem, att till det allmännas betungande tillbringa en veklig lefnad med åtnjotande möjligen af bättre fördelar i afseende på lifsuppehållet, än den i armod varande laglydige medborgare, som under nöd och bekymmer, utan någon Statens kostnad, måste förskaffa sig och de sina en oftast otillräcklig lifsbergning; och en sådan opinion vinner än mera styrka, då allmänheten

icke erfar några särdeles verkningar af den arbetskraft, som måste finnas hos en manspersonal af omkring 900, som Malmö corrections-inrättning omfattar. Går jag härifrån till betraktande af den ökade utgift Staten fått vidkännas genom införandet af corrections-systemet, så finner jag att redan år 1830, då det några år förut var antaget, Stats-anslaget för fångars skjuts, underhåll m. m., måste ökas från 120,000 R:dr till 160,000 R:dr, att, sådant oakadt, det samma icke varit tillräckligt, utan utfallit med brister och att, till fyllande deraf för framtiden, nu föreslås, att bestämma det ända till 245,380 R:dr på samma tid, då Statens tillgångar ej medgifva, att för åkerbruket, handeln och näringarne i allmänhet, hvaraf nästan hvarje land måste hämta sin styrka och sitt sjelfbestånd, uppföra mer än omkring 150,000 R:dr som Riks-Statens 9:de hufvudtitel upptager. Att ett missförhållande af betänklig art, både till sitt upphof och sine följder, häraf uppkommer, torde en hvar kunna bedömma, om ock sättet att verkställa en rättelse härutinnan utgör ämne för en grundligare pröfning än den, jag tilltror mig att företaga. Jag måste således inskränka mig till granskning af förhållandet, sådant det är och icke sådant jag önskat att det måtte varit. Härvid har jag ingen annan ledning, än den, jag kan inhämta af Styrelsens för fängelserna och corrections-inrättningarna underdånige berättelse af den 7 December 1833, hvilken jag händelsevis har till hands. De dervid

följaktlige underdånige förslag till Stater utvisa: att för södra allmänna arbets- och corrections-inrättningen i Stockholm från den 1 Januarii 1835 skulle erfordras 57,110 R:dr 10 sk. 10 r:st och för norra allmänna arbets- och corrections-inrättningen derstädes 13,000 R:dr, eller tillsammans den af Kongl. Maj:t i Näder fordrade summan 70,110 R:dr 10 sk. 10 r:st. Uti desse förslag upptages likväl 73,344 R:dr 32 sk. 6 r:st såsom underhåll för en till 900 man beräknad personal. Ett sådant underhåll torde likväl böra utgå af de till fångars skjuts, underhåll m. m. i allmänhet särskildt fordrade summor 160,000 R:dr, likasåväl som med underhållet för personalen vid corrections-inrättningen i Malmö måste vara beräknadt att deraf bestridas, då särskildt anslag eller stat derföre ej blifvit uppgjord. Jag kan således ej underlåta, att tillstyrka, det Höglofl. Stats-Utskottet måtte än en gång taga detta grannliga ärende i noggrannt öfvervägande, för att, om möjligt är, tillvägabringa något förslag till minskning uti de utgifter, som, om de icke i tid inskränkas, äfven om det ej kan ske utan att rubba sjelfva corrections-inrättnings-systemet, hota att genom ett progressivt stigande medtaga så stora anslag, att nationen icke kan dermed uthärda, och hvilka måste förefalla i samma monodräglige, som systemets fördelar icke synas vara sådane, som man med dess införande åsyftat, eller att åtminstone moraliteten skolat derpå vinna. Och torde härvid ej böra förbises

att, enligt sist kända underrättelse eller den som innefattas uti Kongl. Stats-contoirets underdåniga berättelse pag. 9, fångars skjuts och underhåll, t. ex. för år 1831, endast uppgått till 203,539 R:dr 45 sk. 9 r:st, i stället att nu på det hela fordras till ungefär just detta underhåll en vida större summa, då, sedan nu mera byggnader och andra förberedande anstalter för corrections-inrättningarne äro fullbordade, kostnaderne synas böra blifva i aftagande.”

Herr *Holm*: Jag instämmer med Hr *Halling* och hyser den öfvertygelse, att corrections-inrättningen i Stockholm är grundad på en alltför mycket philanthropisk idé, som motverkar ändamålet. Flere ställa så till, att de komma in der, för att underhållas, emedan de derstädes utan särdeles stor möda vinna en bergning, som de svårligen annorstädes uppnå. Jag tror annat system böra följas, så att corrections-inrättningar ej må blifva så betungande för Staten, som nu; och jag yrkar på desse skäl återremiss.

Med Herr *Halling* förenade sig Herrar *Cederborg* och *Lake*.

Herr *Hessle*: Den uti utlåtandet intagne tabell visar sådan skiljaktighet uti kostnadssummorna för åren 1826 och 1832, att den förtjenar uppmärksamhet. Denna tabell upptager t. ex. för Östergöthland 1826, 52,070 R:dr och 1832, 6,704 R:dr; hvilken minskning måste hafva härledt sig från flyttningen af Wadstena corrections-anstalt; vidare för Christianstads län 1826

9,176 R:dr och 1832, 12,569 R:dr samt för Götheborgs och Bohus län 1826, 11,430 R:dr och 1832, 18,966 R:dr o. s. v. Då man bör antaga, att vid fångars skjuts och deras underhåll i länshäkten all sparsamhet följes, måste man sluta, att fångpersonalen de senare åren betydligt ökats. Sådant vet man ock deraf, att antalet af correctionister blifvit betydligt större. Enär landet gör uppoffringar för correctionsanstalterne, är sådant visserligen för församlingarne tryckande, men det skulle dock vara ännu mera tryckande, om ej utväg fanns att få vanartige, för allmänna säkerheten vådliga personer afförde till nyssberörde inrättningar. Om desse icke nu svara emot deras ändamål, är likväl ej anledning, att de icke med förändrad organisation kunna leda till ett bättre resultat; men detta är utan medel omöjligt. Jag finner i Stats-Utskottets förslag åsyftadt, att fängelseinrättningarna i länen skola ställas på en bättre fot, och att byggnader för detta ändamål må fullbordas. Justitiæ-Ombudsmannen har äfven i sin berättelse anmärkt, att Christianstads länshäkten äfvensom kronohäktet i Alingsås ej motsvara deras ändamål. I Christianstad saknas bysättnings-häkte. Fångar, dömda för bedrägeri, måste förvaras i en af Kronans cassetter, och detta har den menliga inflyttelse, att det manskap, för hvilket cassetten är ämnad, måste uti staden inqvarteras. Uti kronohäktet i Alingsås äro 4 rum, der resande fångar underhållas på samma gång, som dömda

sitta derstädes å straff vid vatten och bröd. Jag har anledning förmoda, att Lag-Utskottet inkommer med ett utlåtande, som åsyftar, att lagen angående fängelsers beskaffenhet skall befordras till verkställighet å dessa orter. På dessa grunder yrkar jag återremiss.

Herr *Ekstrand*: Ämnet synes mig redan vara tillräckligen utredt. Jag anser mig derför ej böra vidare fortgå, utan blott instämma med Herr *Halling*. Härtill hämtar jag stöd derifrån att allmänna opinionen uttalar sig öppet om corrections-inrättningarnes felaktighet. I första rummet är här behof af förändring, om nationen skall tåla tillökning i anslagen, innan nationen upphörer att kunna draga den.

Herr *Rubin* instämde med Herr *Halling* och begärde återremiss.

Första punkten återremitterades.

2:o och 3:o *Angående uppförande på stat af tillökningen i anslagen för publika husen i Hufvudstaden samt för allmänna byggnaderne i landsorterne.*

Herr *Halling*: "Andra punkten upptager en tillökning af 2,000 R:dr uti anslaget för allmänna byggnader i Stockholm. Detta anslag, bestämdt vid 1823 års Riksdag till 50,000 R:dr, deraf ena hälften för Kongl. Slottet och återstoden för öfrige publika byggnader, blef för de sednare ökad till 1830 till 37,000 R:dr eller på det hela till 62,000 R:dr. Att nu åter höja anslaget till 64,000 R:dr kan jag ej bifalla, utan anser reparationskostnaderne nödvändigt få

inskränkas, så att, om anslaget icke möjligen skulle kunna nedsättas, det åtminstone ej må ökas."

"Anslaget uti tredje punkten för byggnader och reparationer i landsorterne, har Högl. StatsUtskottet tillstyrkt böra förhöjas genom uppförande på Stat af 8,000 R:dr, men om ock detta endast afser magazinsbyggnader, så synes det, då anslaget för byggnader i landsorterna i allmänhet redan vid förra Riksdagen ökades och antalet af magazinsbyggnader blifvit minskadt, ej vara af behofvet så oundvikligen påkalladt, att jag dertill kan bifalla."

Herr *Winberg*: Då vid de här tillökade summor är ett vilkor fästadt, att de böra disponeras till magazinsbyggnadernes underhåll, och att särskild räkning skall deröfver föras, hvarigenom förekommes, att de kunna till andra föremål användas, finner jag det icke vara betänkligt, att antaga dessa punkter, hvarigenom bestämda summor för dessa behof anslages.

Herr *Hallgren*: Om, såsom Herr *Winberg* antydt, ej fond finnes för dessa ändamål, är det nödvändigt att sådan afsättes. Vid besigtningar böra reparationerne anmärkas i trenne columnner, så att de minsta ske första året, de drygare det andra och de största det tredje. Derigenom blefve alltid en tid att bereda sig att skaffa medel. I Örebro finnes ett Kronomagazin, som hållit på att ramla. Behofvet påkallar dess reparerande. Jag önskar bifall af betänkandet i dessa punkter.

Herr *Ekstrand*: Af tabellen, som är utlå-
tandet bifogad, synes hvilka summor finnas förut,
nemligen: för byggnader och reparationer i
Stockholm 62,000 R:dr och i landsorterne 35,000
R:dr. Någon tillökning häruti kan jag icke
medgifva. I detta afseende förenar jag mig
med Herr *Halling*.

Herr *Eckerman*: I händelse husen ramla
ned i brist af medel att uppmura dem, månne
då hushållning kan anses äga rum?

Häruti instämde Herrar *Lundgren* och
Helsingius.

Herr *Ekstrand*: Jag vill ej påstå, att bygg-
naderne skola lemnas oreparerade, så att de må
nedfalla; men jag tror, att de redan anordna-
de byggnads- och reparations-medlen böra va-
ra för de afsedde ändamålen tillräcklige.

Herr *Wijk*: Då magazinshusen förut blif-
vit underhållne af magazins-fonden, men den-
na numera upphört, är det nödigt att anslag
göres. Herr *Hallgren* har vitsordat, att i Öre-
bro finnes ett magazinshus, som är mycket
bristfälligt. Uti Göteborg finnes ett sådant,
värdt 100,000 R:dr, och att det tarfvar repara-
tion, kan jag intyga. Jag är icke i tillfälle
granska, om de tillstyrkte anslagen äro för sto-
ra eller ej, men att anslag måste finnas, det är
gifvet; och då medlen icke eller kunna an-
vändas utan föregången besigtning å byggnader,
som skola repareras, är visserligen icke någon
våda uti att bifalla dessa tvänne punkter.

Herr *Santesson*: Jag tror, att man i den-

na del måste sätta sin lit till Stats-Utskottet och revisorer; men om återremiss sker, skulle jag tillstyrka att Stats-Utskottet, till förtydligande och till förekommande deraf att förblandning sker, må utsätta 2,000 R:dr till magazinsbusen i Stockholm och 8,000 R:dr till magazinsbyggnaderne uti landsorterne. Utan sådant förtydligande, skall det blifva svårt, vid framdeles skeende revisioner, att ihågkomma Rikets Ständers, i afseende härå, fattade beslut. I öfrigt tillstyrker jag bifall af betänkandet i dess 2:dra och 3:dje punkter.

Herr *Ekstrand*: Jag vill blott tillägga, det jag vet att magazinshus finnas, som äro obeflägliga. Ett sådant är i Halmstad af mycket värde. Sälunda förhåller det sig äfven på andra ställen.

Herr *Hallgren*: Jag är öfvertygad, att Kgl. Maj:t grundat sin Nådiga Proposition härom på Landshöfdingarnes berättelser. För mig är det ej utredt om i de 62,000 R:dr för Stockholm och i de 35,000 R:dr för landsorterne, inbegripas kostnader för reparation af kronomagaziner. Emedlertid synes det vara orätt, om man på ställen, der krono-magazin finnas och förvaltas, låter det falla i vanvärde. Finnas medel för ändamålet förut, tillstyrker jag ej någon förökning; finnas de icke, måste anslag ske.

Herr *Lundin*: I Halmstad finnes ett stort magazins-hus, om hvars försäljning fråga varit. Åtminstone repareras det icke, och jag förmö-

dar, att 20,000 R:dr banco skola kunna, i hushets närvarande skick, för detsamma inflyta.

Herr *Winberg* upplyste, att, om ett kronomagazinshus säljes, går beloppet in till magazins-fonden.

Herr *Ekstrand*: Jag får härvid anmärka, att, om ett krono-magazinshus säljes, den summa som derföre erhålles, ingår på annat ställe, än det, hvarifrån reparationskostnaden utgår. Jag åter tror, att besparing i reparationskostnaden bör vinnas genom hvad för det sållda erhålles.

Herr *Leffler*: Då upplyst är, att kronomagazinshusen äro en tillgång för den fordna magazins-inrättningen, kan jag ej föreställa mig att deras reparationer blifvit bestridda af anslagen till publika byggnader i Stockholm och landsorterne. Staten har flere andra byggnader äfven att underhålla. Nu är blott fråga om anslag af 10,000 R:dr för alla magazins-husen. Jag kan ej föreställa mig, att derjemte skall å dem något bekostas af gamla magazins-inrättningen, utan att allt anslag härtill derifrån upphörer. Detta anslag är ganska måttligt, något måste det vara och jag tillstyrker således bifall af utlåtandet i dessa punkter.

Herr *Rydin*: Då det är gifvet, att de magazins-byggnader, som förut underbållits af magazinsfonden, numera måste af Staten underhållas, följer ock deraf, att det bör ske och att således anslag dertill behöfves; ty om reparationen försummas, komma husen att förfalla.

Herr *Hallgren*: Då Herr *Leffler* icke kun-

nat göra det för mig begripligt, att bestämdt är, det ibland anslagen till de publika husen ej tillika funnits det, hvarmed krono-magazinerne reparerats, anhåller jag, till utredande häraf, om återremiss.

Herr *Ekstrand*: Jag fruktar icke, lika med Herr *Leffler*, att magazinshusen ej förut haft anslag; ty de hafva icke hitintills saknat reparation.

Herr *Hallgren*: Att ett magazinshus uti Örebro stått orepareradt, det kan jag, såsom redan nämnt är, intyga. Jag har nu varit embetsman derstädes 7 år. Besigtning har derå skett 3:ne gånger, men ännu är ingen reparation å detsamma verkställd under de 12 år, jag vistats i Örebro, och huset är nära att falla.

Herr *Leffler*: Jag har icke yttrat, att anslag icke funnits, utan att det utgått af gamla magazins-inrättningen, samt att, då den upphört, anslaget måste hämtas från annat håll, äfvensom att mindre än 10,000 R:dr näppe-ligen kunde för ändamålet bestämmas.

Herr *Rubin*: Jag har 10 år vistats i Örebro. Under denna tid har ingen reparation å krono-magazinet derstädes skett. Om lika mycket hushållas med reparationer å magazinshus på andra ställen, synes anslaget vara rundeligt tilltaget.

Herr *Böök*: Såsom en motsats till hvad här blifvit anfördt, får jag uppgifva, att under de 10 år jag varit Borgmästare i Norrtelje, har magazinshuset derstädes blifvit 2:ne gånger repareradt.

Discussionen ansågs slutad, och 2:dra samt 3:dje punkterne af utlåtandet, N:o 86, framställdes af Herr Talmannen: 1:o till bifall, och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 86, i 2:dra och 3:dje punkterne, röstar: *Ja*.

"Den det icke vill, röstar: *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet i dessa punkter att återremitteras."

Omröstningen anställdes, i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, och utföll med 32 *Ja* emot 9 *Nej*; i följd hvaraf 2:dra och 3:dje punkterne af utlåtandet N:o 86 voro bifallne.

4:o *Angående tillökadt anslag för underhållet af Drottningholms broar.*

Bifölls.

5:o *Angående tillökning i anslag för Strömsholms stuteri.*

Bifölls.

6:o *I fråga om anslag för stohållningen i Riket.*

Bifölls.

7:o *Yttrande öfver motion om anslag till hästculturens upphjelpande i Jemtland.*

Bifölls.

8:o *Angående ett förslags-anslag för nybyggare i Rikets norra landskap.*

Bifölls.

9:o *Angående uppförande på stat af indelningsbrist i Kopparbergs län till nämndemän och gästgifvare, kostnad för transport och gar-makarelön af Stats-Verkets koppar och jern samt ersättning för hingsthållning till rusthållare i Elfsborgs och Skaraborgs län.*

Bifölles.

10:o *Angående öfverslyttning till åttonde Hufvudtiteln af de å nionde Hufvudtiteln, till ersättning för jordförluster genom canalanläggningar, ännu kvarstående bestämda indelningar.*

Herr *Halling*: "I anledning af hvad 10:de punkten innehåller, får jag upplysa, att Ständernes underdåniga skrifvelse den 25 November 1829, N:o 238, endast upptager 5,000 R:dr såsom anslag till ersättning af förluster genom Götha och Södertelje Canal-anläggningar; och kan jag ej finna skäl eller således bifalla, att åttonde Hufvudtiteln skall ökas genom öfverföring från den 9:de af de derpå efter Höglöfl. Stats-Utskottets uppgift till samma ändamål kvarstående 2,325 R:dr."

Herr *Halling* fortfor: Uti betänkandet nämnes, att Rikets Ständer, vid sednaste Riksdag, å 8:de Hufvudtiteln anvisade ett contant anslag af 8,000 R:dr till ersättning för jordförluster genom canalanläggningar; hvaremot summan är uti den bifogade tabellen uppförd till 5,000 R:dr. Dels för att vinna upplysning om orsaken till skiljaktigheten, dels, enär Utskottet ej anfört, hvarföre öfvannämnde öfverslyttning blifvit tillstyrkt, anhåller jag om återremiss.

Tionde punkten återremitterades.

11:o *Angående beräkningen af anslaget för städers friheter.*

Bifölles.

Och N:o 87, angående regleringen af Riks-Statens nionde Hufvudtitel.

Härvid förekommo:

1:o *Angående ett årligt anslag för jordbruks-institutet på Degeberg.*

Herr *Halling*: "Ingen lärer kunna bestrida, att föremålet för Riks-Statens nionde hufvudtitel är ett af de viktigaste, men ej eller att Statens tillgångar och behof för det närvarande äro i det missförhållande till hvarandra, att utgifterna på Riks-Statens öfrige hufvudtitlar oundvikligen fordra nedsättning, om några utvägar skola finnas att bilda fond för tillökning å den ifrågavarande, i stället att söka dem genom förhöjde bevillningar. Ehuru ogärna det sker, kan jag således ej tillstyrka ytterligare anslag å denna hufvudtitel, då det i närvarande ställning ej skulle kunna ske annorlunda, än att gifva med den ena handen hvad man tagit med den andra; och hvad särskildt angår bestämmande af 5,000 R:dr till understöd för ett landtbruks-institut å Degeberg, så kan jag så mycket mindre dertill samtycka, som det skulle strida emot den grundsatts, jag redan antydtt. Att för Svenska jordbruket, såsom varande en af landets modernäringar, det är af mycken nytta, att inrättningar kunde uppstå, vid hvilka på en gång både theoretisk och praktisk

undervisning uti denna näringsgren vore att påräkna, måste jag medgifva; men att åt enskild man öfverlemna omsorgen härom, vore kanhända mindre rådligt, åtminstone så länge icke hans företag i denna väg hunnit blifva desto allmänna kändt och på grund deraf tillvunnit sig allmänhetens förtroende. Deremot och då landet äger en landtbruks-academie med icke obetydliga tillgångar och som Konungen stiftat och för hvars ändamål det visst icke måtte vara främmande, att bereda hvad som i denna väg sökes, anser jag för min del det Ständernes åtgärd i detta afseende för denna gång kan och bör inskränka sig dertill, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet framföra den önskan, att Kgl. Maj:t i Näder täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån Kongl. Landtbruks-academiens tillgångar skulle kunna meddelas den riktning, att sådana undervisnings-anstalter uti jordbruket, som nu blifvit ifrågasatte, måtte kunna uppstå eller redan varande befrämjas."

Häruti instämde Herrar *Helsingius, Sahlén, Langenberg, Brovallius, Ståhl* och *Hallgren*.

Herr *Rydin*: Jag anser detta anslag vara af den beskaffenhet, att få finnas, så nyttiga och med sådan tacksamhet återbetalande, som detta. I anledning af hvad Herr *Halling* erinrat om det mindre rådliga deruti, att öfverlemna detta anslag åt enskildt man, torde jag få fästa uppmärksamheten derpå, att det är allmänt kändt, att denne man, Herr *Nonnen*, varit engagerad vid *Mögelins* landtbruks-institut

uti Tyskland. Vi hafva ej någon skickligare i detta yrke, efter hvad ryktet förmäler. Jag känner honom icke personligen, men det vet jag, att han har gjort jordbruket till sin hufvudnäring. Man måste tänka på theoretisk underbyggnad, för att höja denna näring till någon fullkomlighet. Vi se af tryckta skrifter, att flere andra länder hafva sådane inrättningar. Här finnes ännu intet dylikt, och af brister röner jordbruket ej fördel. Alla skolor äro af nytta, der vinnes theoretisk bildning. Så skall ock uti ett jordbruks-institut inhämtas kunskap om utländska brukningssätt, användbare för vårt klimat; och jag hade önskat, att desse institut kunnat, på sätt motionairen, Herr *Wærn* föreslagit, anläggas på trenne ställen i Riket. Nu då Stats-Utskottet ej funnit sig kunna gå in derpå, måste man för närvarande afstå ifrån sådan utsträckning. Att trenne institut framdeles blifva oundgänglige, derom är jag öfvertygad. Vi se utländningens framsteg i jordbruket. Dertill bidrager förnämligast den theoretiska underbyggnaden. Vi veta följderne af hvad som är gjordt på Degeberg. Herr *Nonnen* har utdelat underrättelser och orten begagnar hans methoder. Jag tillstyrker bifall af utlåtandet och beklagar blott, att inrättningen icke kan för närvarande utsträckas till trenne ställen.

Herr *Ekerman*: Jag torde få upplysa, att fonden för Landtbruks-academien är gifven af Kongl. Maj:t, och att Rikets Ständer ej äga magt,

att af denna fond anvisa något anslag för institutet på Degeberg. Ytterligare får jag upplysa, att af ett Stats-Utskottet tillhandakommet utdrag af Ridderskapets och Adelsn's protocoll inhämtats, huruledes Hans Excellence Hr Grefve *Mörner*, såsom Landtbruks-academiens canceller, förklarar, att på denna väg var intet att vänta för institutet på Degeberg, men att en elev kommer att hållas derstädes på academiens bekostnad.

Herr *Sahlin*: Jag anser institutet på Degeberg bereda mycken nytta och det gynnsamma tillfälle, som erbjuder sig, att använda en så erfaren man, icke böra lemnas obegagnadt. En värd talare har upplyst, att ifrån Landtbruks-academien är ej något understöd härtill att vänta. Det beror således nu blott på Ständernes frikostighet, som, enligt Utskottets förslag, för närvarande skulle inskränkas till ett anslag af 5,000 R:dr banco. Det betryckta jordbruket förtjenar att behjertas och förbättras. Det sker bäst på den väg, som nu är föreslagen.

Herr *Santesson*: Jag åberopar mitt yttrande, då Herr *Wærns* motion, före remissen, discuterades och af flere yttranden beledsagades. Ehuru jag då redan trodde, att Statens tillgångar ej medgäfvos de begärde 20,000 R:dr, önskade jag likväl, att instituter för jordbruket skulle på flere ställen anläggas, men ansåg att, fastän de knappa tillgångarne för det närvarande det förhindrade, man likväl ej borde försumma tillfället att för ändamålet använda

en skicklig person, och, efter sådan åsigt, tror jag Stats-Utskottet hafva förfarit rätt. Lika med Herr *Rydin*, kan jag intyga, att Herr *Nonnen* i orten har allmän aktning samt grundlagt öfvertygelsen, att han har insigter och goda kunskaper att bibringa. Man har att af hans institut vänta det bästa. Man har äfven hopp om förord ifrån länets höfdinge, som troligen får uppdrag, att närmast controllera medlens användande. Då Utskottet tillstyrkt, att Rikets Ständer må till Kongl. Majt i underdånighet öfverlemna att bestämma, ej mindre grunderne för beloppets användande och kontrollen deröfver, än ock i hvad ordning länen må ditskicka elever eller frilärningar, skulle jag tro, att Rikets Ständer, då de, jemte anslaget, föga ett sådant tillstyrkande, göra ett riktigt försök till ett så godt ändamål, som detta. Med den kännedom jag har om Herr *Nonnen*, kan jag äfven upplysa, att han använt sin person, icke såsom Herre, utan sjelf fått i arbetet deltaga. Jag tror hans sätt vara det rätta och tillstyrker bifall af utlåtandet.

Herr *Hallgren*: Det är obestriddligt, att jordbruket behöfver uppmuntran; men, med afseende på de knappa tillgångarne, för att härtill lemna biträde, förenar jag mig med Herr *Halling*. Genom en särskild händelse kom jag, under en resa med diligence, då jag för någon tid tillbaka hade, med Ståndets bifall, ledighet ifrån Riksdagsgöromålen, att åhöra ett samtal emellan tvänne ledamöter af Ridderskapet och

Adeln om hvad som blifvit verkställdt å Degeberg. Jag känner ej Herr *Nonnen*; han är måhända en skicklig man; men samtalet emellan desse Herrar gick ut derpå, att åtskilliga löjligheter företogos vid Degeberg, såsom att gräfva diken, fylla botten med sten och deröfver jord, hvilket icke lyckats bättre, än att vattnet uppträngt och förorsakat utskärning i åkrarne; äfvensom att, då jorden varit hårdnad, han skolat för syn skull begagna sina engelska plogar, men, enär dessa ej befunnits användbara, nyttjat vanliga Svenske. Jag lemnar allt detta derhän. Dessa Herrar voro män af anseende; jag har ej trott, att detta samtal var med särskild åsigt framställdt, och jag medgifver, att det samma förändrat min åsigt af saken.

Herr *Mellbin*: Jag uttalade min mening vid remissen af Herr *Werns* motion; jag förenar mig med Herr *Rydin*, och jag får tillägga, att jag ej känner någon löjlighet vara vid institutet å Degeberg företagen. Förmodligen hafva de omtalade åtgärderne endast varit rön.

Herr *Wedberg*: Jag önskar ej nya anslag af Statens medel, men då jag hört nyttan af institutet å Degeberg uppgifvas och hör Herr *Nonnen* berömmas, tillstyrker jag bifall af betänkandet.

Herr *Rubin*: Här hafva blifvit vitsordade Herr *Nonnens* skicklighet och inrättningens nytta; men beklagligen har jag genom Herr *Ekerman* blifvit upplyst, att Landtbruks-academien ej är i tillfälle, att understödja en inrättning,

som den skulle närmast inspectera. Jag anser det vara orätt, att förbigå detta verk, som bör förutsättas hafva noggrannaste kännedom af landets cultur. Då man beräknar, att 5,000 R:dr årligen skola utgå till enskild man för inrättande af ett sådant företag, som detta, samt anslaget på 5 år utgör 25,000 R:dr, och jag sedermera kastar en blick på den nödställda belägenhet, uti hvilken vår skattdragande allmoge sig befinner, och det är denna, som får fylla försöket, kan jag icke undertrycka den tanke, att detsamma blifver för dyrt. Med egna medel och flit kommer man längre, än med de bästa välmenande underrättelser. Intill dess öfverskott af statsmedlen sig visar, kan jag ej biträda beslut om anslag till Herr *Nonnen*.

Herr *I. Winblad*: "Upsala läns landthushålls-sällskap skickar årligen på egen bekostnad 2 à 3 unge män till andra län att inhämta kunskap i landtbruksyrket; om de öfrige länens landthushållningssällskap förföre på samma sätt, tror jag att ändamålet skulle vinnas utan statsanslag, hvarföre jag icke kan gilla betänkandet."

Herr *Wijk*: Jag gillar betänkandet på det högsta och anser alla medel på den industriella banan böra vidtagas. Jag känner Hr *Nonnen*; han är en ung man, uppfostrad till en skicklig landtbrukare. Det är lyckligt att träffa en man, som så odeladt egnar sig åt jordbruket. Jag tror det vara en stor heder, att göra något för detta yrke. Äfven tror jag, att just genom en sådan inrättning skall man ut-

rota den olyckliga idé, att det är genom bränsbränningen, jordbruket och ladugårdsskötseln existera. Då Herr *Wærns* motion första gången discuterades, var uppmärksamheten på dylik inrättning allmänt omfattad af Ståndet; och jag tror icke, att tonen sedermera förändrat sig. Jag tillstyrker bifall af betänkandet.

Häruti förenade sig Herr *Andersson*.

Herr *Hemberg*: Jag önskar högligen, att detta utlåtande må bifallas. Dermed vore början gjord med undervisnings-anstalt i denna väg uti vårt land. Herr *Nonnen* är en elev af *Thaer* på Mögelin. Han har varit hos mig i 2:ne dagar, och han har underrättat mitt arbetsfolk om åkerredskap, hvaraf jag funnit mycken nytta. Hvad de under discussionen öfvermålde diken beträffa, äro de icke ett nytt experiment. Jag har sjelf brukat sådana. Jag förnyar min önskan, att utlåtandet, i denna del, må bifallas.

Herr *Olbers*: Jag tillstyrker bifall af utlåtandet, öfvertygad, att theoretiska kunskaper, äfven i afseende på jordbruket, äro af mycken nytta.

Herr *Arnberg*: Det är en sällsam och vacker företeelse i vår Riksdagshistoria, att, å ena sidan, hushålla med Statens medel, och, å den andra, understödja näringarne. Såmedelst uppfattar man idéen, att det är dessa, som skola stödja oss i framtiden. Jag tror flere misstag kunna ske vid ett sådant institut, men det är ej på dem uppmärksamheten bör fästas, för att afslå Stats-Utskottets förslag. Jag vill ej be-

tvifla den uppgift, en talare framställt om ett enskildt samtal, i afseende på arbeten vid Degeberg; men jag sätter i tvifvel tillförlitligheten af sjelfva samtalet, ty många resande röa sig med att ridiculisera. En värd talare har nämnt, huru ensidigt vårt landtbruk visar sig, i afseende på sädens användning till brännvinsbränning. Om genom det nu tillstyrkte anslaget denna ensidighet afvänjes och landtbruket erhåller en bättre riktning, tror jag något Rikets Ständers anslag icke skola vara, hvarför större tack kommer att äga rum. Jag skulle med motionairen instämma om ett anslag af 20,000 R:dr, på det att framstegen må hastigare tillvägabringas och inrättningen dela sig till flera provincier; men de inskränkta tillgångarne medgifva icke detta. Jag yrkar därför bifall af utlåtandet. Herr *Nonnen* sjelf har ringa prentention, och jag hade ej trott, att invändning mot anslaget bör ske inom det Stånd, hvaräst värdet af näringarne bör närmast uppskattas.

Herr *Rydin*: Med fägnad har jag hört, att ingen kullkastat principerne för anslaget. Man har medgifvit, att jordbruket är nödstäldt. Hvad är skälet? Intet annat än okunnigheten. Den ökas i samma mon andra länder förkofra sig. Producten skall ej vinna afsättning, om icke man söker att concurrera. Det är nödvändigt, att bilda en normal-skola. Vinsten deraf skall blifva tydlig. Hvad det af en talare åberopade samtal och de dervid omförmälte diken angår, så är det allmänt erkänt af nyt-

ta, att gräfva diken och sedermera fylla dem. Öfver yttrandet kan jag i öfrigt icke fälla annat omdöme, än att det är under all kritik.

Herr *Warn*: Jag hade icke ärnat uppehålla discussionen, om icke jag sett Herr *Hallgren* begära ordet, för att förmodligen låta Ståndet höra en historia. Emedan Herr *Hallgren* synes älska sådana, vill jag lemna honom en timmas undervisning, angående dikning, hvarmed han ej synes haft någon bekantskap. Landtbruks-academiens verksamhet är icke synlig i landsorterne; under sådant förhållande är detta, som nu är föreslaget, en väl beräknad uppmuntran, i afseende på landtbrukets ställning. Derigenom blifva kunskaper i denna väg mera spridda. Att de ej äro det, ådagalägger Hr *Hallgrens* berättelse. Vestergöthland är en passande ort för en sådan inrättning. Uti denna ort är mycken ensidighet uti jordbruket. Följder deraf hafva varit flera missväxter, skulder, oförmåga att betala krono-utskylder, o. s. v. Genom ett dylikt institut befrämjas enklaste vägen att lära folket att bättre sköta sin jord. Detta skäl är viktigt att tala för saken. Hvad Herr *Nonnen* beträffar, har jag med honom föga personlig bekantskap; men jag vet, att han besökt flere länder, der landtbruket står högst. Han känner landtbruket i alla dess delar. Att hans bemödande vid Degeberg lyckats, kan jag intyga. Vill man komma framåt i saken, skall man någon gång göra begynnelsen; och nu synes tiden dertill vara inne. Då

nu Stats-Utskottet, oansedt de knappa tillgångarne, fäster speciellt afseende på detta företag, ehuru Utskottet af nyssberörde skäl varit förhindradt att understödja motionen till alla dess delar, tillstyrker jag bifall af utlåtandet i denna punkt.

Herr *Egnell*: Ehuru jag hyser förhoppning om vinsten af det här tillstyrkta anslaget, kan jag likväl ej undertrycka den öfvertygelse, att denna vinst kommer att stanna hos institutet eller hos större egendomsherrar. Jag tror icke, att landtbrukarne i allmänhet skola med nöje emottaga ett beslut, hvarigenom skaffas inspectorer och rättare. Flere försök med utlänningar å landtgårdar hafva misslyckats. Man torde böra vänta med anslaget, till dess man får se fördelarne af institutet vid Degeberg närmare utvecklade. På grund häraf, protesterar jag för närvarande emot bifall.

Herr *Hallgren*: Jag vill ej tvista med Herr *Wærn*, angående sättet att dika. Jag är icke landtbrukare. Ej eller har jag af min berättelse dragit den slutsats, att jag sätter Herr *Nommens* insigter i fråga. Tvärtom yttrade jag, att jag hört opinionen om honom vara fördelagtig. Det var således icke af denna anledning, jag tillstyrkte afslag å utlåtandet, utan emedan Staten ej ägde tillgång, och enär det är ännu i långt sigte, att de prisade fördelarne kunna blifva så stora. Om Statens tillgångar det medgäfve, skulle jag gärna med min röst bidraga till anslaget, på det att utrönas måtte, om företaget kunde leda till någon båtnad.

Herr *Ekstrand*: Jag värderar ändamålet för detta anslag, men jag måste bekänna, att Herr *Nonnens* insigter äro för mig icke kände; jag har ej en gång hört dem omtalas. Detta anslag för 5 år af sammanlagdt 25,000 R:dr, anser jag endast vara att utkasta på ett försök. Jag hemställer, om detta må vara lämpligt, vid betragtande af Statens knappa tillgångar. Anslaget kommer att drabba jordbruket. Vi hafva sett anläggningar i denna väg vid Stockholm. Några lyckliga verkningar deraf hafva icke försports. Jag tror således med frågan böra anstå. Om Herr *Nonnen* blir mera allmänt känd för skicklighet, bör det icke kunna undgås, att enskilde skola skicka dit personer att undervisas. För öfrigt tror jag institutets local vara så aflägsen, att få af provincerna kunna deraf sig begagna.

Häruti instämde Herrar *Böök* och *Zander*.

Herr *Hemberg*: Jag har läst en grundsats af *Agardh*, att skuld skapar capitaler. Detta inträffar, om man köper med lånade penningar en egendom, hvaraf industrien befrämjas. Så förhåller det sig äfven med den närvarande frågan. En värd talare har anmärkt, att endast possessionater hafva fördelar af inrättningen genom danande af inspectorer och rättare. Mig torde tillåtas att härvid erinra, att, då en lem lider, lider hela kroppen. Om en enskild har häraf fördel, har hela samhället ock densamma. Jag förnyar min anhållan om bifall af betänkandet.

Herr *Rydin*: Samma motstånd, som träffar denna anstalt, mötte äfven ullculturen. Den animerades genom Regeringens åtgärder. Detta klandrades. Jag frågar, om icke detta kapital redan återburit sig? Man förutser redan, att ullculturen är en betydlig näringsgren; den tid kommer, då vi få exportera ull. Detta företag mötte, såsom sagdt är, ett lika motstånd, som det här ifrågavarande, hvilket dock är tilltaget uti vida ringare scala, än det förra, som redan lemnat fördel.

Herr *Santesson*: I anledning af hvad man yttrat om aflägsenheten af institutets local, vill jag blott erinra, att den visserligen kan anses aflägsen, vid betraktande af Sveriges storlek, efter hvilken hvarje ort kan sägas aflägsen. Den är belägen vid Lidköping på slätten, hvars vanskötta åkerbruk kostat Staten mycket. Orten ligger väl till, för att biträda provincerna af Götha rike och vestra delen af Svea Rike.

Herr *Ekstrand*: Flere Stånds-ledamöter tror jag visserligen hafva närmare läge till Degeberg; men, att lokalen måste anses aflägsen, bevisas af okunnigheten i min ort om tillvaron af Institutet derstädes; och då Landtbruks-academien i Stockholm icke kunnat något uträtta. anser jag ej eller hela landet böra beskattas för Herr *Nonnens* skull.

Herr *Lake*: Boende uti samma län, der Degeberg är beläget, anser jag mig skyldig nämna, att Herr *Nonnen* är ansedd, såsom en skicklig landtbrukare, hvilken egnat sin tid åt det-

ta yrke, samt meddelar upplysning och bereder nytta genom sina försök. Min öfvertygelse är, att anslaget, flerdubbladt, skall återbetalas genom landtbrukets förkofran. Herr *Nonnen* bor i den ort, der missväxter kostat Staten betydligt, dels genom understöd, dels genom afkortningar, och genom ett sådant understöd, som detta, användt att sprida kunskapen om jordbruket, tror jag näringar skola uppmuntras på det för orten mäst nyttiga sätt.

Herr *Wedberg*: Då jag tillstyrkt anslaget af 5,000 R:dr årligen, har jag likväl ej godkänt den af Herr *Nonnen* föreslagna tariff å löner för lärare vid Institutet och å kostnaden för fri-eleverne, utan jag fäster mig vid sednare delen af utlåtandet, hvarigenom Utskottet tillstyrkt skola öfverlemnas till Kongl. Maj:t, att bestämma grunderne för beloppets användande och kontrollen dertöfver.

Herr *Helsingius*: För att få slut på denna sak, hemställer jag, om icke, jemte beslut om återremiss, Ståndet kunde förena sig deruti, att dela den tillstyrkta summan i tre delar, $\frac{1}{3}$:del till Institut i hvardera af de trenne orter, Herr *Wærn* föreslagit; ty ju flere dessa inrättningar äro, desto nyttigare äro de, och ju mindre anslaget är, desto bättre vinnes ändamålet. Då skall det inträffa, att hvar och en kommer dit med föresats, att med arbetet förtjena födan. Om Herr *Nonnen* undfår $\frac{1}{3}$:del af anslaget, bör han äfven vara belåten. Eleverne böra hålla sig med kläder sjelfva och ar-

beta endast för maten. Den fördel blefve vunnin, att landtbruket skall visa sin nytta i flera händer. Westergöthland är visserligen till jordbruket dålig ort, när dess invånare hafva kommit så långt, att de erhållit betalning för dikning af egna åkrar. Jag anhåller om återremiss, med hemställan, att Ståndet må förena sig om den modification, att anslaget delas i trenne delar.

Herr *Halling*: Jag medgifver icke, att summan tål någon delning, Den bör stå eller falla, och den kan ej till mera, än ett ändamål, användas. Jag har hört, att Landbruks-academien en längre tid hvilat sig. Den måste således hafva större kraft att utveckla, om Rikets Ständer dertill uppmåna genom skrifvelse. Om Kongl. Maj:t stiftat denna academie, så tviflar jag ej, att Kongl. Maj:t skall omfatta hvarje tillfälle, att lifva den näring, som är landets styrka. Det är sagdt, att man bör icke vägra bidrag till en så nyttig inrättning, som den ifrågavarande. Jag bestrider ej fördelarne af den föreslagna inrättningen, men jag tror dem icke gå så långt, att de kunna hindra missväxter. Jan har sett de mäst agtade och vane jordbrukare, hvilka, med insigter i jordbruket, likväl måste underkasta sig missväxters svåra följder. Skicklige landtbrukare kunna blifva dåliga lärare i yrket, eller tvärtom. Utan att tillämpa detta på Herr *Nomen*, anser jag, att, om början i denna väg nu göres, bör man gå så varsamt, att man ej eignar sig åt andra fö-

retag, än som hafva allmänhetens förtroende, och derigenom motarbета det stora målet. Misslyckas företaget, är allt hopp förloradt att vänta större bidrag. Jag förnyar min begäran om afslag.

Herr *Wærn*: Till svar på Herr *Helsingii* anförande, torde jag få fästa uppmärksamheten på det överkställbara uti hans förslag. Den tillstyrkta summan är för ringa, för att åstadkomma 3:ne landtbruksskolor. Anslaget är knapt för en och tillåter icke ett enda 100:tals R:dr nedsättning. I händelse delning deraf skulle ske, vore jag häldre böjd att afslå detta anslag, utgående från Herr *Hallings* grundsatser; ty det bör ställas på sådan fot, att det ej må kunna missbrukas. Jag hemställer, huru med $\frac{1}{3}$:del af summan skall beredas aflöning för lärarepersonalen, huruledes husrum, mat, verktyg, böcker för så stort antal elever, skola kunna dermed anskaffas, huru alla atirailer må åstadkommas. Detta är en omöjlighet, att med så ringa anslag tillvägabringa. Herr *Nonnen* har offrat flere betydliga summor åt yrket, han begär ej arvode eller lön för sig, utan han gör allt af känsla för saken. Om anslaget delas, vinnes icke ändamålet; och anslaget har icke kunnat blifva större, enär Stats-Utskottet nödgas afse medel äfven till flere andre ändamål, ehuru af mindre vikt för landets väl.

Herr *Sahlin* förenade sig med Herr *Wærn*, och yrkade proposition.

Herr *Santesson*: Herr *Wærn* har redan

besvarat Herr *Helsingii* förslag, att den tillstyrkta summan skulle delas. Hvad angår sjelfva beloppet, och huruvida det må kunna anses för stort, skulle jag tro, att denna erinran förfaller, då man besinnar landtbrukets behof af hjälp och särskildt provincens behof. Anslagssumman skulle öfverlemnas till Kongl. Maj:t, äfven om man ej hade den skicklige personen att tillgå; men när man har honom, må det ej misstyckas, om han, eller en eller annan granne häraf äfven drager nytta. Med betraktande af Läns-styrelsens ambition, kan jag ej föreställa mig annat, än att anslaget skall komma till verkligt gagn för allmogen, äfven de fattige och sådane, som, ej alla, blifva rättare. Jag tror, att det hela skall härmed blifva tjennadt. Herr *Helsingius* har äfven talat om diken i Westergöthland. Detta bör ej förlöjligas. Kongl. Maj:t anslag härtill 10,000 R:dr. Den, som känner ifrågavarande slättbygden, vet att der finnas byar, hvaräst, om ej dikning sker, man ej blir befriad från vattnet. I stället för att öfverlemna understöd, såsom allmosa, lemnade Kongl. Maj:t tillfälle till förtjenst åt invånarne genom uppgräfning af diken, under ledning af en svensk, vid namn *Jonsson*. Att invånarne togo emot tillbudet, bör man ej förtänka dem. Summan användes nyttigt för landtbruket; och det nu tillstyrkta anslaget skall blifva det i ännu högre grad.

Herr *Lake*: Jag är förekommen af Herr *Santesson*. Anslagssumman tål ej någon del-

ning, och det vore ej värdigt för Rikets Ständer, att lemna en så liten summa, som den genom delningen uppkomna, för ett så godt ändamål. Ofelbart skall detta bereda vida större nytta, än det af 4,500 R:dr för dramatiska theatern i Stockholm.

Herr *Helsingius*: I anledning af hvad Herr *Wærn* anført, får jag förklara, att jag ej anser summan vara för hög, men att min mening är, att den, som vill lära vid institutet bör dertill bidraga, antingen genom penningar eller arbete. Jag anser det vara orätt att anslå större summa, ty med för stora anslag kommer den practiska undervisningen att underlätas. Min öfvertygelse är nu densamma, som då motionen remitterades, ehuru jag då uttryckte densamma på annat sätt. Att hafva förlöjligat någon omständighet, tror jag mig icke hafva gjort mig förtjent af att tillvitas. Om man, å ena sidan, skulle medgifva det af Herr *Santesson* omförmäldte förhållande i afseende på dikning uti Westergöthland, tror jag dock, å den andra, uppmärksamheten böra fästas derpå, att invånarne i Westergöthland hädanefter må häldre sköta sin jord, än drifva omkring i landet.

Herr *Santesson* anmärkte, att det är ej den nu ifrågavarande trakten af Westergöthland, bvarifrån de vaudrande Westgötharne komma.

Herr *Leffler* yrkade bifall af utlåtandet.

Herr *Cederborg* instämde med Herr *Wærn* uti hvad han, till försvar för Utskottets åsigt anført,

Discussionen ansågs slutad, och utlåtandet, N:o 87, i dess första punkt, framställdes af Herr Talmannen 1:o till bifall, och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En så lydande voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 87, i dess 1:sta punkt, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, lägger *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet, i denna del, att återremitteras."

Emot voterings-propositionen reserverade sig Herrar *Halling*, *Ekstrand* och *Ekerman*.

Omröstningen, anställd i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 25 *Ja* emot 22 *Nej*, i följd hvaraf nämnde punkt var bifallen.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Egnell*, *Ekstrand*, *Rubin*, *Brovallius*, *I. Winblad*, *Hallgren*, *Klingvall*, af skäl, att han ej ansåg alla län kunna af institutet vid Degeberg undfå nytta, och Hr *Helsingius*, derföre, att återremiss blifvit nekad, ty genom sådan åtgärd hade ett nyttigt ändamål, enligt hans omdöme, kunnat främjas.

2:o *Angående tillökning i anslags-summan å den nionde Hufvudtiteln.*

Bifölls.

3:o *Yttrande öfver Herr Wijks motion om understöd till Chalmerska teknologiska skolan i Götheborg.*

Herr *Wijk*: Med ledsnad har jag erfarit, att jag ej varit nog lycklig att så fullständigt utveckla denna fråga, att Stats-Utskottet funnit anledning villfåra min önskan. Saken anser jag likväl af för mycken vikt, för att låta den falla. Jag skall söka att i min framställning vara så korrekt, som möjligt. Då jag ifrån detta Stånd har naturlig rätt att vänta, att en sådan sak omfattas med värma, enär derigenom man skulle gå fram på industriens bana, icke stå bakåt, såsom nu, torde det icke vara utur vägen, att uppläsa min motion i ämnet.

Efter uppläsning af denna motion (Bil. N:o 141 vid Ståndets protocoll denna Riksdag) fortfor Herr *Wijk*: Utskottet har således icke haft bristande kännedom om inrättningens beskaffenhet, och jag får derjemte säga, att, om Herr Professor *Berzelius* blifvit derom tillfrågad, hade han, angående densamma, lemnat det mest fördelagtiga vitsord. Directionen har vändt sig till honom, för att få lärare vid skolan. Om icke anslag beviljas, kan ingen utvidgning af denna inrättning ske. Det finnes gossar, som der sig anmäla, med utmärkt fallenhet, men de hafva ej råd att uppehålla sig och de inkomma med recommendation. Om ej rum finnas, kunna de dock icke emottagas. Jag har haft tillfälle att se densammas välgörande följder. Efter två à tre års der inhämtad undervisning, har jag sett personer, som åtnjutit den, hafva verkställt arbeten af förvånande art. Engelmän hafva icke trott, att modellerna voro här

tillverkade, utan att maskinerne voro ifrån England, såsom modeller, införskrifne. Jag anholder att Ståndet behagade taga denna angelägenhet i noggrannaste öfvervägande. Götheborg är icke någon fabriks-ort, har således deraf icke speciellt intresse, utan det är landet omkring oss, hvilket behöfver biträde för industriell förkofran. Det kommer icke i fråga, att eleverne skola betala för sig, utan de åtnjuta undervisningen gratis. Då Stats-Utskottet haft den godheten, att anslå 5,000 R:dr B:co för en inrättning, hvars verksamhet och fördelagtiga följder ej ännu visat sig, tror jag det af mig framställda föremål vara ännu mera talande; och jag hemställer, om icke ofvanberörde, af den enskilda frikostigheten stiftade undervisnings-anstalt förtjenar att med all välvilja å Statens sida omfattas.

Herr *Ekerman*: Utskottet har erkänt vigten och nyttan af det Chalmerska institutet samt såmedelst fäst afseende på motionen; men just denna motionaires grund var, ibland annat, orsaken dertill, att nionde Hufvudtiteln ökades med 28,000 R:dr banco, hvarvid Utskottet tillagt, att Kongl. Maj:t torde uti denna tillökning finna medel att till den ifrågavarande allmänt nyttiga inrättning göra anslag. Jag tror ock, att, då, såsom Herr *Wijk* uti motionen upplyst, Kongl. Maj:t och H. K. H. Kronprinsen besett inrättningen, samt förklarar deröfver deras nådiga välbehag, samt densamma i öfrigt blifvit besökt af utmärkte män, lärar

intet tvifvel vara, att, om Götheborg anmäler saken hos Kongl. Maj:t, understöd lemnas för ändamålet af det tillökade anslag å titeln, här uppgifves. Det har varit mig oväntadt att, såsom skäl, höra af motionären åberopas den fråga, som är genom votering nyss afgjord. Derföre synes mig snarare mer skäl att stadna. Flere motioner kunna komma i samma syfte, och detta kan blifva dyrt. Här företer sig äfven den skillnad, att något annat jordbruksinstitut förut icke äger rum. Deremot existerar redan ett technologiskt institut i Stockholm, för hvilket anslag är bestämdt. Således är i denna väg något förut åtgjordt. Såsom jag förut nämnt, synes det vara bäst, att Götheborg vänder sig i frågan till Kongl. Maj:t. Vid dessa förhållanden tillstyrker jag bifall af betänkandet.

Herr *Leffler*: Såsom boende i Götheborg, anser jag mig skyldig att yttra mig i detta ämne. Jag instämmer fullkomligen med Herr *Wijk*. Chalmerska institutet är af största nytta för näringarne. Handtverkerierna hafva deraf redan hämtat fördelar och skola ännu vidare erfara lyckliga följder. Det är visst sannt, att ett technologiskt institut finnes i Stockholm, men det kan ej blifva tillräckligt för hela landet, och att i vår ort en sådan inrättning behöfves är otvifvelaktigt. Jag är öfvertygad, att hvilken, som sett det Chalmerska institutet, ej skall tveka att tillstyrka årligt anslag för inrättningens bestånd. Der är det ypperligaste

tillfälle för fattiga ynglingar, att förvärfva sig skicklighet i handaslöjder. Jag känner en fattig yngling, som derstädes njöt undervisning uti trenne år, samt förvärfvade sig den skicklighet, att han antogs af fabriks-idkare i andra orter, till hvilka således institutet sprider dess välgörande verkningar. Jag tror, att denna inrättning är förtjent af all uppmärksamhet, och då Utskottet för dylika företag å denna titel föreslagit en tillökning af 28,000 R:dr, torde det hafva varit lämpligt, att en del, eller de begärde 7,000 R:dr blifvit för det ifrågavarande ändamålet afsatte, hvarefter ändock återstått för det allmänna 21,000 R:dr. Gagnligheten af institutet är, såsom redan blifvit tillräckligen ådagalagdt, ostridig. Det rör icke blott Götheborg, utan sträcker sina följder ännu längre, samt är följagteligen, såsom nyttigt för allmänheten, af större betydenhet. Det är sannt, att, på sätt nu talare yttrat, anslag kan begäras hos Kongl. Maj:t, men det är att förmoda, att Kgl. Maj:t har äfven flera andra behof att öfverväga. Det hade derföre varit önskligt, att detta ändamål blifvit här bestämdt uttryckt; ty jag ser ej annat, än att, i händelse institutet ej understödes, detsamma går under, till stor skada för vår stad och för vår ort.

Herr *Santesson*: Jag instämmer med Herrar *Wijk* och *Leffler* och kan med fullkomlig kännedom vitsorda allt, hvad de sagt om Chalmerska institutet. Jag bör ock tillägga, att, ehuru ett teknologiskt institut med Stats-anslag

finnes i Stockholm, det likväl torde förtjena Rikets Ständers uppmärksamhet, att det här ifrågavarande är en enskild stiftelse. Det är grundlagdt af Cancellie-rådet *Chalmers* med dess betydliga förmögenhet. Det vore föga uppmuntrande för enskilde, att till dylika företag offra deras förmögenhet, om man ser, att, der anslagen finnas otillräckliga, Staten ej är beredvilig att träda emellan, för att åt inrättningarne bibringa fullkomlighet och ändamålsenlighet. Om Stats-Utskottet tillstyrkt de af motionairen begärda 7,000 R:dr, hade Stats-Utskottet ej kunnat göra något bättre. Jag önskar alltså återremiss, och ehuru jag med tacksamhet erkänner hänvisningen af en talare till Kongl. Maj:t, må man likväl ej förbise, att Kongl. Maj:t, i fråga om anslag och understöd, är besvrad af hundradetals sökande och behöfvande. Det hade således varit väl, om inrättningen blifvit här ihogkommen, till verklig säkerhet för dess bestånd.

Herr *Rydin*: Då jag sett motståndet och den knappa majoriteten vid den förra frågans afgörande, förutser jag nogsamt, att genom denna discussion ingenting vinnes. Skyldigheten anser jag likväl fordra, att jag uttalar min tanke. Jag skulle mycket misstaga mig, om jag icke trodde, att vårt land, till och med hela den civiliserade verlden, står på den öfvergångsperiod, att medelclassen blifver den rådande. Aristocratién och democratién äro i aftagande. Alla de inrättningar vi hafva, våra skolor, afse

förnämligast medelclassens upplysning. Sådant är technologiska institutet i Stockholm, äfvensom det Chalmerska i Götheborg. Det skulle vara olyckligt, om ej flera sådana skulle finnas. Man har talat om utländningen. Han ligger öfver oss vida i skicklighet, och vi stå tillbaka. Grunden dertill är, att få hos oss erhålla den uppfostran, som fordras för alla yrken, genom científik bildning. Desse institut, som nämnas, framställa rön, samlade ur practikens läror. Institutet i Götheborg medförer obestriddigt nytta, men man ser, att anslaget icke är tillräckligt. Jag har trott mig blott böra framställa detta såsom min enskilda tanka.

Herr *Wijk*: Jag är tacksam för den upplysning Herr *Ekerman* behagat lemna, att tillökningen af 28,000 R:dr på nionde Hufvudtitelns anslag föranleddes af min motion. Det står likväl i vida fältet, om Chalmerska institutet får något deraf. Herr *Ekerman* har jemväl antydt, att institutet står i Nåd hos Kgl. Maj:t. Jag har ej anledning att tro annat, än att Kongl. Maj:t är Nådig emot alla dess trogna undersåtare, och jag vet ej skäl hvarföre institutet eller dess styrelse skulle stå i onåd. Götheborgs stad har ej begärt något anslag af Staten. Det närvarande tillhör det stora hela, ej Götheborg. Jag har här träffat en instrumentmakare, som fått en elev ifrån institutet, en yngling med godt snille och mycken skicklighet: flere exempel att förtiga. Såsom jag nämnt, är anslaget begärdt för det stora hela,

för industriens befrämjande. Saken är af vigt och bör omfattas af Borgare-Ståndet, då frågan är att befrämja näringarne, som på detta sätt kunna framstå. Deraf, att min motion i ämnet orsakat tillökningen i anslaget å nionde Hufvudtiteln, hämtar jag förnyad anledning att yrka återremiss, på det att ärendet må närmare öfvervägas, och att något bestämdt må blifva af omförmålde 28,000 R:dr för det ändamål, jag afsett, bifallet. Nu är det afgjort, att institutet skall få intet. Må hända blifva medlen sämre använda, hvaremot jag tror en del deraf ändamålsenligt skola begagnas, om institutet får hvad för detsamma är begärddt. Jag anhåller, att denna undervisningsanstalt må blifva om ett anslag försäkrad.

Herr *Norman*: Jag förenar mig med Herr *Wijk*, för det goda ändamålets skull.

Herr *Holm*: Jag är fullkomligen öfvertygad om vigten af detta anslag. Skolan är ej till för staden Götheborg, utan är afsedd att gagna hela landet. Jag är ock öfvertygad, att de medel, som för detta ändamål ansloges, ej voro bortkastade, men då jag är upplyst af Herr *Ekerman*, att den betydliga tillökningen af 28.000 R:dr å nionde Hufvudtiteln tillkommit, äfven med fästadt afseende på Chalmerska institutet, kan jag ej annat än gilla Utskottets beslut; och jag föreställer mig, att då Göthebergs stad med lifliga färger framställer förhållandet för Kongl. Maj:t, skall företaget ock omfattas med Kongl. Maj:ts Nåd och välvilja.

Om ej utlåtandet i första punkten, angående anslag för jordbruks-institutet på Degeberg vore redan bifallet, hade jag ej tvekat, att gå in på, att låta båda punkterne återgå till Utskottet, i ändamål, att någon jemnkning deremellan skulle åstadkommas, och att Chalmerska skolan skulle få sig någon andel tillerkänd; men sedan första punkten blifvit gillad, kan jag ej annat än godkänna tredje punkten.

Herr *Olbers*: Jag anser ett anslag för industriens befrämjande vara väl användt och kan ej annat än tillstyrka återremiss, på det att ärendet må komma under närmare öfvervägande. Jag känner flere ynglingar, som utgått ifrån Chalmerska skolan och blifvit genom den undervisning, som de der undfått, satte i tillfälle, att bereda deras framtida väl. Jag tror icke eller Staten skall särskildt belastas, då fråga varit, att härtill använda hälften af hvad teknologiska institutet i Stockholm har å Stat bestämdt.

Herr *Arnberg*: Oagtadt det var med knapp pluralitet den förra frågan afgjordes, tvekar jag likväl icke att yttra mig i öfverensstämmelse med motionairen, Herr *Wijk*, öfvertygad att Borgare-Ståndet i första rummet är färdigt erkänna nödvändigheten af det begärda understödet och således anslår medel dertill. Af utlåtandet inhämtar jag att Stats-Utskottet varit benäget tillstyrka motionen, men derifrån förbindrats af Statens knappa tillgångar; och jag hade önskat, att Utskottet i stället för att prae-

suponera, det Kongl. Maj:t skulle af det anslag, hvarmed hela titeln blifvit ökad, bevilja ifrågavarande understöd, hade dertill föreslagit ett bestämdt belopp. Jag hade i början trott, att det begärde anslaget var afsedt, att utgå från anslaget för teknologiska institutet i Stockholm, till hvilken förmodan jag föranleddes af ordalagen i utlåtandet; men om detta är ett fel i uttrycket, finner jag ock, att Utskottet orätt uppfattat motionen. Meningen, såsom det ock uti den af Herr *Wijk* upplästa motionen står, är icke att beröfva det teknologiska institutet i Stockholm någon del af sin summa. Likväl, då tanken af missförstånd blifvit ledd på detta ämne, hade Stats-Utskottet kunnat utröna, om teknologiska institutet härstädes behöfver hela sitt anslag. Motionairen har upplyst, att flere elever utgått från Chalmerska skolan i Götheborg till hufvudstaden, för utövande af deras konstfärdighet. Jag vet, att vid Kongl. Myntet är en sådan person anställd. Jag kommer härifrån tillbaka dertill, att det är af vikt, att denna verksamma inrättning hålles vid magt, förkofras och utvidgas. Jag känner, att den för Norrköping haft nyttiga resultater. Jag anhåller derföre om återremiss. Då andra och tredje hufvudtitlarne förevaro, utvecklade jag tillräckligen den åsigt, att man ej bör slösa med statens medel, utan att man bör dermed spara, då man ej vet, för hvad ändamål användningen egentligen sker; men jag biträder ingalunda deras mening, som neka an-

slag utgående directe till handelns och näringsgarnes förkofran.

Herr *Forssberg*: Jag delar Herr *Wjiks* mening. Den Chalmerska skolan är icke blott för Götheborg, utan för orten. Technologiska institutet i Stockholm är på för långt afstånd ifrån denna ort, för att densamma begagna. Min princip är visserligen sparsamhet, men jag önskar likväl i detta fall återremiss.

Herr *Ekerman*: För att ej vara vidlöftig, får jag åberopa sista delen af Herr *Holms* yttrande. Jag tror, att ehuru ingen anmärkning gjordes vid utlåtandets föregående punkt, utan densamma bifölls, deraf likväl ej är att hämta skäl för det omdöme, att af det tillökade anslaget, 28,000 R:dr, icke använda något belopp till skolan i Götheborg. Härvid skulle jag hafva stadnat, om icke en talare yrkat, att meningen vore, att taga detta anslag till Chalmerska skolan af den summa, som är disponerad för technologiska institutet i Stockholm. Dertill synes så mycket mindre anledning äga rum, som det lätt finnes, att institutet i Stockholm ej är ensamt för denna stad, utan alla provincerne få begagna detsamma. Ej eller är det något exempel att åberopa, att en eller annan elev ifrån Chalmerska institutet blifvit använd hos en instrumentmakare härstädes. Jag förnyar mitt tillstyrkande, att utlåtandet må bifallas.

Herr *Wijk*: I afseende derpå, att Herr *Olbors* trott meningen vara, att detta anslag skul-

le utgöra hälften af anslaget till technologiska institutet i Stockholm, medgifver jag, att sådan mening synes af utlåtandet, då der läses, att det blifvit föreslaget, att hälften af den summa, som nu utgår till technologiska institutet i Stockholm, må med 7,000 R:dr anvisas till Chalmerska technologiska skolan i Götheborg; men detta har jag icke begärt, utan min motion åsyftar, att denna skola må undfå ett anslag, svarande emot hälften af den summa, som är anvisad till technologiska institutet i Stockholm, eller, då detta institut har 14,000 R:dr, en summa af 7,000 R:dr. I anledning af hvad Herr *Ekerman* anför, får jag särskilt upplysa, att technologiska institutets i Stockholm anslag utgår af Manufactur-fonden och är således icke något särskildt anslag.

Herr *Santesson*: Jag hyser den förhoppning, att, med det förord, som Stats-Utskottet nedlagt hos Rikets Ständer, och hvilket vi få af Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t, skall Kongl. Maj:t icke förbise Chalmerska institutet, men jag fruktar, att anspråk skola blifva så många, att summan, som må på detta sätt kunna erhållas, blifver allt för ringa. Jag önskar derföre, att inrättningen måtte directe hyllas af Rikets Ständer, såsom fordom skett. Af Historien vet man, huru Rikets Ständer tillföre erkänt utmärkte mäns förtjenster för näringarne. En gåfva lemnades till *Ahlströmska* famillen af fabriken i Alingsås för fårafvelns upphjelpande. Cancelli-Rådet *Chalmers* dog utan famille och gjorde ic-

ke anspråk på erkänsla. Andra hälften af sin förmögenhet gaf han till fromma stiftelser. Han var i lifstiden en ibland de verksammaste för fullbordan af Trollhätte canal och slussverk. Jag tror Rikets Ständer hafva skäl att uttrycka deras agtning för hans minne derigenom, att de bevilja detta stöd af några tusende Riksdaler, såsom ett monument af deras tacksamhet. Det vore värdigt att en medborgares minne blefve hedradt på sådant sätt; anslaget må utgå af hvilka medel, som händst.

Herr *Egnell*: Då föregående punkt är bifallen, tror jag icke den tredje punkten kunna återremitteras; och sedan Herr *Wijk* upplyst, att Kongl. Maj:t tagit skolan i ögonsigte, viker allt tvifvel, att Kongl. Maj:t beviljar det anslag, som denna skola kräfver, utan att något nytt behöfver af Rikets Ständer anvisas.

Herr *Mellbin*: "Jag har desto mer anledning, att instämma i Herr *Wijks* framställning, som jag bestämdt känner, att de välgörande verkningarne af Chalmerska institutet icke äro begränsade inom Götheborg allena; ty ifrån den stad, hvaräst jag är magistratens ordförande, begagnas denna inrättning utaf sonen till en vördnadsvärd prestman."

Herr *Rydin*: I anledning af hvad Hr *E-kerman* vid slutet af sitt anförande yttrat, får jag upplysa, att jag känner flere personer, som varit elever vid institutet, och äro nu ganska duglige och nyttige medborgare; några äro selsatte med särskildta ångmachiner, en är verk-

mästare vid Motala mekaniska verkstad. Detta visar redan inrättningens goda verkan. Jag har jemväl någon speciel kännedom af teknologiska institutet i Stockholm, särdeles som jag varit der ett par år. Det är af stor nytta, ehuru det icke hunnit sprida sina verkningar. Det i Götheborg är äfven så nyttigt. Då här tillstyrkes tillökade 28,000 R:dr, tror jag dem ej kunna nyttigare användas, är till näringarnes förkofran; och dervid uppstå i första rummet uppfostrings-anstalter, till vinnande af erforderliga kunskaper. Vi stå stilla, andra gå fram. Jag yrkar återremiss.

Herr *Olbers*: Blott i anledning af hvad Herr *Wijk* upplyst, får jag tillägga, att jag anser, att, om äfven särskildt anslag är behöfligt, jag likväl ej vill, att det skall utgå af de tillökade 28,000 R:dr på nionde Hufvudtiteln, utan att jag önskar, att det må utgå af andra medel. Nyttan för Götheborg och orten deromkring af inrättningen måste jag vitsorda.

Herr *Leffler*: Jag torde få upplysa, att den förut omförmälde, vid Kongl. Myntet anställde ynglingen, som varit elev vid Chalmerska skolan, är densamme, som utgifver samling af medailler öfver namnkunnige personer. Man må på myntet fråga, hvad värde sättes på honom. Om ej medel kunnat af Utskottet anvisas, hade dock Utskottet kunnat tillstyrka, att Rikets Ständer skulle hos Kongl. Maj:t uttrycka deras underdåniga förord, att Chalmerska skolan måtte af de tillökade 28,000 R:dr ihåggas.

Herr *Ekstrand*: Om återremiss sker och Utskottet sättes i tillfälle, att noga begrunda skälen för anslag till Chalmerska institutet, får jag förklara min öfvertygelse, att jag inser nytan häraf och har ej att påminna emot anslag af medel, så att Götheborg må i denna väg få något svarande emot hvad Stockholm äger; men att jag finner, att, efter enahanda åsigt, bör ett dylikt institut i hvar och en af Rikets öfrige städer inrättas.

Herrar *Böök* och *Klingvall* förenade sig häruti.

Herr *Wedberg*: Jag instämmer med Herr *Ekstrand*, i afseende på det nyttiga uti anslaget, men får tillika, i anledning af Hr *Rydins* åberopande, såsom skäl för institutet, af skickliga elever, upplysa, att en ångmachin, med hvilka sådan elev haft befattning, kostar 40,000 R:dr, men duger till intet.

Herr *Wijk*: Med fägnad har jag ej hört annat skäl emot återremiss åberopas, än att föregående punkten af detta utlåtande är bifallen. Nyttan af Chalmerska skolan är allmänt erkänd. Lika med Herr *Ekstrand* finner jag det vara väl, om flere dylika instituter blefvo anlagde. Säkert vore ingenting värdigare användt, än att lemna understöd åt sådana inrättningar, som dessa, sedan de, lika med den Chalmerska, kunnat beredas genom testamentariska dispositioner. Nu är detta ett skäl för återremiss. Väl har Ståndet för sin del gillat tillökningen af 28,000 R:dr, men hvem kan säga,

huruvida de öfrige Riks-Stånden bifalla denna summa. De andra Stånden yttra sig i helt, och alla punkterne af utlåtaget återremitteras. Således bör ej Ståndet vara häraf bundet, äfvensom det icke inverkar menligt på anslaget, om en återremiss villfares.

Herr *Biörck*: Inom Stockholm är den öfvertygelse allmän, att technologiska institutet härstädes beredt fördelar för landet; och jag har mig enskildt hekat, att ynglingar, som derifrån utgått, äro i spetsen för större inrättningar. Om den af Herr *Wedberg* uppgifna, misslyckade ångapparat har jag icke hört nämnas. Jag betviflar icke eller, att institutet i Götheborg arbetar i samma syfte, som det härvarande, och att det, i afseende på nyttan, är lika ändamålsenligt. Jag förklarar ock, att jag delar den önskan, att Chalmerska skolan må tillgodonjuta bidrag; dock betviflar jag, att en återremiss skall leda till målet. Derföre, att den punkt, som bestämmer ett tillökadt anslag å nionde Hufvudtiteln af 28,000 R:dr, oberäknadt anslaget för Degeberg, är bifallen, kan ingen fördelning ske nu mera af nämnde summa, som är anvist åt Kongl. Maj:t; och det är att befara, att Stats-Utskottet, med sin lofvärda sparsamhet, ej skall kunna afhjelpa detta. Deremot instämmer jag häldre med Hr *Leffler* deruti, att Rikets Ständer må frambära till Kgl. Maj:t den begäran, att Chalmerska skolan må omfattas med allt det skydd, den förtjenar. Jag tror Kongl. Maj:t ej skola underlåta, att

lemna denna inrättningen allt det understöd, som kan lemnas. Åtminstone skulle en sådan åtgärd å Rikets Ständers sida, ådagalägga, att Rikets Ständer icke äro liknöjde för företaget.

Herr *Ekerman*: Ehvad beslut än må fattas af de andre Stånden, fäster jag mig dervid, att den förra punkten af utlåtandet är af detta Stånd bifallen. Om tvänne Stånd återremittera frågan och Stats-Utskottet, i följd deraf, fäster härvid den uppmärksamhet, att det för Chalmerska institutet tillstyrker anslaget, samt de 3:ne Stånden gilla beslutet, får detta institut ändock, hvad det önskat. På Herr *Lefflers* mening kan jag icke ingå. Detta vore, att gå Kongl. Maj:t i förväg, då nionde Hufvudtiteln är till Hans Nådiga välbehag öfverlemnad. Jag tviflar icke derpå, att Kongl. Maj:t skall lemna all sin uppmärksamhet deråt, utan att Rikets Ständer medverka.

Herr *Arnberg*: Då alla talare här instämt deruti, att Chalmerska skolan uträttat godt, och att industrien befordrar landets väl, anhåller jag om återremiss, i hopp att Utskottet på de uppgifne moyens må anslå medel. Desse moyens äro: 1:o Att de till teknologiska institutet i Stockholm anslagne 14,000 R:dr möjligen kunna delas till Chalmerska skolan i Götheborg: 2:o att flytta ifrågavarande anslag inom området af de tillökade 28,000 R:dr, i hvilket fall bifallet af den förra punkten i utlåtandet ej hindrar återremiss af den 3:dje, och 3:o att, om besparingar ske, de i första rummet må

komma Chalmerska skolan till godo; ty till något nyttigare ändamål kunna de icke användas.

Herr *Hessle*: Det är obestriddligt, att, i den mån vi kunna genom nyttiga läroanstalter öka kunskaps-förrådet, vi ock skola bättre använda våra krafter, hvartill ej saknas tillgångar i rikt mått. Jag skulle ock tro det vara eget, att det Borgare-Stånd, som enhälligt antagit en proposition från Stats-Utskottet, att ingå till Kgl. Maj:t med en framställning angående sjöförsvaret, med afseende på gjord motion, ej skulle företrädesvis erkänna behovet af technologiska anstalter. Vi äga nu en sådan i Götheborg; frågan är blott om understöd till densamma. Jag anser återremiss böra ske och det öfverlämnas till Stats-Utskottet, att finna medel, för att fylla luckan uti inrättningens tillgångar. Kan det, för formfrågan, att de tillökade 28,000 R:dr, blifvit bifallne skola öfverlämnas till Kgl. Maj:ts disposition, ej ske i annan väg, föreställer jag mig ej annat, än att Stats-Utskottet bör föreslå, att Rikets Ständer må i underdånighet fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet derpå, att, vid fördelningen af omförmälda 28,000 R:dr, det afseende må göras å Chalmerska skolan, som den finnes förtjena. Jag tviflar icke, att en sådan af Ständerne gjord framställning skall af Kongl. Maj:t med nådig uppmärksamhet omfattas. Jag bör ej eller betvifla, att enskilde personer, som känna förhållandet, skola då blifva hörde. Åtminstone bör icke

Borgare-Ståndet underlåta, att framställa deras förhoppning om bifall till sådant ändamål.

Herr *Leffler*: Jag beder om tillgift, för det jag besvärar ännu en gång med yttrande i denna fråga, hvilken jag anser vara af vigt. Jag förnyar anhållan om återremiss och tror, i händelse de öfrige Stånden beviljat densamma, Borgare-Ståndets bifall af den förra punkten icke vara i någon mon hinderlig. Jag ser intet hinder för utförandet af mitt förslag, om en framställning hos Kongl. Maj:t. Det är lämpligt, att, om ej medel finnas, som Rikets Ständer särskildt kunna anvisa, anmäla förhållandet hos Kongl. Maj:t, och då Kongl. Maj:t är i tillfälle att bedömma vigten af företaget, finner Han äfven skäligt, att, vid fördelning af de medel, som äro till hans disposition öfverlemnade, bevilja hvad som är begärddt. Någon oformlighet ser jag icke häruti, och Rikets Ständers förord i saken skulle vara af större värde, än om en stad anmäler sig.

Herr *Halling*: Här är fråga om fördelning af anslaget till teknologiska institutet i Stockholm äfven till Chalmerska skolan i Götheborg. Om det är ett instituts fel, att det har små tillgångar, så har jag ock alltid trott, att en delning förfelar ändamålet. Ju större utsträckning man kan gifva en inrättning, ju flere elever, som der kunna bildas, desto bättre är det. Ehuru jag ej kan neka, att Chalmerska skolan är af den beskaffenhet, att den förtjenar uppmärksamhet, finner jag likväl ej skäl att be-

strida antagandet af Stats-Utskottets förslag, hvilket jag anser vara väl grundadt. Jag anholder om proposition på bifall eller återremiss.

Herr *Wijk*: Hvad projectet, att hälften af anslaget till teknologiska institutet i Stockholm skall anslås till Chalmerska skolan, beträffar, får jag blott ytterligare erinra, att min motion åsyftat, att för den sednare undfå en summa, motsvarande hälften af det förras anslag. Teknologiska institutet har ej eller särskildt anslag af Statens medel.

Discussionen ansågs slutad, och utlåtandet, N:o 87, idess 3:dje punkt, framställdes af Herr Talmannen 1:o till bifall, och 2:o till återremiss uppå hvilken fråga *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som bifaller Utskottets utlåtande, "N:o 87, i tredje punkten, röstar *ja*.

"Den det icke vill, röstar *nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet i denna del "att återremitteras."

Omröstningen, anställd i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 25 *ja* emot 19 *nej*, i följd hvaraf ofvannämnde tredje punkt var bifallen,

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Wijk*, *Norman*, *Forssberg*, *Hessle*, *Olbers*, *Leffler* och *Arnberg*.

4:o I fråga om anslag till præmier åt *Helsinglands* och *Norrlands* allmoge för till-

verkning af fullgod buldan, tältduk och foderväf.

Bifölla.

§. 10.

Justerades protokolls-utdrag öfver de af Ståndet e. m. denna dag fattade beslut.

§. 11.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial och utlåtanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 6, rörande Stats-Utskottets anledning till anmärkning vid afskrifningar af Convoy-medel, använda emot deras bestämmelse, för ombyggnad af Svenska Consulathuset i Tanger, och N:o 7 rörande Stats-Utskottets anmärknings-anledning, i fråga om lönereglering för Lifgardes-regimenterne.

2:o Stats-Utskottets:

N:o 96, i fråga om begärdt anslag af allmänna medel till en brobyggnad i Carlskoga härad.

N:o 97, i fråga om begärdt anslag, för anläggningen af en ny väg inom Calmare län.

N:o 98, i anledning af väckt motion om belöning åt Kammarrätts-Rådet *Eckholm*, för utarbetandet af ett förslag till fältförvaltningsreglemente.

N:o 99, i anledning af väckt motion om löne-ersättning åt Amiralitets-Kammar-Rådet *Strandberg*.

N:o 100, i anledning af väckt motion, om inrättande af ett curhus i Sundsvall för Medelpad.

N:o 101, i anledning af motion om anslag till upprensning af norra inloppet till Gesle.

N:o 102, i anledning af väckt motion, att det åt nybyggen förunnade understöd, under benämning af uppfostringshjelp, må i missväxt-år fördubblas och utsträckas.

N:o 103, i anledning af väckta motioner om ersättning för bestridde quarantaines-kostnader.

N:o 104, i anledning af väckt fråga om anslag af 2,000 tunnor säd åt de nödlidande i norra länen.

N:o 105, i anledning af motion om anslag för anläggning af en ny väg i Jemtland.

N:o 106, i anledning af väckt motion uti dylik fråga med nästföregående.

N:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående utmyntnings-grunderne för tillverkning af kopparskiljemyntet.

N:o 108, i anledning af väckt motion om ett årligt anslag till upprättande af socken-chartor.

N:y 109, öfver väckt motion om anslag af Stats-medlen, att användas till pris vid allmänna täflings-öfningar.

N:o 110, i anledning af väckt fråga om utfärdandet af en författning, att hus och tomtar i stad, som blifvit inköpte för Statens, landets eller ortens allmänna behof, böra utgöra enahanda utskylder till staden, som för enskildes egendomar äro stadgade.

N:o 111, i anledning af väckt motion, om

upplåtande af rättigheten till strandväg å de härad, som angränsa hafskusten.

N:o 112, i fråga om fri dispositionsrätt till ekeskog för åboer på kronohemman och innehafvare af boställen.

N:o 113, i anledning af gjorda förslag om förändring i tiden för mantals-skrifning och uppbördsstämmor samt förminskning i de sistnämndes antal.

N:o 114, i fråga om indragning till Kgl. Maj:t och Kronan af ett till Fors styrmansboställe anslaget hemman i Degefors socken af Westerbottens län.

N:o 115, angående förändring i sättet för beräkandet af den så kallade gewinsten å Kronans behållna räntor.

N:o 116, i fråga om utjordars beskattning; och N:o 117, i anledning af Kgl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående afskrifning af Upsala Academies skuld till Riksgälds-contoiret för ett erhållet lån till fullbordande af nya Bibliotheks-huset i Upsala;

och Banco-Utskottes, N:o 11, i anledning af från Borgare-Ståndet erhållen anmodan, att inkomma med utlåtande öfver de nuvarande Banco-Fulmäktiges förvaltning.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 30 Maji.

Plenum kl. 9 f. m.

§. 1.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets utlåtande, N:o 88, angående regleringen af utgifterne under Riks-Statens tionde Hufvudtitel.

Härvid förekommo:

1:o *Angående uppförande å stat af det för läroverken vid sistlidne Riksdag beviljade, särskildte anslag, 60,000 R:dr nemligen för universiteten och tillämpnings-skolorne 18,000 Rdr samt för elementar-läroverken 42,000 R:dr.*

Herr Hemberg: Enligt Utskottets yttrande skola desse 60,000 R:dr, som beviljades år 1829, att utgå till derpåföljande Riksdag, nu uppföras å ordinarie stat; men jag beder att få fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att ehuru anslaget utgått ifrån 1830 års början, har dock, förr än med sistlidet års slut, ingen enda styfver utbekommit. Frukta för Riksdagen torde hafva gjort, att då undfingo Upsala Universitet 8,850 R:dr och Lunds 7,550 R:dr. Om Lunds icke bordt hafva mera än Upsala, så borde det förra åtminstone hafva erhållit lika mycket, hädst Lunds Universitet har 4 Professorer utan lön, då deremot vid Upsala Universitet blott är en sådan. Af anslaget till elementar-läroverken är, åtminstone till dem inom Lunds stift, ej en enda skilling utbetald. Skolläraryne derstädes beklaga sig deröfver högt. Det kan icke vara mycket tillfredsställande för

nationen, då dess ombud för vissa ändamål beviljat anslag i runda summor, men hvilka vederbörande sedermera efter godtycko fördela. Enär anslaget nu uppföres å Stat, och således kommer att gälla för framtiden, yrkar jag återremiss af denna punkt och att Stats-Utskottet måtte anmodas uppgöra en rättvis fördelning af ifrågavarande medel, så att de må blifva till deras rätta ändamål använde. Till ytterligare bekräftelse af hvad jag anfört, beder jag att nu få uppläsa ett bref från Rector Scholæ i Ystad, uti hvilket denne beklagar sig öfver förhållandet.

Herr *Hemberg* uppläste derefter detta bref, hvilket han icke till protocollet aflemnade.

Herr *Leffler*: Jag kan visserligen ej annat, än gilla de i Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition och af Stats-Utskottet anförde skäl, att icke vidare öka anslaget till undervisningsverken vid denna Riksdag; men jag måste tillika uttrycka min ledsnad, att, då den begärde tillökningen för den högre undervisningen är mindre betydlig, den ej kunnat beviljas; ty jag anser det vara af vigt, att läro-anstalterne för densamma må vara i ändamålsenligt skick.

Herr *Ekstrand*: "Vid denna punkt synes den i allmänhet rådande besparingsandan hafva öfvergifvit Stats-Utskottet, då det, så alldeles utan föregången speciel pröfning af behöfven tillstyrkt uppförandet på Stat för undervisnings-anstalterne i Riket, de 60,000 R:dr som sista Riksdag beviljades att blott tills vidare eller intill denna Riksdag årligen utgå.

Det synes mig besynnerligt om det aldrig kan vara möjligt förekomma, att ett sålunda ad interim gjort anslag, fortfarande skulle gravera Riks-Staten och nödvändigt göras till ett ordinarie anslag, för det man en gång tyckt sig kunna vara medgörlig uti att det temporairt bevilja. Att finna behovet deraf uti enskilde motionairers anspråk till en lika syftning och likväl på samma gång afslå dessa motioner, måste förekomma mig anmärkningsvärdt, och att anslagets fördelning, till det mästa åtminstone, skall öfverlemnas åt Consistorierne, är det samma, som att säga det utdelningen får ske som den hittills skett; ty någon förändring deruti, till vinnande af hvad man väl borde anse hufvudsakligast — jag menar folkskolor som flerstädes lära saknas — är då icke att hoppas. Hvad jag känner om denna fördelning, är, att den visst icke kan sägas hafva skett ändamålsenligt, då lönerne på en gång för alla åren sedan sista Riksdag fått njuta den hopsparade gratificationen till godo, somlige till 100, andre till 5 à 6 hundra Riksdalers belopp, utan att man derföre kan säga, att det skett efter den enas eller andras öfvervägande skicklighet eller till belöning för någon utmärktare förtjenst. Tjänstpligterne hafva under tiden ej blifvit annorlunda vårdade, än utan denna tillökning, och jag vågar säga, att äfven en eller annan af lärarne, som fått tillökningen, öppet förklarat onyttan och onödigheten deraf. Af full öfvertygelse vitsordar jag alltid gagnlighe-

ten af våra skolor, men kan icke så göra i afseende på gymnasierne, hvilka kanske alltför allmänt hafva opinionen emot sig. Det är möjligt att desse ej passa för vår tid. Någon orsak måste åtminstone vara dertill, att man ej kan gilla den anda, som bland de studerande råder, i afseende på sedlighet och nödig sysselsättning, hvarföre man ock börjat begagna lycées i stället för gymnasier och snart påstås umbärligheten alldeles af sistnämnde läroinrättningar, som redan förut kosta Staten så enorma summor, utom den sist erhållna förhöjningen. Någon större reform häruti, kan icke nekas vara af behovet påkallad, om man kanske icke kan påstå tiden vara inne för deras indragning. Emedlertid måste jag motsätta mig all vidare förhöjning i anslagen för de gamla läroinrättningarne, emedan jag ej fruktar, att ju lärare-tjensterne ändock skola få sökande och de 60,000 R:dr som äro i fråga, ovilkorligen behöfvas, i brist af andra tillgångar, till fyllnad för lotteriets bortgång och den föreslagna minskningen i capitations-afgiften."

Herr *Forsberg*: Enahanda förhållande, som Herr *Hemberg* uppgifvit med skolan i Ystad, har äfven inträffat med skolan i Uddevalla. Lärarne derstädes hade icke ännu förlidet år, och hafva ej eller sedermera undfått någon del af anslaget. Behovet är ostridigt. Skollärarne derstädes hafva jemväl icke åtnjutit uppmuntran af Stiftets Consistorium. Såsom exempel må nämnas, att stadens Borgerskap tillade en lä-

rare vid skolan ett anslag af 100 R:dr, till förbättring uti den knappa lönen. Härom under rättad afdrog Consistorium detta å hans förut innehafde lön. Jag nämner detta, för att ådagalägga ytterligare det behof af hjälp, hvaruti de vanlottade skolläraryne sig befinna: anhållande jag således om återremiss.

Herr *Mellbin*: Jag har egentligen begärt ordet, för att anhålla att det af Herr *Hemberg* uppläste bref, måtte i protocollet ordagrant intagas.

Herr *Halling*: Alla veta vi behofvet i det afseende, hvarom fråga är. Alla erkänna vi otillräckligheten af anslaget härtill. Om likväl verkligt ändamål skall vinnas med detta anslag, bör det vara stående, emedan det är så heskaffadt, att behofvet är icke provisionelt. Vid fördelningen afmedlen år 1830, har ej nationen i allmänhet blifvit belåten. Man har tagit anslaget i beräkning vid den allmänna regleringen af elementar-läroverken, men dervid stridt emot många interessen. Man har inskränkt vissa skolor och utvidgat sådane å andra ställen. Då fråga är om utgift, sådan som denne, böra, så vidt möjligt är, alla önskingar uppfyllas. Sålunda har icke inträffat med den provisionela regleringen, hvars slutliga fastställelse likväl beror af Rikets Ständers beslut. Herr *Hemberg* har upplyst hvad jag ämnat uttrycka, att det icke verkar fördelagtigt för den goda saken, att erinringar göras ifrån orterne, att Rikets sist församlade Ständers be-

slut ej ännu blifvit till verkställighet bragdt. För min del tillstyrker jag icke anslagets uppförande å ordinarie stat, förr än fullt sig visat, att det periodiskt beviljade blifvit till ändamålet utbetaladt. En gång förut, eller vid Statsrevisionen år 1832 är den anmärkning gjord, att till elementar-läroverken inom Lunds stift ej något blifvit betaladt af anslaget. Så länge detsamma icke verkligen utgått, anser jag ej ett nytt böra beviljas, och jag anhåller om återremiss, på det att Stats-Utskottet måtte meddela Ständerna underrättelse om de orsaker, hvilka kunna åberopas, såsom hinder för verkställighet af föregående Ständers beslut. Enskildt har jag skaffat mig den underrättelse, att Stats-contoiret haft sig uppdraget att besörja utbetalningen; men sedan Kongl. Maj:t fastställt regleringen att gälla till och med detta år, har Stats-contoiret stött på den betänklighet, att lärare vid flere elementar-läroverk ej voro ordinarie tjenstemän. Derföre har utbetalningen blifvit fördröjd. Sedermera har den upplysning vunnits, att alltsedan år 1819, då fråga, väcktes att omstyra undervisnings-verken, ingen skollärare blifvit antagen annorlunda, än ad interim; och oansett Stats-contoiret den 8:de sistlidne April erhållit denna upplysning ifrån ett stift, har detta ej varit tillräckligt, för att verka, det vederbörande ännu kommit i åtnjutande af löntillökning. Jag finner det således vara fullt skäl att inställa alla vidare anslag till undervisnings-verken, till dess verkan af det provisionela sig visat.

Herr *Hemberg*: Jag instämmer deruti, att anslaget, om det ej bättre användes, än hittills, må händre indragas, ehuru förbättring uti skollärarnes löner är af högsta behof påkallad. Rector scholæ i Ystad har i lön 50 tunnor korn, den ena collegan 25, och den andra 20 tunnor korn. Hvar och en finner lätt, huru omöjligt det är för desse lärare, att hafva med så ringa inkomster deras bergning utan biförtjenst. För att underlätta dem i deras knappa vilkor, hafva åtskillige stadens invånare erbjudit dem fritt bord för alla dagar i veckan.

Herr *Wedberg* förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *Ekstrand*: Af alla talare har jag hört, huru ändamålslost det beviljade anslaget blifvit användt. Såsom ett ytterligare bevis härpå, vill jag anföra, att åt läroverken i Stregnäs, ej ens så mycket blifvit tilldeladt, att en gymnastik-inrättning, kunnat anskaffas. En dylik anser jag nödvändig både för ungdomens fysik och äfven för dess moralitet, i så motto, att lediga stunder lämpligen användas till desse nyttige öfningar. Till sådane anstalter och till folkscholor borde anslaget användas. Såsom nu tillgått, är det deremot utan ändamål.

Herr *Santesson*, *Brovallius*, *Lake* och *Bruse* förenade sig med Herr *Halling*.

Discussionen ansågs slutad och den 1:sta punkten återremitterades.

2:o *Utlåtande öfver väckt motion om anslag för sockne-scholor.*

Bifölls.

3:o *Utlåtande öfver motioner om anslag för särskildte städers scholor.*

Herr *Wedberg*: Det är smärtande att finna, det Askersunds stad ej blifvit hugnad med anslag till dess schola, hvilken är stiftad af den enskilda välgörenheten. Med kännedom af Statens ringa tillgångar, undrar jag likväl ej derpå; men jag hoppas, att, då realisationen kommer i sin gång, och de gyldene tider, dess vänner förespå, inträffa, samt silfret skall, likt vårblomman, fylla jorden, Askersunds stad skall då erhålla hvad den behöfver för det ifrågasatte ändamålet.

Herr *I. Winblad*: "Jag beklagar det samhälle jag tillhör och repræsenterar, som genom det Höglofl. Stats-Utskottets afslag, i förevarande betänkande, förlorat det hopp det hyst, att genom Rikets Höglofl. Ständers bifall, återfå det scholæ-anslag, som blifvit Enköpings stad, emot allt medgifvande, frånhändt.

Jag inser väl, att, enär det Höglofl. Utskottet icke ens funnit utvägar att tillstyrka nödige och begärdte anslag till Statens behof, de enskildtes angelägenheter äfven i denna del måste vika för det stora allmänna; dock, om det icke nu kan ske, är jag likväl öfvertygad, att, då kommande Ständer förefinna större tillgångar, utan att behöfva öka de dryga skattebördorne, skola de bevilja så väl Statens som

enskildte corporationers fordringar; och jag vågar tillförse mig den förtröstan, att Rikets Ständer då, med välvilja äfven omfatta Enköpings stads behof af återfående anslag till scholans återställande. Jag önskar återremiss, men vill ej motsätta mig Ståndets beslut."

Herr *Forsberg*: Stats-Utskottet har afslagit min motion om anslag antingen för en ny lärare i Strömstad, eller till förbättring i den redan der befintliges lönevilkor. Af de till elementarläroverken bestämde 42,000 R:dr är ingenting tillagdt skolläraren i Strömstad. Han är den ende skollärare, som har endast 15 tunnor i spannmål, då colleger i allmänhet ej hafva under 45 tunnor. Detta torde Utskottet hafva bordt taga i betraktande, i afseende på Strömstads stads anspråk på tillökning i detta afseende: jag yrkar likväl ej återremiss, om icke, för att få uppgifven orsaken, hvarföre denne skollärare skall vara så vanlottad. Om detta härleder sig deraf, att Strömstd anses såsom annex under Skede pastorat, och att denne lärare endast benämnes pædagog, samt om han icke kan fullgöra sine åligganden såsom lärare, fullkomligen, derföre att han skall tillika vara Pastors-adjunct i en talrik församling, der 4 à 500 barn äro att undervisa, är det oförklarligt, att Consistorium icke, vid elementar-läroverkens reglering framställt detta förhållande. Så vida Ståndet tillåter återremiss, skall jag ifrån Ecclesiastik-expeditionen förskaffa en afskrift af Strömstads stads underdåniga ansökning i äm-

net till Kongl. Maj:t. Orsaken, hvarföre Strömstads schola blifvit glömd, bör upplysas.

Herr *Ekerman*: Jag medgifver att de skäl som tala för Strömstad och flere städer att undfå tillökade anslag till löner åt deras skollärare, äro ömmande; men jag hemställer, om det är möjligt för Stats-Utskottet att pröfva sådana enskildta angelägenheter. Då Rikets Ständer anslå för ändamålet i helt en viss summa, som ställes till Kongl. Maj:ts disposition, äger ju hvar och en att hos vederbörande consistorium eller hos Kongl. Maj:t göra sin rätt gällande.

Herr *Forsberg*: Att ansökning hos Kongl. Maj:t ej gjort sig gällande, då förord icke erhållits ifrån consistorium, har visat sig. Jag begär ej eller af Ståndet nu annat, än att saken måtte blifva utredd. Stiftets Biskop, som nu vistas i staden, skall jag besöka och af honom begära att få veta skälen, hvarföre Strömstad blifvit i förutnämnde afseende vanlottad; och jag förnyar således min begäran om återremiss.

Herr *Halling*: Jag förenar mig med de talare hvilka yrkat återremiss, i så måtto som angeläget är, att, om man skall kunna påräkna håg för nya uppoffringar till elementar-läroverken, man ej skall tro, att följden må blifva minskade fördelar för samhällen, der dylike inrättningar redan äro. Jag medgifver, att Stats-Utskottet kan ej intränga i enskildte förhållanden; dock tror jag så mycket hafva kunnat uträttas, att Rikets Ständer, genom underdånig

skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, vid fastställande af den nya skolregleringen, som ej kan ske utan bibehållande af det provisionela anslaget, tacktes i Nåder fästa dess uppmärksamhet derpå, att, om ej tillökning på ett eller annat ställe sker, hvarje stad eller commune åtminstone måtte bibehållas vid sine förut ägde förmoner, hvarförutan missnöje icke kan undvikas hos ett sådant samhälle, då det lemnar sin skärf uti anslaget. Genom högre beskattning för ett ändamål, har man åtminstone föreställt sig minskning ej beredas uti redan ägde förmoner för detsamma; och jag hade sålunda trott, att Stats-Utskottet skulle hafva behandlat detta, såsom ett önskningsmål. För Stats-Utskottet likasom för hvar och en, måste det vara lätt att inse, att det är ej godt att kunna bevilja anslagets fortfarande, då effecten blifver den jag uppgifvit.

Herr *Arnberg*: Lika med Herrar *Ekerman* och *Halling* inser jag, att det är svårt för Stats-Utskottet att granska speciela förhållanden. Jag finner likväl, att desse, som röra Enköping, äro af en egen art. Herr *I. Winblad* har i sin motion uppgifvit, huruledes Enköpings schola, före år 1808, ägt tvänne lärare, att enligt då meddeladt Nådigt förordnande, Upsala cathedral-schola skulle till Enköping förflyttas med begagnande af der befintlig rectors-lön 50 à 60 tunnor spannmål. Att denne flyttning sedermera icke ägt rum, men att lönen icke destomindre blifvit indragen till cathedral-scholan i

Upsala. Jag anser Stats-Utskottet hafva bordt upplysa hvarföre det Kongl. Brevet af år 1808 icke blifvit verkställt. Jag begär återremiss, på det att upplysning härom måtte vinnas, hädst det icke bör vara likgiltigt för Rikets Ständer, om fattade beslut verkställas eller icke. Med hvad Herr *Forsberg* anført om Strömstad är förhållandet nära enahanda. Mig synes det icke vara förenligt med rättvisa, att en skollärare skall äga så liten aflöning, som den i Strömstad. Jag understödjer derföre Hr *Forsberg* i hans motion, och begär, äfven af denna anledning, återremiss.

Herr *Frodell* förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *I. Winblad*: Jag tackar den värde talaren för den uppmärksamhet han lemnat åt min motion; men jag beklagar, att ingenting lär i detta afseende vara att vinna, då Kongl. Maj:t, genom ett sednare Nådigt bref af år 1824, fränkännt Enköpings schola den inkomst, som densamma förut ägde. Herr *Ekerman* har ansett det vara hvar och en obetaget, att hålla sig till Domcapitlen, men, Gud nås! Domcapitlet i Upsala har just varit den auctoritet som tillvägabragt, först beslutet om cathedral-scholans förflyttning ifrån Upsala till Enköping, och sedermera det om skiljandet derifrån af scholan och äfven rectors-lönen. Det är egentligen en rättsfråga, att återfå hvad Enköpings schola en gång innehåft.

Herr *Andersson*: Då Stats-Utskottet ej få-

stat uppmärksamhet på den fråga jag väckt om Warbergs scholas återförflyttning till egenskap af lärdoms-schola, hvilket är högst behöfligt, anhåller jag om återremiss. Vid den nya schol-regleringen, har en lärare vid denna undervisningsanstalt blifvit indragen; och jag är öfvertygad, att, om återremiss sker, Stats-Utskottet skall närmare öfveväga, hvad tillgång må anvisas för lön till tredje läraren vid nämnde schola.

Discussionen ansågs slutad och tredje punkten återremitterades.

4:o Utlåtande öfver väckt motion om ökad anslag för Normalskolan i Stockholm för Växelandervisningens befrämjande.

Bifölls.

5:o Utlåtande öfver motion om särskildt anslag för en Normal-anstalt för bildande af skicklige lärare i Fransyska, Tyska och Engelska språken.

Bifölls.

6:o Utlåtande öfver motioner om förhöjde anslag till Universiteten.

Herr Lessler åberopade sitt vid första punkten afgifne yttrande.

Bifölls.

7:o Utlåtande öfver motion, att af de medel, som besparas genom indragne representationskostnader och förändrad tryckning af Riks-Ståndens protocoll eller uppkomma af förhöjde skatter å bränvinsbränningen, ett årligt anslag

måtte göras till stipendier eller premier att tilldelas lönlöse lärare vid *Academierne*.

Bifölls.

8:o *Utlåtande öfver motioner om tillökadt anslag för gymnastiska Central-institutet.*

Herr *Wedberg*: Då utröndt är, att de mindre lärarne vid gymnastiska Central-institutet äro så svagt lönade, att de ej vilja qvarstanna utan lönförhöjning, yrkar jag återremiss och anhåller att få sedermera till Utskottet meddela de upplysningar i ämnet, hvilka jag ej är i tillfälle att nu lemna.

Herr *Winberg*: På det att ej den förtjenstfulle Professor *Ling* måtte gå miste om den för honom tillstyrkte personele årliga summa af 600 R:dr, anhåller jag om bifall af utlåtandet.

Herr *Ekerman*: I händelse Ståndet hyser någon välvilja för Professor *Ling*, fruktar jag, genom återremissen, att han ej kommer att undfå, hvad för honom nu är tillstyrkt, ty med ringa pluralitet blef detta anslag inom Utskottet bifallet.

Herr *Wedberg*: Då nu tvänne talare yttrat sig om Professor *Lings* förtjenster, tror jag ej, att de honom redan tillagde 600 R:dr skola frångå, och jag bör då hoppas, att Utskottet jemväl fäster afseende på de mindre lärarnes knappa löner.

Herr *Egnell*: Då utröndt är, att tillgång saknas för höjande af löner för lärare vid folkundervisningen, kan jag ej tillstyrka dessa 600

R:dr, händst Professor *Ling* sjelf ej begärt dem. På denna grund anhåller jag om återremiss.

Herr *Langenberg*: Inom Utskottet har jag varit af den tanka, att tillökning i anslag för gymnastiska Central-institutet ej borde äga rum, och jag delar fullkomligen Herr *Ekermans* förmodan, att, i händelse af återremiss, mycken fråga blifver om de för Professor *Ling* nu tillstyrkte 600 R:dr bibehållas.

Herr *Holm*: Utur den åsigt, att anslag för tillökade löner ej böra beviljas annorlunda, än efter löntagarens egen begäran, eller uppå Regeringens framställning, emedan de sjelfve äro bäst i tillfälle att bedömma om aflöningen är tillräcklig eller icke, och då frågan nu icke är i sådan ordning väckt, instämmer jag med Hr *Egnell*.

Herrar *Valley* och *Höök* instämde med Herr *Holm*.

Herr *Ekstrand*: Jag värderar det gymnastiska Central-institutet och Professor *Lings* stora förtjenster så högt, att jag är mycket böjd för bifall till denna punkt, om tillgång för anslaget kan finnas. Jag yrkar derföre, att Utskottet må sätta detta anslag i bredd med andra utgifter, och tillse, om något derå må kunna besparas.

Herr *Olbers*: Icke delande den mening, att fäderneslandet ej skall belöna förtjensten, fastän den förtjenstfulle är så blygsam, att han icke begär någon belöning, yrkar jag bifall af denna punkt.

Med Herr *Olbers* förenade sig Hr *Frodell*.

Herr *Holm*: Den af mig uttalade grund-sats kan jag icke frånträda, men vill tillägga, att jag respec terar Professor *Lings* förtjenst och inrättningens goda ändamål, kroppens utbildning och härdande.

Herr *Leffler*: Jag känner att det gymnastiska Central-institutet är af sin nytta, dock anser jag större skäl hafva varit att fästa afseende på Herr *Forsbergs* framställning om Strömstad, hvars fattige invånare ej hafva råd att för sitt undervisningsverk göra, hvad behofvet fordrar, och hvilken stads ungdom icke eller kan, i saknad af medel, begagna andra, mera aflägsne lärdoms-anstalter.

Med Herr *Leffler* förenade sig Herr *Linn*.

Herr *Wedberg*: Uppskrämd af de talare, som frukta, att de nu tillstyrkte 600 R:dr kunna komma att försvinna, i händelse återremiss sker, finner jag mig föranlåten att återtaga min derom gjorde begäran.

Discussionen ansågs slutad, och den 8:de punkten framställdes af Herr Talmannen 1:o till bifall, och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande: "Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 88, i 8:de punkten, röstar: *Ja*."

"Den det icke vill, röstar *Nej*."

"Vinner *Nej*, kommer uttåtandet i denna punkt att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets närvarande Herrar ledamöter, ifrån hvilka de insamlades efter upprop. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos vid öppnandet, innehålla 22 *Ja* och 22 *Nej*; hvadan den förseglade sedlen öppnades; och som den fanns innehålla *Nej*, var 8 punkten af utlåtandet, N:o 88, återremitterad.

9:o *Utlåtande öfver motion om ökad anslag till Professor Ling för utgifvande af en lärobok i gymnastiken,*
Bifölls.

10 och 11 *Utlåtande öfver motioner om understöd af Statsmedlen för särskilda Capellpredikanter inom Stregnäs och Götheborgs stift.*

Herr *Eckerman*: Jag var tillfälligtvis frånvarande, då denna fråga afgjordes af Stats-Utskottet och jag anhåller, att uppmärksamhet måtte fästas på Herr Biskopen Doctor *Thyssen* reservation. Dertill har jag så mycket mera anledning, som jag vet, att sista Riksdag blef tillökning beviljad åt svagt lönade prästmän.

Häruti förenade sig Herrar *Valley* och *Frodell*.

Herr *Holm*: Mig synes den af Herr *Eckerman* åberopade reservation tala för saken; men innan något anslag bifalles, anser jag en af vederbörande Consistorium bestyrkt anmälan böra föregå, att ifrågavarande prästmän ej kunna bärga sig med sina knappa inkomster. Detta är rätta vägen, hvorpå bidrag må beredas. Jag

tillstyrker återremiss, på det att Stats-Utskottet må föreslå en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Herr *Winberg*: Jag tillstyrker bifall af utlåtandet; och jag har ansett, att, då Capellförsamlingarne tillhöra moderkyrkorna, åligger det ock pastorerna att underhålla Capellpredikanterna, om än inkomsterne af Capell-lagen ej motsvara utgiften. Detta är snarare ett onus. Enda sättet är att aflöna adjunct, så att pastor må draga onus, i stället för att Capellpredikanten uppbär inkomst af den lilla församlingen. Utskottet har funnit, detta vara ett farligt prejudicat. 100:detals Capellpredikanter kunna begära enahanda förmån; och jag förnyar mitt tillstyrkande, att utlåtandet må bifallas.

Herrar *Bruse*, *Klingvall*, *Lake*, *Wedberg* och *I. Winblad* förenade sig häruti.

Herr *Leffler*: Jag besannar den ena motionairens, Herr Biskopen, Doctor af *Wingårds* uppgifter. I Bohuslänska skärgården äro ställen belägna, hvaräst, så vida ej Capellpredikanter funnos, det skulle hända, att gudstjänst sällan kunde hållas, i anseende till inträffande oväder. Jag förenar mig i reservationen och anhåller om återremiss.

Herr *Wærn*: Man torde böra anmärka, att presterne åtnjuta en stor del af hvad Staten förmår att lemna. Om deras förmoner utvidgas, beträder man en obegränsad bana. Flere capeller finnas, aflägsne ifrån moderkyrkan. Des-

sa capell böra antingen löna sina predikanter sjelfva, eller ock böra de sednare undfå bidrag ifrån pastorerna, hvilkas skyldighet det är att sköta församlingarnes andeliga behof. Det är alltså icke räddligt att ingå på denna bana, förr än allmän lönreglering sker; och jag hemställer, när sådan kan inträffa.

Herr *Rubin*: Presterne kunna i allmänhet ej klaga öfver ringa aflöning. Jag torde äfven härvid få erinra, att Ständerne afslagit väckt fråga, att kronan bör aflöna sina egna uppbördsmän. Det skulle verkligen förefalla besynnerligt att föreslå löner af Staten åt Capellpredikanter, då man vägrat löner af Statens medel åt dess egna uppbördsmän, och jag instämmer äfven med Herr *Winberg* deruti, att, om dessa motioner biföllos, skulle i framtiden en mängd missbelåtna Capellpredikanter framställa önskan om högre anslag. Såsom följd häraf, tillstyrker jag bifall af utlåtandet.

Herr *Ekstrand*: Jag delar Herrar *Wærns* och *Rubins* åsikter och tillstyrker således icke återremiss. Det är gifvet, att någon tillökning här ej bör ske, förr än total reglering eger rum. Presterne äro ock i allmänhet väl lönade; jag kan dock försäkra, att Capellpredikanter finnas med otillräckliga inkomster; men det beror af presterne sjelfve att deruti åstadkomma förändring.

Herr *Leffler*: Jag förmodar en reglering visserligen skola ega rum, men den kan icke komma till stånd, förr än nästa Riksdag. E-

medlertid skola de ifrågavarande vanlottade prestmännen sakna all förbättring i deras ringa löner. Detta anser jag vara ett billigt föremål att behjertas.

Herr *Wijk* instämde med Herr *Leffler*.

Herr *Biörck* förenade sig med Hr *Wærn*.

Discussionen ansågs slutad, och ofvannämnde 10 och 11 punkter blefvo med ett öfvervägande *ja* bifallna.

12:o *Angående anslaget till Ecclesiastique-läroverket i Lappmarken.*

Herr *Hahn*: Ehuru jag hufvudsakligen gillar den Kongl. Propositionen och äfven Stats-Utskottets utlåtande deröfver, kan jag dock ej underlåta att framställa några erinringar. Jag har fäst min uppmärksamhet derpå, att inkomsterne till denna fond utgjort år 1826, 9,356 R:dr, och år 1832, 8,507 R:dr 4 sk. 11 r:st., hvaraf medeltalet är ungefärligen 8,931 R:dr; att utgifterne varit år 1826, 7,942 R:dr och år 1832, 6,788 R:dr 5 sk., eller i medeltal ungefärligen 7,365 R:dr och att således ett öfverskott befunnits af 1,566 R:dr. Nu har Utskottet åt Staten besparat circa 2,000 R:dr; men man bör besinna, att i öfverskottet ingått collectmedel, som utgjort år 1826, 1,400 R:dr och år 1832, 1,291 R:dr 18 sk. 6 r:st.; och dessa collectmedel äro frivillige gåfvor, hvaröfver ej ännu någon sig beklagat. Om ecclesiastique-läroverket i Lappmarken i sin institution eller administration ej uppfyllt sitt ändamål; hvilket man finner, då man betraktar lapparnes

usla belägenhet, som, i både intellectuelt och lekamligt afseende, är sådan, att de måste jemnföras med Indiens vildar, och enär Sveriges allmoge i öfrigt är så upplyst, att man ej bör kunna föreställa sig, att den skall ibland sig hysa sådana, som lapparne i allmänhet äro, hemställer jag, om det är rimligt, att åt Staten skola indragas ifrågasatte 2000 R:dr, särdeles som, hvad collectmedlen beträffar, de icke äro samlade på Statens bekostnad. Jag föreslår således, att det måtte förblifva vid det gamla, samt att åtminstone icke collectmedlen, som äro frivilliga, må indragas. Jag är öfvertygad, att hvar och en, som sett Lappmarken och lapparne, ej skall draga i betänkannde, att lemna dem anslag till deras upplysning, snarare än att bespara något för Staten på deras bekostnad.

Herr *Falhem* instämde uti anhängan om återremiss.

Återremitterades.

13:o Utlåtande öfver motion om ett årligt anslag till reseunderstöd för utmärkte vetenskapsmän.

Bifölls.

§. 2.

Upplästes och gillades ett af Expeditions-Utskottet uppsatt förslag till underdånig skrifvelse, N:o 39, angående upphörande af de i norra länen af riket utgående så kallade Räfste tings-penningarne.

§. 3.

I öfverensstämmelse med hvad protocollet för den 24 dennes, §. 7, innehåller, företogs val till 12 ledamöter i den Nämnd, som enligt 103 §. Regerings-Formen och 64 §. R. O., äger att dömma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas; hvarvid Ståndet, på Herr Talmannens hemställan, öfverenskom, att de tvänne, som näst dessa 12 erhålla fleste rösterna, skulle blifva suppleanter, med iakttagande att, om flere dertill undfå lika röster, företrädet bestämmes genom lottning.

Omröstnings-sedlarne insamlades efter upp-rop; och sedan de blifvit öppnade, samt tvänne ibland dem, såsom bristfällige, casserats, funnos valde till ledamöter:

Herr <i>Holm</i> med	.	.	.	27 röster.
„ <i>Ekerman</i> .	.	.	.	43
„ <i>Helsingius</i> .	,	.	.	19
„ <i>Halling</i> .	.	.	.	27
„ <i>Langenberg</i>	.	.	.	27
„ <i>Winberg</i> .	.	.	.	21
„ <i>Malmberg</i> .	.	.	.	25
„ <i>Egnell</i> .	.	.	.	32
„ <i>Wærn</i> .	,	.	.	36
„ <i>I. Winblad</i> .	.	.	,	23
„ <i>Tottic</i> .	.	.	.	25
„ och <i>Ekstrand</i> .	.	.	.	34.

Dernäst hade Herrar *Helleday* och *Hessle* hvardera erhållit 16 röster, hvilka i nyssnämnde ordning på grund af emellan dem nu anställd lottning, inträdde, såsom suppleanter.

§. 4.

Änjo föredrogs Stats-Utskottets utlåtande, N:o 89, angående utgifter å Allmänna Indragnings-staten.

Herr *Halling*: "Efter det begrepp, jag fattat om ändamålet med allmänna Indragnings-staten, måste den afse att upptaga alla mera tillfälliga utgifter, hvilka upphöra med visse behof eller personer. Sålunda förefaller det mig, som borde denna stat vid hvarje Riksdag af Stats-Utskottet noga genomgåås och granskas, dervid från förut varande anslagssumma på denna stat, borde afräknas alla de summor, hvilkas föremål försvunnit och regleringen för en kommande tid derefter företagas. Beskaffenheten af Indragnings-staten har jag vidare trott vara sådan, att tillfällige omständigheter kunna betydligt inverka på dess stigande eller fallande. Som nu sker, skall den nästan alltid och ovilkorligen blott stiga. Vid förra Riksdagen fastställdes allmänna Indragnings-staten i penningar till 290,016 R:dr 29 sk. 10 r:st. Då den minskning deruti Höglofl. Stats-Utskottet nu föreslagit, jemnförd med tillstyrkte öfverflyttningar från andra hufvudtitlar och speciela förhöjningar, utfallande med en summa på det hela af 55,266 R:dr 4 sk. 11 r:st. icke härleder sig ifrån någon egentlig afgång af personer, skulle man kunna förmoda att samma personal, som upptog Staten vid regleringen deraf vid förra Riksdag, ännu oförändrad existerar. Så är likväl ej förhållandet, då jag

blott såsom bevis derpå vill erinra, att enligt Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 15 Jan. 1830, N:o 299, bland andre beviljades nytt anslag på Indragnings-staten af 800 R:dr för dåvarande Ståthållaren på Stockholms Slott, Friherre *Klingsporr*, att af honom personelt åtnjutas. Han är under tiden med döden afgången och berörde belopp hade ju således lika med andre dylika bort afdragas vid regleringen af den nya staten. Enskilt har jag af någon bland Höglofl. Stats-Utskottets ledamöter sökt och fått den underrättelse, att dylike indragningar iakttogos förut eller vid slutliga regleringen af Indragnings-staten, sedan Ständerne vid hvarje Riksdag fastställt de mera allmänna grunderne och anslagen derå. Det må förlåtas mig, om jag ännu betviflar rättigheten af denna uppgift, då jag å ena sidan betraktar, att den nu föreslagne nya staten börjar med alldeles enahanda belopp, hvarmed, enligt förut åberopade underdåniga skrifvelse, den då fastställde slutade och att denna sednare åter, utom ett för särskildt ändamål upptaget belopp af 20,016 R:dr 29 sk. 10 r:st., upptager lika belopp som vid 1823 års Riksdag bestämdes eller 270,599 R:dr 13 sk. 6 r:st., hvilket förutsätter det sällsynta, att ingen afgång emellan 1823 och 1830 skulle inträffat, och som icke var förhållandet, som nogsam af mer åberopade underdåniga skrifvelse inhämtas. För min del anser jag således nödigt, att Höglofl. Stats-Utskottet till erforderlig upplysning för Ständerne

och ledning för dem vid pröfning af de nya eller förändrade anslag, som ifrågakomma, för att sätta dem i tillfälle bedömma, hvad verkan desse kunna medföra på resultatet i det hela, låter uppgöra och Ständerne förelägga förslag, som visar hvad förändring Indragnings-staten sedan förra Riksdagen undergått genom derå uppförde personers fränfälle eller annan afgang och andre behofs upphörande."

"Osäker emedlertid i hvad mon Höglofl, Stats-Utskottet kan anse sig skyldigt eller benäget att sådant efterkomma, bör jag likväl ej innehålla med yttrande i de delar utlåtagandet af mig ej kan godkännas."

Derefter yttrade Herr *Halling*, att han lemnade till Ståndet, att bedömma, om icke utlåtagandet i dess helhet bör, på grund häraf, återremitteras.

Herr *Talmannen* tillfrågade Ståndet, om icke, då Herr *Hallings* anmärkning är rigtad emot hela utlåtagandet, i afseende på dess form, Ståndet behagade, på grund deraf, återremittera utlåtagandet i det hela.

Herr *Winberg*: Herr *Hallings* erinran angår blott den första summan, 290,016 R:dr 29 sk. 10 r:st.; och jag ser ej denna erinran hindra antagande eller afslag af de nya saker, som i utlåtagandet föreslås. Såsom nyss nämndes, har Herr *Halling* endast satt i fråga, om Utskottet, vid reglering af första summan, iakttagit behöriga afdrag.

Herr *Halling*: Jag är af samma tanka,

men finner likväl en besynnerlighet äga rum, om vid återremiss af utlåtandet i helt, på grund af min anmärkning, man sedermera bifaller hvarje punkt af samma utlåtande, emedan der- efter ingenting annat, än den bifogade tabellen återstår.

Herr *Santesson*: Om återremiss af utlåtandet i det hela sker, anser jag beslut icke komma att fattas öfver särskilda punkter der- af, men väl anmärkningar vid en eller annan punkt framställas.

Herr *Talman*uen gjorde denna proposition: Finner Ståndet skäligt återremittera utlåtandet i sin helhet, på grund af Herr *Hallings* an- märkningsskrift, men tillika besluta, att detta utlåtande må punktvis föredragas, på det att den, som finner sig dertill befogad, må äga tillfälle att vid särskilda punkter göra anmärk- ningar, som då komma att åtfölja återremissen af utlåtandet i det hela? hvarpå svarades *Ja*.

I följd af detta beslut, fortgick föredrag- ningen punktvis, hvarvid förekommo:

1:o *Angående anslaget till f. d. Kongl. famillens underhåll.*

Lemnades utan anmärkning.

2:o *Angående Presidenten, Friherre B. W. Focks Landshöfdinge-pension.*

Herr *Brovallius*: Ehuru betänkandet i sin helhet blifvit återremitteradt, anhåller jag lik- väl att få, vid denna punkt, anföra några ord.

Derefter uppläste Herr *Brovallius* ett skrif- ligt anförande, så lydande: "Då nu hos Vällof.

Borgare-Ståndet till afgörande förekommer Kgl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående Landshöfdingen, Friherre *Focks* pensionsrätt, anhåller jag vördsamt, att få afgifva de upplysningar, hvilka jag hoppas skola ådagalägga rättvisan af den pensions-ansökning, som är i fråga."

"Han har under en 51-årig tjänstmannabana aldrig frångått den princip att tjänstmannen icke någonsin bör, med stegrade anspråk, ligga sin Konung och sitt fädernesland till last. Han börjar derföre med att öppet och vördsammast förklara, att han icke heller nära slutet af sin lefnadsbana, frånträdt denna princip; och att hans pensions-ansökning icke skulle hafva blifvit inlemnad, om han icke trott, hvad han ännu tror, att pension till ett belopp af 4000 R:dr banco var hans obestriddiga rätt."

"Efter denna vördsamma förklaring anhåller han att få framställa en recit af hela frågan om Landshöfdinge-pensionen i allmänhet och sedan om förhållandet med hans pensionsrätt särskildt."

"Landshöfdingarne erhöello genom Konung Carl XI:s stadgande rätt, att vid 70 års ålder få afsked med bibehållande af hela lönen oafkortad. Af denna rättighet voro Landshöfdingarne i orubbad besittning ända till år 1818, då Rikets Ständer, vid en uppgjord pensionsreglering, funno, att de fleste Landshöfdingar skulle efter Carl XI:s författning erhålla högre pensioner, än rikets öfrige embetsmän. Rikets Ständer förklarade då, att Landshöfdingar och

Stats-secreterare voro vederlikar, och att Landshöfdingarne på sådan grund, vid uppnådd föreskrifven ålder, ej borde få högre pension än, som motsvarade Stats-secreterarelönen, ett pensionsbelopp, som Stats-secreterarne äfven erhålla, om de vid föreskrifven ålder taga afsked. Kongl. Maj:t gillade denna reglering och lät derom utfärda en författning; Stats-secreterarelönens belopp nämnes icke i dessa handlingar, emedan hela beslutet synes klarligen hvila derpå, att Stats-secreterare och Landshöfdingar äro vederlikar och böra äga lika pensions-belopp. Någon tillämpning af denna pensionsstat hade icke ifrågakommit förr än 12 år derefter eller år 1830, då han begärde den honom tillkommande pensionen eller 4,000 R:dr, som då var och ännu är Stats-secreterarelönen. Fråga uppstod då hos Kongl. Maj:t om Landshöfdingepensionen borde blifva 4,000 R:dr, som Stats-secreterarelönen då var eller 2,700 R:dr, som Stats-secreterarelönen var år 1818. Så väl Stats-contoirtet, som Justitiæ-Ombudsmannen förklade, att, som Rikets Ständer vid 1818 års Riksdag icke bestämt Landshöfdingepensionen till någon viss summa, så syntes sjelfva zifferbeloppet ej så mycket vara afsedt, som den omständighet, att pensionen borde blifva lika med Stats-secreterarelönen, hvarföre både Stats-contoirtet och Justitiæ-Ombudsmannen ansågo Landshöfdingepensionen vara 4,000 R:dr banco. Skulle nu Rikets Ständer, som år 1818 fråntogo Landshöfdingarne en betydlig del af det

pensionsbelopp Konung Carl XI åt dem bestämt, vilja nu, för andra gången, nedsätta Landshöfdingarnes pensioner, så beklagar han så mycket mera desse tjenstmän, som ett eller flere ytterligare nedsättningar då också med lika skäl framdeles kan träffa dem. Deras embeten äro, mera än andra, af natur, att medföra en dryg representationskostnad, hvarigenom ofta enskild förmögenhet måste uppoffras, och han inser då icke billigheten af, att nedsätta pensioner för Landshöfdingar under pensioner för deras vederlikar, Stats-secreterarne, hvilka af ingen sådan kostnad besväras. Rikets Ständer äga visserligen för framtiden att, huru dem lämpligt synes, reglera sina pensionsstater; han skulle likväl vördsammast tro, att Rikets Ständer icke med bibehållande af rättvisa och billighet kunna åt sine pensions-nedsättningar gifva en retroactif verkan och derigenom betaga utsigten till bärgning för de familjer, som tryggt sig vid helgden af framfarne Rikdsagars beslut och för de embetsmän, som vid en hög ålder, endast under tillförsigt af pensionens oföränderliga belopp, tagit afsked. Icke blir eller Indragnings-staten mycket belastad af Landshöfdinge-pensionerne, enär sällan flere än 2:ne Landshöfdingar på en gång å Indragnings-staten varit uppförde."

"Hvad honom enskildt beträffar, är förhållandet följande:"

"Efter att hafva såsom militaire tjent sitt fädernesland uti 32 år, hvarunder han äfven

bestridde flerfaldiga civile befattningar, erhöll han genom Kongl. Maj:ts Nåd, år 1812 Landsköfdinge-beställningen i Upsala län, hvilken han innehade uti 19 år, och har han utbetalt uti accorder 26,000 R:dr banco, samt tvänne års löner, som hans företrädare, innan han flyttades på Indragnings-stat, uppbar, utgörande tillsammans, efter af Stats-contoiret uppgifne lönbelopp, 8,622 R:dr 4 sk. banco, eller tillhopa 34,622 R:dr 4 sk. banco; denna summa var visserligen högst dryg, men han tryggade sig då vid beståndet af den rättighet, som åtföljde embetet, att, om han framlefde till dess han blef pensionsmässig, skulle han vid afskedstagandet kunna erhålla åter en betydlig del af accordet och få behålla hela lönen 4,311 R:dr banco i pension. Meningen med den förändring i pensionen, som år 1818 vidtogs, kunde icke vara, att förordnandet skulle äga retroactif verkan; och hade han kunnat sådant förutse, så hade han ännu tjent qvar."

"Af en lång sträckt granlagenhet har Kgl. Maj:t lemnat åt Ständerne, att sjelfva förklara meningen; men då den auctoritet, som verkställigheten tillhört, Stats-contoiret, funnit ingen tvätydighet ligga i vägen för hans rätt, så vågar han hysa till Rikets Ständers rättvisa det förtroende, att, om också en tvätydighet förefanns, den likväl icke bör drabba den enskilde mannen."

"Om mot honom förebäres, att han vid afträdandet från tjensten erhöll ett betydligt ac-

cord, så får han upplysa, att han likväl derigenom icke på långt när återfått, hvad derföre betalt i vida bättre mynt."

"Slutligen ber han att få tillägga, att äfven, fastän han anser rättvisan tala till sin fördel, han icke skulle trott sig böra begära den ifrågakämda pensionen, om hans egne tillgångar tillåtit honom denna, han vågar säga det, icke första uppoffringen för ett kärt fädernesland under 51 års tjensttid och 71 lefnadsår."

"Om Vällofl. Borgare-Ståndet behagade vid dessa hans anmärkningar fästa något afseende, anhåller han om återremiss af Stats-Utskottets förevarande betänkande."

Herr *I. Winblad*: Då Presidenten Friherre *Fock* tjenat Staten uti 51 år, bör han hafva tillvunnit sig säkerhet, att påräkna en gång fastställd pension efter den grund, som gällde när afskedet beviljades. Jag tillstyrker, att denne embetsmans pension må bestämmas till 4,000 R:dr, och då jag således instämmer med reservanterne, anhåller jag om återremiss.

Herr *Lundgren* åberopade, hvad Herr *Gyllenhaals* reservation, uti hvilken han förenat sig, innehåller.

Herr *Ekerman*: Efter min åsigt, har Stats-Utskottet icke kunnat stanna i annat beslut, än det, som betänkandet innehåller. Frågan är enkelt den, att, då Rikets Ständer år 1818 beslutade, att Landshöfdingepension skulle blifva lika stor med Stats-secreterarelön, tänktes

icke derpå, att denna lön skulle ökas, eller att någon retroactif verkan skulle för Landshöfdingarne äga rum. Sålunda har Kongl. Maj:t ock sett saken. Att Presidenten Friherre *Fock* ej synes hafva ägt laglig rätt till den högre pensionen, ådagalägger det vid den Kongl. Propositionen bilagde Statsråds-protocoll; ty eljest hade ej Kongl. Maj:t öfverlemnadt saken till Stats-Utskottet. En del har åberopat Landshöfdingarnes dyrare representation. Jag medgifver detta, så länge de äro i tjenst, men denna representations-skyldighet upphör i och med afskedstagandet. Stats-secreteraren lefver i Stockholm och således på en dyrare ort. Det är stor skillnad i detta afseende emellan en Stats-secreterare och en Landshöfding, hvilken sednare, efter afskedet, kan lefva qvar på sin ort med mycken inskränkning i kostnad. Hvad Friherre *Focks* enskilda förtjenster angår, äro de en helt annan sak. Om dessa så tagas i beräkning, vill jag ej bestrida återremiss; och jag bör slutligen anmärka, att, om Friherre *Focks* anspråk bifalles, skall följden blifva, att andre Landshöfdingar och de fleste öfrige embetsmän vid Landt-staterne skola väcka enahanda anspråk.

Herr *Egnell*: För mig synes det vara alldeles klart, att Rikets Ständer i deras underdåniga skrifvelse år 1818, angående Landshöfdingepension, ej afsågo någon förhöjning i den dermed jemnförde Stats-secreterarelönen, utan derigenom, att de togo den efter dess dåvaran-

de belopp till norm, bestämde pensionen lika, som om den blifvit till ziffra utsatt. Man har velat antyda, att Presidenten Friherre *Fock* ej sökt afsked ifrån Landshöfdinge-embetet, om ej han gjort sig förvissad, att den högre pensionen skulle honom tilldelas. Detta synes mig vara att göra orättvisa emot denne embetsman, som nitiskt och länge tjent fäderneslandet, samt gjort sig aktad och älskad äfven uti min ort. Till afskedstagande finner jag annat skäl ej hafva förmått Presidenten, Friherre *Fock*, än att han, enligt företedt läkarebetyg, var till hälsa och arbetsförmåga försvagad. Jag tillstyrker alltså bifall af betänkandet i denna del.

Herr *Cederborg*: På de af reservanterne åberopade skäl, yrkar jag återremiss af denna punkt.

Herr *Santesson*: De af Utskottet åberopade skäl, tala för samma resultat, som reservanterne. Utskottet har sagt, att Friherre *Fock* kunnat äga anledning till den förmodan, att hans pension skulle bestämmas efter den förhöjda Stats-secreterarelönen. Utskottet har äfven yttrat, att, om Friherre *Fock* fortfarit att tjena, till dess han fyllt 70 år, honom säkerligen icke kunnat förvägras att i sin öfriga lifstid, såsom pension, uppbära ett den indeldta lönen motsvarande belopp; men Utskottet har, såsom skäl för afslag, egentligen fäst sig dervid, att bestämmandet af Friherre *Focks* Landshöfdingepension till likhet med den förhöjda Stats-secreterarelönen, skulle blifva ett betänkligt

præjudicat, i afseende på nu anställde Landstats-tjenstmäns i öfrige grader gjorde anspråk på pension efter den förhöjda lön, deras i Collegierne varande vederlikar dels redan fått, dels ytterligare kunna få sig tillagde. Detta tror jag likväl ej böra verka till afslag. Rikets Ständers beslut år 1818 var, att Landshöfdingepensionen skulle vara lika med Stats-secreterarelönen på stat. Om de då tillagt: *efter det belopp en Stats-secreterare nu innehar*, hade förhållandet varit helt annorlunda. För min del kan jag ej tyda beslutet på annat sätt, än enligt hvad reservationen innehåller. Stats-contoiret har äfven tydt detsamma till Friherre *Focks* förmon, men Kongl. Maj:t har funnit beslutet icke vara fullkomligen tydligt. Den grundsats bör i allmänhet gälla, att enskild man ej bör förlora genom ett af Rikets Ständer fattadt otydligt beslut. Herr *Ekerman* har yttrat, att lika beskaffade pretentioner af andre afböjas, om Utskottets tillstyrkande antages; men detta angår blott de personer, som under tiden tagit afsked; och de Landshöfdingar, som äro i denna cathégori, äro få. Jag tror äfven, att, då betänkandet till Utskottet återkommer, skall Utskottet frångå sin tanke och tillstyrka, att Friherre *Fock* undfår den ersättning, som han, på grund af 1818 års beslut har skäl att påräkna, så mycket mera, som Rikets sednast församlade Ständer, vid förhöjningen af Stats-secreterarelönen, icke fästade dervid något vilkor, i afseende på Landshöf-

dinge-pensionens belopp. Enär jag ansett här blott frågan vara om en rättvisa, har jag icke velat åberopa Friherre *Focks* förtjenster; men jag förmodar tillika, att Rikets Ständer minst vilja att följden af ett misstag eller af ett otydligt beslut skulle träffa en embetsman, som utöfver 50 år nitiskt tjent Staten.

Herr *Halling*: Personen lemnar jag å sido och talar endast om saken. Om Friherre *Fock* hade rätt att, såsom pension, uppbära full Stats-secreterare-lön, sådan den bestämdes genom Rikets Ständers beslut år 1830, skulle enahanda förmon tillkomma alla, som blifvit Landshöfdingar efter 1818. Detta tror jag icke vara riktigt, utan hyllar Stats-Utskottets satts och önskar bifall till betänkandet i denna del.

Herr *Rubin*: Om jag ej misstagit mig om tydningen af Ståndets beslut, är det klart, att hela betänkandet återremitteras. Då kan icke eller fråga uppstå derom, att i denna del bifalla eller förkasta detsamma. Jag önskar deremot, att de afgifne yttranden måtte komma under Utskottets granskning. För min del kan jag ej undgå, att förena mig med Herr *Egnell*, och jag anhåller, att min öfvertygelse måtte blifva uttryckt i likhet med hans.

Herr *Leffler*: Jag känner ej Friherre *Fock*, och vill blott uttala min åsigt i sjelfva saken. Om Rikets Ständer år 1818 yttrat: *Stats-secreterare-lönen, efter hvad den nu är*, hade frågan varit utan allt tvifvel; men då Rikets Ständer bestämt, att Landshöfdinge-pensionen skul-

le blifva, hvad Stats-secreterare-lön är, måste meningen hafva varit, att pensionen skall vara, hvad Stats-secreterare-lönen är den tid, då pension äger rum.

Herr *Olbers*: "Det vore i min tanka en underlig olikhet, att, då Högtärade Ståndet å ena sidan söker iagttaga en så sträng besparings-princip, att Stats-anslag nekas för de mest nyttiga inrättningars befrämjande, och då en föreslagen tillökning af endast 180 R:dr, till tjenstmän, som äro försatte i den mest vanlottade och nästan nödställda belägenhet, vägras, så kan, å andra sidan, fråga uppkomma, att med rika pensioner understödja en embetsman, som länge innehaft ett så indrägtigt embete, som Landshöfdinge-beställningen i Upsala, och vid afträdet af tjensten derlöre erhållit stort accord. Vore detta Herr Landshöfdingen *Focks* rättighet, så kunde sådant icke vägras, men då Rikets Ständer uti skrifvelse af den 10 Junii 1818 förklarar, att Landshöfdingar vid afskedstagande skulle åtnjuta ett pensions-belopp, motsvarande Stats-secreterare-lönerne, kan detta icke annorlunda förklaras, än att Landshöfdinge-pensionsbeloppet skall bestämmas enligt det belopp, som Stats-secreterare-lönen utgjorde 1818, och icke ökas efter den tillfällige löneförhöjning, Stats-secreterare nu äga eller framdeles kunna få. På sådan grund yrkar jag vördsamt, att Stats-Utskottets rättvisa åsigt måtte såsom princip blifva gällande, utan afseende å Herr Presidenten *Focks* personliga förtjenster."

Herr *Brovallins*: I anledning af hvad Hr *Egnell* anført, får jag yttra, att meningen ej är annan, än att Landshöfdinge-pensionen må bestämmas efter 1818 års grund. Den då skedd jemnförelse emellan Landshöfding och Statssecreterare kan ej förändra sin natur. Desse måste, vid sådan jemnförelse, anses vara under samma cathegori nu och alltid.

Herr *Wijk* förklarade, det han delar Herrar *Brovallii* och *Santessons* åsigt.

3:o *Utlåtande öfver motion, att Landshöfdingar vid 60 års ålder, och efter 15 högst 20 års tjenstetid, måtte tillåtas att taga afsked, med bibehållande af halfva lönen, såsom pension.*

Lemnades utan anmärkning.

4:o *Angående fråga om pensions-rätt för Lands-Kamreraren, Herr Kammar-rådet Hertzman, Landt-räntmästaren, Kongl. Räntmästaren Ahlgren och förre Kronofogden Assessoren Hollstén.*

Herr *Hallgren*: Jemte det jag instämmer uti Herr *Langenbergs* reservation, synes mig Stats-Utskottet hafva sjelft medgifvit, att Assessor *Hollstén* icke saknat anledning till sin ansöknings om pension, motsvarande den af honom innehafde Kronofogdelön, ehuru Utskottet afstyrkt densamma på grund af Kongl. Brefvet den 25 Junii 1818 och Kongl. Kammar-collegii circulaire-bref den 11 October 1819; men i betänkandet är det likväl erkändt, att, genom Kongl. Skrifvelsen den 12 November 1823, är

terminen för civile embets- och tjenstmäns rätt att taga afsked, med bibehållande af sina lönförmåner oafkortade, nedsatt ifrån 70 till 65 års ålder, då embets- eller tjenstmannen tjent sin behöriga tid. Det är styrkt, att Assessor *Hollstén* var öfver 65 år vid afskedstagandet. Ansökningen derom ingafs år 1830, och således långt efter det 1823 års författning utkom. Jag anser följaktligen Assessor *Hollsténs* pensionsrätt hafva för sig fullt skäl, och jag anhåller, att dessa mina anmärkningar måtte åtfölja återremissen.

Herr *Winberg*: För en sådan rättighet, som den Assessoren *Hollstén* begärt, fordras, enligt Kgl. Brefvet d. 13 Mars 1770 och Kgl. Förordningen den 24 Januarii 1778, samt Rikets Ständers beslut vid 1818 års Riksdag, tvänne villkor, nemligen 40 års tjensttid och 70 års uppnådd lefnadsålder. Det förra har Assessoren *Hollstén* uppfyllt, men icke det sednare. Vid sådant förhållande är 1823 års Kongl. Bref icke på honom tillämpligt. Detta är en småsak; men om ej Stats-Utskottet skulle noga förekomma farliga præjudicater, skulle man öfverhopas af afskedstagande, som blott uppfyllt ett af de föreskrifna villkoren.

Herrar *Lake*, *Holm* och *Olbers* instämde med Herr *Winberg*.

Herr *Langenberg*: "Med åberopande af min reservation får jag ytterligare tillägga och äfven åberopa några bevekande skäl, som Assessor *Hollstén* sjelf anført i den underdåniga

skrifvelsen till Kongl. Maj:t, det jag noga känner, det Herr Assessor *Hollstén* haft en trägen tjänst i ett fattigt fögderi, ringa indelning utan resepengar; svagt, alldeles förfallet boställe. Vid tillträdet var ej någon besparing för honom möjlig under tjänstetiden, häldst Herr *Hollstén* med dryg uppoffring beredt sine efterträdare i tjänsten en logeabel bostad och förbättrad jordegendom; dessutom har han lemnat fögderiet restfritt, som flere af hans efterträdare ej förmått; . . . han tjent med 60 R:dr silfvermynt mindre tillägning i räntepersedlar, än de flesta hans likar, och att han alldeles arfvodeslöst indrifvit och redovist restantier och undsättnings-såd, tillsammans 51,698 R:dr banco och 13 månader tjent utan lön. Härtill kan ock läggas, att han under ett 30-årigt ägtenskap haft den husliga sorg, att äga en sjuklig, overksam och, som oftast, svagsint hustru, hvilken ännu lever och fordrar särskild vårderska. Uppfostran för en hoppgifvande son, som han i 10 års tid hållit vid Westerås läroverk och Upsala academie, har ock äfven bidragit att förminska hans små tillgångar, som dock i sednare fallet i rik mon återkommit, om icke den för honom så beklagansvärda, sorgliga händelse inträffat, att nämnde son dog vid 25 års ålder i Upsala i Maji månad 1833. Vid så ömmande omständigheter och i den beklagansvärda belägenhet den förtjente 70-årige tjänstmannen vid nära grafvens brädd sig nu befinner, anhåller jag på det ömmaste, det högtärade Ståndet tåc-

kes bevilja återremiss på denna punkt, säkert öfvertygad, att i händelse den blifver återmitterad hos något af de öfrige respective Stånden, Stats-Utskottet torde finna billigt, att tilldela honom full pension, åtminstone ifrån den tid han fyllt 70 år, som endast gör en tillökning af 205 R:dr, som i alla fall ej kan räcka länge; och vågar jag hoppas det återremiss icke nekas, händst Stats-Utskottet äfven nämnt det Tit. *Hollstén* icke saknat anledning till sin nu gjorda underdåniga anhållan, och om han således icke erhåller full pension förr än med 1835 års början, så vore lagen om 70 lefnadsår äfven fullkomnad."

Herr *Hallgren*: Jag gillar visserligen i allmänhet den sparsamhets-princip, som gjort sig gällande hos Stats-Utskottet, i afseende på regleringen af Statens utgifter; men, i anledning af Herr *Winbergs* yttrande, om farligt præjudicat, får jag förklara, att jag icke kan anse detta såsom præjudicat, utan såsom en rättvisa. Om Assessor *Hollstén* tagit afsked förr än 1823 års författning tjenade till grund, hade Herr *Winbergs* slutsats varit riktig, men då han tagit afsked efter år 1823, måste 1818 års Rikets Ständers beslut, såsom upphäfvat genom 1823 års författning, hafva till sin verkan upphört, händst då Assessor *Hollstén* sökte sitt afsked 7 år derefter. Jag anser honom således vara fullt berättigad till hela kronofogdelönen.

Herr *Ekstrand*: Jag anser mig böra vitsorda Assessor *Hollsténs* förtjenster och de ömmande

omständigheter, som tala för honom, och hvilka jag känner. Dock vill jag ej nu sträcka mig längre än till den önskan, att Stats-Utskottet måtte finna utvägar, innan förhöjningen bifalles. Efter min tanka kunna medel ej till värdigare föremål användas.

5:o *Angående förökning i antalet af Generals- och Admirals-pensioner.*

Herr *Halling*: "Då Rikets Ständer vid förra Riksdagen medgafvo, att 2:ne afskedade Generaler måtte få på indragnings-staten åtnjuta hvardera 3,000 R:dr och Höglöfl. Stats-Utskottet nu upplyst, att ingen af dessa blifvit begagnad, men Kongl. Maj:t i allmänhet äger, att disponera besparingarne inom hvarje hufvudtitel, uppkommer ju deraf den följd, att genom berörde beslut 6,000 R:dr, egentligen afsedde för ett visst behof och icke utan för nödfall af Statens knappa tillgångar anslagne, möjligen utgått till ändamål, som Rikets Ständer icke ansett vara af den beskaffenhet, att de med hvad uppoffring, som häldst, af nationens krafter bordt uppfyllas. Enahanda kan ju förhållandet blifva, om, på sätt Högl. Stats-Utskottet tillstyrkt, på Indragnings-staten nu uppföres en Admirals-pension af 3,000 R:dr. Jag kan således ej annorlunda dertill bifalla, än med vilkor att både Generals- och Admirals-pensionerne väl å Indragnings-staten uppföras, för att i händelse af inträffande behof vara att tillgå, men i annat fall reserveras och innehållas."

Herrar *Norman, Kruse, Arnberg, Hall-*

gren, *Frodell, P. Winblad, Egnell, Klingvall* och *Sahlin* instämde häruti.

6:o *Angående pension för Capitainen och Riddaren J. Benzelstjernas Enka.*

7:o *Angående ett arfvode för f. d. Commandanten i Warberg, Öfverste-Lieutenanten Friherre F. K. Bennet.*

8:o *Angående ett anslag till Capitainen Lars Stjernstam.*

9:o *Utlåtande öfver anslag till här i Riket sig uppehållande Officerare och Under-Officerare af f. d. Finska arméen.*

10:o *I fråga om pension till tvenne f. d. Directeurer vid Eskilstuna fristad.*

11:o *Angående pensioner för aflidne Stats-Commissarien Widegrens 2:ne döttrar.*

12:o *Angående öfversflyttning af en ännu qvarvarande Lappfogdes lön till allmänna in-dragnings-staten*

Desse 7 punkter lemnades utan anmärkning.

13:o *Utlåtande öfver ett årligt anslag, för ett visst antal exemplar af Svenskt diplomatarium.*

Herr *Halling*: "Utan att på något sätt vilja nedsätta värdet af det arbete, att samla och i tryck utgifva de äldre handlingar, som äga det allmänna namnet af pärmebref, måste jag likväl, i betraktande af de många, utan tvifvel, lika viktiga företag, som Högl. Stats-Utskottet väl såsom sådane erkänt, men, i brist på tillgångar måst afstyrka att tilldela något understöd af allmänna medel, motsäga antagandet af det

förslag, att till nästa Riksdag uppföra 600 R:dr på stat att användas i och för fortsättningen af Svenskt diplomatarium, och yrkar således afslag å Höglofl. Utskottets utlåtande i denna del."

14:o *Angående föreslagne årliga arvoden till Lag-committéens qvarvarande trenne arbetande ledamöter.*

Herr *Halling*: "Besvarandet af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om vedergällning åt de trenne arbetande ledamöterna i Lag-committéen, erkänner jag för mig vara förent med flere betänkligheter. Hvilka fördelar Lag-committéens arbete en gång kommer att medföra, kan ännu ej med säkerhet bedömmas och lika litet om och när de komma att af nationen åtnjutas. Utan att äga den insigt, som erfordras för att inlåta mig uti omdöme öfver arbetets värde, tilltror jag mig likväl kunna antaga, att det icke ensamt bör skattas efter den grad af allmänt bifall det vid slutliga pröfningen deraf kan tillvinna sig. Förtjensten af den derå nedlagda möda kan vara lika stor, om ock tidsandagen ej tillåter lagförslagets antagande. Arbetet har emedlertid, beräknadt från början af förordnandet om dess företagande, redan medfört för Staten en utgift af 1 à 200,000 R:dr och de dermed sysselsatta årligen varit derföre aflönte. De nu qvarstående arbetande ledamöterna i Lag-committéen äro ock i olika belägenhet. En af dem innehar domsaga, en annan njuter lön på Indragnings-stat af omkring 1,200 R:dr, i följd af förut i ett af Rikets Col-

legier innehaft embete och den tredje lærer icke haft embete i Statens tjenst. I fråga om vedergällning för deras befattning inom Lagcommittéen, torde de dock böra lika betraktas. Att, på sätt Höglofl. Stats-Utskottet föreslagit, pensionera dem för deras återstående lifstid, finner jag vara mindre lämpligt. För min del anser jag åter en viss summa böra utgöra uttrycket af Rikets Ständers erkänsla, och jag föreslår således, att de, i stället att uppföras på allmänna Indragnings-staten, hvilket skulle göra vedergällningen obegränsad och beroende af den enas eller andras längre eller kortare lifstid, tillerkännas på en gång en vedergällning af t. ex. 2,000 R:dr för hvardera."

Herr *Santetson* åberopade sin reservation och anhöll att Ståndet behagade derå fästa det afseende, att detta yttrande måtte få remissen åtfölja.

Herrar *Arnberg*, *Forssberg*, *Falhem* och *Frodell* instämde häruti, äfvensom Herr *Holm* med tillägg, att det må hero af Stats-Utskottet, att bestämma lämplig vedergällnings-summa.

15:0 *Angående uppförande på allmänna Indragnings-staten af de, såsom indelnings-ersättning anslagne hästhemmans räntor, hvilka närmare omförmälas i denna punkt.*

och 16:0 *Angående det summariska resultatet af allmänna Indragnings-staten.*

Lemnades utan anmärkning.

§. 5.

Protocollet öfver det, enligt detta protocolls tredje §. hållne val justerades.

§. 6.

Föredrogos och lades på bordet följande utlåtanden och betänkanden:

N:o Stats-Utskottets:

N:o 119, i anledning af väckt fråga om inrättande på Statens bekostnad af en arbets- och corrections-anstalt inom Götheborgs och Bohus län.

N:o 120, i anledning af väckt motion, rörande de utskylder, som för Landshöfdinge-residencet i Nyköping böra till stadens cassa betalas.

N:o 121, i anledning af väckt motion om arfvoden till städernas Rådhus-rätter, för deras befattning med tullmål.

N:o 122, i anledning af väckt fråga om bidrag af Stats-medlen till förbättrande och istandsättande af Warbergs hamn.

N:o 123, i fråga om begärdt Stats-anslag för en hamnbyggnad vid Cimbritshamn.

N:o 124, i anledning af väckt fråga om understöd af allmänna medel för hamnbyggnad och strömmrensning vid Ronneby köping.

N:o 125, i anledning af väckt motion om Stats-anslag för segelfarts öppnande genom sundet vid Björnängshals nära Marstrand.

N:o 126, i anledning af väckt fråga om rättighet för nybygge-sökande att, emot behörig borgen, lyfta hela odlingsunderstödet, så snart genom bevis styrkes, att odlingen blifvit verkställd.

N:o 127, i anledning af väckt fråga om

det tillägg i afvittrings-stadgan, att alla syner, som ske i och för nyhemmans upptagande, måtte af Staten bekostas.

N:o 128, i anledning af väckt motion, att Kronan må bekosta handtlangning vid Kronohemmans och nybyggens afvittring.

N:o 129, i anledning af väckt motion om anslag för underhållet af en väganläggning till Norrige.

N:o 130, i anledning af väckt fråga om præmier af allmänna medel, för uppförande af gråstensbyggnader å landet.

och N:o 131, i anledning af väckt motion om Stats-anslag till en stängsel omkring de vid gamla Upsala kyrka varande fyra ättehögar.

2:o Bevillnings-Utskottets:

N:o 10, i anledning af åtskillige till Utskottet remitterade motioner angående tullen å ifrån Finland inkommande varor.

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, rörande beskattning af tullmjöl- och såg-qvarnar samt valk- och stampverk för andras betjenande å städers områden.

och N:o 12, angående bevillning af utdelningen å Trollhätte canal- och slussverks bolags actier.

samt 3:o Lag-Utskottets:

N:o 62, öfver motion, att bysatt gäldenär, som all sin egendom till borgenärerne afstår, genast derefter må ifrån bysättnings-häktet lösgifvas.

N:o 63, öfver motioner, om förbud emot

utgifvande af skuldsedlar, ställde till sedelhafvaren och till viss man eller ordres.

N:o 64, öfver motion om antagandet af en mera fri assigneringsrätt, enskilde emellan, ännu äger rum.

N:o 65, i anledning af motioner om ändringar och tillägg, i nu gällande stadganden, angående bysättning m. m.

N:o 66, öfver motion, angående ändring af beräknings-grunden för magistraternes boupp-tecknings-arfyoden.

N:o 67, öfver motion, att fattig-procenten i Stockholm måtte utgå, icke såsom nu, af summa inventarii, utan i mon af behållningen, sedan skuld blifvit afdragen.

N:o 68, öfver motion om tillägg till 17 Capitlet 13 §. Handels-Balken.

N:o 69, öfver motion om ändring af sista momentet 5 §. samt 1 momentet 7 §. 17 Capitlet Handels-Balken;

och N:o 70, i anledning af verkställd granskning utaf Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsmans afgifna embets-berättelser och allmänna redogörelse, äfvensom utaf hans embets-diarier och registratur för den sedan sista Riksmöte förflutna tid.

§. 7.

Herr *Ekstrand* uppläste:

N:o ett skriftligt memorial af denna lydelse: "Allt hopp, att få se Riksdagen slutad den tid, till hvilken den, efter Grundlagen, blifvit och högst kunnat blifva prolongerad, lär med

denna dag vara förbi; och som mine committenter förklarat sig icke hålla fullmäktig här eller betala mig något Riksdags-arfvode för längre tid, så är jag nödgad, att hos det Högstärade Ståndet vördsamt anmäla min afresa, hvarom jag redan förut annonserat samt nu får förete mig gifne valprotocollen. Dessa innehålla skälet för de väljandes så bestämdt gifna föreskrift, nemligen oförmågan hos dem att betala arfvode för längre tid, emedan de ännu känna svedan af sista 500 dagars Riksdag; och det synes icke underligt, att borgerliga samhällen af icke öfver 20 personer, som lärer vara förhållandet med hvardera af Thorshälla och Mariefreds städers borgerskap, fast och några, kanske dubbelt flera finnas i Strägnäs, nu åberopa denna oförmåga, i synnerhet då för Riksdagen, när den fått öfverskrida Grundlagen, någon gräns icke är möjlig att förutse."

"Hvad mig angår, är det väl öfverflödigt, att förklara omöjligheten för mig, att qvarstadna här på egen bekostnad mer än några dagar — kanske en eller två veckor, ehuru jag bekänner, att jag med största saknad skiljes härifrån, dels för den vänskap och det förtroende, hvarmed mina Stånds-bröder tackts hedra mig, och dels för den sanna fosterlandskänsla, jag funnit rådande inom detta Srånd och som alltid måste skänka den största tillfredsställelse åt mig lika med hvarje representant, som själf framför allt hyllar samma tänkesätt. Mer än någonsin förr värderar jag ock derföre den äran, att nu

hafva fått räkna mig en medlem af detta Stånd, och mig återstår blott att frambära Herr Talmannen min skyldigaste tacksamhet för dess möda vid ledningen af våra allmänna ärender, och eder mine Herrar Stånds-bröder! min sannaste förbindelse för de omisskänneliga prof af vänskap och förtroende, jag af eder åtnjutit — för den värma och den kraft, hvarmed ni arbetat, alltid och förnämligast till syftningen af det allmännas väl. Måtte samma anda med lika kraft fortgå, och det skall alltid blifva min skönaste hogkomst, att någon tid hafva fått deltaga i 1834 års Riksdagshandlingar, som jag vågar hoppas skola börja en ny tidepunkt i Riksdagarnes historia — jag menar återgången till lyckligare samhälls-förhållanden — till den uppkomst i handel och alla näringar, hvilken utan minskning i skattebördorne och utan förbättrade economiska lagar, alltid, efter min öfvertygelse, måste vara förgäfvets att vänta.

J. G. Ekstrand."

och 2:o Delar af protocollen, hållne å Rådhuset i Stregnäs den 16 och 30 December 1833, i Mariefred den 23 och 31 samma månad och i Thorshälla den 24 berörde månad, hvaraf inhämtades, att Borgerskapen i nämnde städer icke utfästat arfvode till deras Riksdags-fullmäktig, Herr *Ekstrand*, för längre tid, än 5 månader, vid hvilken tid de ansett Riksdagen böra vara slutad.

Herr *Rubin* begärde Herr *Ekstrands* memorial på bordet och ansåg städerna icke böra

befrias ifrån skyldigheten att hålla ombud, så länge Riksdagen fortfar.

Herr *Hallgren*: Utan att yttra mig om Grundlagsenligheten eller vidrigheten af framställningen, vill jag blott, i anledning af protocols-utdragen, som bestämma 5 månaders tid, erinra, att nu äro endast 4 månader framflutna ifrån Riksdagens öppnande.

Herr *Ekerman*: Då jag med sann tillfredsställelse hört, att Herr *Ekstrand* ännu qvarstadsnar någon tid, hemställer jag, att memorialet må hvila på bordet.

Herr *Winberg*: Jag anser Ståndet icke hafva af nöden, att af handlingarne taga kännedom, ty saken hörer ej hit. Om Herr *Ekstrand* vill aflägsna sig, må han begära permission, för att ställa saken i ordning. Hvarthän skulle det leda, om alla städer göra på samma sätt? Detta är icke Grundlagsenligt. Om ej en stad har förmåga att underhålla sitt Riksdags-ombud, må den förena sig med någon annan. Jag tager icke notis af handlingarne. Saken hörer ej hit.

Häruti instämde Herrar *Böök* och *Olbers*, *Mellbin* och *Zander*.

Herr *Ekstrand*: Jag beder att få fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att Grundlagarne skola, enligt 83 §. Regerings-Formen, efter ordalydelsen tillämpas, och att 16 §. Riksdags-Ordningen stadgar ansvar endast för det prosteri, stad eller härad, som underlåter att ställa Riksdags-fullmäktig. Jag önskar ej annat, än att

Ståndet må fästa dess uppmärksamhet på Grundlagen, vid frågans afgörande, hvarmed icke för dagen hastar. I anledning af hvad Herr *Hnllgren* anfört, att valprotocols-utdargen afse en tid af högst fem månader, får jag erinra, att fyra och en half månader redan äro framflutna ifrån den för Riksdagens början kungjorde dag, ehuru Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Stats-verkets tillstånd och behof meddelades derefter så sent.

Herr *Santesson*: Lika med Herr *Winberg* anser jag Ståndet icke böra ingå uti någon pröfning af de ifrågavarande trenne städernes accorder; och för att ej gå emot Grundlagen, kan Ståndet icke annat än meddela Herr *Ekstrand* trenne veckors permission. Om, emot hvad vi önska, vi ej få behålla Herr *Ekstrand*, såsom Ståndets ledamot, blifver det merbenäilde städers skyldighet, att ställa nya fullmäktige.

Herr *Arnberg*: Herr *Ekstrands* skrift anser jag, instämmande med Herrar *Winberg* och *Santesson*, ej kunna komma under rubrik af motion, utan endast böra läggas till handlingarne.

Med Herr *Arnberg* förenade sig Herr *Helleday*.

Herr *Norman* förenade sig med Herr *Santesson*.

Herr *Halling*: Jag har ansett Hr *Ekstrand* ej hafva med sin skrift åsyftat annat, än att hos Ståndet anmäla, att han afreser, jemte det Herr *Ekstrand* velat frambära sin afskeds compliment till Ståndet. För Ståndet finner jag för närva-

rände härvid ingenting annat att göra, än att anteckna detta i protocollet och att afvakta afresan, om och när den inträffar, samt, i händelse den sker, tillse att Herr *Ekstrands* plats i Utskott ej blir obesatt. Först då blir det äfven tid att öfverlägga hvad ytterligare åtgärd må vidtagas.

Herr *Eckerman* erinrade, att, om ock Herr *Ekstrands* skrift anses endast innefatta permissions-ansökan, vore det likväl Herr *Ekstrands* rätt, att få skriften bordlagd.

Herr *I. Winblad* hemställde, att handlingarne må hvila på bordet till Riksdagens slut.

Herr *Helleday*: Mig synes Herr *Ekstrands* skrift ej nu påkalla någon åtgärd, hvarför jag finner den ej eller böra bordläggas.

Herr *Leffler*: Grundlagen stadgar, att ej må någon vald Riksdagsman resa från Riksdagen utan permission. Om Herr *Ekstrand*, efter erhållen permission, blir borta längre än tre veckor, anser jag fråga blifva, hvad af Ståndet bör göras. Efter detta Grundlagens bud bör äfven Herr *Ekstrand* sig rätta.

Herr *Hessle*: Jag hemställer, huruvida denna notification är ett ärende, som må komma till Ståndets protocoll. Det bör icke med discussionen deröfver belastas, ännu mindre böra Riksdags-utgifterne med trycknings-kostnaden härför förökas. Om sådant sätt fortgår, hemställer jag, hvarthän det skall leda.

Herr *Hallgren*: Jag har ej häremot att påminna, blott med förbehåll, att mina yttran-

randen må qvarstå, men, om ärendet bordlägges, torde likväl discussionen böra i protocollet bibehållas.

Herr *Wedberg* ansåg, att, då Herr *Ekstrand* framdeles tager afsked, är det öfverflödigt, att discurs nu äger rum.

Herr *Helleday* begärde proposition.

Herr *Arnberg*: Om frågan bordlägges och ny öfverläggning sker, måste äfven denna discussion qvarstå. Deräst åter beslutes, att skriften genast lägges till handlingarne, bifaller jag Herr *Hessles* framställning,

Herr *Ekstrand*: Tryckning häraf anser jag mindre nödvändig, då jag icke tviflar, att Ståndet behandlar frågan Grundlagsenligt.

Herr *Langenberg*: Efter min öfvertygelse har Herr *Ekstrand* inlemnad dessa handlingar, som han nu uppläst och företedt, för att underrätta sine committenter, huru långt på Riksdagen framskridit. Hans mening kan endast vara, att få ett protocols-utdrag af Ståndet och skicka detsamma till committenterne, för att gifva dem tillkänna, att han nödgas stadna qvar, och att tractamentet måste fortsättas.

Herr *Leffler*: Det är svårt att ingå i öfverläggning om Herr *Ekstrands* motion. Jag hemställer, om icke Herr *Ekstrand* bäldre skulle nu vilja begära permission och sedan vidtaga den åtgärd, hvartill han tror sig befogad. Sedermera må Ståndet fatta sitt beslut. Då är det tid nog att framföra skälen äfvensom för städerna att anmäla sina. Detta är en kinkig

sak att afgöra. Jag tror knappt den tillkomma någon annan auctoritet, än Constitutions-Utskottet.

Herr *Ekstrand*: Jag kan ej stillatigande lemna mitt bifall till Herr *Langenbergs* förslag, som skulle föranleda ny utgift för mina committenter, hvilkas åsigter jag blott velat framställa. Beslut måste nu fattas, enligt Grundlagen.

Herr *Hessle*: Just derföre, att Grundlagsenlig behandling bör äga rum, är min tanke den, att ärendet ej bör emottagas. Jag anmärker, att detta ej är med Grundlagen förenligt.

Herr *Holm*: Då detta är en enskild fråga, och Grundlagen ej förbjuder bordläggning här af, förnyar jag den derom gjorda anhållan.

Herr *Ekstrands* memorial, med dervid fogade handlingar, lades på bordet.

§. 8.

Föredrogos å nyo Lag-Utskottets betänkanden.

N:o 48, öfver motion om vissa lagbestämningar, för att förekomma utmätningsmans tillgrepp och förskingring af utmätta medel.

Bifölls.

N:o 49, öfver motion om annan fördelning än den, som nu äger rum, af försäljningsprovision för utmätt fastighet.

Bifölls.

N:o 50, öfver motion, att för Krono-utskylder af fastighet, den ägaren till utskylder-

nes godtgörande afstår, vidare betalnings-ansvar icke må honom åligga.

Bifölles.

N:o 51, öfver motion om bestämmande af viss tid för fullföljd af hos Konungens Befallnings-hafvande skedd lagsökning emot löftesman, som borgat, såsom för egen skuld.

Bifölles.

och N:o 53, öfver väckta motioner, angående stadganden, till förekommande deraf, att gäldenär, medelst diktade köpe-afhandlingar, undanhåller sina tillgångar ifrån utmätning.

Herr *Hessle*: I första rummet får jag erinra, att Expeditions-Utskottet, vid correcturläsningen af min reservation, ej fästat uppmärksamheten derpå att flere ord äro uteslutne; hvarigenom omening uppkommit. Detta förhållande ligger öppet. Hvad sjelfva saken angår, så, enär Kongl. Maj:ts Nådiga svar till Rikets Ständer i detta ämne vid förlidne Riksdag, innefattade ogillande af Lag-Utskottets då gjorde förslag, förmodar jag, att detta svar härledde sig ifrån de anmärkningar, som vid förslaget gjordes af Högsta Domstolen. Deremot har jag nu sett det Lag-Utskottet tillhandakomna protocoll öfver Högsta Domstolens granskning af civil-lag-förslaget, och inhämtat af samma protocoll, att Högsta Domstolens ledamöter ej gjort vid 6 och 7 §§. af 4 Capitlet Utsöknings-Balken uti nya Civil-lag-förslaget andra anmärkningar, än dem jag i min reservation iagttagit, eller att, i stället för orden: "borge-

när underrätte ägaren etc., sådan skyldighet åligger gäldenären, och att, i stället för den uti Lag-committéens förslag utsatte tid att stämma gemensamt för stad och land till trenne månader, sedan godset i qvarstad satt är, tiden är här föreslagen till en månad i stad och på landet till trenne månader. För öfrigt tror jag, att, på sätt jag i min reservation sökt att utveckla, det icke bör i lag stadgas, att, vid byte eller salu af lösören, ovilkorligen skola erfordras skriftlig handling och dess inprotocollerande. Den, som innehar lös egendom, måste väl ej anses skyldig att styrka sin rättighet dertill, förr än en annan visar sig vara ägare deraf. Eljest vore rättstillståndet att anse såsom rubbadt. Så vida skriftliga handlingar skulle anses ovilkorligen erforderlige för be styrkande af ägande rätt, skulle få personer undgå chicaner, då de ej voro försedde dermed, för att visa, att, hvad de verkligen innehafva, är deras tillhörighet. Detta är ej lämpligt uti ett väl civiliseradt land. Jag yrkar alltså återremiss eller afslag af betänkandet.

Herr *Böök*: "Vid införandet af nya lagbud, bör framför allt tillses, att det åsyftade ändamålet, hvars nytta och nödvändighet måste förutsättas såsom allmänt insedd och erkänd, varder riktigt och säkert befordradt."

"Lika med Höglof. Lag-Utskottet medgifver jag angelägenheten af att förebygga svekfulla tillställningar till borgenärs förfördelande; men jag fruktar, att detta ändamål icke, eller

åtminstone ganska ofullkomligt, vinnes genom Utskottets, i afseende härå, afgifna förslag."

"Enligt detta skulle det vara nog, för fredande från utmätning af i gäldenärs bo befintlig lös egendom, som uppgifves annor man tillhörig, att med vittnens underskrift försedd handling derom blefve upprättad, samt hos domstol eller vederbörande executor i föreskrifven ordning upptedd."

"Af en gäldenär, som befarar utmätning, kunna dylika försigtighetsmått lättligen på förhand uppgöras och iagttagas, och ingenting hindrar, att detta kan ske dagen eller timman före utmätningen, ty det föreslagna stadgandet antyder blott, att afhandlingen skall inom viss tid efter dess upprättande hos vederbörande auctoriteter uppvisas, icke att detta uppvisande skall hafva för sig gått före utmätningen. Emmedlertid synes af betänkandet, som skulle Utskottet anse borgenären icke vidare hafva något anspråk på egendom, derom en dylik, måhända oftast fingerad afhandling kan vid utmätnings-tillfället företes."

"Mig vill det förekomma, som borde, till betryggande af borgenärs rätt, ej mindre köpare än säljare finnas pligtige, att deräst borgenär så äskar, edligen inför domstol fästa en slik afhandlings rättighet och att svek eller förnärmande af andras bättre rätt dermed ej afsetts, samt att, intill dess sådant skett och tvisten derom blifvit afgjord, egendomen borde för borgenärens räkning med qvarstad beläg-

gas. Jag erkänner visserligen vigten af, att med edgångar ej bör slösas, men jag inser intet annat sätt, att i förevarande fall komma till någon säkerhet mot bedrägliga tillställningar, och detta sätt synes dessutom stå i harmoni med lagens stadgande, rörande skyldighet för säljare och köpare af fastighet, att, vid fråga om börd, edeligen styrka, att dem emellan verkligen blifvit så tingadt och betaldt, som köpebrevet innehåller."

"Jag anhåller vördsamt om återremiss."

Herr *Böök* tillade särskildt, att, hvad angick den af Herr *Hessle* yttrade erinran emot Expeditions-Utskottet, vore Herr *Böök*, såsom ledamot af nämnde Utskott, icke i tillfälle att derå svara, förr än efter granskning af det ifrån Lag-Utskottet meddelade manuscript, efter hvilket tryckning af betänkandet skett.

Herr *Rubin*: Jag skulle gärna se, om medel kunde uppgifvas emot fingerade köp af lös egendom; men jag finner sådant medel hvarken uti Lag-Utskottets nu afgifne förslag eller uti Herr *Hessles* reservation. Det af Lag-Utskottet föreslagna medel skall endast föranleda tillökning uti vissa embetsmäns expeditiönslösen, men icke företaga en svekfull gäldenärs utväg, att undandraga egendom, till skada för sina borgenärer. Ej eller kan jag dela den mening, att edgång må vara här lämplig. Dermed bör ganska sparsamt hushållas. Mig synes det vara bättre, att låta bero på bevisning,

om svek skett eller ej. Jag förenar mig således med Herr *Hessle* deruti, att betänkandet måtte afslås.

Herr *Cederborg* åberopade sin reservation.

Herr *Holm*: Jag skall icke ingå i något vidlöftigt försvar för Utskottets åsigt, utan endast uttrycka min enskilda öfvertygelse, som är, att det af Utskottet här föreslagna lagstadgande är det enda medel, som kan upptänkas, att förekomma verkan af de tysta och obehöriga lösöreköp, som man har tillfälle att se dagligen äga rum. Uti hvarannan eller hvar tredje concurs-sak, som jag, i egenskap af domare här i staden, handlagt, hafva sådana sig företett, utan att jag kunnat, vid domare-befattningens utöfvande, corrigera de olägenheter, som af dem uppkommit. Att Utskottet nu handlat i conformitet med Kongl. Maj:ts åsigt, ser man deraf, att Kongl. Maj:t i svaret vid förliadne Riksdag i Nåder yttrade: "Såsom ett verksamt medel emot de i Eder underdåniga skrifvelse omförmälde missbruk genom diktade köpe-afhandlingar om lös egendom, anser jag stiftandet af en lag, som skulle stadga, att, om någon tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård qvarblifva, han bör inom viss tid från köpslutet derom göra anmälan hos domaren eller Konungens befallningshafvande, så framt han vill, såsom ägare till den ifrågavarande lösegendomen anses. Genom en sådan anmälan, hvilken genast borde inprotocolleras, skulle ägande rättens genom köpet

skedda öfverflyttning från säljare till köpare blifva mera allmänt känd och allt tvifvelsmål om rätta förhållandet förekommas.' Häraf finnes, att Kongl. Maj:t, efter Högsta Domstolens hörande, uttalat den öfvertygelse, att det är rätt, såsom Utskottets nu afgifne förslag är. Herr *Hessles* framställda redaction innefattar icke medel att undanrödja det onda; men genom Utskottets förslag, skola hemliga transactioner försvåras, medelst omvägen att uppvisa handlingen derom hos domaren. Detta skulle vara en säkerhet, att ej flärd och svek skulle härvid äga rum; och det förundrar mig, att, då man är öfvertygad om de skadliga följderna af diktade köp-afhandlingar om lösören, man ej vill söka förekomma dem. Jag yrkar bifall af betänkandet.

Herr *Olbers*: Såsom domare har jag haft tillfälle att handlägga mål, der alla de försigtighetsmått blifvit iagttagne, som Lag-Utskottet föreslagit; men då saken kommit til domstol, har icke desto mindre gäldenär ej kunnat gå ed, till bekräftelse af transactionens riktighet. Det af Lag-Utskottet uppgjorde förslag, tror jag icke vara för ändamålet verkande, och edgång anser jag äfven vådlig, då gäldenärens egennytta är i fråga. Deremot föreslår jag det stadgande, att den lösa egendomen, som finnes i gäldenärs bo, skall vara kraftägende utmätning underkastad, utan afseende derpå, om egendomen uppgifves höre annan till. Detta anser jag vara det enda medlet, att förekomma

de mågfaldiga missbruken, och jag yrkar återremiss.

Herr *Sahlin*: Jag kan ej bifalla en talares åsigt, att ej annans egendom skall få qvarstå hos gäldenären; ty den verkliga godsägaren skulle då, om hans egendom kunde utmätas, möjligen blifva totalt blottad. Utskottets förslag är ej eller för ändamålet fullkomligen tjenligt; men som det likväl innefattar något hinder emot svek och derföre bör stadgas, bifaller jag betänkandet.

Discussionen ansågs slutad, och betänkandet N:o 53 återremitterades till Lag-Utskottet.

§. 9.

Upplästes meddelade utdrag af Med-Ståndens protoco ll för den 24, 26, 27 och 28 dennes, hvaraf inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln bifallit Stats-Utskottets utlåtanden N:is 62, 83 och 85, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande N:o 53, återremitterat Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 78, 79, 80, 81, 82, 84 och 86, icke antagit Borgare-Ståndets inbjudning, angående val af Banco- och Riksgälds-Contoirs fullmäktige innan denna månads utgång, fattat särskildt beslut, i anledning af Borgare-Ståndets protoco lls-utdrag af den 16:de dennes, om val inom nämnde tid, till Justitiæ-Ombudsman och hans suppleant, till tryckfrihets-committerade och till den nämnd, som uti Regerings-Formens 103 §. omförmäles, samt remitterat en Kongl. Skrifvelse till Utskott; att Högvärdige Preste-

Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtande, N:o 79; återremitterat samma Utskotts utlåtanden, N:is 78 och 80, lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial, N:o 5, och Banco-Utskottets memorial, N:o 11, och remitterat ett anförande till sistnämnde Utskott; och att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden N:is 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104 och 105; Lag-Utskottets betänkande, N:o 57, samt Allmänna Besvär- och Economie-Utskottets betänkande N:is 61, 63, 65 och 66; låtit bero vid sistnämnde Utskotts betänkande N:o 64; återremitterat Stats-Utskottets utlåtande N:o 93, samt Allmänna Besvär- och Economie-Utskottets Betänkanden N:is 58 och 67; lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial, N:o 6, och Banco-Utskottets, N:o 11, samt remitterat till Utskott en Kongl. Proposition och ett anförande.

Lades till handlingarne.

§. 10.

Herrar *Sjöblom*, *Olbers* och *Lake* begärde och erhöillo ledighet ifrån Riksdags-göromålen, den förste ifrån den 2:dra till den 13 instundande Junii, den andre 8 dagar, beräknadt ifrån den 1 instundande Junii, och den tredje 14 dagar, beräknade från den 4 samma månad; äfvensom Herr *Olbers* anhöll, att Stats-Utskottets utlåtande, N:o 125, icke måtte afgöras före hans återkomst; men deröfver förklarade Herr *Talman*nen sig icke kunna framställa proposition.

§. 11.

Protocollsutdrag öfver de denna dag fattade beslut justerades.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem protocolli

E. G. Runeberg.

Den 2 Junii.

Plenum klockan 9 f. m.

§. 1.

Upplästes följande till Ståndet meddelade protocoll:

"År 1834 den 30 Maji sammanträdde den Nämnd, som äger att dömma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente, att i deras viktiga kall bibehållas, då öfver följande proposition röstades:

Den, som anser omröstning böra, på det i 103 §. Regerings-Formen och 64 §. Riksdags-Ordningen föreskrifne sätt, anställas till uteslutande af någon bland Högsta Domstolens ledamöter, voterar

Ja;

Den det ej vill, voterar

Nej;

Vinner *Nej*, blifver Högsta Domstolens samtliga ledamöter bibehållna;

Och befunnos, efter voteringens slut, sedan en voteringssedel blifvit undantagen och för-

seglad samt de öfrige voteringsedlarna öppnade, rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 23.

Nej — 24.

I följd hvaraf Nämnden ansåg Högsta Domstolens samtliga ledamöter böra vid deras embeten bibehållas. Ut supra

Carl Claës Piper.

C. F. af Wingårdh.

G. Holm.

Nils Månsson.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Herr *Örtenholm* begärde och erhöll trenne veckors ledighet ifrån Riksdags-göromålen, beräknad från den 9 dennes.

§. 3.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets betänkande, N:o 52, öfver förslag till stadganden, rörande tiden, inom hvilken utmätning bör verkställas, med flera hithörande frågor.

Herr *Hallgren*: Då den reservation, Herr *Bååth* emot betänkandet afgifvit, synes mig innefatta rättvisa, förenar jag mig deruti, och yrkar på de i densamma utvecklade grunder, återmis.

Herrar *Rubin*, *Valley* och *Leffler* förenas sig häruti.

Herr *Langenberg*: Mig synes det, som Hr *Bååths* reservation är öfverflödig; ty, då lös egendom blifvit utmätt, är ofelbart Executors rätt i främsta rummet gifven, att taga ut sitt, vid utmätta godsets försäljning.

Herr *Hallgren*: Då Herr *Bååths* reserva-

tion omförmäler äfven fast egendom, kan det icke bestridas, att hans åsigt är riktig, hvarföre jag ock förnyar mitt yrkande om återremiss.

Discussionen ansågs slutad, och betänkandet, N:o 52, återremitterades.

§. 4.

Föredrogs och lades på bordet Stats-Utskottets utlåtande, N:o 118, med berättelse till Rikets Ständer, om den af Utskottet förrättade granskning af Riksgälds-contoiret, f. d. General-assistance-contoiret och Götha Canal-bolags samt Malmö f. d. Discont-inrättningar.

§. 5.

Föredrogs å nyo följande Lag-Utskottets betänkanden:

N:o 54, öfver motion, angående ett stadgande i fråga om skyldighet för barn, som i föräldrars lifstid emottaga deras egendom, att ansvara för föräldrarnes skulder.

Bifölls.

N:o 55, öfver motioner om stadgande af skyldighet för gäldenär att, i brist af annan tillgång, med arbete utgöra sin skuld.

Herr *Rubin*: "Den af motionairerne och reservanterne yttrade åsigt, kan jag så mycket mindre biträda, som den intenderade skyldigheten, att med arbete aftjena en skuld, hvilken ej på annat sätt kan gäldas, endast skulle drabba den fattigare, arbetande classen, hvilkas inskränkta credit och i allmänhet ringa behof, sällan tillåta eller erfordra större lånbiträde än det föreslagna maximum af 50 R:dr b:co.

Ganska riktigt har Höglofl. Lag-Utskottet upplyst, att någon lag ännu aldrig tillåtit arbetsdomens utfärdande och att Kongl. Brevet den 16 Dec. 1820 hade endast till föremål förebygga det missbruk, som i vissa orter hunnit insmyga sig. Afsigten med den i lag medgifna bysättning är endast, att förmå en mindre samvetsgrann gäldenär, att uppgifva tilläfventyrs undanstuckna tillgångar, ty i vidrigt fall och om hämnden endast leder fordrings-ägarens företag, skall ju gäldenärens förmåga att betala, minskas i samma mån han beröfvas tillfälle, att genom sin handtering och industrie bereda sig själf underhåll och öfverskott för liquiderande af sin skuld. Lagen om arbetsdomens införande skulle endast drabba den egentlige dagakarlén, och göra honom till slaf för en obeveklig fordringsägares hårdhet; ty lika med Herr *Cederborg*, tror jag, att all arbetskraft icke kan efter markegångstaxan uppskattas, och kan för mig ej göra fattligt, hvilken auctoritet skulle bedömma eller värdera ett arbete, hvilket ej efter vanlig dagsverkslista kan uppfattas. En lag, som ej skulle rättvist kunna tillämpas på alla samhälls-classer, utan undantag, är ett otting och måste såsom sådant med sorgfällighet undvikas. Skall denna hittills aldrig godkända tvångslag inträda i verksamhet, så må den gälla utan åtskillnad för alla, utan afseende på summans storlek, och icke endast gäldenärens fysiska krafter, utan äfven dess intellektuella, användas för betalande af åsamkad gäld,

men denna sednare eller dess intellectuella förmögenheter låta icke af yttre tvångslagar binda sig och således är dess taxation omöjlig. Härifrån ledes jag till det enkla resultat, att den projecterade lagen skulle i sig innehålla mannamon; må den därför aldrig existera på det sätt den nu blifvit af motionairerne föreslagen, på det domaren, som skulle tillämpa densamma ej må nödgas såra sin öfvertygelse på rättvisans bekostnad. Jag bifaller således Höglof. Lag-Utskottets betänkande."

Herr *Lake*: De förhållanden, som legat till grund för föregående Ständers åsichter i afseende på mildrande af tvångslagar för skuld böra ihåggkommas. Man har trott sig bereda lindring för den fattiga. Motsatsen har inträffat. Verkliga skälmar hafva inom den lägre classen skapats i behof af biträde vissa årstider. Jag tror förhållandet åtminstone i min ort, hafva så utvecklats, att sådana personer kunna erhålla hvarken biträde eller borgen. Om de fingo erbjuda sitt arbete, voro de skyddade af lagen. Jag anser det således icke vara utan sin nytta både för den som lemnar och den, som behöfver credit, att den sednare får med arbete aftjena sin skuld.

Herr *Rubin*: Detta yttrande möter jag dermed, att denna fråga ej har inflytelse på accorder emellan arbetaren och den, som behöfver arbetet. Då uppstå beting, och sådana contracter hafva ej här blifvit afsedda. Det är icke ovanligt, att en skuld aftjenas med dags-

verken; men den af motionairerna föreslagna tvångslag har ej afseende härpå.

Herr *Holm*: Lag-Utskottet har utgått ifrån den åsigt, att lag ej bör stiftas för någon viss samhällsclass. Lag bör gälla för allmänheten, och derföre har Utskottet i detta fall ansett sig icke böra föreslå en sådan. Herr *Lake* har antydtt, att, om arbetsdomar ej få utfärdas, skall folk hindras att aftjena sin skuld. För den redligt sinnade behöfves i detta afseende inga tvångslagar, och således tarfvar det anförde skälet icke någon ytterligare vederläggning, utan jag tillstyrker bifall af utlåtandet.

Herr *Lake*: Då jag gjorde erinran vid betänkandet, afsåg jag icke contract utan creditförhållander; ty man bör ihågkomma, att contract icke alltid slutas. En sädes-auction hålles. Der ske inrop af en mindre känd karl, och han inledes, att blifva skälm vid betalningstillfället. En annan ropar in en tunna säd, men hans anbud kan icke antagas, derföre att han icke är i stånd att skaffa borgen, och säden går för honom bort. Hindret är arbetsdomens upphäfvande. Jag anhåller om återremiss.

Herr *Cederborg*: Jag åberopar min reservation och kan icke frångå hvad jag deri yttrat. Jag känner nogsam, huru svårt det är i landsorterna för fattigt folk att få lån. Man klagar öfver omenskligheten att bysätta. Det är ock mången gång utan ändamål, att sålunda beko-
sta gäldenärs underhåll. Han skrattar deråt

och tillbringar sin tid häldre i lättja och frihet än att söka utväg att betala.

Herr *Winberg*: Jag instämmer i Utskottets yttrande, så mycket häldre, som jag anser den person, hvilken lemnar biträde åt en annan, vara oförhindrad att fästa det vilkor, att, om betalningen uteblifver, skulden skall med arbete af tjenas; ty förord bryter lag.

Herr *Lake*: J anledning af den siste talarrens yttrande, vill jag endast nämna, att contract icke ifrågakomma vid alla tillfällen, såsom t. ex. vid auctioner.

Discussionen ansågs slutad och betänkandet, N:o 55, bifölls.

Herr Talmannen bortgick för andra embetsgörömmål och Herr vice Talmannen intog Herr Talmannens plats.

§. 6.

Justerades protocoU för den 26 och 28 sistlidne Maji, öfver återremitterade delar af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 80.

§. 7.

Föredrogos ånyo Lag-Utskottets betänkanden:

N:o 60, öfver motion om förklaring af 74 §. Concouerslagen.

Herr *Rubin*: Jag önskar att få i protocollet uttryckt, att jag skulle gärna biträda reservationerna, om jag kunde dela den öfvertygelse, att gäldenärer till sina borgenärer komma i bättre förhållande efter concous, än förut. Det

lärer, vid genomläsande af Concourslagen, finnas tydligt, att de fordringsägare, som, enligt lag, bevakat deras fordringar, hafva rätt att för bristen i de afträdde tillgångarne hålla sig till gäldenärs person och till hvad han ärfver och förvärfver. Om de, som ej bevakat, skulle få enahanda rätt, kan jag icke inse, hvartill bevakningen skall tjena. Det är klart, att det stadgande, motionairen afsett, skulle minska de borgenärs rätt, hvilka bevakat sina fordringar. Endast dessa hafva rätt till hvad gäldenär ärfver eller förvärfver. Den af motionairen uppgifna föreskrift skulle således förnärma dessa borgenärer, icke gäldenärens rätt. Jag bifaller alltså betänkandet.

Bifölls.

och N:o 6r, öfver väckta motioner derom, att inteckningshafvare och andre veterlige borgenärer ej måtte behöfva att, i anledning af årsstämming, deras fordringar angifva.

Herr *Holm*: Jag inskränker mig dertill, att åberopa innehållet af min och Herr *Bååths* afgifne reservationer: yrkande jag, på sådan grund, afslag.

Herr *Rubin*: "Höglofl. Lag-Utskottets nu ifrågavarande betänkande med föreslagen redaktionsförändring i 136 §. af Kongl. Concourslagen den 12 Mars 1830, synes mig ej innehålla sådana skäl, som borde föranleda till rubbning i det hittills stadgade rättegångssättet för fordringars bevakande, hvilka grunda sig, antingen på inteckning i fast egendom eller sakrätt till vissa lösören."

"Efter hvad betänkandet utvisar åsyftade de i detta ämne inlemnade motioner endast befrielse för kände fordringsägare, som vore inteckningshafvare, att vid proclamadagen förete sine fordringsanspråk, och att dessa följaktligen icke behöfde på sätt concourslagen föreskrifver, särskilt kallas, men detta af Höglofl. Lag-Utskottets pluralitet bifallne förslag, har äfven utsträckt sig till dem, hvilke ägde sakrätt till vissa lösören, deruti de efter lag ägde formonsrätt. Utan att ingå i någon pröfning, huruvida Höglofl. Lag-Utskottet, utan att dertill vara genom någon motion föranledt, hade bort sträcka sin granskning utöfver föremålet för motionerne, delar jag helt och hållet de Herrar ledamöters åsigter af detta Stånd, hvilka mot beslutet sig reserverat. Jag vill fästa mig vid sjelfva det egentliga föremålet för motionen eller befrielse för inteckningshafvare att anmäla sin fordran vid inträffad års-proclama."

"Afsigten med årsstämmning å borgenärer, är så tydligt uttryckt i 133 och 135 §§. concourslagen, att derom ej bör kunna uppstå något tvifvel. Då således visshet sökes om boets ställning för att derefter kunna rätta de åtgärder, som tilläfventyrs äro behöflige för arfvingar eller målsmän, som äro angelägne att trygga sig från framtida förluster, skulle det vara en oformlighet att icke bereda inteckningshafvaren ock andre kände fordringsägare under rättelse om den förändrade ställning, i hvilket boet sig befinner och den önskan, som dermed

åsyftas att till ziffra känna boets skulder. Det beror sedan på en sådan borgenär, att lagsöka under anslagstiden, i fall han icke skulle vilja underkasta sig den ringa mödan, att vid inställelsedagen uppgifva sin fordran. Arfvingarne hafva i båda fallen en bestämd uppgift på fordrings-anspråket, så väl till capital, som upplupne räntor, den de omöjligen kunnat lå genom gravationsbeviset; och äga åtminstone en laglig visshet att borgenärs fordran ej kan vara större än borgenär under anslagstiden eller vid proclamadagen uppgifvit, hvilken visshet hufvudsakligen afses för den ytterligare åtgärd hvartill 138 §. lemnar anledning."

"Antages deremot den af Höglofl. Lag-Utskottet föreslagne förändring, är efter min öfvertygelse den med årsstämningen åsyftade säkerheten försvunnen; ty det är lika angeläget känna huru stor fordran en veterlig borgenär äger, som till huru stort belopp okända skulder uppgå, emedan det är just pröfningen huruvida concours skall anställas eller icke, som ej kan företagas innan detta förhållande genom årsproclaman är utredt."

"Att befria pantägare från skyldighet, att uppgifva sin fordran och den pant deruti han äger förmonsrätt, vore i min tanke ännu mera inconsequent, emedan för att äga pant-rätt, måste fordringsägare hafva panten i banden, den kan betydligt öfverstiga panthafvarens fordran, vara af den beskaffenhet, att den kan försämrast, falla i värde eller med förmon af

sterbhuset afyttras. Äger nu ej innehafvaren någon laglig skyldighet anmäla beloppet af sin fordran inom viss tid, kunna sterbhus-delägarne eller omyndigs målsman ej bedömma huru med panten skall förfaras, om den bör inlösas eller icke."

"Dessa skäl föranleda mig att yrka afslag uppå betänkandet så vidt det angår ändring i 136 §. af Kongl. Concoureslagen, och torde såsom följd deraf förändringarne uti 133 och 138 §§. blifva öfverflödiga."

Herr *Helleday*: Jag inskränker mig dertill, att, på Herrar *Holms* och *Bååths* skäl, hvarigenom Utskottets skäl äro vederlagde, yrka att betänkandet måtte ogillas.

Herr *Linderholm* instämde äfven i begäran, att betänkandet måtte afslås på reservanternes skäl.

Herr *Cederborg*: Jag kan så mycket mindre försvara betänkandet, som jag inom Lag-Utskottet deltagit i Herr *Holms* reservation. Jag yrkar alltså afslag.

Afslogs.

Herr Talmanne återkom och intog sin plats, den Herr vice Talmannen lemnade.

§. 8.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 61, i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande, för att uppmuntra byggnads-företag i Rikets större städer och företrädesvis i hufvudstaden.

Herr *Holm*: "Jag instämmer helt och hållet uti Herr *Lefflers* reservation emot Utskottets betänkande och anser det så mycket nödvändigare, att städernes borgerskap i allmänhet varder i frågan hördt, som, hvad särskildt beträffa Stockholm, borgerskapets classification på ett kännbart sätt skulle komma att rubbas, om de classer, hvartill ifrågavarande tvänne embeten nu höra, blefvo i saknad af deras deltagande i utskylderne till staden, äfvensom i alla de personella præstationer, burskap ägande handtverkare hafva sig ålagde."

"I öfrigt och då Borgare-Ståndet vid sistförflutne Riksmöte till Kongl. Maj:t, med anhållan om Dess Nådiga Sanction, öfverlemnadt förslag till handtverks-ordning, byggd på liberala grunder, att föga mera i den vägen bör kunna fordras, till och med af det vidsträcktaste frihets-system, så framt icke all ordning och säkerhet medborgare emellan skola helt och hållet uppoffras, samt Kongl. Maj:t ännu icke behagat i Nåder meddela sitt beslut i berörde fråga, som omfattar allt handtverksidkande borgerskaps både rättigheter och skyldigheter, så anser jag all partiel behandling af samma fråga, på sätt nu skett, vara både onödig och obehörig."

"Jag vill nu icke yttra mig om, huruvida bygg- och murmästare i konstfärdighet följt med sin tid eller icke, men jag har af en till Kongl. Maj:t ingifven förklaring uti en med denna likartad fråga, inhämtat, att hus, upp-

förde för Kronans räkning af personer, hvilka icke varit bygg- eller murmästare, ramlat korrt efter uppförandet, och jag skall alltid anse det såsom ett nödvändigt vilkor för rättigheten, att utöfva dessa handtverk, att man visar prof af theoretisk och practisk skicklighet, den må vara vunnen, när, hvarest och på huru korrt tid som häldst, och detta är just det vilkor, som, för burskaps vinnande, af hvilket handtverk som häldst, i ofvan omförmälde ordning, blifvit föreslagit."

På dessa grunder yrkade Herr *Holm* afslag af betänkandet i dess 3:dje punkt.

Häruti instämde Herr *Grapengiesser*.

Herr *Frodell*: "Lika med Utskottet, och på samma grunder, som blifvit anförda i dess betänkande, ogillar jag de tvänne första punkterna af Herr *Bruncronas* motion; men olika med Utskottet anser jag den af detsamma föreslagna hemställan, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet måtte anhålla, att skråförfattningarne i murmästare-, timmermans- och byggmästare-handtverken i nåder må upphävas, vara högst olämplig. Upplösningen af ett enda handtverks-embete är början till hela Borgare-Ståndets tillintetgörande, hvilket snart måste följa, om de väsendtliga grunder, hvarpå Ståndets existens hvilar, obehindradt medgifvas. I samma ögonblick, ett handtverks-embetes lagliga och välfångna fri- och rättigheter upphävas, skakas grundvalen för alla de andras, och det är gifvet, att de

alla skola falla. Med ett ord, hela Borgerskapet skall på denna väg småningom, och kanske snart nog upphöra att vara hvad det bör och måste vara, för att uppträda såsom en integrerande del af representationen. Påståendet: "att nu gällande tvångslagar," hvilka likväl icke äro annat än ordnings-stadgar, lägga de största hinder i vägen för byggnads-arbeten, är alldeles ogrundadt, då för sådane företag hvarken saknas arbetare, eller personer, som med erfarenhet, kunskaper och skicklighet leda arbetena. För det allmänna, så väl som för det enskilda, är det af största vikt, att alla byggnadsföretag verkställas af erkänt kunnige mästare, och den enda garantie, allmänheten äger för den erforderliga skickligheten, utgöres af redan aflagde prof derpå. Hvem inser icke de vådor, som kunna uppkomma genom en origtigt uppförd brandmur, illa och felagtigt inrättade eldstäder, underlåten uppmärksamhet på grundens fasthet o. s. v.? Om man verkligen ämnar upplösa Rikets Borgerskap, synes det mig vara en besynnerlig förvillelse, att man börjar med de handtverk, som kunna anses såsom de viktigaste och för hvilkas utöfning på alla andra ställen, lika som hittills hos oss, fordras de strängaste controller. I Preussen, der man i sednare tider upphäfst skråförfattningarne i allmänhet, har man likväl till sin kraft och verkan bibehållit dem, som röra murmästare-, timmermans- och byggmästare-yrkena, väl inseende, att just dessa handtverk äro de, som aldra-

minst få öfverlemnas åt äfventyrare och fuska-re, hvilka utan grundlig kännedom af yrket, som icke kan vinnas utan en längre practisk handläggning, lätt kunna åtaga sig arbeten, hvilkas dåliga beskaffenhet, hvilken icke alltid genast faller i ögat, kan tillskynda den enskilde ej mindre än det allmänna svåra förluster. Utan att vilja göra Preussen till ett mönster för Sverige, tror jag likväl, att man ej bör vara mindre klok och förutseende, än der. Det är af dessa skäl, jag yrkar afslag å den af Ut-skottet föreslagne hemställan. Slutligen torde det vara mig tillåtet, anmärka, att utöfningen af mur- och byggmästare-handtverkerna redan är så fri, att hvar och en välsfrejdad person, som hos politie- och byggnings-collegium derom gör ansökan, utan invändning erhåller tillstånd, att idka dessa yrken, så snart han aflägger prof på sin skicklighet, och derefter söker burskap. Upphäfvet af dessa villkor, som på intet sätt inskränka den näringsfrihet, hvilken är förenlig med allmänt och enskildt väl, skulle endast lemna öppet för okunnigheten och tilltagsenheten, att sätta de vigtigaste intressen i fara."

Herr *Ståhl*: Jag yrkar afslag å betänkan-det, emedan det icke öfverensstämmer med nu gällande lagar.

Herr *Helsingius* förenade sig med Herr *Frodell*.

Herr *Rubin*: Af öfvertygelse och såsom representant för en stad, anser jag, lika med Hr

Leffler, på sätt han uti sin reservation emot betänkandet sig uttryckt, hvad Utskottet i betänkandets tredje punkt föreslagit, olämpligt och yrkar afslag derå. För öfrigt biträder jag Utskottets åsigt.

Herr *Winberg*: För min del bifaller jag första och andra punkterna, som försätta saken i samma skick, hvaruti den var, förr än betänkandet afgafs, men deremot afslår jag tredje punkten, och vid nyssberörde förhållande finner jag icke hinder för Ståndet, att afslå hela betänkandet.

Herr *Klingvall*: Jag förenar mig så mycket häldre uti yrkandet om afslag å betänkandets tredje punkt, som jag af egen erfarenhet känner de stora vådor, hvilka af uppförda brandmurar härledas, då man haft det sjelfsväld att låta oskicklige personer med uppförandet arbeta. Likaledes vet jag af enahanda anledning inrättade ugnar hafva måst nedrifvas, hvilka varit så vådliga, att, om de ej nedrifvits, eldsvådor uppkommit. Det är af vigt för städerna, att hafva kunnige och skicklige murmästare och byggmästare. Jag instämmer alltså fullkomligen med reservanterne.

Herr *Strehlenert*: Då flere här yttrat sig, inskränker jag mig nu derhän, att förena mig med Herr *Frodell*.

Herr *Hessle* ansåg det vara redan tillräckligt taladt i detta ämne och yrkade afslag.

Herr *Leffler*: Under den lifliga discussion, som i detta ämne förevar hos Allmänna Be-

svärs- och Economie-Utskottet, fann jag rösten ibland de andre Stånden vara för antagandet af den i betänkandet nu uttalade åsigt så stark, att, då de ej ville antaga mitt billiga förslag, att det måtte få bero af särskilda städers invånare sjelfve, att begära upphäfvande af skråförfattningarne i murmästare- timmermans- och byggmästare-handtverken. Ingenting var att uträtta. Derföre ansåg jag mig icke eller böra framställa min reservation vidlyftigare, än som skett, ty jag har endast velat ådagalägga olämpligheten deraf, att de öfrige trenne Riks-Stånden skulle utöfva i omförmäldte afseende ett förmynderskap för städerna, hvilkas rätt det måste vara, att sjelfve bevaka sine angelägenheter. Att ogilla betänkandet i sin helhet, är ej eller riktigt, då Ståndet har skäl att bifalla de tvänne första punkterne, och möjligen kunna de af de öfrige Stånden återremitteras. Deremot torde det vara tillräckligt, att afslå den tredje punkten och låta protocols-utdrag derom afgå.

Herr *Malmberg*: Den af Utskottet föreslagna förändring är af en högst ingripande beskaffenhet och af de vådligaste följder för städerna. Dessa hafva garanterat hvarandra gemensamt för brandskador. Om byggmästare- och murmästare-handtverken afskaffas, skall sådan brist uppkomma, att mindre skicklige personer måste till deras arbeten antagas. Denna fråga anser jag röra städerna ensamt, och jag hade väntat den artighet af de andra Stånden

att de icke härmed sig befattat. Jag anhåller om återremiss.

Herr *Arnberg*: Jag inser behöfvet af de ordningar, som äro stadgade inom alla handtverkerier och särdeles de nu åberopade; men jag kan likväl ej annat, än erkänna, att, ehuru skråförfattningar ännu äro gällande, de, i afseende på dessa handtverk, ej medföra åsyftad ordning. Uti min hemort, der murare-arbete behöfves, har jag haft tillfälle att erfara, huru det idkas. Der finnas ej gesäller, antagna efter undergångnad läro år. Dock inträda de i murmästare- och byggmästare-handtverken slutligen såsom mestare, arbetslönerne äro uppstegrade, och samma, om ej större osäkerhet vidlåder byggnaderne, som om ägaren haft rätt att sjelf välja arbetarne; och då jag således biträder Herr *Lefflers* reservation i dess syfte, att återföra inom de ifrågavarande handtverks-embeten den ordning, som är af behöfvet påkallad, anser jag mig likväl skyldig, att, i strid emot hvad Herr *Frodell* anfört, upplysa, att en brandmur i min hemort uppförd af handtverks-gesäller, befunnits oduglig, och att, vid inrättandet af en så kallad calorifer i ett fabriks-hus, murmästarne der, emot ägarens bestridande, anbragte en timmerstock, hvilken sedermera, såsom den var inlagd, fanns af eldsfarlig beskaffenhet. Att det af Herr *Holm* citerade hus ramlat, vill jag ej motsäga; men jag tror dock det icke kunna bestridas, att hus å landet, hvilka vanligen uppföras af andre än bygg- och

murmästare, stå lika väl, som de i städerna. Förslagets antagande biträder jag dock icke, öfvertygad, att den ordnings-stadga, som Rikets Ständer år 1823 för handtverkerierna föreslogo, skulle vara för ändamålet lämplig, om den sattes i dess kraft och verkan.

Herr *Frodell*: Jag beklagar, att uti Norrköping äro oskicklige arbetare inom de här i-frågavarande handtverks-embeten, på sätt Herr *Arnberg* anmärkt. Vid detta tillfälle torde jag, för att använda en liknelse, få erinra att man ej bör förbjuda knifvens brukande, derföre, att man kan såra sig dermed. Fuserier anser jag kunna förekommas genom noggrann tillsyn; och i anledning af hvad Herr *Leffler* yttrat, får jag upplysa, att jag för min del bifallit de tvänne första punkterna af betänkandet.

Herr *Holm*: Då det ej lärer vara i sin ordning, att nu afslå en punkt i betänkandet och bifalla de öfriga, beder jag att få ändra slutet af mitt yrkande till anhållan om återremiss. I anledning af hvad Herr *Arnberg* anmärkt, får jag förklara, att oskicklighet visserligen insmygt sig ibland desse handtverks-embeten, men att så beskaffadt förhållande ingalunda talar för befrielse från prof af skicklighet i samma yrken. Icke eller har jag yttrat, att det af mig uppgifne hus ramlat, derföre, att det var uppfört af en person, som ej var handtverksmästare; utan jag har endast nämnt förhållandet, såsom exempel. Om skicklighet någonsin behöfves hos handtverkaren, är detta behof före-

trädesvis hos mur- och byggmästare. Slutligen bör jag tillägga, att, om den af Utskottet tillstyrkt förändring skall äga rum, måste alla brandreglementen jemväl derefter rättas.

Herr *Leffler*: Inom Utskottet hafva äfven invändningar gjort sig gällande om dryga arfvoden till arbetarne. Om i Stockholm betalas till arbetarne 24 sk. och arfvodes-beloppen i Norrköping måhända jemväl äro högt uppdrifna, är förhållandet i Götheborg deremot bestämdt genom en viss taxa, enligt hvilken murmästarne få för hvarje arbetare 4 sk. banco. Missbruk sker visserligen; men om den af Herr *Arnberg* åberopade ägare af ett hus i Norrköping yrkat brandordningens tillämpning, hade rättelse genast kunnat vinnas. Förhållandet i Norrköping bevisar rigtigheten af hvad jag föreslagit, nämligen: att städerna måtte höras öfver frågan. Detta skulle jemväl medföra den nytta, att det må uppsåra vederbörande handverkare, att med ökad uppmärksamhet fullgöra sina åligganden. Jag önskar återremiss med gillande af de tvänne första punkterne och ogillande af den tredje.

Herr *P. Winblad*: Jag beder att få till protokollet anmärkt, att detta ärende afgjordes af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet under det jag af sjukdom hindrades, att der tillstädes vara. För öfrigt instämmer jag med Hr *Leffler* uti anhållan om återremiss.

Herr *Arnberg*: Äfven jag önskar blott ordnings tillvägabringande. Ostridigt är den ej

nu för handen, då gesäller får stiga in i handtverket utan läro-år; och det är hårdt, att betala till personer, som ej fullgöra sina skyldigheter. Det ena året är arbetaren murare, ett annat åter timmerman. Jag yrkar ännu en gång blott återgående till ordning, hvarigenom den trygghet må kunna vinnas, som man tror sig hafva förlorat. I allmänhet äro på landet eldsvådor mindre än i Städerna, i följd af byggnadssättet. Detta är ett exempel af den ståndpunkt, hvarpå dessa embeten sig befinna. Jag tillstyrker ej återremiss, snarare afslag.

Herr *Helsingius*; Resultatet af detta betänkande är så mycket mera oväntadt, som det ådagalägger, att de tvänne öfriga Riks-Stånden velat föreskrifva lagar i en fråga, som är en städernes angelägenhet, enär den rör deras hus. Jemväl i ett annat afseende är detta resultat ganska anmärkningsvärdt. De trenne Riks-Stånden föreslogo år 1823 ett handtverks-reglemente, som ogillades af Borgare-Ståndet. Detta reglemente, som i öfrigt var så liberalt, som möjligt, undantog likväl de här ifrågavarande handtverks-embeten ifrån en sådan liberalitet. De trenne Stånden fordrade nämligen af dessa handtverks-embeten starkare bevis af skicklighet, än som uti skråförfattningarne föreskrifvas. Jag förenar mig uti den åsigt, att betänkandets tredje punkt bör afslås; men då Riksdags-Ordnningen ej tillåter delning af ett Utskotts betänkande, som första gången till Riks-Stånden inkommer, föreslår jag, att Ståndet må återremittera

detta betänkande, med uttryck af enhälligt ogillande af dess tredje punkt.

Häruti instämde Herr *Lundin*.

Herr *Halling*: I anledning af hvad här blifvit taladt om formen för frågans behandling, tror jag mig böra anmärka, att den olägenhet, som nu äger rum för Ståndet, att ej kunna afslå en del af betänkandet, då de öfriga delarne gillas, härleder sig derifrån, att flere ämnen blifvit i en och samma motion sammanblandade. Jag förenar mig deruti, att betänkandet må återremitteras, med Ståndets uttalade ogillande af tredje punkten. Detta är allt, hvad som nu torde kunna ske. Hvad sjelfva saken angår, måste det medgifvas, att konsten att bygga i Sverige är i aftagande, om icke utdöd; och det måste erkännas, att antalet af skicklige handtverkare, hvilket står i sammanhang dermed, att de äro mindre vuxna deras yrke, föranledt många af de öfverklagade olägenheterne. En annan omständighet är den, att förhållandet är olika i olika städer. I mindre städer t. ex. der trädhuss byggas, är arbetaren ifrån landet skickligare att använda, än den, som förvärfvat sin färdighet i skrået; äfvensom jag tror, att sådane byggnader påkalla mindre skicklighet hos arbetarne. Jag kan likväl ej tillstyrka bifall af betänkandet, utan snarare afslag, och hade trott, att häst varit, om författningarne kunnat skärpas till utöfning af byggnadsyrket, man har förmodat, att, genom upphäfvande af skrå, fördel skall beredas för

dem, som hafva för afsigt att uppföra byggnader. Såsom exempel af motsatsen må anföras, att de, som bygga på landet, ej äro tvungne att begagna städernes handtverkare, men, i brist af arbetare härtill å landet, tillita handtverkare, som i städer finnas. Detta visar att det icke är friheten att utöfva yrket, som gifver anledning till missnöjet, utan att detta härledes af brist på skicklige handtverkare. Jag känner ingen författning, som hindrar personer att å landet nedsätta sig för utöfvandet af detta handverk. Tvärtom är allmogen berättigad att antaga sockne-murmästare och socken-byggmästare. Jag afstyrker alltså bifall af förslaget.

Herr *Santesson*: Jag tror det vara en riktig och ändamålsenlig medelväg, som Herr *Leffler* föreslagit uti sin reservation. Här äro städer, som behöfva byggmästare och murmästare. Dessa städer bör lemnas rättigheten öppen, att i desse delar skaffa sig skicklige personer. Således böra städerna i berörde afseende få hos Kongl. Maj:t anmäla deras önsknin-
gar. Grunden dertill, att vi äga dåliga byggmästare, anser jag ligga deruti, att man så litet bibringar barn konsten att rita. Om undervisning deruti meddelades vid våra skolor, till utbildande af den naturliga håg härtill, som hos många finnes, förmodar jag flere skicklige byggmästare, än nu, skola uppstå. Jag yrkar hvarken bifall eller afslag, utan blott återremiss af betänkandet.

Herrar *Malmberg* och *Cederborg* förenade sig häruti.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen utlät sig, att, enär discussionen hvälft sig blott om afslag eller återremiss, proponeerade Herr Talmannen nu först återremiss; hvarpå svarades *Ja* och *Nej*.

Herr *Helsingius*: Med tillagdt uttryck af Ståndets enhälliga ogillande af betänkandets tredje punkt, bifaller jag denna proposition.

Herr *Arnberg*: Detta tillägg medgifver jag icke, emedan jag icke är nöjd med det närvarande förhållandet, utan önskar blott ordning.

Herr *Santesson*: Tillägget synes icke nu lämpligt, emedan återremissen måste först besvaras. Proposition till afslag bestrider jag; och jag anser Herr *Lefflers* förslag vara rätta medelvägen.

Herr *Winberg*: Om frågorna nu delas, föreslår jag det beslut, att Ståndet, som låter bero vid de tvänne första punkterna, förklarar sig ogilla den tredje.

Herr *Helsingius*: Om Ståndet motsätter sig den ifrågakomne punktens ogillande, blifver följden, att det icke äger rum. Om deremot Ståndets ledamöter förena sig deruti att ogilla samma punkt, då inträffar hvad jag sagt; och om icke flere gå in derpå, blir det naturligt, att betänkandet endast återremitteras, med de dervid gjorde anmärkningar.

Herr *Malmberg*: Jag vill blott fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att då proposition till återremiss skedde, den blef med ett öfvervägande *Ja* besvarad.

Herr *Leffler*: Jag hemställer, om icke återremiss må ske af betänkandet, med gillande af de tvänne första punkterna, och med instämmande, hvad den tredje beträffar, uti min reservation. På detta sätt undviker man att tala om denna punkts ogillande.

Herr *Hessle*: Jag vill blott erinra, att, enligt 56 §. Regerings-Formen, Ståndet ej må delvis bifalla eller afslå ett första gången ifrån Utskott inkommit utlåtande. Enskilde talare hafva här velat tillägga uttryck af gillande eller afslag af särskilda punkter. Jag tror att betänkandet bör återremitteras, då ingen talat för antagandet; och jag hemställer, om icke lagenligast är, att följa föreskriften uti Grundlagen om bifall eller återremiss. Propositionen om återremiss ansåg jag vara med *Ja* besvarad, och jag hemställer, om icke ärendet redan är sålunda afgjort.

Herr *Helsingius*: Likasom jag trott, att, om alla Ståndets närvarande ledamöter förenat sig uti ogillande af betänkandets tredje punkt, sådant kunnat intagas uti propositionen, tror jag äfven att, under förutsättning af enahanda instämmande, Herr *Lefflers* reservation kunde antagas såsom Ståndets tanka. För min del kan jag likväl icke uti denna reservation instämma; ty jag tror, att, likasom de öfrige Riks-Stånden ej hafva rätt att blanda sig i de säkerhetsmått, som städernes innevånare af Borgare-Ståndet finna för godt att taga om deras byggnader, är det äfven en skyldighet af desse sednare,

att, för de medlemmar af öfrige Stånd, som bo i städerna, tillse, att ej deras hus ramla eller skadas derigenom, att med oförstånd verkställda byggnader må vara i desse städer. Jag ogillar ej betänkandet därför, att jag anser skråförfattningen, i hvad den rörer desse trenne skrån böra blifva oförändrad, utan emedan jag hyllar den princip, att hvar och en, som deråt ägnar sig, bör ådagalägga skicklighet. Det är tydligt, att det fordras bevis öfver kunskapen att rita, men en sådan person skall äfven kunna bygga, verkställa, hvad å ritningen är bestämdt, hugga sten, lägga ihop knutar o. s. v. Skickligheten hos oss att rita har ej försvunnit, men man saknar kännedom i det practiska, i förståndet att undervisa, och se eller klandra, om ritningen riktigt följes. Denna omständighet förtjenar att afhjelpas. Att uraktlåtenhet existerar, medgifves. Många tro, att orsaken ligger deruti, att skråförfattningar ej äro här tillämplige. Deremot anser jag orsaken beståderi, att skråförfattningarne eludrats till hög grad. Man har gifvit okunnige personer befattning med byggnader. Conductenrer kunna alltid väl rita, men ej alltid verkställa ritningen. Man har sett hvad folk de härvid begagnat. Sedan rättigheten blifvit borttagen ifrån Byggmästare-embetets ledamöter, har man måst se igenom fingern med dem sjelfve, i afseende på deras mindre noggrannhet i val af arbetare. Nu är ej annan hjälp, än att fordra skicklighet uti ritning och äfven i byggande.

Allmänna säkerheten beror derpå. Slutligen anhåller jag, att, då tankarne äro delade, så att något enhälligt uttryck af Ståndets åsigt, på sätt jag föreslagit, ej kan äga rum, proposition om återremiss måtte ånyo framställas.

Herr *Leffler*: I anledning af Herr *Helsingii* sista yttrande, får jag upplysa, att jag, före discussionen inom Utskottet, ej fann annan utväg, än den min reservation innehåller, äga rum till bevarande af dessa handtverks-embettens rätt. Om denna mening antages, skall följderna kunna blifva densamma, som i fråga om rättigheten att brygga, baka och slagta. Man vet, att flere städer antagit frihet i dessa afseenden. Jag förenar mig ytterligare uti anhållan om återremiss.

Uppå Herr Talmannens derefter förnyade proposition, återremitterades betänkandet, N:o 61.

§. 9.

Upplästes och godkändes ett af Expeditions-Utskottet uppsatt förslag till underdånig skrifvelse, N:o 41, i fråga om rättighet för hemmansägare på Gottland, att få erlägga penninglösen för deras räntetjära.

§. 10.

Föredrogos å nyo följande Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtanden och betänkanden:

N:o 62, i anledning af väckt fråga om befrielse för allmogen på Gottland, ifrån skyldigheten att bygga och underhålla boställen åt tullbetjeningen vid landthamuarne derstädes,

Bifölles.

N:o 63, i anledning af väckt fråga om ett förändradt användande af den $\frac{1}{8}$:dels procent, som af sterbhus inom Wermlands län erlägges. Bifölls.

N:o 64, i anledning af väckt motion, att något ansvar, utöfver hvad lag bestämmer, icke måtte, medelst särskildta viten, kunna åläggas vägbyggnads-skyldige för försummad inställelse vid vägsyn.

Bifölls.

N:o 66, i anledning af väckta motioner, angående åtskilliga ändringar uti föreskrifterne om allmänna väghållnings-skyldigheten.

Bifölls.

och N:o 67, i anledning af väckta motioner, angående ryttares, soldaters och båtsmäns dagsverkskyldighet till församlingarnes pastorer. Bifölls.

§. 11.

Föredrogs ånyo, men lades ytterligare på bordet Lag-Utskottets betänkanden N:is 62—69 (se rubrikerne uti protocollet den 30:de sistlidne Maji, §. 6.)

§. 12.

Föredrogs ånyo följande Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 90, i anledning af väckt fråga om förändrade organisationer till inskränkning uti kostnader för Rikets försvarsverk.

Herr *Hessle*: Jag gillar utlåtandet, men anser Ståndet böra reservera sig öppen rätt att yttra sig öfver förslaget om indragning af Werm-

lands Fält-jägare regimente, hvilken fråga, som utgjort en punkt uti Stats-Utskottets utlåtande, N:o 81, blifvit till nämnde Utskott återremitterad.

Häruti instämde Herrar *Halling* och *Arnberg*.

Herr *Holm*: Då jag, efter det tredje huvudtiteln blifvit granskad, förbehöll mig öppen yttrande rätt, angående militairsväsendet, fortsätter jag nu denna reservation.

Utlåtandet bifölles.

N:o 91, angående försäljningen af Kronan tillhörige krigsskepp och redogörelse för derföre influtne medel.

Herr *Holm*: "Jag har, efter flere gånger förnyad genomläsning af detta Stats-Utskottets betänkande icke kunnat finna annat, än att Stats-verket, i och för den i mera än ett hänseende olyckliga skepps-commercen, af köpeskillingen ännu äger att fordra 9,000 R:dr banco och 1,000 Pund sterling och i fall något beslut om dess medels indrifning skulle vara af Rikets Ständer fattadt, hvilket jag icke kunnat med visshet urskilja af sistförflutne Riksdags besynnerliga förhandlingar i detta ämne, kan jag för min del och då jag icke anser det vara mig tillständigt, att låta en Statens eller det allmännas fordringsanspråk falla, icke undgå att förklara, det jag anser Rikets Ständer nu böra besluta, att omförmälde medel skola indrivas, och att Riket Ständer uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det nödige

åtgärder för detta ändamål måtte vidtagas. Jag anhåller således om återremiss af betänkandet."

Herr *Santesson*: Ett sådant tillstyrkande, som Herr *Holm* ansett böra ske, hafva Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag redan uttryckt; hvilket inhämtas af förevarande utlåtande, pag. 4. Då beslut redan fattats, har annan utredning icke kunnat ske eller annan åtgärd kunnat lemnas, än att berätta att beslutet icke blifvit expedieradt, och att Kongl. Maj:t ansett frågan förfalla. All ledning saknas för upplysning om orsaken till skillnaderne emellan contract-summorna 180,000 R:dr Hamburger banco och 20,000 Pund sterling, å ena, och de godkända anbudssummorna uti de Kongl. Skrifvelserne den 22 Mars och den 19 April 1825, 171,000 R:dr Hamburger banco och 19,000 Pund sterling å andra sidan. Troiligen utgör differencen 5 procents provision. Nu är ej eller motion gjord eller proposition afgifven i frågan, derföre har Stats-Utskottet trott sig endast böra upplysa, att Ständernes beslut icke blifvit satt i verkställighet, och att Stats-Utskottet är förhindradt, att föreslå vidare åtgärd.

Herr *Ekerman*: Jag har ej deltagit i Utskottets betänkande, men numera flere gånger läst igenom detsamma, dock står jag på samma punkt, som Herr *Holm*. Jag vet väl, att, genom misstag, origtiga namn blifvit uppgifna på de ifrågavarande fartygen; men, såsom Stats-Utskottet utredt har detta blifvit upplyst af 4, efter Riksdagens slut, i staden qvarvarande le-

damöter af Expeditions-Utskottet; hvilket haft den följd, att Kongl. Maj:t låtit anställa efterforskningar. Sedermera har Kongl. Maj:t, enligt hvad af Dess under den 11 Januarii detta år till Justitiæ-Cancelleren aflätne Nådiga Skrifvelse inhämtas, af förekomne anledningar, och, efter inhämtade närmare upplysningar i ämnet, i Näder beslutat, att den genom Kgl. Skrifvelsen af den 11 December 1830 emot vederbörande till utförande vid behörig Domstol anbefallda talan om ersättning uti förberörde fråga må inställas och förfalla. Mig förefaller det, som skulle anhållan af Rikets Ständer kunna göras hos Kongl. Maj:t om ny undersökning i ämnet, med iagttagande af rigtiga namn. För mig är saken icke utredd. Af förekomne anledningar önskar jag närmare utveckling af förhållandet.

Herr *Holm*: 1832 års revisorer hafva anmärkt, att Stats-verket har en fordran för meranämnde köpeskillingar. De hafva sökt att härom undfå upplysning och anmält saken till Rikets Ständer, hvilka jag finner både böra och kunna vidtaga de åtgärder, som de tro vara lämplige, för att vinna visshet om Stats-verket har någon så beskaffad fordran eller ej. Jag styrkes i denna öfvertygelse så mycket mera, som Kongl. Maj:t sjelf synts hafva varit i villrådighet, enär Kongl. Maj:t år 1831 anbefallt Justitiæ-Cancelleren att vidtaga embetsåtgärd, just i afseende på denna ersättningsfråga. Emedlertid är det ännu icke utredt, om godt-

görelsen till Stats-verket skett för de anmärkta skillnadssummorna i qvittningsväg, eller om de verkligen frångått Stats-verket.

Herr *Halling*: Om jag ägde något hopp, att få veta hvad jag önskade att veta, skulle jag instämma med Herr *Holm*; men befarande, att ej detta hopp uppfylles, anser jag mig fullgöra min pligt, då jag inskränker mig dertill, att förklara, att det förekommer mig ingenting mörkt i denna sak, sedan Stats-Utskottet utredt så mycket, som det stått i Utskottets och i någon representants magt, att utreda. Jag anser det således vara gifvet, att Staten förlorat 9,000 R:dr Hamburger banco och 1,000 Pund Sterling på försäljningen af linieskeppet *Tapperheten* och fregatten af *Chapman*. Detta upplystes och erkändes sista Riksdag; äfvensom det numera är upplyst, att ett misstag eller ordlek emellankommit, förlamande den kraft, Rikets Ständer ägde att utföra deras talan: att Kongl. Maj:t funnit saken af den beskaffenhet, att, oaktadt Kongl. Maj:t icke kunde upptaga Rikets Ständers beslut, Justitiæ-Cancellern likväl i följd deraf, erhållit uppdrag, att vidtaga åtgärd att af numera framlidne Hans Excellence Grefve *Cederström* utsöka ersättning för Statens förlust; men att Kongl. Maj:t, genom Nådigt rescript af den 11 sistlidne Januarii, förordnat, att all fråga härom finge förefalla. Då ej någon representant, ej eller Stats-Utskottet är i tillfälle att pröfva de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att förordna om förhål-

landet, så ser jag för min del ej annan utväg, än att hoppas, att, då Rikets Ständer i Constitutions-Utskottet hafva en auctoritet, med rättighet, skyldighet, helig förbindelse, att, såsom den enda, hvilken, ibland representationen, har tillträde till Stats-Råds-Protocollen, granska dem, Constitutions-Utskottet ock dervid inhämtar, hvilka de skäl varit, som föranledt återkallandet af försöket att återfå de för Staten förlorade summorna, samt, om icke skälen funnits så talande, att de kunna godkännas af hvarje medborgare, då vidtaga den åtgärd, som blott Constitutions-Utskottet är i tillfälle att ifrågasätta. Finner åter Utskottet af Stats-Råds-protocollen ej anledning att i detta angelägna ärendet vidtaga någon åtgärd, tror jag hvarje representant böra låta sig nöja, att det må bero vid hvad Stats-Utskottet sig yttrat.

Herr *Norman* med flere förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *Hessle*: Det är klart, att denna fråga om ersättning till Staten delar sig i tvänne punkter, den ena, angående erhållande af bestämd ersättning för skillnaden emellan summorna uti kronans försäljnings-contract, å ena, och köparens contract, å den andra sidan, om linieskeppet Tapperheten samt fregatten af Chapman, utgörande för den ena 19,000 R:dr Hamburger banco, och den andra 1,000 Pund sterling, och den andra om Statens ersättning, i följd af olikhet uti ordalydelsen i kronans och köparens contracter om de andre 3 fartygen. Genom Justitiæ-Can-

cellerens yttrande och hvad compromissarier utredt, synes det vara satt utom tvifvel, att för-lust ej tillskyndats Staten, i följd af den nu sistnämnda olikhet i contracten; och jag tror således, att denna frågas nedläggande är behö-rigt. Hvad åter beträffar den andra frågan, eller den om ersättning för den högre summa köparen erlagt emot hvad Staten erhållit, der-om har Kongl. Maj:t meddelat ordres till Ju-stitiæ-Cancelleren. Någon misskrifning eller miss-tydning af Stats-Utskottets betänkande förliden Riksdag, synes ej hafva föranledt någon bestämd åtgärd, då Justitiæ-Cancelleren fått ordres, att anställa talan i saken. Det citerade Kongl. Brevet af innevarande år är utfärdadt under Riksdagen; och på grund deraf har Justitiæ-Cancelleren ej ägt att någon vidare talan full-följa. Jag skulle derföre tro, att, om Stats-Råds-protocollen under denna Riksdag gran-skas, detta Constitutions-Utskott likväl ej har, utan särskild motion, med denna angelägenhet sig att befatta, enär återkallelsen tillkommit un-der Riksdagen, och att alltså en blifvande Riks-dags Constitutions-Uskott är det bedömande i detta fall; men då Ständerne förlidne Riks-dag bestämdt stadgade, att ersättningstalan bor-de äga rum, och de äga en Justitiæ-Ombuds-man, synes det mig, att Stats-Utskottet nu kun-nat, i afseende på frågans fortsättning, afgifva ett förslag. För mig förekommer det, att en sådan ersättningstalan skulle hafva tvifvelagtig utgång, då Regeringen sålt det ena fartyget för

19,000 Pund sterling, och det andra för 171,000 R:dr Hamburger banco, samt dessa pris blifvit af Regeringen godkände. Om Hans Excellence Grefve *Cederström* betingat högre belopp, kan man likväl ej säga, att någon egentlig förlust drabbat Staten derigenom, utan att endast en uteblifven vinst ägt rum. Detta kunde visserligen ej sägas hafva varit rätt handladt af Grefve *Cederström*, men att en dylik uteblifven vinst i laglig väg erhålles, derpå tviflar jag. Jag finner emedlerlid frågan, i afseende på hvad Rikets Ständer beslutat, vara af den beskaffenhet, att återremiss torde böra ske, på det att icke saken må helt och hållet förfalla.

Herr *Sahlin*: Jag förenar mig med Herrar *Holm* och *Ekerman*, samt anser Statens fordran böra på något sätt utredas.

Herr *Hemberg*: Såsom ledamot af Stats-Utskottet, har jag haft tillfälle att se den Kongl. Skrifvelse, hvarigenom Justitiæ-Cancellaren blifvit anbefalld, att nedlägga saken. Då Grefve *Cederström* jemväl nu mera är död, samt efter honom årsproclama ägt rum, utan att någon fordran, å Statens vägnar, är bevakad, är klart, att Staten icke har något mera att af denna fråga vänta. Jag tillstyrker således bifall af betänkandet.

Herr *Helsingius*: Frågan för närvarande är helt enkelt den om Stats-Utskottet utredt saken så fullständigt, att Rikets Ständer må kunna dömma, om någon vidare åtgärd bör vidtagas eller icke. Herr *Holm* har utredt, at

Stats-Utskottet ej verkställt sådan utredning, och Herr *Hemberg* har vidare utvecklat skälen. Jag anhåller därför om återremiss.

Herr *Holm*: Man har anmärkt, att skillnaden emellan summorna skulle hafva uppkommit genom betingad provision, hvilken dock utgjort ungefärligen 40,000 R:dr. Jag hemställer, om Rikets Ständer böra låta en sådan fråga falla obemärkt och lemnas i dess outredda skick, då Staten på hela skeppshandeln förlorat 211,515 R:dr banco. Det vore nog likgiltigt, att, jemte sådan förlust, medgifva betalning af anmäld provision. Jag förnyar min anhållan om återmiss.

Herr *Halling*: Det åberopade Kongl. Brefvet är dateradt den 11 Januarii 1834, och utfärdades således, förr än denna Riksdag tog sin början. I öfrigt anser jag icke den omständighet, som Herr *Hemberg* anför, förändra mitt yttrande. Tvärtom skulle nämnde upplysning, meddelad till Constitutions-Utskottet, hafva betydlig inflytelse på den granskningsåtgärd, hvilken jag anser ligga inom det nuvarande Constitutions-Utskottets område.

Herr *Santesson*: Herr *Halling* har redan till svar på Herr *Hessles* yttrande, erinrat, att det sista Kongl. Brefvet är dateradt den 11 Januarii 1834, och således, att denna fråga ligger inom der närvarande Constitutions-Utskottets område. Hvad återremissen angår, förekommer det mig, att Stats-Utskottet ej kan utreda något mera, än som skett. Stats-Utskottet har

med denna fråga varit flera dagar sysselsatt. Något annat återstår icke, än den juridiska behandlingen, hvilken icke tillhör Stats-Utskottet. Då skillnadssumman är påtagligen 5 procent, men handlingarne icke lemna någon närmare upplysning, är det en supposition, att den utgjort provisionen. Då Kongl. Maj:t antagit Hans Excellence Grefve *Cederström* till ombud vid affairen, förefaller det mig, att summan utgjort en provision, som utländningen, icke Staten fått betala. Jag vill icke dömma om detta var rätt handladt eller icke; men Kongl. Maj:t synes hafva förklarat sig nöjd med det en gång uppgifne priset och mäklaren med det utländska huset har betingat sig provisionen, som, enligt hvad Herr *Holm* rättligen uppgifvit, utgör 40,000 R:dr banco. Stats-Utskottet har likväl ej kunnat göra annat, än, med anledning af Revisions-berättelsen, infordra alla handlingar i saken, deraf inhämta upplysningar och dem till Rikets Ständer anmäla. Något ytterligare har Stats-Utskottet icke vid denna sak att göra. Jag känner icke, om, på sätt Herr *Hemberg* yttrat, årsproclamadag efter Grefve *Cederström* framflutit; men om den äfven icke varit, så och då Riket Ständer icke ingått till Kongl. Maj:t med beslutad skrifvelse, men Kongl. Maj:t, utan behof af den skrifvelse, som ingått, anbefallt laglig handläggning, har det ock berott af Kongl. Maj:t att återkalla den, hvaremot skälen blott af Constitutions-Utskottet kunna prövas.

Herr *Winberg*: Jag instämmer med Herr *Halling*. Det är äfven min enskilda öfvertygelse, att differencen utgjort provision, som ej behöft att i contractet intagas. Jag är öfvertygad, att då Kongl. Maj:t anbefallt sakens nedläggning, är ingen ersättning vidare att vinna. Dervid bör Ståndet låta bero och i öfrigt öfverlemna till kommande Constitutions-Utskott att bedömma, om ytterligare upplysning kan erhållas.

Herr *Rubin*: Jag anser Stats-Utskottets förevarande utlåtande så omständligt, att jag anholder om bifall derå. Om det förhåller sig så, som Herr *Hemberg* uppgifvit, är ingenting att få ifrån den juridiska sidan. Jag biträder Herr *Hallings* åsigt, och önskar att det må till kommande Constitutions-Utskott öfverlemnas att pröfva, om Stats-Råds-protocollen föranleda anmärkning i denna del emot Konungens rådgifvare.

Herr *Arnberg*: Jag vågar ej hoppas för Staten den ifrågasatte ersättningen; men det är origtigt att lemna saken å sido. Jag begär återremiss, på det att ärendet må vinna mera dager, än nu, och att man må veta, hvarföre Stats-Utskottet ej kunnat utreda saken.

Herr *Strehlenert* förklarade, att, om frågan kan komma under närvarande Constitutions-Utskotts pröfning, Utskottet visserligen icke undandrager sig, att i en sådan ingå.

Herr *Wærn*: "Hela denna sak, så i det hela, som i dess delar, har varit på ett sådant sätt behandlad af Styrelsen och vidare på så

många sidor betraktad af Ständerna samt omsider af hvar och en så klart genomskådad och insedd, att man nu mera gärna kan instämma i det resultat, som synes hafva utgjort Stats-Utskottets syftemål; det nämligen, att Styrelsen må erhålla Ständernas undseende, under rättvis förmodan, att den icke mera vill synda på samma sätt, samt att saken dermed en gång må varda slut. Jag voterar således för bifall till betänkandet."

Discussionen ansågs slutad och utlåtandet, N:o 91, framställdes af Herr Talmannen 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 91, röster *Ja*;

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att återremitteras."

Omröstningen, anställd i enlighet med Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 16 *Ja*, emot 11 *Nej*, i följd hvaraf utlåtandet var gilladt.

N:o 92, angående indragning af de för salpeters emottagande anställde tjenstmän.

Bifölls.

N:o 93, i anledning af väckt motion om nedsättning i priset å det krut, som för berg-

sprängnings-arbeten utlemnas ifrån kronans för-
råder, m. m.

Bifölls.

N:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts Nå-
diga Remiss uppå Sala Bergslags underdåniga
ansökning om förändring af beräkningssättet
för afgifterne å Bergslagets till förmyntning in-
lemnade silfver.

Bifölls.

N:o 95, angående Kållands härads-invåna-
res rättighet till utsyning på Kronoparken Rå-
da Ås.

Bifölls.

N:o 96, i fråga om begärdt anslag af all-
männa medel till en brobyggnad i Carlsskoga
härad.

Bifölls.

N:o 97, i fråga om begärdt anslag för an-
läggning af en ny väg inom Calmar län.

Bifölls.

N:o 98, i anledning af motion om belö-
ning åt Kammar-Rättsrådet *Eckholm*, för utar-
betandet af ett förslag till Fältförvaltnings-re-
glemente.

Bifölls.

N:o 99, i anledning af väckt motion om
lön-ersättning åt Amiralitets - Kammar-Rådet
Strandberg.

Bifölls.

N:o 100, i anledning af väckt motion om
inrättande af ett curhus i Sundsvall för Medelpad.

Bifölls,

N:o 101, i anledning af motion om anslag för uppränsning af norra inloppet till Gefle.

Bifölls.

N:o 102, i anledning af väckt motion, att det åt nybyggare förunnade understöd, under benämning af uppfostringshjelp, må i missväxtår fördubblas och utsträckas.

Bifölls.

N:o 103, i anledning af väckta motioner om ersättning för bestridde Quarantains-kostnader.

Bifölls.

N:o 104, i anledning af väckt fråga om anslag af 2,000 tunnor säd åt de nödlidande i norra länen.

Bifölls.

N:o 105, i anledning af motion om anslag för anläggning af en ny väg i Jemtland.

Bifölls.

N:o 106, i anledning af väckt motion i dylikt ämne.

Bifölls.

N:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående utmyntnings-grunderne för tillverkning af koppar-skiljemyntet.

Herr *Helsingius*: Stats-Utskottet har genom detta utlåtande hos Rikets Ständer tillstyrkt bifall å Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition uti ämnet, eller att de å kopparmyntningen möjligen uppkommande besparingar må till myntverkets disposition öfverlemnas. Ehuru jag ej har att påminna emot sådant öfverlemnande af nämnde besparingar till myntverkets dispo-

sition, och således icke emot det resultat, hvori Utskottet stannat, hemställer jag likväl, om Ståndet kan bifalla detsamma, utan förbehåll, enär Banco-Utskottet jemväl har till behandling Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om kopparmyntsfoten; och fastän Banco-Utskottet bestämdt förklarat, att det, med upptagande af den Kongl. Propositionen till pröfning i öfrigt, ej ansett den del deraf, som rör den vid kopparens utmyntning möjligen uppkommande besparing, kunna blifva föremål för dess handläggning, har Stats-Utskottet, sådant oakadt, nu tillstyrkt bifall af den Kongl. Propositionen, utan tydligt utmärkande af den särskilda delen deraf. Här tillägges visserligen ordet: *eller*; men detta ord är tvätydigt, och det kan måhända synas, som Ståndet, genom obegränsadt bifall af Stats-Utskottets förevarande utlåtande, skall blifva förhindradt att ingå i pröfning af Banco-Utskottets förslag om kopparmyntsfoten, hvilket ej är lika med den Kongl. Propositionen. Jag tror derföre, att Ståndet, vid bifallet af detta utlåtande, bör uttrycka, det Ståndet anser sig vara oförhindradt att fritt besluta öfver Banco-Utskottets i ämnet inkommande utlåtande. Om ej sådant beslut kan genast tillvägabringas, föranlåtes jag begära återremiss.

Herrar *Holm*, *Leffler* och *Frodell* förenade sig med Herr *Helsingius*.

Herr *Santesson*: Jag erkänner, att jag icke attenderat till slutsatsen i utlåtandet. Jag

anser det böra här uttryckas, att, då ifrågavarande besparingar öfverlemnas till myntverkets disposition, de ej må användas till annat, än till förbättrande af detta verk, äfvensom det förbehåll bör dervid fästas, att förvaltningen af denna tillgång skall vara undeskastad Rikets Ständers Revisorers granskning.

Herr *Ekerman*: Det har fallit utur mitt minne, om jag varit tillstädes, då denna fråga förevar å afdelningen. Jag inskränker mig nu derhän, att, med fästadt afseende på hvad Hr *Santesson* här yttradt, önska återremiss, särdeles som jag tror det icke vara med Riksdags-Ordningen enligt, att, på sätt Herr *Helsingius* föreslagit, bifalla utlåtandet med förbehåll.

Discussionen ansågs slutad och utlåtandet, N:o 107, återremitterades.

N:o 108, i anledning af väckt motion, om ett årligt anslag till upprättande af socken-charter.

Bifölls.

N:o 109, öfver motion om anslag af Stats-medlen, att användas till pris vid allmänna täflings-öfningar,

Bifölls.

N:o 110, i anledning af väckt fråga om utfärdandet af en författning, att hus och tomter i stad, som blifvit inköpte för Statens, landets eller ortens allmänna behof, böra utgöra enahanda utskylder till staden, som för enskildes egendom äro stadgade.

Begärdes och lades å nyo på bordet.

N:o 111, i anledning af väckt motion om upplåtande af rättigheten till strandvrak åt de härad, som angränsa hafskusten.

Bifölls.

N:o 112, i fråga om fri dispositionsrätt till ekskog för åboer på Kronohemman och innehavare af boställen.

Bifölls.

N:o 113, i anledning af förslag om förändring i tiden för mantalsskrifning och uppbördsstämmor samt förminskning i de sistnämndes antal.

Bifölls.

N:o 114, i fråga om indragning till Kongl. Maj:t och Kronan af ett till Forsstyrmansboställe anslaget hemman i Degerfors Socken af Westerbottens län.

Bifölls.

§. 13.

Herr *Tottie* begärde och erhöll ledighet ifrån Riksdagsgörömlen 3:ne veckor, beräknade ifrån den 7 dennes.

§. 14.

Efter Herrar *Hallings* och *Lefflers* hemställan, beslöts, att ledamöter skola väljas, en uti Bevillnings-Utskottet efter Herr *Tottie*, och en uti Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, efter Herr *Örtenholm*; hvarom Herrar Electorer anmodades draga försorg.

§. 15.

Protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denne dag fattade beslut justerades.

Herr Talmannen samt Ståndets Herrar ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter till fortsättning af

Plenum kl. 6 e. m.

§. 16.

Justerades protocollet för den 26, 27 och 28 sistl. Maji, öfver återremitterade delar af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 81.

§. 17.

Föredrogos å nyo följande Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 115, angående förändring i sättet för beräkning af den så kallade gewinsten å kronans behållne räntor.

Bifölls.

N:o 116, i frågor om utjordars beskattning.

Bifölls.

N:o 117, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående afskrifning af Upsala academies skuld till Riksgälds-contoiret för ett erhållet lån till fullbordande af det nya Bibliothekshuset i Upsala.

Lades å nyo på bordet.

N:o 119, i anledning af väckt fråga om inrättande på Statens bekostnad af en arbets- och corrections-anstalt inom Götheborgs och Bohus län.

Bifölls.

N:o 120, i anledning af motion, rörande de utskylder, som för Landshöfdinge-residenset i Nyköping böra till stadens cassa betalas.

Begärdes och lades å nyo på bordet.

N:o 121, i anledning af väckt motion om arfvoden till städernes Rådhus-rätter för deras befatning med tullmål.

Herr *Hessle*: Detta betänkande måste jag helt och hållet ogilla, då jag ej kan finna annat än att Utskottets afslag å motionen är grundadt på en falsk princip. Utskottet har nämligen yttrat, att det icke åligger Staten gifva ersättning, om en eller annan embets-myndighet får emottaga utvidgade åligganden och att, deräst sådan princip komme att följas, andra embetsverk, än Rådhus-rätter, såsom Hof-rätter, jemväl borde till slik ersättning vara berättigade; äfvensom Utskottet misstagit sig, då Utskottet synes hafva ansett Rådhus-rätter bestå af personer, som icke väljas och aflönas af den commune, hvilken de tillhöra. I den mån Rådhus-rättens ledamöter få ökade göromål, återfaller sådant på innevånarne i den stad, der functionairerne äro. Är magistratspersonernes selsättning mindre betydlig, och deras arfvoden, i följd deraf, ej ansehlige, emedan de hafva deras hufvudsakliga inkomst af enskilda affairer, är det ostridigt, att, deräst göromålen ökas, så att de ej hafva tid att ägna sig åt binnäringar, detta förändrade förhållande skall, såsom jag redan antydtt, återfalla på stadens innevånare. Jag bör icke eller lemna obemäldt, att de fleste tullmål föranledas af beslag, verkställde ej i städerna, utan å kringliggande landsbygd; hvarföre, om rättsprincip härvid följes, desse mål borde förekomma vid lands-domsto-

larne. För att få ett hastigare slut på dessa brott- och police-mål, har man, med upphäfvande af Sjötulls-rätterne, öfverflyttat deras åligganden till städernes magistrater och Rådhus-rätter; och häraf måste följa, att den aflöning, som tillförene utgått till Sjötulls-rätterne, jemväl skulle öfverflyttas på Rådhus-rätterne, så framt man ej vill anse städernes borgare och öfrige innevånare böra, med högre aflöning åt sistnämnde rätter plikta för de brott och fel, som begås utom städernes jurisdictioner. På grund häraf anhåller jag om återremiss och önskar, det stadgas må, att ersättning af tullmedlen gifves åt Rådhus-rätterne för de ökade arbeten desse rätter genom behandling af tullmålen fått vidkännas, eller att, om ej denna önskan kan vinnas, åtminstone magistraterna må, såsom godtgörelse, få verkställa auktioner å förbrutet dömdt gods och dervid sig tillgodobekräkna viss af Kongl. Maj:ts bestämd provision, hvarigenom ingen förlust tillskyndas Stats-verket, men deremot en ersättning för ökad aflöningskostnad beredes kommunen.

Med Herr *Hessle* förenade sig Herr *Bruse*.

Herr *Halling*: Ehuru jag blifvit förvissad derom, att Utskottet icke lemnat större uppmärksamhet å detta ämne, än att Utskottet afstyrkt Rikets Ständers uppmärksamhet å motionen, och fastän jag förmodar, att de öfrige Riks-Stånden omfatta gärna tillfället att, genom bifall till utlåtandet, för ögonblicket komma ifrån en ökad utgift för Staten; anser jag lik-

väl, då detta tillfälle är det enda, som är mig öppet, att offentligen uttrycka min öfvertygelse, mig skyldig att ej fördölja, det ärendet är af större vikt, än Stats-Utskottet synes hafva insett. Jag har med förvåning funnit Utskottet hafva ibland skälen anført, att lönförhöjning skulle för Hof-rätterne ifrågasättas, på samma grund, som för Rådhus-rätterne. Med anledning af Hof-rätternes ökade göromål, föranledde af dit öfverflyttade mål, blefvo vid sista Riksdag, uppå derom, jag ihågkommer det icke af hvilken, väckt motion, Hof-rätternes aflöning och Svea Hof-rätts personal tillökade. Måhända togs härvid i betragtande den redan då de jure beslutade öfverflyttning af tullmål till sistnämnde Hof-rätt. Lika med Herr *Hessle*, anser jag en verklig orättvisa vara städerna tillfogad derigenom, att deras domstolar, hvilkas ledamöter af städerna sjelfve utväljas, fått sig uppdraget att behandla tullmål, som nästan alltid hafva deras upprinnelse från händelser timade utom städernes områden. Såsom ledamot af Rådhus-rätt, har jag deltagit i behandlingen af ett mål, rörande oqvädinsord mot en tullbetjent i Trelleborg, i hvilket mål undersökningen vid Malmö Rådhus-rätt fortfarit under flere dagar, både för- och eftermiddagen, utan att detsamma, i anseende till flere inkallade vittnens afhörande, dessförinnan kunnat afbrytas. Denna och flere dylika händelser ådagalägga, att städernes egna angelägenheter få ligga neder för tullärendenas behandling. Jag

lämnar derhän, om det är lagenligt eller principmässigt, att, då i allmänhet brottmål skola afdömas af Domstol i den ort, der brottet blifvit begånget, derifrån undantagas tullmål, hvilka visserligen äro att anse, såsom brottmål, häldst ansvaret ofta är lika strängt eller urbota bestraffning; men om samhällsförhållandena fordra sådana undantag, måste rättvisan påkalla, att ej enskilde kommuner derigenom blifva lidande, än mindre Kongl. Maj:t och Kronan derpå skörda vinst. Tullkammarföreståndarne hafva förut haft det åliggande att biträda, sjö-tulls-rätterne, såsom ordförande eller ledamöter. Deras göromål äro genom tullrättegångsmålen öfverflyttning till rådhus-rätterne betydligt förminskade. Deremot äro deras löner ökade, utan att deras öfrige inkomster, genom försäljning och provision af beslagsgods, undergått minskning. Foljaktligen kan jag ej annat än ogilla betänkandet och, med bifall till Herr *Bruses* motion, yrka återremiss, på det densamma må af Utskottet vidare begrundas.

Herrar *Lundin*, *Cederborg* och *Klingvall* förenade sig med Herrar *Hessle* och *Halling*.

Herr *Rydin*: Jag kan ej gilla utlåandet och anser oformligt, att på städerna hvälfva ökade göromål utan motsvarande ersättning: väl må de bibehålla de åligganden dem af ålder tillhört, men må de frikallas från nya. Uti en del städer förekomma visserligen så och obetydliga tullmål, i andra åter många och vig-

tiga. Då tullförfattningar ofta utkomma och ofta skifta färg, anser jag det ej vara riktigt att magistraternes ledamöter skola vara pligtige att inlära desse författningar, för att utan ersättning behandla tullmålen. Jag ser ock, att tull-stadgan bestämmer stränga controler, men att den ej säger, hvilka lönlösa göromål må drabba städerna. På dessa skäl kan jag icke gilla betänkandet, utan yrkar återremiss.

Herr *Holm*: Sedan Herr *Halling* meddelat den upplysning, att Svea Hof-rätt, i följd af tullmålen's öfverflyttande dit, fått ökad personal och aflöning, inskränker jag mig att med honom mig förena.

Herr *Winberg*: Ehuru ingen reservation åtföljt ifrågavarande utlåtande, har detta ämne likväl varit föremål för lifliga discussioner inom Utskottet, så väl å afdelningen, som in pleno. Instämmande med Herr *Hessle* uti förra delen af hans anförande, anser jag Rådhus-rätternes ledamöter böra beviljas arfvoden af tullmedlen, i mon af deras arbeten, men kan deremot alldeles icke instämma i senare delen af nämnde anförande, deri föreslås provision af försåldt confiscations-gods, emedan Rådhus-rätts ledamöter då skulle vara domare i saker, hvar af de hade nytta eller skada, hvilket jag finner oförenligt med en sann lagstiftnings-princip.

Herr *Helleday*: Hufvudsakligen instämmer jag med Herrar *Hessle* och *Halling*, men med den kännedom jag äger derom, att i åt-

skilliga städer förekommer ett större antal tullmål, än uti andra, tror jag det icke vara ändamålsenligt, att rådhus-rätternes ledamöter skulle af Statens medel undfå godtgörelse, enär fördelningen af dessa medel, städerna emellan, skulle blifva ganska svår att uppgöra. Häldre förenar jag mig med Herr *Bruse* deruti, att magistraterna eller rättare rådhus-rätterne borde erhålla 2 procents provision af beslagsgodsets försäljnings-summa, och jag kan ej, lika med Herr *Winberg*, inse det äfventyrliga deraf, då skäligtvis ej bör kunna supponeras, att rådhus-rätt, för dessa 2 procents provision, skulle i ett eller annat afseende förhålla sig pligtvidrigt.

Herr *Ekerman*: På Ståndets bord hvila 2:ne betänkanden i frågor, som röra städerna. Af det sätt, hvarupå Utskottet i dessa frågor sig utlåtit, har jag ej hopp, att något kan vinnas genom återremiss af nu förevarande betänkande, ehuru ej saknas anledningar, som borde föranleda dertill att magistraterna erhöillo någon ersättning. Jag vill icke eller bestrida återremiss, men tror Herr *Halling* hafva uttalat det skäl, hvarpå jag grundar den förmodan, att någon ändring derigenom icke står att vinna.

Herr *Halling*: Det är hufvudsakligen, för att bemöta Herr *Winbergs* yttrande, som jag å nyo begärt ordet. Han har ansett det vara oförenligt med en sann lagprincip, att rådhus-rätterne skulle uppbära provision af försåldt

confiscationsgods. Jag deremot kan icke finna annat, än att detta sätt är det lämpligaste; och jag delar motionairens förslag emedan i det samma den rätta proportionen är träffad. Genom hvilken annan utväg, som händst, finner jag, lika med Herr *Helleday*, orättvisa kunna äga rum. Likväl kan jag ej undgå i förbigående nämna, att tullverket lemnar ersättning åt vissa rådhus-rätter, såsom dem i Stockholm och Götheborg, af hvilka den förra uppbär 1,400 R:dr och den senare 1,100 R:dr årligen. Detta visar, antingen att principen är riktig eller att utbetalningen är origtig. För att återkomma till Herr *Winbergs* yttrande, att provision åt rådhus-rätterne vore olämplig, anser jag mig, till vederläggning häraf, endast behöfva att anföra, att i stad, der kämnars-rätt ej finnes, äger rådhus-rätt upptaga, ibland andra, alla mål, rörande oloflig bränvinsbränning, hvarigenom betydliga bränvinsredskap dömmas förbrutne, vid hvilken försäljning rådhus-rätten såsom magistrat har rättighet att beräkna provision; och jag har mig ej bekant, att sådan rättighet föranledt missbruk. Utomdess förekommer att sjötulls-rätt fördom bestått af samma personal, som ännu uppbär provision af beslagsgods. Jag kan följagtligen icke finna något hinder för den föreslagna öfverflyttningen, likasom jag icke anser Stats-Utskottet hafva haft anledning att så mycket fästa sig dervid, att Kongl. Maj:t genom en icke längesedan i Näder utgifven författning stadgat den ordning, som vid behand-

lingen af förbrutet dömdt gods borde följas. Ehuru författning i ämnet är af Kongl. Maj:t utfärdad, är jag öfvertygad, att jemnkningar deruti kunna, efter omständigheterna, af städerna begäras. Herr *Ekerman* har måhända ej riktigt fattat min mening. Jag har ej bestridt återremiss, men blott förutsatt att den ej skall medföra annan verkan, än att Stats-Utskottet underrättas derom att saken kan ifrån flere sidor, än den, hvarifrån Utskottet sett densamma, betraktas.

Herr *Klingvall*: Jag har förut förenat mig med Herrar *Hessle* och *Halling*, och vill endast tillägga, det jag tror, att den provision, som tillkommer af confiscationer, verkställda i Wisby ej utgör betydligt belopp, och att således öfverlåtande deraf till rådhus-rätten ej blefve synnerligt skadligt för Staten; hvilket man finner, om man i betraktande tager, att ön Gottland besökes af fartyg, som till det mästa ej äro destinerade dit, men efter att hafva anlöpt ön, för minsta förseelse angifvas. Härigenom har rådhus-rätten i Wisby må hända mera tull-göromål, än den i Stockholm, utan att någon betydligare summa genom provision kan inflyta. Jag anhåller om återremiss.

Herr *Hallgren*: Jag tror att med återremiss föga vinnes, ehuru saken förtjent en annan utgång. Det gifves städer, som tillförene haft packhus. Desse äro genom tull-styrelsens försorg sållde, och städerna hafva blifvit ålagde att emot hyra anskaffa tjenliga rum till varors

uppläggande. Det projekterade sättet angående viss procent såsom provision åt rådhus-rätterne anser jag riktigt, men beloppet af 2 procent förefaller mig vara nog ringa och mindre än hvad i städerna vanligen betalas, såsom försäljnings-provision. Rådhus-rätterna hafva ingen befattning med försäljningen af confisqueradt gods, utan sådant besörjes ensamt af tullkammaren. Om desse dermed komma att fortfara, har jag ej att invända mot den föreslagne 2 procents provisionen; men om magistraterna jemväl skola öfvertaga bestyret med försäljningen, och utan att vara till annan ersättning berättigade, anser jag berörde provision otillräcklig.

Herr *Winberg*: Ehuru jag af flere talare blifvit upplyst derom, att rådhus-rätterne af den ifrågasatta provisionen komme att hämta obetydlig nytta, finner jag likväl den af mig uttalade princip stå fast och vara obestriddig.

Herr *Arnberg*: Jag kan ej annat än gilla den af Stats-Utskottet fattade grundsats, att, om, till följd af några förändringar i administrativ väg, göromålen för en och annan embets-myndighet i någon mon tillökas, Staten likväl icke är pliktig derföre vidkännas ökade aflöningsutgifter; men jag tror att denna grundsats tål exception, då fråga är om städer, der tullrättegångsmål höra till ordningen för dagen. Om extra aflöning skulle tillerkännas vederbörande auctoriteter, borde denna aflöning vara så beskaffad, att den ej gör målen älskade, utan sna-

rare förminskar antalet af brotten. För närvarande och då tullmålen i allmänhet icke äro af vidsträcktare beskaffenhet, och ej eller nu kan förutses, huru vidlyftiga de i en framtid kunna blifva, lemna jag åt kommande Ständer att bestämma den begärda ersättningen och gillar Stats-Utskottets utlåtande, äfvensom hvad Herr *Winberg* under discussionen angående principen yttrat.

Herr *Forsberg*: Då rådhus-rätterne i Stockholm och Götheborg uppbära arfvoden af tullmedlen, anser jag det vara en orättvisa emot öfrige städer, om icke en dylik förmån dem tillerkännes. Jag vet att en secreterare uti rådhus-rätten i min ort varit tvungen att utskrifva och lemna vidlyftiga protocoll till tullverket, utan att ens få skrifmaterialier ersatte. Jag begär således återremiss, till beredande af lika rättvisa för alla städer.

Herr *Rubin*: Jag har med flit afhållit mig ifrån yttrande i detta ämne, som angår rådhus-rätternes löninkomster: men med anledning af hvad Herr *Arnberg* anfört, vill jag nu blott erinra, att det blifver ganska svårt för rådhus-rätts ordförande och ledamöter att göra sig till informatorer. Den radicala curen synes mig vara skärpning af straffbestämmelserne för lurendrejeri. Att visa det vederstyggliga i sjelfva yrket, är för mycket begärddt, då försöken äro lönande, likasom i flere brottmål.

Discussionen ansågs slutad och Stats-Utskottets utlåtande, N:o 121, återremitterades.

N:o 122, i anledning af väckt fråga om bidrag af Stats-medlen till förbättrande och inståndsättande af Warbergs hamn.

Bifölls.

N:o 123, i fråga om begärdt Stats-anslag för en hamnbyggnad vid Cimbritshamn.

Bifölls.

N:o 124, i anledning af väckt fråga om understöd af allmänna medel för hamnbyggnad och strömnrensning vid Ronneby köping.

Bifölls.

N:o 125, i anledning af motion om Stats-anslag för segelfarts öppnande genom sundet vid Björnängshals nära Marstrand.

Begärdes och lades ytterligare på bordet.

N:o 126, i anledning af väckt fråga om rättighet för nybyggessökande att, emot behörig borgen, lyfta hela odlings-understödet, så snart genom bevis styrkes, att odlingen blifvit verkställd.

Bifölls.

N:o 127, i anledning af väckt fråga om det tillägg i afvittrings-stadgan, att alla syner, som ske i och för nyhemmans upptagande, måtte af Staten bekostas.

Bifölls.

N:o 128, i anledning af väckt motion, att Kronan må bekosta handtlangning vid kronohemmans och nybyggens afvittring.

Bifölls.

N:o 129, i anledning af motion, om an-

slag för underhållet af en väganläggning till Norrige.

Bifölles.

N:o 130, i anledning af väckt fråga om præmier af allmänna medel för uppförande af gråstensbyggnader å landet.

Herr *Santesson*: Jag kan icke instämma uti Utskottets motiver för afslag af motionen, ty jag anser landtmannen icke vara tillräckligt uppmuntrad till uppförande af stenhus genom förmånen, att han får en varaktigare bostad, utan jag önskade att Staten vore i tillfälle att uppmuntra till desse och äfven till uppförande af lerhus. I skogsbyggder är det af vigt att vidtaga sådane åtgärder. Men för närvarande, enär knappheten i Statens tillgångar förljuder understödet, gillar jag på detta skäl betänkandet.

Utlåtandet N:o 130 bifölles.

N:o 131, i anledning af motion om Statsanslag till en stängsel omkring de vid Gamla Upsala kyrka varande fyra ättehögar.

Bifölles.

§. 18.

Föredrogs ånyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet, Bevillnings-Utskottets betänkanden, N:is 10, 11 och 12 (se rubr. i prot. den 30 sistlidne Maji §. 6.)

§. 19.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets betänkande, N:o 58, öfver motion om ändring af 30 §. i Concurs-lagen.

Herr *Langenberg*: "Då nu det nya lagförslaget allaredan till Lag-Utskottet blifvit remitteradt, och man troligen, om icke vid denna, åtminstone vid nästa Riksdag, har att förvänta en ny lag, så tror jag, att man dessförrinnan bör vidtaga så få förändringar i den gamla, som är möjligt. Detta vare sagdt i allmänhet. Hvad enskildt ifrågavarande betänkande beträffar, så tror jag, lika med motionairen och Herrar reservanter, att ändring af 30 §. i concurs-lagen är af behofvet högt påkallad, och anser lika med dem, att den egendom, som är i mät tagen, bör alltid oförryckt hållas för fordringsägarens räkning, ehvad den är afhämtad eller ej. Uppskattnings-instrumentet bör således vara tillräckligt för fordrings-ägarens säkerhet. Dessutom händer ju icke sällan, att fordrings-ägare, af ömhet för den betryckta skuldenären, tillåter honom behålla de utpantade varorne under förhoppning på gäldenärens gifna löften, att genom lån eller andra utvägar kunna igenlösa den förpantade egendomen, och i sådant fall tyckes det väl med rättvisa och billighet vara förenadt, att en fordrings-ägare ej bör förlora blott för det han behjertar skuldenärens iråkade belägenhet. Jag instämmer således till alla delar i den förändring, som Herrar *Cederborg* och *Bååth* föreslagit, och anhåller om återremiss af betänkandet."

Herr *Rubin*: De af Herrar *Bååth* och *Cederborg* afgifna reservationer äro enlige med min öfvertygelse, och derföre begär jag återremiss.

Herr *Santesson*: Äfven jag instämmer med reservanterne och förenar mig på sådan grund uti anhållan om återremiss.

Herr *Halling*: Jag återkommer här till en fråga, som för några dagar tillbaka hos Ståndet förevar. Utgången deraf gör, att jag bestrider bifall af detta betänkande. Nämnde fråga angick Konungens Befallnings-hafvandes vilkorliga resolutioner. Med bibehållande af dessa, är det omöjligt, att tvänne fordrings-ägare, efter lika gillde förbindelser, lagsöka gäldenären. De undfå bägge vilkorliga resolutioner. Gäldenären vill bibehålla sig i den enas gunst och erkänner genast skulden, hvarefter denne borgenär erhåller utmätning. Den andra borgenären undfår deremot, i följd af gäldenärens ogunst, i händelse af concours, ej bättre rätt, än gäldenärens öfrige fordringsägare. Jag yrkar alltså afslag å betänkandet, men, om det ej sker, förenar jag mig med reservanterne, samt anser deras tanke så mycket mera grundad, som det ej bör förbises, att en gäldenär, efter lag, får uppgifva till utmätning, hvad han behagar, och att han derföre, må hända, uppgifver den egendom, som minst kan sättas under försegling eller utmättings-männens vård. Detta förhållande anser jag vara ett kraftigt stöd för reservanternes åsigt.

Med Herr *Halling* förenade sig Herr *Hallgren*.

Herr *Hessle*: Jag torde blott få fästa uppmärksamheten på begreppet af utmätning. Den

måste alltid vara en åtgärd, som af den executiva magten äger rum, att ifrån gäldenären uttaga någon persedel. För att kunna anses utmätt, erfordras, att egendomen skall vara afskiljd ifrån gäldenärens öfriga tillhörigheter. Då 1818 års concurslag skrefs, fanns ingen lag, sådan, som den genom 1823 års författning bestämda, att Konungens befallningshafvandes utslag i erkände skuldfordringsmål fingo verkställas, utan afseende på besvärstid. År 1830 skedde ändringar uti 1818 års concurslag, endast i följd af motioner, men då bibehölls 30 §. lika med dess lydelse uti 1818 års concurslag. Man förbisåg likväl vid detta tillfälle, att författningen af år 1823 mellankommit. För att afhjelpa den sålunda uppkomna bristen, har Lag-Utskottet föreslagit nu förevarande förändring i nämnde §. Derigenom vinnes, att en borgenär, som erhållit utslag och derå, ehuru besvärstiden ej tilländagått, fått verkställighet innan gälderär gör concurs, har lika förmons rätt, som den, hvilken, efter laga kraft vunnet utslag, erhållit utmätning. Då utmätningen är riktigt verkställd, och egendomen blifvit skiljd ifrån gäldenärens disposition, följer, efter min åsigt, att det utmätta godset bör innefatta pant för fordringsägare, som erhållit utmätning, lika god för alla, ehvad utslagen äro lagakraftvunne, eller, i erkände skuldfordringsmål, icke lagakraftvunne. Reservationerne afse blott de tillfällen, då utmätningar ske å växande gröda, eller då brist är af rum att för-

vara det utmätta godset. Dessa erinringar tror jag likväl ej verka till förkastande af den utaf Lag-Utskottet föreslagna förändring. Vill en fordringsägare, som fått utmätning, hafva säkerhet, måste han äfven uppgifva stället, hvar-est egendomen må i förvar eller i taka händelser sättas. Om utmätning ifrågakalles att ske uti växande gröda, anser jag det vara gifvet, att de, som hafva inteckning i fastigheten, äga äfven rätt till grödan, och att således å gröda endast qvarstad kan äga rum. På lika sätt skulle man kunna antaga, att utmätning kan ske uti skog, som med ännu större lätthet är möjlig att värdera; hvaremot en växande gröda i Junii, Julii och Augusti månader icke kan riktigt värderas. Om den är inbärgad, anses den såsom lös egendom, som kan ställas under allmän vård. Jag skulle således tro, att skäl saknas för återremiss; och jag förmodar, att, om Hr *Langenberg* fäster uppmärksamhet vid hvad laga utmätning betyder, skall han finna, att den ej kan erhålla sådan utsträckning, att executorns anteckning ensam om hvad utmätt är, bör medföra laga kraft. Hvad Herr *Halling* anfört om olikhet emellan gynnade och icke gynnade borgenärer, får jag derå svara, att sådant gynnande har äfven hitintills kunnat ske. Gåldenär lemnar t. ex. pant, och, efter min tanke, bör den föreslagna förändringen tjena till efterföljd, så länge 1823 års författning gäller. Jag yrkar således bifall af betänkandet.

Herr *Cederborg*: Jag åberopar min reser-

vation, och, i anledning af hvad Herr *Hessle* yttrat om skog och gröda, får jag tillägga, att jag anser det icke kunna vederläggas, att gröda är lös egendom, hvilken, såsom sådan, kan utmätas. Man har åberopat, att fordringsägaren bör skaffa förvaringsrum åt det utmätta; men executorn kan likväl ej sådant honom tillförbinda; utan, om executorn icke, enligt lag, sätter godset under försegling eller behörig vård, mister borgenären sin förmons rätt och håller sig om ersättning till executorn.

Herr *Langenberg*: Jag kan icke förena mig med Herr *Hessle* deruti, att ett lagakraftvunnet utslag ej skall medföra större förmons rätt, än ett icke lagakraftvunnet. Om i öfrigt egendomen blott utmätes och antecknas specifikt af länsmannen, synes detta vara tillräckligt. För den skuldsatte är det en stor förmon och lindring, om han t. ex., vid inträffande vårbruk, får till begagnande bibehålla utmätta kreatur, o. s. v., och skulle fordrings-ägaren ej tro säkerheten bebyggad, kan han ju låta executiv auction lätt verkställas. De anmärkningar, som jag gjort, hafva egentligen åsyftat att bereda lindring för de skuldsatte.

Herr *Halling*: Jag skulle gärna medgifva, att den af Herr *Hessle* uppställda definition af utmätning är den rätta, om icke denna förrättning blifvit annorlunda verkställd under loppet af 100 år. Med utmätning går vanligen så, att det till utmätning uppgifna i mät skrives, utan att derigenom annan åtgärd i sjelfva ver-

ket sker, än anteckning af godset, till grund vid dess försäljning. Onekligt bör det undantagas, men att det icke är en ovillkorlig pligt för executorn att utur gäldenärens bo lyfta det utmäta godset, måste antagas såsom gifvet, då ett motsatt förhållande verkligen äger rum. Jag kan ej eller medgifva, att samma tillfälle, som finnes genom utmätning, på sätt jag antydtt, är för gäldenär att gynna en fordringsägare på andras bekostnad, derigenom att pant lemnas utan executiv åtgärd; ty den, som det gör utan laglig actus, är skyldig till ansvar enligt concurslagen. Vill han åter, i följd af fälldt villkorligt utslag, lemna sådan säkerhet, aflöper detta utan påföljd. Jag frånträder därför icke min öfvertygelse om afslag å betänkandet.

Herr *Hessle*: Hvad Herr *Langenberg* yttrat, visar, att han endast afser att gynna gäldenärer. Vill likväl fordringsägaren lemna anstånd med liqvid, måste han afsäga sig förmons rätt och återlemna godset; och hvad Herr *Halling* anmärkt, huru det med utmätningar tillgår, lemnar ökad anledning till klagan öfver förfarandet vid executionsverken. Den, som sett en utmätning verkställas på lagligt sätt, måste likväl hafva det begrepp stadgadt, att utmätning ej är afslutad, förr än egendomen är ställd under förmon; och finnes ej utmätningen fullbordad, medförer den ej eller förmons rätt i concurs. Om vid utmätning tillgår på annat sätt, tror jag, att 1766 års författning om

fordringsägares regress till executorer må tillämpas.

Herr *Cederborg*: Mitt begrepp, angående utmätning, är enligt med Herr *Hessles*. Om blott, såsom Herr *Halling* antydt, en anteckning skulle vara tillräcklig, hade, hvad Herr *Baath* och jag uti våra reservationer föreslagit, ej varit af nöden.

Discussionen ansågs slutad, och Herr *Talman* framställde betänkandet, N:o 58, 1:o till bifall och 2:o till återremiss. på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande: "Den, som bifaller Lag-Utskottets betänkande, N:o 58, röstar: *Ja*."

"Den det icke vill, röstar: *Nej*."

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet att återremitteras."

Voteringen anställdes i öfverensstämmelse med Riksdags-Ordningens föreskrifter och utföll med 16 *Nej* emot 14 *Ja*, i följd hvaraf betänkandet återremitterades.

§. 20.

Föredrogs å nyo Banco-Utskottets memorial, N:o 11, i anledning af ifrån Borgare-Ståndet erhållen anmodan, att inkomma med utlåtande öfver de nuvarande Banco-Fullmäktiges förvaltning.

Herr *Ekerman*: Med Ståndets tillåtelse, får jag upplysa, att Banco-Utskottets protokollsutdrag, hvarigenom Banco-Fullmäktiges i me-

morialet åberopade förklaring var infordrad, fanns daterad den 16 eller 17 sistl. Maji, att detta protocols-utdrag hos Banco-Fullmäktige föredrogs den 21 samma månad på aftonen, att förklaringen då uppsattes, justerades och underskrefs, samt att den, ehuru Fullmäktige bo i spridda trakter af staden, underskrefs så skyndsamt, att den blef den 22 Maji aflemnad till Banco-Utskottet, för att till pröfning förekomma.

Lades till handlingarne.

§. 21.

Herr *Wærn* begärde och erhöll ledighet ifrån Riksdagsgöromålen trenne veckor, beräknade ifrån den 5 dennes.

§. 22.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande, N:o 65, i anledning af väckt fråga, att till allmänna landsvägarnes underhåll en viss afgift måtte af resande srläggas.

Herr *Langenberg*: "Fullkomligt delar jag den öfvertygelse, att jordbruket är förut nog hårdt betungadt, utan att äfven behöfva underhålla allmänna landsvägen; jag väckte äfven fråga derom sistlidne Riksdag, och får således åberopa min motion i detta ämne af d. 1 Dec. 1828. Jag delar i allo Herr *Arnbergs* åsigter i detta fall och anhåller om återremiss af betänkandet."

Herr *Ekerman*: Om återremiss bifalles, får jag härvid foga den önskan, att tullbom-

mar för alla Stockholms gator måtte sättas, så att alla förbigående må tillhållas betala afgift.

Herr *Leffler*: Jag tror en återremiss icke gagna till något. Bonde-Ståndet har redan afstyrkt motionen.

Herr *Hessle*: Jag gillar tendensen, men jag fruktar, att icke åsyftadt resultat vinnes, om väghållningsskyldigheten utginge af dem, som begagna vägen. Jag befärar, att icke full ersättning för vägs underhållande blefve af resande lemnad. För öfrigt tror jag denna fråga vara för tidigt väckt, och jag lemnar miti bifall till betänkandet.

Herr *Leffler*: Jag får förklara, att nyttan var, inom Utskottet, erkänd att fördela meranämnde onus på ett rättsemligare sätt, än nu, men man fann detsamma icke för närvarande möjligt,

Herr *Langenberg*: Vid sistlidne Riksdag gillades enahanda motion af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets afdelning, och hos Utskottets plenum var obetydlig skillnad i röst, samt föga, som fattades för bifall. Jag finner väl, att tiden måhända ej är inne till förändringen, men då man erkännt nyttan deraf, frångår jag ej min begäran om återremiss.

Herr *Cederborg* instämde med Herr *Hessle*.

Discussionen ansågs slutad, och betänkandet, N:o 65, bifölls.

§. 23.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet.

1:o Constitutions-Utskottets Memorial:

N:o 6, rörande Stats-Utskottets anledning till anmärkning vid afskrifningen af convoy-medel, använda, emot deras bestämmelse, för ombyggnad af Svenska consulshuset i Tanger, och N:o 7, rörande Stats-Utskottets anmärknings-anledning, i fråga om lönreglering för lifgardes regementen;

samt 2:o Lag-Utskottets utlåtande:

N:o 79, i anledning af verkställd granskning utaf Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsmans afgifna embets-berättelser och allmänna redogörelse; äfvensom utaf hans embets-diarier och registratur, för den sedan sista Riksmöte förflutne tid.

§. 24.

Justerades Protocolls-utdrag öfver af Ståndet e. m. denna dag fattade beslut.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem protocolli

E. G. Runeberg.

Den 5 Junii.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Upplästes meddelade utdrag af Högvärldige Preste-Ståndets och Hedervärda Bonde-Ståndets protocoll för den 28 och 30 sistlidne Maji samt den 2 dennes, hvaraf inhämtades, att Pre-

ste-Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 83, 85, 86, 87; 1, 2, 3, 4, 5, 7 och 8 punkterne af utlåtandet N:o 88 och utlåtandet N:o 89, med undantag af 2, 4 och 14 punkterne, hvilka blifvit återremitterade, likasom ock samma Utskotts utlåtanden, N:is 81, 82, 84 samt 6, 9, 10, 11, 12 och 13 punkterne af utlåtandet N:o 88, samt remitterat en Kongl. Proposition till Utskott; och att Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 90, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 130 och 131, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 60; återremitterat Stats-Utskottets betänkande, N:o 117, och Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 62; uppskjutit med pröfning af sistnämnde Utskotts betänkande, N:o 59; lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial, N:o 7, och protocollet den 30 sistlidne Maji hos den Nämnd, som då sammanträdte, enligt 103 §. Regerings-Formen, samt remitterat till Utskott tvänne anföranden.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial, N:o 132, med anmälan af anmärknings-anledning emot Föredraganden för Krigs-ärendena, och uti samma memorial begärd remiss, blef till Constitutions-Utskottet meddelad.

§. 3.

Justerades protocollen för d. 28 och 30 sistl. Maji, angående återremitterade delar af Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 84, 86, 88 och 89.

§. 4.

Upplästes:

1:o Expeditions-Utskottets förslag till underdånig skrifvelse, N:o 40, angående de af Kongl. Maj:t vid sist förflutne Riksdag föreslagne ändringar uti 19, 21 och 88 §§. Regerings-Formen;

och 2:o samma Utskotts memorial, N:o 10, i anledning af Höglöfl. Ridderskapets och Adelns återremiss af Utskottets förslag till underdånig skrifvelse, N:o 33, i ofvanberörde ämne.

Memorialet, N:o 10, bifölls, i följd hvaraf förslaget, N:o 40, godkändes.

§. 5.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 110, i anledning af väckt fråga om utfärdande af en författning, att hus och tomter i stad, som blifvit inköpte för Statens, landets eller ortens allmänna behof, böra utgöra enahanda utskylder till staden, som för enskildes egendomar äro stadgade,

Herr *Halling*: Under åberopande af min motion, i anledning hvaraf Stats-Utskottet afgifvit förevarande utlåtande, får jag ytterligare andraga, att, i samma stund man medgifver, att innehafvare af en egendom icke skulle vara skyldig utgöra de derföre i allmänhet fast-

ställde utskylder, måste man äfven erkänna, att en Kongl. Maj:t och Kronan tillhörig egendom icke skulle få begagna de rättigheter, som tillkomma öfrige hus i städerna. Det är mig obekant, hvad Rikets sist församlade Ständer yttrade, i anledning af väckt fråga om ersättning för utskylder till Nyköpings stad af dervarande landshöfdinge-residencehus; men det är just af utgången af denna fråga, som jag fått anledning att väcka den nu förevarande. För min del anser jag det vara så klart och tydligt, att det ej kan af någon bestridas, att rättigheter och skyldigheter måtte stå i förhållande till hvarandra och jag hade väntat, att, om sista Rikets Ständer förbisett denna princip, nu varande Stats-Utskott icke skulle hafva delat samma misstag. Af dessa anledningar yrkar jag återremiss, på det Stats-Utskottet må taga ärendet i närmare öfvervägande och blifva i tillfälle att vederlägga den af mig nu framställde ytterligare grundsats, likväl med förbehåll, att, i händelse Utskottet skulle förblifva vid sina i utlåtandet yttrade åsigter, städerna må vara berättigade, att ej tilldela Kongl. Maj:ts och Kronans hus de rättigheter, förmoner och bekvämligheter, som för deras egne hus kunna beredas, äfvensom att utesluta dessa hus ifrån begagnande af alla brandanstalter. Då skiljsmässan sålunda göres, skall man se, hvilka hus tillhöra samhället eller icke. Herr *E-kerman* har, uti sin emot Utskottets betänkande afgifne reservation, riktigt anmärkt, att för-

ändringen af ägare förändrar icke egendomens natur. Denna grundsats är lika sann, som den jag åberopat, och jag tror, att den, om rättvisan följes, icke är lätt att vederlägga. Stats-Utskottet har yttrat sig anse frågan egentligen tillhöra den administrativa lagstiftningen. Jag tror det icke, utan har den öfvertygelse, att de rätta ägarne af de publika husen måste vara Rikets Ständer, såsom landets representanter, och jag tror ej, att Rikets Ständer, med bibehållande af rättsenliga principer, kunna frångå, att erkänna den skyldighet, såsom ovillkorlig, att i en stad skola för alla fastigheter betalas lika utskylder.

Herrar *Norman, Thörn, Helleday, Wedberg, Mellbin, Bruse, Ståhl, Björck, P. Winblad, Strehlenert* och *Brovallius* m. fl. förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *Hessle*: Jag instämmer med Hr *Halling*, och tillägger, att, då Stats-Utskottet ej utredt frågan, ett ytterligare skäl kan vara för återremiss. Jag hade trott, att man kunnat vänta ett svar på Herr *Hallings* af flere biträdda motion, emedan det händt, att Staten genom inköp af fastigheter i stad, ansett sig befriad ifrån utgörande af skjuts- och båtsmans-avgifterne för desamma. Rikets Ständer hafva dock funnit dem böra deltaga i avgifter i och för brandvaks- och eldsläcknings-anstalter. Måhända är icke förhållandet öfver allt enahanda; och jag vill gå så långt, att Staten ej må åläggas några communal-avgifter, med undantag af

dem i och för brandvaks- och eldsläckningsanstalter, för sådane egendomar eller tomter, som äro afsatta till allmänna byggnader, för hvilka Staten ej har någon lott i den stad donerade jord; men för de egendomar, som äro på tomter af denna jord indelade och hvilka blifvit för särskilda behof af Staten inköpte, är det rättsvidrigt, att Staten ej erlägger lika communal-afgifter, som stadens invånare i allmänhet för deras egendomar betala. Jag har förut varit i tillfälle, att genom ett autentikt document lemna Stats-Utskottet del af de afgifter, som utgå af enskilda fastighetsägare i Christianstad, och af antalet utaf de tomter derstädes, som Staten inköpt och för hvilka den undandragit sig att erlägga communal-afgifter, ehuru Staten har fördel af jorden. Jag är nu i tillfälle att genom en officiel handling styrka, att Kongl. Kammar-Collegium utarrenderat den till Landshöfdinge-residence- och embets-husen i Christianstad hörande jord emot ett årligt belopp af 362 L:℔ hö, som betalas efter markgångs-pris, Båtsmans-vacance-afgift och skjuthållnings-kostnad, m. m. hafva måst utgöras af de återstående tomterne, hvilka drabbats deraf hårdare, än som vederbort, i den mon Staten undandragit sig deltagande deruti; och då jag hoppas återremiss, önskar jag att Stats-Utskottet måtte ingå uti en allvarsam granskning af ärendet, såsom en rättsfråga. Jag tror, att Utskottet betydligt misslagit sig, då Utskottet ansett städerna kunna i administrativ väg åt-

komma, hvad Staten frivilligt borde lemna. Förberedande af anslag härtill, synes mig Stats-Utskottet böra allvarligen och bestämdt uttrycka sig. På förhand reserverar jag, om ytterligare afslag sker, hvarje enskild stad dess rättighet, att i rättsväg utsöka, hvad densamma i omförmäldte afseende må tillkomma.

Med anhållan om bifogande vid återremissen, inlemnade Herr *Hessle* derjemte en handling, så lydande:

"Enligt Kongl. Kammar-Collegii arrendetracter, erlägges för den till Landshöfdinge-residence- och embets-husen här i staden hörande jord ett årligt arrende af sammanräknade Trehundradesextiotvå (362) Lispund hö, som betalas efter markegångspris, betygar, Christianstads landscontoir den 3 Maji 1834.

Ex officio

O. Beckman."

Herr *Leffler* instämde med Herr *Hessle*.

Herr *Holm* förenade sig med Herrar *Halling* och *Hessle* samt tillade: "Mig veterligen finnes ej genom något lagstadgande bestämdt, huruvida Kongl. Maj:t och Kronan bör för dess egendomar i städerna deltaga uti de afgifter, hvilka i öfrigt utgå af hus och byggnader till vidmakthållande af städerna och deras inrättningar, eller om Staten derifrån bör vara befriad. För mig äger i detta fall ingen tyckan rum, då jag nu biträder Herr *Hallings* motion i ämnet och Herr *Ekermans* emot betänkandet gjorde reservation, samt förklarar, att jag anser

en så beskaffad skyldighet åligga Kronan eller Staten, utur följande allmänna grunder:"

1:o "Att afgift för egendom i stad är afsedd att fylla sådane behof, som af staden för gemensam räkning måste bestridas; hvadan den likasåväl, som afgift af egendom å landet, bör såsom grundsats betraktas, och följaktligen utan åtskillnad utgå af all egendom, som icke för stadens egen räkning begagnas;"

2:o "Att Kronans egendom i stad, såsom caserner, magazinshus, hospitaler, lazaretter m. fl. icke äro till för stadens utan för det allmännas behof, deraf någon uteslutande eller direct fördel således icke tillfaller staden, men väl ofta ett verkligt onus; och"

3:o "Att någon rättsgrund således, efter mitt begrepp, icke finnes, hvarföre Kronan skall vara befriad från afgifter till städerna af dess egendomar derstädes."

"Jag yrkar återremiss af betänkandet."

Herrar *Wijk* och *Höök* förenade sig med Herrar *Halling*, *Hessle* och *Holm*.

Herr *Halling*: I anledning af hvad Herr *Hessle* anført, får jag förklara, att meningen af min motion ej varit att tillerkänna staden afgifter af Staten för dess odalfastigheter, utan blott för sådana, som Kronan inköpt af enskilda, enär det synes mig klart, att Staten vid köpen ej kunnat förvärfva sig större rätt än den, egendomarnes förre innehafvare haft, och hvilka betalt utskylder till staden för dem, i likhet med hvad för hvarje annan fastighet i

samma stad blifvit erlagdt. För att visa, att det icke är verkställbart, att söka ändring, på sätt Stats-Utskottet yttrat, i administrativ väg, utan att Rikets Ständers mellankomst erfordras, vill jag citera exempel af ett hus, som Banco-styrelsen tillhandlat sig i Malmö, för att inrymma låne-contoiret derstädes. Detta hus måste vara, i strängaste bemärkelse, Rikets Ständers, ej Statens egendom, om någon sådan skillnad skall finnas. Jag beder, att det ytterligare må tagas i betraktande, att, om Banken återsäljer huset, det är gifvet, att samma förbindelse för detsamma åter inträder, som före försäljningen. Detta allt styrker förhållandet, att hvarje köp om hus icke förändrar egendomens natur. Äfven i afseende på hus i andra städer än Malmö, inträffar det, att de hafva jord, hvar af innehafvarne njuta afgäld, hvilket allt bekräftar olämpligheten af Utskottets satts. I Malmö är det ej så, men i vissa andra städer betalar jorden tionde till presterskapet. Jag tviflar, att presterskapet frånträder sin rätt, derföre, att jorden öfvergått till publik ägo, och jag tviflar, att denna presterskapets rätt kan i laglig väg fränkännas.

Herr *Hallgren*; Jag är af Herr *Holm* förekommen och yrkar återremiss. Dock tror jag, att, då betänkandet återremitteras, skillnad bör utredas emellan egendomar, sållde af enskilde eller af corporationer till Staten. Emellan dem företer sig ofta den skiljaktighet, att, då jord åtföljer de förra egendomarne, detta

sällan inträffar med dem, som af corporationer afyttras.

Discussionen ansågs slutad, och utlåtandet N:o 110, återremitterades.

N:o 117, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående afskrifning af Upsala academies skuld till Riksgälds-contoiret, för ett erhållet lån till fullbordan af det nya bibliotheks-huset i Upsala.

Herr *Holm*: "Då jag ansett mig icke böra med min röst understödja den af representanterne från tvänne städer Borås och Norrköping framställde begäran om nedsättning i räntan å de lån-bidrag, Staten lemnat desse städer efter deras nästan totala förstöring genom eldsvådor, skulle det vara i hög grad inconsequent, att bifalla den af Stats-Utskottet föreslagne befrielse från all ränta under loppet af fem år, å det lån-bidrag, Upsala academie, mot utfäst ränta, af Stats-verket erhållit för uppförande af en ny biblotheks-byggnad, hvars nödvändighet, om den ock verkligen äger rum, hvilket jag icke vill bestrida, likväl icke måtte hafva varit så påträngande, att Stats-verket derföre bör göra förlust. Utur detta skäl och då Upsala academie äger betydliga tillgångar, afslår jag, för min del, betänkandet i denna del."

Herr *Holm* tillade vidare, att han medgaf den af Utskottet tillstyrkta förlängning uti betalningsterminen och instämde för öfrigt uti *Hans Janssons* emot betänkandet afgifne reservation.

Häruti instämde Herr *Valley*.

Herr *Höök*: Jag afstyrker, lika med Herr *Holm*, bifall af den Kongl. Propositionen och af eftergift af räntan, men medgifver betalningsanståndet.

Herr *Rubin*: Af Herr *Holms* skäl har jag talat emot afskrifning af ränta å lånen till Borås och Norrköping. Af enahanda skäl vägrar jag bifall till all afskrifning af lånet till Upsala Academie. Jag förenar mig således med Herr *Holm*.

Herr *Brovallius*: Då frågan nu är om Kgl. Maj:ts Nådiga Proposition, om afskrifning af Upsala academies skuld till Riksgälds-contoirtet för ett erhållet lån, till fullbordande af det nya biblioteks-huset, beder jag att få anföra några ord. Hvad reservationen angår, är den redan tillräckligen besvarad i tidningen Upsala Correspondenten. I själfva saken bör jag erinra, att omförmälda praktbyggnad varit af behofvet påkallad. Gamla bibliotekshuset var otillräckligt och dess local alldeles otjenlig; hvilket synes deraf, att detta hus var, vid 1809 års brand, nära att läggas i aska. Således var behofvet af en byggnad utan all tvifvel. Att densamma fallit sig något dyr, kan icke hjälpas. Den är emedlertid svarande emot ändamålet. Ej eller är det academiens, utan Statens egendom, som uti huset förvaras, och denna egendom är vida dyrbarare än själfva byggnaden. Kostnaden är följagtligen en uppoffring ej för academien, utan för det stora ändamålet i förvarande af dessa skatter, som äro ej academiens, utan Sta-

tens; och mig synes det ej vara för mycket, att Staten dertill bidrager. Jag anhåller alltså om, återremiss.

Med Herr *Brovallius* förenade sig Herr. *Böök*.

Herr *Halling*: Utan att bestrida, att jouvelen, bibliotheket vid Kgl. Academien i Upsala, är dyrbarare än foderale, saknar jag allt skäl att bifalla den Kongl. Propositionen. För min del afslår jag ej blott afskrifningen af capital, utan äfven frågan om anståndet och befrielsen ifrån ränta. Om man rätt betraktar landets ställning, måste man medgifva, att en del allmänna företag i sednare tider blifvit ifrågasatte och utförde, öfverstigande de krafter, landet haft att utföra dem. Jag tror icke, att bibliotheket i Upsala vunnit genom prakten i byggnaden, och jag tror äfven det kunna beräknas, att den summa, som, enligt hvad den Kgl. Propositionen utvisar, redan åtgått, är allt för stor, emot hvad behofvet påkallat. När fråga var att bevilja lindring för Borås, voro skälen af annan art och mera talande. Annat är, att meddela lån till uppbyggande af en nedbränd stad, hvartill kostnaden ej kan beräknas, och annat att uppbygga ett hus till bestämdt ändamål, för hvilket hus kostnaden är beräknelig. Om Riksgälds-contoiret hade lätt att upplåna hvilka summor, som hädst, skulle jag tro det vara likgiltigt, om Upsala academie finge anstånd med ifrågavarande summa; men jag förmodar, att Ståndet ej saknar kännedom, att

Riksgälds-contoiret numera icke alltid har tillfälle att upplåna hvad för dess behof erfordras. Detta skäl torde tala för afslag å anståndet. Om sådant meddelas till academien, kunna alla Riksgälds-contoirets låntagare, på enahanda grund, söka att utverka samma förmon, hvarigenom ingen gräns skulle sättas för återbetalningarnes verkställande. Hvad befrielsen ifrån ränta å lånet angår, hafva Hr *Holm* och flere visat, att det icke nu är tiden att ingå i sådane eftergifter. Jag tillstyrker således afslag å betänkandet i dess helhet.

Med Herr *Halling* förenade sig Hr *Bruse*.

Herr *Forsberg*: Jag kan ej gilla Utskottets betänkande. Skälen äro i den bifogade reservationen utvecklade. Jag yrkar således afslag.

Herr *Wedberg*: Med kännedom om Statens ringa tillgångar, kan jag ej eftergifva räntan å lånet, men godkänner betalningstiden: anhållande jag således om återremiss.

Herr *Santesson*: Jag kan ej dela lika åsikter med de värde talarne. Om fråga vore, att bevilja anslag till en byggnad, skulle saken vara helt annan. Här är deremot fråga om ett lån, som Upsala academie fått. Byggnaden är färdig, och academien har satt sig i skuld derföre. Detta bör ej betraktas såsom ett lån till enskilde, utan till ett allmänt verk. Lika rätt, som jag anser det vara, att hushålla och att se på tillgångarne, då nya lån begäras, lika angeläget är det äfven, att ett undervisningsverk ej skall bringas i förlägenhet för liquid till Staten

eller dess verk. Jag biträder således Utskottets förslag, utan att gå så långt, som Herr *Brovalius*, att eftergift afven af capitalet må äga rum. Utskottet synes mig hafva följt en medelväg. Att gå så långt, som Herr *Halling*, eller att afslå hela utlåandet, är icke lämpligt, med afseende på de tvänne punkter, som detsamma innehåller.

Herr *Biörck*: Jag medgifver, att Upsala academics bibliothek, som kommer att inrymmas i det uppförde huset, är snarare Statens, än academiens egendom, och att utur denna synpunkt någon uppoffring ej må vara ändamålsenligare, än den ifrågavarande; men för min del kan jag ej gilla den princip, att med upptagna lån verkställa kostsamma byggnader, möjligtvis under förutsättning, att, när byggnaden är färdig, åtnjuta afskrifning. Detta är ett indirect sätt, att förskaffa sig anslag; på sådan grund anser jag mig icke kunna tillstyrka afskrifning af capital eller befrielse ifrån ränta, men jag tror mig kunna gå så långt, att anståndet med capital-afbetalningen må medgifvas.

Herr *Linderholm*: Någon afskrifning tillstyrker jag icke, men bifaller förlängd betalningstid.

Herr *Halling*: Om Upsala academie, genom afslag å afskrifning eller å anstånd, eller å räntebefrielse, råkar i förlägenhet, ligger detta academien ensam till last. För min del tror jag misstag vara begånget, om man byggt mera,

än att man kunnat fullgöra de förbindelser, emot hvilka lånbidrag för ändamålet äro lemnade, och om ett misstag är begånget, blifver det icke Ständernes förbindelse att godtgöra detsamma. För exemplets skull är det ej eller rätt att hjälpa academiens styrelse i sådan förlägenhet. Jag vidhåller därför mitt yttrande med tillägg, att jag finner hinder möta att å hela betänkandet meddela afslag, hvarigenom frågan alldeles förfaller. Detta anser jag vara enklaste sättet att afgöra Riksdags-ärenden.

Herr *Hallgren*: Herr *Santesson* har nämnt, att Bibliothekshuset i Upsala är färdigt. Af utlåtandet kan jag ej draga sådan slutsats. Det säges, att ifrån år 1813 till slutet af år 1833 blifvit använd en summa af mer än 280,000 R:dr till bibliotekshuset, utan att det uppgifves, att byggnaden är färdig. Deremot läses i utlåtandet vidare, att af de handlingar, som åtföljt den Kongl. Propositionen till Stats-Utskottet, inhämtas, att, såsom villkor för möjligheten att fortsätta och fullborda den ännu återstående inredningen i biblioteks-byggnaden, något biträde synes blifva behöfligt. Deraf måste åtminstone jag draga den slutsats, att byggnaden icke är färdig. För kostnaden är ingen gräns. Jag tillstyrker följaktligen bifall till första punkten af betänkandet, medgifver betalnings-anstånd, men med bibehållande af samma räntefot, som nu, och yrkar återremiss.

Herr *Santesson*: Det måste kunna sägas, att huset är färdigt, ehuru ej till fullö inredt.

Man vet, att Hans Maj:t Konungen har i dessa dagar likasom invigt detta hus. Kostnaden är beräknelig, skulden är gjord och Rikets Ständer böra äfven nu lindra vilkoren för skuldens återbetalning.

Herr *Petre*: "Jag skulle visserligen önska att Upsala academie på ett eller annat sätt kunde hjälpas utur sin iråkade förlägenhet i afseende på den ifrågavarande biblioteks-byggnaden; men vill likväl, i afseende på hvad den värde representanten från Upsala yttrat om behofvet af denna byggnad, upplysa, att denna mening ej delas af den stora allmänheten. Biblioteket hade lämpligen kunnat inrymmas i det närbelägna Slottet, hvars murar nu skyldra med tomhet inom sig. Stor besparing hade sålunda vunnits, academiens förlägenhet undvikits och Upsala kunnat framvisa en af de vackraste biblioteks-byggnader, som någorstädes finnes. Då emedlertid under discussionen särskilde meningar försports, tror jag mig böra värdsamt föreslå, att återremiss måtte meddelas, på det Stats-Utskottet måtte lemnas tillfälle att pröfva, huruvida några utvägar kunna förefinnas, för att afhjelpa Upsala academies närvarande förlägenhet, utan att egentligen betunga Stats-verket."

Discussionen ansågs slutad och utlåtandet framställdes 1:o till bifall, 2:o till återremiss, och 3:o till afslag, på hvilka frågor svarades *Ja* och *Nej*, samt votering af Herr *Halling* begärdes.

En så lydande voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 117, röstar *Ja*;

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Ståndet att i denna fråga annorlunda besluta."

Emot denna voterings-proposition reserve-
rade sig Herr *Halling*.

Omröstningen anställdes i enlighet med
Riksdags-Ordningens föreskrifter och utföll med
39 *Nej* emot 3 *Ja*.

I följd häraf uppsattes en voterings-propo-
sition, som justerades, så lydande:

"Den, som återremitterar Stats-Utskottets
utlåtande, N:o 117, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses utlåtandet vara af Stån-
det afslaget."

Omröstningen, anställd i öfverensstäm-
melse med Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll
med 28 *Ja* emot 12 *Nej*, i följd hvaraf utlåtand-
et var återremitteradt.

N:o 118, med berättelse till Rikets Stän-
der om den af Utskottet förrättade granskning
af Riksgälds-contoiret, f. d. General assistance-
contoiret och Götha canal-bolags samt Malmö
f. d. discount-inrättningar.

Begärdes och lades ytterligare på bordet.

N:o 120, i anledning af väckt motion, rö-
rande de utskylder, som för Landshöfdinge-re-
sidencet i Nyköping böra till stadens cassa
betalas.

Herr *Ekerman*: Som utlåtandet, N:o 117,

öfver Herr *Hallings* motion, angående utskyl-der af Statens byggnader i städerna, är återremitteradt, anser jag det vara en gifven följd, att äfven detta utlåtande måtte få samma öde.

Häruti instämde flere af Ståndets Herrar ledamöter.

Återremitterades.

och N:o 125, i anledning af väckt motion om Stats-anslag för segelfarts öppnande genom sundet vid Björnängehals nära Marstrand.

Herr *Böök*: Jag begärde detta utlåtande sista plenum på bordet. Anledningen var motionairens, Herr *Olbers* önskan, att få vara närvarande, emedan han trodde, att de anmärkningar, han ärnade att vid betänkandet framställa, skulle föranleda till återremiss; men då han icke nu är tillstädes, har jag ingenting vidare att anföra.

Utlåtandet bifölles.

§. 6.

Föredrogos å nyo Constitutions-Utskottets memorial N:o 6, rörande Stats-Utskottets anledning till anmärkning vid afskrifningen af convoy-medel, använda, emot deras bestämmelse, för ombyggnad af svenska consulashuset i Tanger.

Herr *Ekerman*: Den mening, Constitutions-Utskottet yttrat, att "den af Stats-Utskottet åberopade 3o §. R. O. till närvarande fall desto mindre är lämplig, som några medel icke här blifvit genom anordning, af Stats-secreteraren contrasignerad, dragne ifrån ändamålet," kan jag

så mycket mindre godkänna, som nämnde §:s första moment lyder sålunda: "Stats-Utskottet, som skall bestå af trettiosex ledamöter, bör granska, utreda och till Rikets Ständer uppgifva Stats- och Riksgälds-verkens tillstånd, förvaltning och behof." Häraf synes, att Stats-Utskottet har sig uppdraget ej allenast att efterse och granska, huruvida de gjorda eller förordnade utbetalningar af Statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka uti Rikets Ständers vid nästförflutne Riksdag uppgjorde Stats-reglering blifvit faststälde, utan äfven att sträcka sin granskning till allt som har gemenskap med Stats-verket. Jag tror följagteligen Constitutions-Utskottet hafva misstagit sig uti sitt yttrande, att Stats-Utskottet ej varit till anmärkningen befogadt. Constitutions-Utskottet har vidare underkänt ifrågavarande anmärknings-anledning på den grund, att General-consuln *Ehrenhoff's* fattigdom var gifven. Detta har likväl varit blott en lös supposition; och om det äfven medgifves, att General-consuln *Ehrenhoff* ej kunnat godtgöra de 15,000 Piaster, som äro föremål för anmärkningen, hade, efter min åsigt, ej Regeringen utan Rikets Ständer varit den auctoritet, som ägt att meddela afskrifningen. På grund häraf, hemställer jag, om icke memorialet måtte till Constitutions-Utskottet återremitteras.

Herrar *Helsingius*, *P. Winblad*, *Valley*, *Frodell*, *Bruse*, med flere, förenade sig med Herr *Ekerman*.

Herr *Biörck*: Jag vill ej bestrida återremiss, öfvertygad, att, om ytterligare upplysningar kunde vara att erhålla, de skulle med all beredvillighet begagnas; men i sjelfva frågan anser jag en återremiss af memorialet ej tjena till något, emedan Utskottet derom stadgat sin opinion, den jag föreställer mig Utskottet icke förändra. I anledning af hvad Herr *Ekerman* anfört, hör jag upplysa att förhållandet är sådant, att General-consuln *Ehrenhoff* år 1829 hade hos convoy-commissariatet uppburit den så kallade fredsafgiften, för att tillstålla Maroccanska Regeringen. Af dessa medel, anslagne till ett visst ändamål, företog sig General-consuln *Ehrenhoff* att disponera en större summa till reparation eller snarare ombyggnad af consulats-huset i Tanger. Det var således genom hans förvållande, som medlen drogos ifrån deras rätta ändamål; men detta har icke skett genom Stats-secreteraren eller Stats-rådets åtgärd eller tillstyrkande. Först när General-consuln *Ehrenhoffs* förfarande blef bekant, hvilket med allt skäl måste ogillas, uppstod fråga om afskrifning. I sådant skick kom saken till Stats-rådet. General-consuln *Ehrenhoffs* ersättningsskyldighet var gifven. Sådant blef ock af Stats-secreteraren och Stats-rådet tillstyrkt. En annan fråga var om sättet att vinna denna. Jag känner icke General-consuln *Ehrenhoffs* ställning, men jag har ej anledning att betvifla, att, i anseende till bemålde *Ehrenhoffs* oförmåga, ersättningen icke kunde

vinnas på annat sätt än genom innehållning å consuls-arfvodet, då denna öfvertygelse var rådande inom Stats-rådet, der hans ställning sannolikt var mera känd. Skulle hans förfarande hafva varit sådant, att det förtjent hans endtledigande ifrån General-consulsbefattningen, var detta ett ämne, som berodde af Kongl. Maj:t ensam, utan att Kongl. Maj:t behöfde att dervid taga råd af sine rådgifvare. Constitutions-Utskottet har vid detta förhållande ansett, hvad i denna sak förekommit, ensamt falla General-consuln *Ehrenhoff* till last och derföre har Utskottet ansett 30 §. R. O. icke till förevarande fall lämplig, emär några medel icke blifvit genom anordning, af Stats-secreteraren contrasignerad, dragne ifrån deras ändamål. Jag vill äfven tillägga, att jag var sjuk, då ärendet af Constitutions-Utskottet afgjordes, men att jag haft tillfälle att genom läsning af protocollet inhämta sakens beskaffenhet; och då jag nu upplyst grunden för Utskottets behandling, torde det visa sig, att återremiss ej gagnar till något.

Herr *Ekstrand*: Sedan Herr *Biörck* fullständigt upplyst förhållandet, är det öfverflödigt för mig att tillägga något om de åsikter, som uti Constitutions-Utskottet gjort och måste göra sig gällande i denna fråga. Det är gifvet, att ifrågavarande anmärknings-anledning kunnat bedömmas hvarken efter 106 eller 107 §. Regerings-Formen, då man ej kan säga, att Konungens rådgifvare deltagit i några rådslag emot Grundlagarne eller tillstyrkt någon åtgärd.

emot Rikets bästa. Utgiften har härledt sig ifrån ett tilltag af General-consuln *Ehrenhoff*, utan Konungens rådgifvares vållande. Jag tror ej, att förändradt resultat vinnes genom återremiss, och jag ser ej möjlighet, att i detta fall emot Konungens rådgifvare tillämpa någon ansvarsbestämmelse.

Herr *Wedberg*: Jag kan ej annat, än uttrycka min förundran deröfver, huru med Statens medel hushållas. Jag minnes ännu ifrån Stats-revisionen år 1832, huru man fann det vara förvånande, att en embetsman, som förskingrat 15,000 Piaster icke desto mindre var i Statens tjänst bibehållen. Jag tror återremiss vara behöflig.

Herr *Winberg*: Uti första delen af Herr *Ekermans* yttrande förenar jag mig, men jag instämmer tillika med Herrar *Biörck* och *Ekstrand* deri, att jag tror ingen nytta vara med återremiss, utan jag föreslår, att Ståndet, med ogillande af Constitutions-Utskottets uttryckta åsigt, måtte lägga detta memorial till handlingarne.

Herr *Strehlenert*: Sedan Herrar *Biörck* och *Ekstrand* fullständigt redogjort för Constitutions-Utskottets åsigt af denna fråga, förenar jag mig med dem, och tror ingenting uträttas genom återremiss.

Herr *Halling*: Till Herr Talmannen hemställer jag att afgöra, om proposition till återremiss af detta memorial må kunna ske. Dock anser jag mig, i alla fall, skyldig att uttala min

mening, som är, att hela allmänheten, vid underrättelsen om General-consuln *Ehrenhoff's* tilltag, föll i förundran deröfver, att icke utomordentlige åtgärder blefvo vidtagne. Då jag i särskild motion väckt fråga om annan reglering af convoymedlen, hoppas jag, att hvad i detta ärende förelupit, skall tilldraga saken den uppmärksamhet, som motionen måhända eljest icke hade. Den uppmärksamhet förmodar jag blifva så stor, att Utskottet icke skall, utan särskildta skäl, som jag ej kan förutse, förbigå att tillstyrka ett förändradt sätt för redovisningen, befattningen med och förvaltningen af convoymedlen, då missnöjet med utgörandet ej minskats vid underrättelsen om förberörde otillbörliga disposition. Till mitt rättfärdigande får jag anhålla, att i protocollet måtte antecknas, att jag ej vid 1834 års Riksdag varit ledamot af Constitutions-Utskottet, och att jag således icke kan upplysa, om någon Konungens rådgifvare tillstyrkt annat, än hvad betänkandet innehåller, om fråga varit angående särskild action, endtledigande eller annat correctiv emot framtida händelser af enahanda art, med denna.

Herr *Ekerman*: Om Ståndet delar den åsigt, att afskrifning af Statens medel ej kan ske utan Rikets Ständers bifall, synes det mig klart, att antingen 106 eller 107 §. Regerings-Formen bort här tillämpas. Jag har ej att påminna dervid, att memorialet helt och hållet ogillas, då jag ej är älskare af återremisser,

men jag hade trott, att Constitutions-Utskottet hädre önskat återremiss, för att blifva i tillfälle att närmare förklara sig,

Herr! *Biörck*: Jag anser den ifrågasatta åtgärden icke böra betraktas såsom en afskrifning af Statens medel. Enligt besigtning och värdering af consulatshuset i Tanger, har det befunnits, att huset är värdt 15,000 Piaster. Denna besigtning saknar visserligen de former, som den skulle hafva ägt, om den blifvit verkställd här i landet. Den har likväl blifvit tillvägabragt sålunda, att tillförordnade Generalconsuln, Cancellie-rådet *Lagerheim*, med biträde af 2:ne andra consuler, förehaft densamma. När huset funnits värdt 15,000 Piaster samt tillhör Kronan och General-Consuln *Ehrenhoff*, genom årlig innehållning af 1,000 Piaster å sitt consuls-arfvode, godtgör skillnaden emellan husets värde och det anmärkta beloppet, synes ej afskrifning hafva varit eller vara i fråga. Om flere upplysningar, än dem Constitutions-Utskottets memorial innehåller, skulle af Ståndet äskas, hemställer jag, om icke Ståndet skulle behaga infordra dem och, intilldess yttrande derom inkommit, låta memorialet hvila. Jag vet icke om detta strider emot formerne; men jag ser ingalunda, att hvad här anföres, kan leda till omarbetning af memorialet. Meningen måste endast vara, att Ståndet skall blifva förvissadt, att Utskottet begagnat alla upplysningar, som för frågans bedömande erfordrats och varit tillgänglige.

Herr *Helsingius*: Derigenom att Constitutions-Utskottet upplyst, att Stats-Rådets ledamöter enhälligt erkänt olagligheten deraf, att de till General-Consuln *Ehrenhoff* utbetalde 20,000 Piaster blifvit använda till reparation eller ombyggnad af consulatshuset i Tanger, synes mig denna fråga hafva fått en ganska enkel natur. Hvar och en måste medgifva, att Stats-Rådets ledamöter häruti hade rätt, men annan fråga är, om de hade rätt uti tillstyrkande af afskrifning utaf medlen. Jag anser detta sednare! hafva tillhört Rikets Ständers afgörande, finner Stats-Rådets ledamöter hafva handlat orätt i nämnde tillstyrkande samt tror det hafva bort förväntas af Stats-secreterarens nit, att han väckt uppmärksamheten på den omständighet, att Rikets Ständer voro de som ägde att bevilja afskrifning, ej Kongl. Maj:t. Sålunda yttrade sig Kongl. Maj:t i förband uti ett mål om afskrifning till förmön för Landshöfdingen af *Wingårdh*. Deremot äro Rikets Ständer förhindrade att yttra sig i det afskrifningsärendet, som föranledt anmärkningen. Frågan finner jag vara så enkel, att proposition till återremiss kan genast ske. Efter det ärendet återkommer, blifver Ståndet i tillfälle att i ämnet besluta.

Herr *Biörck*: Jag torde få erinra, att Constitutions-Utskottet ej kunnat sträcka sig åtgärd utöfver den gräns, som den af Stats-Utskottet uppgifna anmärknings-anledning omfattar. Stats-Utskottet upptager nämligen den omständighet,

att allmänna medel blifvit ryckte från deras ändamål, och Stats-Utskottet talar i detta afseende blott om Stats-secreterarens vållande. Anmärkningen, betraktad inom detta dess inskränkta område, har blifvit af Constitutions-Utskottet bedömd och Constitutions-Utskottet har ej varit berättigadt att öfverskrida den gräns, som genom Stats-Utskottets memorial blifvit bestämd.

Herr *Wedberg*: Då Stats-secreteraren medgifvit, att förberörde 20,000 Piaster blifvit olofligen tillgripne af General-Consuln *Ehrenhoff*, hade det varit rättast tillstyrka, att denne embetsman skulle ifrån embetet skiljas, i stället för att stanna qvar vid platsen och att småningom återbetala 5,000 Piaster. Jag hemställer, om sjöfarten kan anses bevarad på det sätt, att medel, som, i och för sjöfartens betryggande, sändas till consulerne, egenmäktigt få af dem användas rill främmande ändamål.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen utlät sig: Jag anser mig, enligt Grundlagen, ej kunna å förevarande memorial göra annan proposition, än att hemställa, att det samma må till handlingarne läggas. Hvad angår yrkandet, att proposition må göras till återremiss af samma memorial, finner jag mig icke kunna sådant bifalla. Skälet är en ordagrann och, efter mitt begrepp, tydlig tolkning af 107 §. Regerings-Formen. Uti första momentet läses: "Skulle Constitutions-Utskottet anmärka, att Stats-Rådets ledamöter samfäldt

eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller att någon Stats-secreterare icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, äge då Utskottet att sådant tillkännagifva för Rikets Ständer, hvilka, om de finna Rikets väl det kräfva, kunna hos Konungen skriftligen anmäla deras önskan, att Han ville ur Stats-Rådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. Häruppå rapporterar sig äfven andra momentet, der det heter: "Frågor uti detta ämne kunna i Rikets Ständers plena väckas och af andre Rikets Ständers Utskott, än Constitutions-Utskottet, hos Stånden andragas, men icke af Rikets Ständer afgöras, förr, än sistnämnde Utskott deröfver blifvit hört." I närvarande fall åter, har Constitutions-Utskottet icke hemställt något till Rikets Ständers öfverläggning, utan deremot förklarat, att Utskottet icke funnit skäl att den meddelade anmärknings-anledningen godkänna. Således är jag nödsakad, att vägra proposition på den del af postulatet, hvilken afser återremiss; och om Ståndet icke gillar denna min vägran, kommer frågan om vägran af proposition, att, enligt 55 §. Riksdags-Ordningen, till Constitutions-Utskottet hänskjutas samt öfverläggningen emedlertid att hvila.

Herr *Ekerman*: Att till Constitutions-Utskottet hänskjuta frågan om den vägrade propositionen, skulle innefatta det besynnerliga för-

hållande, att Constitutions-Utskottet komme att dömma i egen sak, ehuru jag tillägger, att jag icke vill ifrågasätta Utskottets opartiskhet. Dessutom är jag icke öfvertygad om Grundlagsvidrigheten af en återremiss af ett Constitutions-Utskottets memorial. 56 §. Regerings-Formen innehåller detta allmänna stadgande: "Utskottens förslag skola först i Ståndens plena framställas till antagande eller förkastande utan förändringar eller tillsatser. Göras dervid i Ståndens plena sådane anmärkningar, som hindra antagandet, erhålle Utskottet del af desse anmärkningar, för att derefter förslagen ytterligare granska och jemnka. Det nämnes icke på något ställe skillnad emellan Constitutions-Utskottet och de öfrige Utskotten. Det är således klart, efter den af mig åberopade §, att återremiss kan ske. Åtminstone måste Ståndet äga rätt, att förklara sitt ogillande, på det att ej annat begrepp om Grundlagarnes tillämpning må af Constitutions-Utskottet bero."

Herr *Helsingius*: Jag beklagar, att jag, likasom vid trenne eller fyra särskildte föregående tillfällen, är äfven nu, i denna fråga om återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, af olika tanka om Grundlagens tillämpning med Herr Talmannen, hvars rättare begrepp jag visserligen vill erkänna. I saken är jag af Herr *Ekerman* förekommen, och förenar mig uti den anhållan, att den proposition måtte till Ståndet framställas, om icke Ståndet ogillar hvad Constitutions-Utskottet yttrat, med tillägg, att memorialet måtte läggas till handlingarne.

Herr *Holm*: Då 56 §. Regerings-Formen, i fråga om återremiss af Utskotts-betänkanden, ej gör något undantag för Constitutions-Utskottet, synes mig den följd vara gifven, att frågor dit kunna återremitteras, hvarigenom äfven detta Utskott sättes i tillfälle, att meddela upplysningar. Jag tror ock, att, om ej nämnde Grundlags-§. på detta sätt tolkas, kunna vådliga förhållanden inträffa, om t. ex. Constitutions-Utskottet byggt utlåtande på origtige uppgifter; hvilket, ehuru jag ej påstår sådant hafva i detta fall inträffat, likväl kan äga rum. Jag instämmer således med Herrar *Ekerman* och *Hel-singius*.

Herr *Ekstrand*: Jag anser det icke gå an att gilla eller ogilla memorialet, och tillika lägga detsamma till handlingarne. Något jäf synes mig icke vara för Constitutions-Utskottet att afgöra principfrågan; och jag vill slutligen fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att sedan Herr Talmannen vägrat proposition till återremiss af memorialet, återstår ej annat för närvarande, än att Ståndet antingen finner sig nöjdt med Herr Talmannens vägran, eller ock att det hänskjutes till Constitutions-Utskottet att afgöra, om denna vägran bort ske eller icke.

Herrar *Strehlenert* och *Biörck* instämde med Herr *Ekstrand*.

Herr *Hessle*: Såsom jag föreställt mig, skall den fråga, hvarom Constitutions-Utskottets memorial handlar, hänföras till 107 §. Regerings-Formen; och då i dess 2:dra moment

stadgas, att frågor uti dylikt ämne kunna uti Rikets Ständers plena väckas och af andre Rikets Ständers Utskott, än Constitutions-Utskottet, hos Stånden andragas, men icke af Rikets Ständer afgöras förr, än sistnämnde Utskott deröfver blifvit hörddt, synes mig häraf följa, att, hvilken tanke Constitutions-Utskottet än må yttra, den ej måste anses såsom en sådan dom, hvilken i 106 §. Regerings-Formen omförmäles, utan blott såsom ett utlåtande, och att Rikets Ständer, sedan Constitutions-Utskottet blifvit hörddt, måste vara obetaget, att sjelfva fatta det beslut, som de anse riktigt eller icke. Jag protesterar följaktligen emot den proposition, att Constitutions-Utskottets memorial endast må läggas till handlingarne, och jag tror lagenligaste propositioner vara, att Ståndet antingen bifaller memorialet eller att Ståndet uttalar sin tanka, som, i händelse den delas af trenne Stånd, blifver Rikets Ständers beslut. Då ämnet rör en anmärkning, som antydes uti 107 §. Regerings-Formen, måste Ständerne, om de finna Rikets väl icke vara iakttaget, vara oförhindrade att, sedan Constitutions-Utskottet blifvit hörddt, yttra deras åsigt och besluta underdånig skrifvelse, efter hvad de finna omständigheterna påkalla. I sjelfva saken tror jag, att den, såsom den mig förekommit, icke kan få annat slut, än det, som den fått. Det är klart, att klander ej kan uppstå för hvad som blifvit gjordt. Men deremot kan mycket klander ske för hvad som är underlåtet att gö-

ra. Jag tror dock, att en persons handlings-sätt och nit för Statens väl ej bör bedömmas efter en så speciel fråga, som denna. I detta fall torde det få antagas, att Ståndet låter härvid bero; men proposition, att memorialet må läggas till handlingarne, finner jag ingalunda öfverensstämma med 107 §. Regerings-Formen.

Herr *Petre*: Jag anser en uppenbar anomaly äga rum, om återremiss ej skulle kunna ske af detta memorial. Jag kan icke finna annat, än att ifrågavarande anmärknings-åledning ifrån början icke blifvit riktigt motiverad. Om nya skäl förekomma, vore det då rimligt, att möjligheten, att göra dem gällande, skall afskäras, derigenom att återremiss ej får ske, och då det är gifvet, att, på sätt en värd talare riktigt erinrat, förbud ej ligger i väg för återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, förenar jag mig med dem, som sådan yrkat, desto häldre, som Herr *Ekermans* skäl visa det djupt ingripande i våre constitutionela rättigheter, hvilka det måste vara en hvar angeläget att i deras helgd bibehålla.

Herr Talmannen utlät sig: Jag åberopar hvad jag, till grund för vägran af proposition till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 6, anført, och jag tillägger, att jag anser Constitutions-Utskottet, i sådana frågor, som denna, handla med Rikets Ständers rätt, emedan det är blott detta Utskott, ej andre ledamöter af Rikets Ständer, än detta Utskotts, medgifvet, att granska Stats-Råds-protocollen,

hvarpå anmärkningen grundas. Derföre är det äfven Constitutions-Utskottets rätt, att öfver anmärknings-anledningar emot Stats-Råden och Stats-secreterarne sig utlåta, med all den rätt, Rikets Ständer äga. Jag förnyar således min fråga, om Ståndet godkänner den af mig, i egenskap af Ståndets Talman, förklarade vägran af proposition till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial N:o 6? hvaruppå svarades *Nej*.

Vid detta förhållande förklarades öfverläggningen hvilande, och blef målet, enligt 55 §. Riksdags-Ordningen, förvist till Constitutions-Utskottet, hvilket anmodades, att, inom åtta dagar efter af protocollet erhållen del, inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande deröfver, huruvida Herr Talmannens omförmäldte vägran af proposition till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 6, bort ske eller icke.

Herr *Helsingius*: Då princip-frågan nu kommer under Constitutions-Utskottets pröfning, enär Ståndet ogillat Herr Talmannens vägran af proposition samt jag tror Constitutions-Utskottet vara oförhindradt att derom fatta grundlagsenligt beslut, och det kan vara möjligt att Utskottet icke godkänner Herr Talmannens åsigt, vill jag blott anmärka, att, äfven om återremiss sker, hvarigenom Utskottet blifver i tillfälle att närmare upplysa det förhållande, som nu är mindre klart, skulle Constitutions-Utskottet såmedelst icke förnärmast i den rätt, Herr Talmannen trott detta Utskott äga, att med Ri-

kets Ständers rätt i anmärkningsfrågor besluta, då Constitutions-Utskottet, om det så för godt finner, fortfar i dess tillstyrkande och kan gifva tillkänna, om det anser sig handla med Rikets Ständers rätt eller blott uttrycka sin individuela tanka, om en Stats-secreterares anmälande hos Kongl. Maj:t eller ej, enligt 107 §. Regerings-Formen. Jag har velat tillägga detta med anhållan, att det må åtfölja remissen till Constitutions-Utskottet såsom motiv för den här uttalade åsigt, motsatt Herr Talmannens.

Beslöts, att detta anförande skulle åtfölja remissen till Constitutions-Utskottet; och

N:o 7, rörande Stats-Utskottets anmärkningsanledning, i fråga om lönreglering för lifgardesregimenterna.

Herr *Hessle*: Såsom mig synes, har Constitutions-Utskottet i denna fråga fäst sig mera vid ordalydelsen af Utskottets anmärkning, än vid de upplysningar, som af Stats-råds-protocollen ej kunnat för Utskottet saknas. Constitutions-Utskottet har fäst sig blott vid den tidrymd, som slutas med år 1830, men icke meddelat utlåtande öfver hvad sedermera sig tilldragit. Måhända misstager jag mig, men jag anser det beslut, som blifvit fattadt under år 1830, blott hafva varit förberedande, och att sålunda ingen anmärkning deremot kunnat äga rum. Denna hade deremot bort vända sig emot sjelfve anordnandet af medlen. Har sådan anordning icke skett, måste ej eller någon utbetalning hafva blifvit verkställd; och då skulle Stats-Utskottet hafva utan skäl anmält

anmärknings-anledningen. Stats-Utskottet har nu sagt, att 18,000 R:dr blifvit utbetalde utöfver Stat och öfver sättet för tillkomsten af beslutet om denna utbetalning fordrat Constitutions-Utskottets yttrande. Sådant har icke inträffat, och då ämnet är lemnadt helt och hållet outredt, tror jag i denna sak återremiss förete sig, må äga rum, med föreskrift att gifva upplysning, huru denna fråga blifvit af Regeringen behandlad till början af denna Riksdag.

Herr *Biörck*: Stats-Utskottets uppgifne anmärknings-anledning synes vara grundad på Kongl. Brefvet den 23 Sept. 1830, hvilket åter stödjer sig på Kongl. Maj:ts Nådiga beslut uti Stats-Rådet den 17 samma månad och år. Därföre har Constitutions - Utskottet, vid denna frågas behandling, inskränkt sig till nämnde tidrymd. Jag bör jemnväl upplysa, att, hvad som efter denna tid förekommit, sedermera blifvit granskadt, för att, deräst det fanns, förtjena sådant afseende, upptagas uti det allmänna betänkandet i anledning af Statsråds-protocollens granskning. Följaktligen visar det sig klart, att i det nu afgifna memorialet, förhållandet icke kunnat vidare upptagas, än som skett, enär Stats-Utskottets anmärkning, såsom jag redan nämnt, grundades på den Kongl. Skrifvelse af den 23 Sept. 1830, som åtföljde handlingarne; och då denna åter grundade sig på Konungens beslut i Statsrådet den 17 samma månad och år, men Statsrådets protocol för nämnde dag upplyser, att Stats-Secreterar

ne och Stats-råden afstyrkt de projecterade lönestaterne, har Constitutions-Utskottet ansett i denna del något icke kunna läggas dem till last.

Herr *Helsingius*: Jag medgifver, att anledning är till den förmodan, att, sedan Herr Talmannen icke beviljat proposition till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 6, samma olycka skall inträffa, i afseende på detta memorial; men sedan Herr *Hessle* fullkomligen utvecklat den skiljaktighet, att, om det förra memorialet måbända kunde anses vara till hälften eller trefjerdedelar utredt, det sednare är det alldeles icke, finner jag det vara omöjligt att öfver frågan, i dess närvarande skick, fatta något beslut. Synnerligast af hvad Herr *Biörck* yttrat om Constitutions-Utskottets åliggande, är jag ännu mera villrådig; ty det gifver tillkänna att Constitutions-Utskottets genom votering utrönta pluralitet haft ondt om motiver att afstyrka bifall af anmärkningsanledningen. Derföre tror jag Herr Talmannen vara oförhindrad att, oaktadt vägran af proposition till återremiss af memorialet, N:o 6, tillåta densamma, hvad beträffar memorialet, N:o 7.

Herr *Biörck*: Jag vill upplysa, dels att någon votering i denna fråga hos Constitutions-Utskottet icke skett, dels, att det Kongl. Brefvet af den 23 September 1830 var underskrifvit af då varande Stats-secreteraren *Nordenfalk*, Det innefattade blott en befallning till Stats-contoïret att uppgifva, om besparingarne å 3:dje

hufvud-titeln af Riks-Staten vore att förvänta. Då Rikets sist församlade Ständer afsett tillökning i lönerna för Gardes-regimenternes underbefäl, samt gifvit anvisning å besparingarne, hade Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers åtgärd ett præjudicat, att, om ytterligare löne-förhöjning ansågs nödvändig, använda besparingarne å nämnde hufvudtitel. Något öfverskridande af titeln har ej skett. Då Kongl. Maj:t sedermera befallde, att organisationen skulle sättas i verket, hade sådant den påföljd, att besparingarne anlidades med så högt belopp, att blott några hundrade Riksdaler återstodo till oförutsedde behof. Jag vill häröfver icke tillåta mig något omdöme; men emedlertid hade Stats-secreteraren icke tillstyrkt något öfverskridande af hufvudtiteln, och det är följden af den Kgl. Skrifvelsen den 23 Sept. 1830, som Utskottet bedömt.

Herr *Winberg*: Då detta är af förberedande beskaffenhet, och sedan en ledamot af Constitutions-Utskottet upplyst, att Utskottet tagit hufvudfrågan i närmare betraktande, samt och när jag känner, att Constitutions-Utskottet måste inkomma med utlåtande, angående sjelfva verkställighets-åtgärden, torde memorialet, N:o 7, endast få läggas till handlingarne.

Herr *Helsingius*: Jag har hört af Herr *Biörck*, att betydliga upplysningar äro att vinna inom Constitutions-Utskottet; jag bör ej anse en ledamots upplysning tillräcklig, och förnyar derföre min anhållan om återremiss.

Herr Talmannen ullät sig: Ej bunden af analogie med Constitutions-Utskottets memorial, N:o 6, utan af mitt begrepp om Grundlagens lydelse och tillämpning, finner jag mig vara förhindrad att framställa annan proposition i detta ärende, än att memorialet, N:o 7, må läggas till handlingarne. Anmärkningar enligt 107 §. Regerings-Formen afgöras af Constitutions-Utskottet ensamt med Rikets Ständers rätt. Hvad Rikets Ständer tillhör, är uttryckt i sednare delen af nämnde §:s första moment, att nämligen, sedan Constitutions-Utskottet tillkännagifvit den anmärkning, som Utskottet funnit äga rum, kunna Rikets Ständer, om de anse Rikets väl det kräfvä, hos Konungen skriftligen anmäla deras önskan, att Han ville ur Stats-Rådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. Så vida, för att fatta beslut, om en sådan anmälan skall ske eller icke, äskas vidare upplysningar, kunna de ifrån Constitutions-Utskottet infordras; men, när Constitutions-Utskottet ej fäst afseende på en af annat Utskott ingifven anmärknings-anledning, och intet deröfver må, vid sådant förhållande, göras af Rikets Ständer, anser jag mig föranlåten vägra proposition till återremiss äfven af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 7.

Herr *Hessle*: Föranledd af Herr Talmannens yttrande, att, när ett Constitutions-Utskottets betänkande är mörkt, ytterligare upplysningar kunna infordras, och då jag anser fö-

revarande betänkande påkalla närmare utredning, hemställer jag, om icke återremiss må ske, samt ärendet hänskjutas till Utskottet att närmare utredas. Jag tillägger att detta är den enda åtgärd, som genom återremissen åsyftas.

Herr Talmannen tillfrågade Ståndet, om det godkänner Herr Talmannens vägran af propositionen till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 7; hvarpå svarades *Nej*.

Öfverläggningen blef, vid detta sakens skick, förklarad hvilande, och det förvistes, enligt 55 §. Riksdags-Ordningen; till Constitutions-Utskottet, att, inom 8 dagar efter delfåendet, inkomma med bestämdt och motiveradt utlåtande, huruvida Utskottet anser Herr Talmannens proposition hafva bordt ske eller icke.

§. 7.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets betänkande, N:o 10, i anledning af åtskilliga till Utskottet remitterade motioner, angående tullen å ifrån Finland inkommande varor.

Herr *Ekerman*: Då jag uppträder, för att vid betänkandet göra någon erinran, torde det kunna anses, att jag talar af egennyttan. Detta är likväl långt ifrån mig. Jag fäster mig deremot vid viktigare saker. Utskottet har i detta betänkande tillstyrkt Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det hädanefter icke något särskildt undantag för Finland måtte äga rum utan detta land vara underkastadt samma tullafgifter, som i allmänhet af Rikets Ständer å inkommande varor blifva be-

stämde. Det är likväl ej obekant, det stora antal af smör och victualie-varor, som årligen från Finland till Stockholm införes. Jag mötes må hända med det inkast, att detta är en fördel för en enskild stad. Jag medgifver detta, men man bör dock ej bestrida att belåtenheten för denna stad verkar på belåtenheten i öfriga städer och provincer. Jag kan ej föreställa mig annat, än att, genom en så ovanligt hög tull, som är af en motionair föreslagen, å Finska varor, förlägenhet skall uppkomma för de mindre bemedlade i Stockholm, och särdeles för den fattige. Utskottet har ock misstagit sig deruti, att varuprisen ej voro höga under cholera-tiden. Jag bör upplysa, att det var en tid, som många fruktade, men att Regeringen lyckligtvis medgaf införsel hit af victualier ifrån norra delen af Finland. Jag hade önskat, att Utskottet bifogat grunden för sitt utlåtande, och jag tror, att i en framtid hufvudstaden må kunna undvara varutillförseln ifrån Finland, men att ett hastigt afbrytande är olämpligt. Sådant förslag kan jag ej biträda, och jag anhåller derföre om återremiss.

Herr *Halling*: Till en början får jag upplysa, att detta betänkande, hvilket sällan nog inträffar, antogs af Bevillnings-Utskottet enhälligt. Jag kan dock icke neka, att jag hyst samma tankar, som Herr *Ekerman* nu yttrat, att tiden icke är inne för förändringen, utan att man har att befara inskränkning i varutillgången för

Stockholm, men, satt i beröring med flere af Stockholms invånare, och deribland äfven representanter, har jag trott mig finna, att jag misstagit mig deruti, att en tid ännu behöfves att tillstyrka denna inkomst-källa. Hvad artikeln smör angår, har jag, i afseende derå, ej haft någon fruktan, då jag i Skåne sett flere skeppslaster af denna artikel, till en stor del, ifrån Stockholm, jag minnes en gång ett käril af 1,200 Z ; och detta allt har förutsatt ymnig tillgång af varan. Äfven i annat afseende är erfarenheten den bästa läromästare. Exemplet af förhållandet under cholera-tiden synes upplysande. Det är af vigt, att en gräns sättes för bedrifvandet af den finska handeln. Man vet att ingen kontroll finnes, att icke största delen af ryska varor inkomma i Riket under namn af finska producter, derföre att de passerat finsk lastageplats. Såsom ledamot af tullcommittéen, har jag ytterligare hämtat upplysning om behöfvat af en verklig förändring uti tullförfattningarne i denna del; jag har funnit, att ingen ledning för omdömet öfver dessa författningar kan vinnas, så länge det olika förhållandet med tullen å finska varor fortfar. Jag erinrar mig, att på en artikel, nemligen aska, är införseltullen i allmänhet 16 sk., men å denna vara, inkommen ifrån Finland, blott 1 sk. Sådana olikheter finnas öfverallt. Författningarne om den finska handeln äro i den mängd, att de ej kunna sammanfattas utan särskild kunskap. Ett steg är redan taget genom en Kongl. Kungö-

relse under sistlidne Martii månad; men denna är blott provisorisk, och den hufvudsakliga förändringen förestår. Dertill tror jag tiden vara inne, så mycket mera, som, Stockholms egna representanter äro ibland motionairerne. Utskottet har äfven fästat uppmärksamhet på det förändrade förhållande, som, i olikhet med hvad förr ägt rum, nu förefinnes genom de inom landet underlättade vatten-communicationer, hvarigenom möjlighet är beredd, äfven för aflägsna provinser, till afsättning på hufvudstaden; och när härtill lägges, att smålänningarne komma hit med förnödenheter, tror jag ingen tvifvel vara, att ju tiden är inne för förändringen. Förhastande är icke möjligt, då Kongl. Maj:t, vid utfärdande af tulltaxan, säkerligen lemna allt det rådrum, som erfordras, för att ej bereda olägenhet. I anledning af hvad Herr *Ekerman* yttrat, får jag slutligen erinra, att denna fråga är en af hufvudgrunderne, som måste afgöras; och det har varit Utskottets mening, att genom denna förelöpare inhämta Ständernes tänkesätt, till ledning vid tulltaxans upprättande. Enskildt är min tanke, att betänkandet är tydligt och klart, samt afser att undanröjda alla skiljaktiga förhållanden emellan olika länder.

Med Herr *Halling* instämde Herr *Grapengiesser*.

Herr *Santesson*: Jag har äfven väckt en motion i förvarande ämne, men som densamma, på min begäran, remitterades till Allmän-

na Besvärs- och Economie-Utskottet, ser jag deraf orsaken, hvarföre motionen icke omnämnas i detta betänkande. Jag fäster mig här jemväl vid en annan omständighet, nemligen att någon olikhet förefinnes vid jemförelse emellan tvänne af Utskottets yttranden. Utskottet har först tillstyrkt Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att hädaneftcr icke något särskildt undantag för Finland måtte äga rum, utan detta land vara underkastadt samma tullafgifter, som i allmänhet af Rikets Ständer å inkommande varor blifva bestämde. Sedermera har Utskottet sig utlåtit, att Utskottet, i afseende ej mindre å de af åtskillige motionairer uppgifne förslag till tullafgifter för särskilda ifrån Finland inkommande varuartiklar, än äfven å de förslag, som, i ofvanuppräknade motioner och anföranden, röra ifrån andra länder inkommande varor och producter, finge tillkännagifva, att Utskottet ej trott sig böra i förväg ingå i någon pröfning deraf, utan ansett lämpligare att taga dessa förslag under öfvervägande vid tulltaxans uppgörande. Af denna anledning förefaller det mig, att Utskottet för Finska varor kommer att föreslå olika behandling, i strid med det allmänna tillstyrkandet förut. Dels i följd af denna jemförelse, dels emedan det skulle vara af vigt att se saken i sitt sammanhang, anhåller jag om återremiss, på det att saken må inkomma gemensamt med tulltaxan. Må hända bör en eller annan artikel ej uteslutas för Stockholm.

Min motion afsåg, att tractaten om den Finska handeln på Sverige måtte upphöra, emedan jag fann någre särskildte förmoner ej böra i detta afseende åt Finland förunnas, men jag anser det äfven gifvet, att man bör fästa afseende på hufvudstadens behof af förnödenheter. Ehnru sjelf landtman, tror jag dock saken böra behandlas i sin helhet och öfverses på en gång, då möjligen en och annan artikel skall finnas, hvaraf Stockholm ej bör sättas i heroende. Jag tror provincerne skola snart kunna förse Stockholm med för nödenheter; men då Finnland hitintills haft monopolium, tror jag det icke vara rådligt att helt utesluta detsamma.

Herr *Holm*: Jag värderar och uppriktigt högaktar de motiver, som legat till grund för Herr *Ekermans* yttrande, men jag kan icke dela hans åsichter, öfvertygad, att skada icke för Stockholm beredes genom förhöjning af tull å Finska varor. Jag delar Utskottets omdöme, att landet nu äger flere communicationer, hvar igenom varorne ifrån våra egna orter icke skola tryta. Från Westergöthland med flere orter, efter hvad med visshet bör antagas, canalvägen hitkomma flere hundra tunnor spanmål, smör, fläsk, talg, m. m. som ej förut kommit sjövägen ifrån denna ort till Stockholm. Det är af vigt och nytta för svenska boskapsskötseln, att de hittills gällande förmoner för Finland upphäfvas; men, lika med Herr *Santesson*, finner jag denna fråga böra behandlas i sammanhang med tulltaxan, och jag anhåller, på sådan grund, om återremiss.

Herr *Wedberg*: Om det är sannt, hvad jag hört berättas, att Kongl. Maj:t redan beslutat, angående tullafgiften på Finska varor för längre tid, torde discussionen för närvarande vara öfverflödig; och jag förenar mig i öfrigt endast med Herrar *Holm* och *Halling*.

Herr *Helsingius*: Jag instämmer med Herr *Halling*. Om så hög tull, som den motionairerne föreslagit, skulle åsättas finska producter, är jag af Herr *Ekermans* tanka och skulle anse det vara skadligt för Stockholm och nejden deromkring; men frågan är nu blott om enhet i tull, om man bör anse finnarne såsom utländningar eller icke. Jag skulle på det högsta önska, att vi skulle återfå dem till landsmän, dock fruktar jag, att detta är icke att vänta, utan jag tror att de, fortfarande, måste anses, såsom utländningar. Mig förefaller det ock klart, att vid bedömandet deraf, huru hög tull må de finska varorne åsättas, det är för Utskottet nödvändigt, att veta, huruvida Rikets Ständer erkänna principen. I fråga om regleringen af tull å spannmål, mötte förlidne Riksdag många svårigheter, i afseende på Finland. För min del förklarar jag, att jag lemnar mitt bifall till betänkandet, ehuru jag icke nekar återremiss.

Herr *Ekerman*: Med nöje respecerar jag andras åsigter, i förhoppning, att äfven mina rättvisas, äfven om de för dagen äro mindre populära. Man har påmint, att mycket smör blifvit fördt till Skåne härifrån. Detta har jag glömt att upplysa, men jag tillägger äfven, att

smör säljdes jemväl till Westmanland. Hvar och en finner således, att allt det smör, som kommer hit, ej consumeras här, utan äfven skickas till orterne; och jag tror, att, genom fördyradt pris, ej blott Stockholm hufvudsakligen lider, utan äfven andra orter skola vidkännas olägenheter. Jag tror visst, att smör från andra orter än Finland, hitkommer, men om några hundra pund föras hit ifrån Östergöthland, Westergöthland, Småland eller andra orter, betyder detta intet i den stora åtgången, då man erkännt, att smör äfven sändes till Skåne. Jag har ej väntat af Utskottet annat resultat, än det nu gifna, då jag lärt känna tonen emot Stockholm, äfvensom då man ihågkommer, att blott jordbrukets, men icke städernes bästa i allmänhet afses. Jag tror dock rättvisan böra skiftas lika, den ena näringen bör räcka den andra handen. Jag beklagar jordbruket, om ej städer finnas och tvärtom. De äro nyttiga för hvarandra. Jag har hört åberopas, att min åsigt ej gillas af Stockholms representanter. Jag måste då draga mitt kors med tålmod, ensam i min tanke; och jag har ej eller vid detta tillfälle uppträdt, om jag icke rådgjort med flere af hufvudstadens aktningssvärde innevånare, att ej låta betänkandet passera. Jag är tillfredsställd, att nu hafva uttalat min öfvertygelse.

Herr *Frodell*: Lika med Herr *Halling* förklarar jag, det jag icke delar Herr *Ekermans* farhågor. Min erfarenhet är, att tillgångar af

de ifrågavarande förnödenhetsvarorne finnas i landet; och då grödan på jorden är vacker, bör man ej befara brist genom förhöjd tull å de Finska varorne. Det är hårdtt att ej kunna köpa boskap, derföre att man saknar afsättning af köttet; ty andra bjuda ut färskt kött för samma pris. Slagtar-embetet måste, efter inköpet af kreaturen påkosta dem, för att kunna sälja så beskaffadt kött, som taxan föreskrifver; och derför blifver ej detta pris så lågt, som det för den Finska producten. Jag tror ock, att communicationen genom Götha canal skall till en stor del fylla behofvet. Om förändringen skulle leda till brist eller dyrhet för hufvudstaden, hade jag ej gjort min motion, men genom raisonnement med landtbrukare har den kommit å bane. Måhända bör i början ej så hög tull läggas på ved eller smör, möjligen på victualier, men åtminstone torde det vara troligt, att, såsom jag i min motion antydt, tullen förhöjes å Finska varor så mycket, att den må gagna till uppmuntran för landtmanna-industrien, och att denna må täfla med Finlands. Jag tror jemväl, att den tariff, som en af Bonde-Ståndets ledamöter i sin motion upptagit, är för hög, och jag önskar, att betänkandet må bifallas.

Herr *Leffler*: Det synes vara utan ändamål för mig att yttra mig i detta ämne, då pluraliteten af Stockholms representanter äro böjde för bifall till Utskottets förslag. Jag är likväl af en annan öfvertygelse. Jag tror lan-

det ej ännu kunna producera allt, hvad som erfordras af det, som utgjort föremål för den Finska handeln; men jag tror äfven, att vi skola komma dertill, om bränvinsbränningen aftager, och landtmännen lägga sig mera på boskapsskötseln. Jag ser saken, såsom rörande ej Stockholms stad ensam, utan hela landet. Betraktar man frågan utur denna synpunkt, tror jag, att, om å Finska varor sättes lika tull, som å varor ifrån andra främmande länder, det skall snart visa sig, hvad kännbar inflygelse denna förändring kommer att medföra på Stockholm och äfven landsorterna. All hastig öfvergång är skadlig. Jag har ansett det närvarande förhållandet icke böra qvarstå, men trott, att om förhöjningen till en början skett med 25 à 50 procent under vissa år, hade man slutligen kommit till ett lika förhållande; sålunda hade jemväl afsende fästats på boskapsskötselns uppmuntran i förening med säker tillgångs beredande af förnödenhetsvaror. På dessa skäl anhåller jag om återremiss.

Herr *Arnberg*: Det är otvifvelagtigt, att, om Bevillnings-Utskottets förslag antages, prisen å de ifrågasatte varorne skola stegras i Stockholm och provinserne; men den lilla förhöjningen kommer att drabba egentligen konsumenterna i städerna; och denna omständighet anser jag vara af ringa betydighet emot den stora nyttan af förändringen för landet. Vi stå nu i en tidpunkt, då vi önska att ifrån jordbruket lossa bränvinsbränningen, hvarifrån

jordbrukarne hämtat medel till krono-utskyl-der och contante behof; men då vi vilja upphäfva denna inkomstkälla, böra vi ock skaffa landtbrukaren andra utvägar genom nödige reformer; och en lycklig tournering för dem inträffade, om de fingo ersättning i höga pris å de varor, som de hafva att aflåta. Jag önskar icke återremiss, utan bifall af betänkandet, för att vinna tiden; dock reserverar jag min rätt, vid afgörandet af några mindre omständigheter vid tull-taxans upprättande. En återremiss bereder säkerligen icke förändradt resultat.

Herr *Halling*: Om Herr *Wedbergs* uppgift är grundad att ny tractat är afslutad med för flere år gällande tariff för tull å Finska producter, vore sådant beklagansvärdt, då nationens representanter nu äro bäst i tillfälle att öfverväga ömsesidiga intressen. Min skyldighet är, att här uttala min öfvertygelse. Den må gälla mer eller mindre. Man talar, skrifver, skriker om sjelfständighet. Hvaräst är dock sjelfständigheten, om Sveriges hufvudstad icke kan existera utan Finland? Man skriker om fördelar för ladugårdsskötsel genom bränvinsbränningens upphörande och om befordrande af landtmanna-varors afsättning. Min öfvertygelse är, att ladugårds-skötseln drifves lika med, som utan bränvins-bränning. På detta förhållande har min uppmärksamhet så mycket mera blifvit fästad, som min landsort utgjort i denna del ett experimentalfallt. Jag har vidare hört, att man ej vill bifalla betänkaudet, derföre att

man finner det vara otydligt. Man har dertill hämtat anledning af ett uttryck vid slutet deraf. Jag deremot finner detsamma vara klart. Utskottets mening har helt enkelt varit den, att uttrycka det tillstyrkande att Rikets Ständer må anse undantagslagen icke böra existera för Finland, utan att tull-taxan, oberoende deraf, må utfärdas. En hvar, som läser tulltaxan, skall finna den inkommande tullen å utrikes varor i allmänhet så ofantligt hög, att man deröfver häpnar, men när fråga är om communicationen med Finland, för låg. Om man vill införa prohibitif-system, skall man genom afslag å Utskottets tillstyrkande motarbета ett sådant system. Man synes ock härvid förgäta, att Finland ej har någon så fördelaktig afsättningsort, som Stockholm. Vinsten för afsändarne blifver väl mindre, men detta bör icke orsaka oro för hufvudstaden. Det är gifvet, att, så länge detta vacklande förhållande existerar, derföre att en massa af författningar utkommit, kan icke tillförsel ifrån lands-orterne påräknas; men jag är säker, att bifall af den i betänkandet uttalade princip skall blifva signal till uppbrott af hjordar, som hvila i hemorten. Ingenting befaras genom bifall af betänkandet; och ingenting vinnes genom återremiss. Det är nödvändigt att principen bestämmes, innan tull-taxan uppgöres, och Rikets Ständer hafva ju sjelfva rättighet, att bedömma denna sednare.

Herr *Forsberg*: Jag bör upplysa, att, vid detta ärendes första behandling af den Be-

villnings-Utskottets afdelning, hvaraf jag är ledamot, hyste jag, lika med Herr *Ekerman*, farhåga, i afseende på en eller annan artikel, såsom t. ex. ved och trodde, att stegrade priser derå skulle bereda förlust på det hela; men efter närmare eftersinnande och upplysning af Stockholms representanter, fann jag tillgång vara att påräkna ifrån de norra orterne. På denna grund biföll jag betänkandet. Återremiss tjenar till intet, då beslutet fattades af Utskottet med stor pluralitet.

Herr *Cederborg*: Den af Bevillnings-Utskottet uttalade princip finner jag vara riktig, men, lika med Herr *Ekerman*, anser jag betänkligheter möta för verkställigheten. Skulle de af *Anders Danielson* ifrån Elfsborgs län i hans motion uppgifne tullavgifter blifva gällande, uttrycktes derigenom ett förbud för Finnarne att hitföra varor. Om åter tullnedsättning sker, blir förhållandet annorlunda; men deröfver kan jag ej decidera mig, förr än jag kommer i tillfälle att känna den tull, som af Bevillnings-Utskottet föreslås.

Herr *Hessle*: Jag instämmer med Herr *Halling*, med tillägg, att för Sverige och dess skeppning hafva denna Riksdag ej gifvits de bästa utsigter. Om detta är en följd af conjunctur eller af andra länders författningar, vet jag ej. Nog af, i den mon varuafsättning försvinner annorstädes, måste utförseltull upphävas eller nedsättas. Om vi höja införseltull, nedsätta andra länder den utgående tullen. Vi

hafva redan den erfarenhet, att Ryska regeringen upphäft utförseltull för finska varor. För öfrigt, om städerna i Sverige skola blomstra, måste svenska folket sättas i tillfälle att vara varuafnämare. Jag tror, om jag ej bedrager mig, att det kan antagas, att, ju bättre landtboens ställning är, desto flere tillfällen begagnas för stadsmannavarornes afsättning: Stor fördel är betydlig afsättning af producterne, i förhållande till landets bästa.

Herr *Biörck*: Jag betraktar Bevillnings-Utskottets förevarande utlåtande, såsom ett yttrande öfver principen, hvilken jag ej ogillar, då jag ej inser någon rättsgrund, hvarföre Finland, mera än annan utrikes ort, skall vara berättigad till särskilda förmoner; men i afseende på tillämpningen, delar jag de här af någre talare uttalade farhågor. Jag fruktar, att bestämelse af dubbel tull för en del finska varor skall minska tillgången, och jag tror icke, att antagande af Utskottets betänkande skall hafva de lyckliga följder, som man förutsatt. Jag påminner mig, att då, för några år tillbaka, præmier bestämdes för hitförsel af ved ifrån Rikets norra orter, sådant icke hade någon betydlig påföljd, utan endast att ett par hundra famnar ved hitkommo. Jag önskar således, att tulltaxan må uppgöras, oberoende af den princip, som blifvit af Utskottet uttalad.

Herr *Strehlenert*: Jag medgifver, att en förändrad tulltariff för finska varor är af behofvet påkallad, men jag tror likväl, att en ha-

stig rubbning skulle medföra svåra följder. Jag talar här, ej såsom representant för Stockholm, utan äfven för landsorterna, hvilka skulle af förändringen vidkännas menliga verkningar. I synnerhet hvad beträffar artikeln smör, hvaraf jag tror mycket afsätts till de södra och norra orterna, skulle stort behof uppstå, om en så hög tariff, som en motionair föreslagit, skulle antagas. Jag gillar således principen, men tror, efter hvad jag redan yttrat, en hastig rubbning hafva svåra följder. Jag yrkar följaktligen återremiss.

Herr *Halling*: I anledning af några talares anmärkning, att Utskottet riktigt uppfattat idén, såsom princip, men att förhastande i tillämpningen icke är tillbörligt, torde jag få erinra, att en hastig brytning ej bör anses inträffa, om man, efter 25 års förlopp, säger att ett utländskt land verkligen är sådant. Moderationen består deri, att tullen göres sådan, att ej för hastigt afbrott sker. För min del önskar jag blott en modererad tull. Dessutom bör jag tillägga, att det är anledning för Stockholm till mindre farhåga, då af representanterne sjelfve medgifves, att varor ifrån Finland hitkomma sällan på requisition, utan på speculation. Detta är säkraste beviset, att man icke behöfver förutsätta någon fara.

Herr *Ekerman*: Emedan jag redan förutsett utgången af denna öfverläggning, skulle jag hafva afstått från vidare ordande, om ej den sista talaren yttrat, att finska producterna på-

föras oss. Detta är just det säkraste bevis, att vi få bästa priset. Jag begär icke votering, utan anhåller endast att få nedlägga min reservation.

Herr *Grapengiesser*: Jag fäster mig vid det hela, och således äfven landtmannens yrke och afsättning af hans varor, ej blott städernas förhållande. Lider den ena, lida äfven de andra.

Herr *Leffler*: Jag har ej anmärkt någon skada för landtmannen, utan jag har blott antydtt den öfvertygelse, att ännu kan icke inom landet fyllas behofvet af det, som utgör föremål för den Finska handeln. Jag hoppas dock, att vi komma dertill; men öfvergången bör icke blifva så häftig, att den drabbar den fattige.

Herr *Ekerman* instämde häruti.

Discussionen ansågs slutad, och betänkandet N:o 10 bifölls med ett öfvervägande *Ja*.

Herr *Ekerman*: Jag får förnya min reservation och förklarar, att jag uttalat min öfvertygelse efter pligt och samvete.

§. 8.

Herr Talmannen fästade, sedan en af Ståndets ledamöter, Rådmannen och Riddaren *Lundgren* nu mera aflidit, Ståndets uppmärksamhet derpå, att vid annat Plenum afgöra, huruvida, då bemälde Herr *Lundgren* var en af Ståndets Electorer, nytt val må dertill företagas.